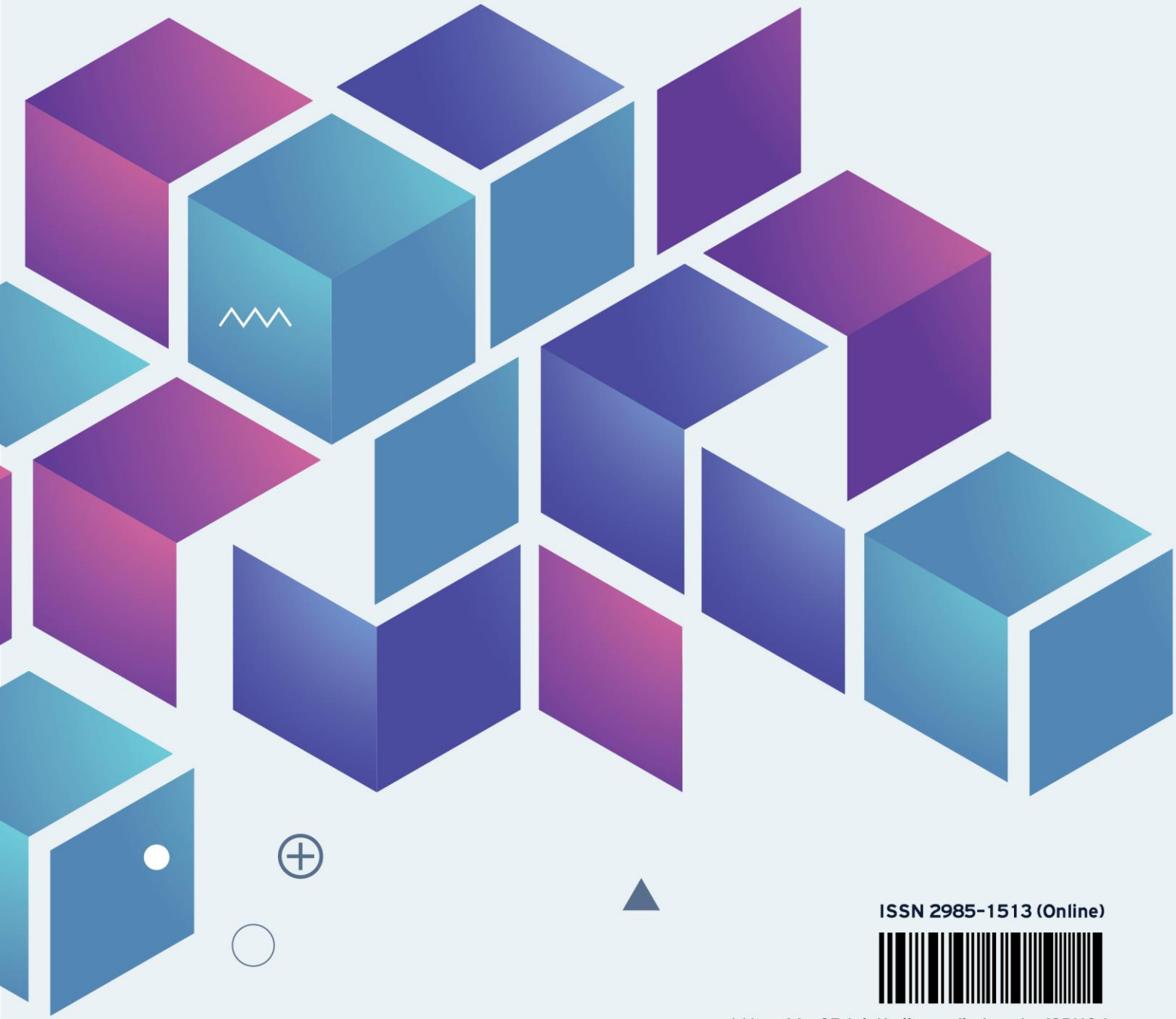
วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

Sripatum Chonburi Academic Journal

ปีที่ 22 ฉบับที่ 3
กรกฎาคม - กันยายน 2569

ISSN 2985-1513 (Online)

https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SPUCJ

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

SRIPATUM CHONBURI ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569 ISSN ONLINE 2985-1513

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
79/9 หมู่ 1 ต.หนองไม้แดง อ.เมืองชลบุรี
จ.ชลบุรี 20000
โทรศัพท์ 0 3814 6123
โทรสาร 0 3814 6011

ที่ปรึกษา

รองศาตราจารย์กาญจนา มณีแสง
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย อิสรัมย์
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

บรรณาธิการบริหาร

ดร. บุษบา ชัยจินดา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ประภัสสร คำสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวดล บัวบางพลู
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ดร. กิตติศักดิ์ แป้นงาม
สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครนายก
ดร. พรนับพัน วงศ์ตระกูล
มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต
ดร. พิชญา ทองอยู่เย็น
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
อาจารย์ชาตรี วงษ์แก้ว
นักวิชาการอิสระ

ฝ่ายอิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์อดิศักดิ์ ภิญญาคง
นายสิทธิพงษ์ พุทธวงษ์

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาวรัศมีพร พยุงพงษ์

ฝ่ายเลขานุการ

นางสาวรัศมีพร พยุงพงษ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและผลงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในสาขาวิชาการศึกษา กฎหมายและการปกครอง บริหารธุรกิจ การบัญชี ศิลปศาสตร์ สื่อสารมวลชน รวมถึงเทคโนโลยีเพื่อสังคมของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งในและนอกสถาบัน
2. เพื่อเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนผลงานทางวิชาการระหว่างคณะ ทั้งในและนอกสถาบัน
3. เพื่อประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยในด้านคุณภาพทางวิชาการตามระบบประกันคุณภาพทางการศึกษา

กำหนดออก

ปีละ 4 ฉบับ (มกราคม-มีนาคม,
เมษายน-มิถุนายน, กรกฎาคม-กันยายน
และตุลาคม-ธันวาคม)

สำนักงาน

สำนักงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
โทรศัพท์ 0 3814 6123 ต่อ 2507
โทรสาร 0 3814 6011
e-Mail: journalspuc@gmail.com

ข้อเขียนที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ เป็นลิขสิทธิ์เฉพาะส่วนตัวของผู้เขียน
ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นได้ ไม่มีผลต่อกองบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วิทยานิพนธ์อาจเป็นคำที่ทำให้นักศึกษาหลายคนรู้สึกหนักใจ เพราะสิ่งสำคัญของการทำวิทยานิพนธ์อาจไม่ได้อยู่ที่จำนวนหน้าหรือรูปเล่มที่เสร็จสมบูรณ์ แต่อยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ระหว่างทาง นักศึกษาต้องฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ และเรียนรู้ว่าการทำวิจัยที่ดีต้องอาศัยหลักฐานและความรับผิดชอบอย่างไร แต่ถ้าหากกระบวนการเหล่านี้ถูกแทนที่ด้วยการจ่ายเงินให้คนอื่นทำ ผลงานที่ออกมาอาจดูสมบูรณ์ในทางเอกสาร แต่ไม่ได้สะท้อนความรู้และความสามารถที่แท้จริงของเจ้าของผลงาน

ปัญหาที่ตามมาจึงไม่ได้จบอยู่ที่ตัวนักศึกษา เพราะวิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่มหาวิทยาลัยใช้รับรองว่าผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้และทักษะตามระดับการศึกษานั้น ๆ หากมีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนหนึ่งได้รับวุฒิการศึกษาจากผลงานที่ตนเองไม่ได้ทำจริง คำถามสำคัญจึงเกิดขึ้นว่าวุฒิการศึกษาที่ได้รับยังสามารถสะท้อนความสามารถของผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด และสังคมจะยังเชื่อมั่นในมาตรฐานของสถาบันการศึกษาได้อย่างไร อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหานี้คงไม่สามารถทำได้ด้วยการลงโทษเพียงอย่างเดียว เพราะเบื้องหลังการตัดสินใจจ้างทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาบางคนอาจมีทั้งข้อจำกัดด้านเวลา ความกดดันในการเรียน ความไม่เข้าใจกระบวนการวิจัย หรือการขาดคำแนะนำที่เพียงพอจากระบบการศึกษา ดังนั้นมหาวิทยาลัยและอาจารย์ควรให้ความสำคัญกับการสร้างระบบสนับสนุนที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถทำงานของตนเองได้จริง ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์ทางวิชาการ ท้ายที่สุดวิทยานิพนธ์อาจไม่ใช่งานที่สมบูรณ์แบบที่สุดของนักศึกษาทุกคน แต่ควรเป็นผลงานที่สะท้อนการเรียนรู้และความพยายามของเจ้าของผลงานอย่างแท้จริง

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569 ฉบับนี้ประกอบไปด้วยบทความวิจัยหลากหลายสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นบทความทางด้านบริหารธุรกิจ บัญชี โลจิสติกส์ กฎหมาย การศึกษา และอื่น ๆ ผสมผสานกันระหว่าง บทความวิจัยและบทความวิชาการ พร้อมเป็นแหล่งความรู้ ความเข้าใจแก่ทุก ๆ ท่าน โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตอันใกล้วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี จะเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่บทความสู่สังคมวิชาการที่มาจากความพยายาม ความอุตสาหะ ของผู้วิจัยอย่างแท้จริง

รองศาสตราจารย์ประภัสสร คำสวัสดิ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี
ในอุตสาหกรรมบริการของประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ธุรกิจสายการบิน
โรงแรม ร้านอาหาร
สุปราณี วรรณรุณ, นันทวัฒน์ พรเลิศกชกร, รัชนี อุปดี, สรัชพร อารีกุล, ปณัฐอร อ่อนเอี่ยม... **1-34**

อิทธิพลของโครงสร้างเงินทุน ประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ และกระแสเงินสด
จากการดำเนินงานต่อผลตอบแทนจากการลงทุน: หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
รมิดา คงเขตวณิช, วัชธนพงศ์ ยอดราช..... **35-53**

การสร้างสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ
เรียว ขุนดีคล้าย, ธนาสิทธิ์ เพิ่มเพียร..... **54-66**

การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว
ปฏิวัติ ทิพย์รัตน์..... **67-79**

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญาในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา
วชิรวิทย์ ภูคำใบ, สุระทิน ชัยทองคำ..... **80-92**

ความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา
วิทยาเขตสระแก้ว
ลิขิต น้อยจ่ายสิน, พิสิษฐ์ บึงบัว..... **93-107**

ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางสำหรับเด็กและเยาวชนไทย: บทบาทของทักษะสมอง
ส่วนบริหาร การเห็นคุณค่าในตนเอง และข้อเสนอแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิด
ของเด็กและเยาวชน
ศุภกร ชมศิริ..... **108-118**

การประเมินปัจจัยการเลือกใช้บริการและเปรียบเทียบค่าขนส่งของผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วน
ทางอากาศสำหรับการนำเข้าสินค้าทางอากาศ: กรณีศึกษาบริษัท ABC
ณัฐชา พิมหานาม, จุฑาทิพย์ สุรารักษ์..... **119-133**

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
ดาวประกาย นันทพรหม..... **134-152**

ความคิดเห็นของนักกีฬาฟุตบอลชายที่ต่อมีน้ำเสียงของโค้ชในการแข่งขัน
พรทิพย์ ครามจันทึก, อนุพงษ์ กมุกะมกุล, พิเชฐ สยมภูวนาถ..... 153-162
ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และสมรรถนะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21
ประไพจิตร เมืองสันเทียะ, ภานุมาศ จินารัตน์, ฉลาด ปาโส, วิสุทธิ์ ราตรี, จันทร์ฉาย ไชยศร. 163-176
กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า ในเส้นทางเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย: การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง
รัตนาพร บุญครอบ, ปริญ วีระพงษ์..... 177-193
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
กานต์ธีรา เอื้อนภาพร, วิไลวรรณ เทียนประนมกร..... 194-208
ทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา บริษัท XYZ จำกัด
ศราวุฒิ หมื่นกันยา, วิเชศ คำบุญรัตน์..... 209-222

บทความวิชาการ
การเตรียมความพร้อมของตำรวจไทยในการรับมือการนำสารเคมีภาคอุตสาหกรรมไปใช้ก่ออาชญากรรม
ปริวรรต รัตนรุ่งโรจน์..... 223-233
ความท้าทายของการส่งออกประเทศไทย ภายใต้ระเบียบการค้าพหุภาคี: วิเคราะห์ผลกระทบจากมาตรการปกป้องทางการค้าตามกรอบกฎหมาย GATT และ WTO
ธัญธิมากร ชูเขาวัง..... 234-249
ร้านค้ากับสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สืบสกุล ย่าหลี..... 250-261

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีในอุตสาหกรรมบริการของประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ธุรกิจสายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร

FACTORS INFLUENCING THE ACCEPTANCE OF CRYPTOCURRENCY PAYMENTS IN THAILAND'S HOSPITALITY INDUSTRY: A CASE STUDY OF SERVICE INDUSTRY AIRLINES, HOTELS, AND RESTAURANTS

สุปราณี วรรณรุณ*, นันทวัฒน์ พรเลิศกชกร, รัชนี อุปดี, สรัชพร อารีกุล, ปณัฐอร อ่อนเอี่ยม

Supranee Vanarun*, Nantawat Pornleartkochakorn, Ratchanee Auppadee, Saratchaporn Areekul, Panattaorn On-Eiam

วิทยาลัยดุสิตธานี กรุงเทพฯ

Dusit Thani College, Bangkok

*Corresponding Author e-Mail: supranee.va@dtc.ac.th

(Received: 2026, March 9; Revised: 2026, June 7; Accepted: 2026, June 17)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมบริการ: สายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรในองค์กรของอุตสาหกรรมบริการ ได้แก่ สายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร ที่เป็นหัวหน้าส่วน/ผู้จัดการแผนก จำนวน 400 คน เลือกตัวอย่างแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ สำหรับผู้ประกอบการทำการสัมภาษณ์กับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้จัดการฝ่ายขึ้นไป จำนวน 15 คน และสำหรับผู้ใช้บริการในอุตสาหกรรมบริการ จำนวน 15 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มผู้ประกอบการ พบว่ามีตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง 2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ในภาพรวม ได้ร้อยละ 8.10 อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในมุมมองผู้บริหาร มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง

2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย โดยทั้ง 2 ปัจจัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย

2. กลุ่มผู้ใช้บริการ พบว่ามีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี 2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย 3) การเลือกผู้ให้บริการประมวลผล 4) สมรรถนะของพนักงาน ที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ในภาพรวม ได้ร้อยละ 46.70 อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในมุมมองผู้ใช้บริการ มี 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี 2) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย 3) การเลือกผู้ให้บริการประมวลผล 4) สมรรถนะของพนักงาน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย

จากผลวิจัยแบบผสานวิธีพบว่ามีตัวแปรอิสระ จำนวน 5 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลกับการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี 2) ด้านการรับรู้ความเสี่ยง 3) ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย 4) ด้านการเลือกผู้ให้บริการและประมวลผลสำหรับธุรกิจ และ 5) ด้านสมรรถนะของพนักงานสำหรับตัวแปรตามที่เป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจ คือตัวแปรด้านแบรนด์มีความทันสมัย

คำสำคัญ: การยอมรับการชำระเงิน; สกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี; อุตสาหกรรมบริการ

ABSTRACT

This research aimed to investigate the factors influencing the acceptance of cryptocurrency payments in Thailand’s service industries, with a particular focus on the airline, hotel, and restaurant sectors. A mixed-methods research design was employed. The quantitative phase collected data from 400 department heads and managers working in service organizations through purposive sampling. A structured questionnaire was used as the research instrument, and the data were analyzed using frequency, mean, standard deviation, and multiple regression analysis employing the Enter method. The qualitative phase involved in-depth interviews with 15 executives at the managerial level or above from service businesses and 15 service users selected through purposive sampling. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The quantitative findings for the business operators revealed that two factors—perceived risk and regulatory and legal frameworks—significantly influenced the acceptance

of cryptocurrency payments, explaining 8.10% of the variance at the .05 level of significance. The qualitative findings from executive interviews confirmed that these two factors were the key determinants of cryptocurrency payment acceptance in Thailand's service industries. For the service-user group, four factors—acceptance of cryptocurrency payments, regulatory and legal frameworks, selection of payment processing service providers, and employee competency—significantly influenced cryptocurrency payment acceptance, jointly explaining 46.70% of the variance at the .05 level of significance. These findings were further supported by the in-depth interviews with service users.

The integration of quantitative and qualitative findings identified five key factors influencing the acceptance of cryptocurrency payments in Thailand's service industries: 1) acceptance of cryptocurrency payments, 2) perceived risk, 3) regulatory and legal frameworks, 4) selection of payment processing service providers for business operations, and 5) employee competency. Furthermore, the study found that brand modernity emerged as a key indicator of business success associated with cryptocurrency payment adoption.

Keywords: Cryptocurrency Payment Acceptance; Cryptocurrency; Hospitality Industry

บทนำ

ในภาพรวมทั่วโลกในปี 2020 ภาคบริการทางการเงินได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของโควิด19 (Zhao, Rasoulinezhad, Sarker & Taghizadeh-Hesary 2023 p. 148) ผลักดันให้ผู้บริโภคหันไปใช้โซลูชันนวัตกรรมมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็ว หนึ่งในนวัตกรรมที่พลิกโฉมมากที่สุดคือสกุลเงินดิจิทัล ซึ่งดำเนินการอยู่นอกเหนือการควบคุมของธนาคารกลางและสถาบันการเงินแบบดั้งเดิม แม้ว่าสกุลเงินดิจิทัลจะมีข้อดี เช่น ค่าธรรมเนียมธุรกรรมที่ต่ำกว่า ความเป็นส่วนตัวที่เพิ่มขึ้น และการโอนเงินข้ามพรมแดนโดยไร้ข้อจำกัด (Podder (2023, p. 25)

สกุลเงินดิจิทัลได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหมู่นักลงทุน (Balcilar, Bouri, Gupta & Roubaud, 2017, p. 74) ในช่วงการระบาดรุนแรงของโควิด19 และในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 สกุลเงินดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงกระแสระดับโลก แต่ยังเป็นทางเลือกทางการเงินที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจการยอมรับใช้งาน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาบทบาทของการสนับสนุนจากภาครัฐ ที่สามารถส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความชอบธรรม ความไว้วางใจ และพฤติกรรมการยอมรับใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงิน (Muhammad, Khan & Pasoon, 2025, p. 143) โดยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2564 คริปโตเคอร์เรนซีมีมูลค่าตลาดรวมสูงสุดเกือบ 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (Gambarelli, Marchi & Muzzioli, 2023, p. 1) ในโลกของสกุลเงินดิจิทัล นักลงทุนมีทางเลือกในการลงทุนจำนวนมาก เปิดโอกาสให้สามารถปรับการลงทุนให้

สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้และเป้าหมายด้านผลกำไรของตนเอง (Murugappan, Nair & Krishnan, 2023, p. 1967)

ตลอดระยะเวลากว่าสิบปีที่ผ่านมา การพัฒนาของสกุลเงินดิจิทัลได้เติบโตอย่างโดดเด่นในระดับโลก บางประเทศได้ให้การรับรองทางกฎหมาย บางประเทศมองว่าสกุลเงินดิจิทัลเป็นสกุลเงินเอกชน ขณะที่บางประเทศได้สั่งห้ามใช้งาน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสกุลเงินดิจิทัลยังคงดำรงอยู่และได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงไม่อาจละเลยการมีอยู่ของสกุลเงินดิจิทัลได้ ด้วยเหตุนี้การสร้างกฎระเบียบเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลในทุกประเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อป้องกันไม่เกิดหายนะต่อเศรษฐกิจของประเทศ หรือแม้แต่ต่อเศรษฐกิจโลกโดยรวมได้ ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2568 ที่ผ่านมาตลาดสกุลเงินดิจิทัลทั่วโลกมีมูลค่าประมาณ 4.06 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเฉพาะบิตคอยน์ (bitcoin) เพียงสกุลเดียวที่มีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของมูลค่ารวมทั้งหมด แม้ว่าสกุลเงินดิจิทัลจะไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการลงทุนโดยตรง แต่ก็สามารถดึงดูดผู้มีเงินออมจำนวนมาก โดยเฉพาะนักลงทุนรายย่อยรุ่นใหม่ได้

คริปโตเคอร์เรนซี เป็นสกุลเงินดิจิทัลที่มีการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (blockchain) ในการบันทึกธุรกรรม (วรัญญู สุขนันที, ออนไลน์, 2567) เทคโนโลยีบล็อกเชน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้นำด้านเทคโนโลยีในภาคการเงิน (Chang, Baudier, Zhang, Xu, Zhang & Aram, 2020, p. 1) ความสนใจที่เพิ่มขึ้นต่อสกุลเงินดิจิทัลสะท้อนให้เห็นจากการที่หลายประเทศเริ่มยอมรับให้ใช้เป็นช่องทางการชำระเงิน โดยเฉพาะในประเทศอเมริกา และประเทศในทวีปยุโรป เช่น แอลซัลวาดอร์ สโลวีเนีย เยอรมนี แคนาดา มอลตา เนเธอร์แลนด์ เอสโตเนีย สวิตเซอร์แลนด์ และโปรตุเกส รวมถึงประเทศแถบทวีปเอเชีย อย่างเช่นสิงค์โปร์ รวมไปถึงประเทศโซนตะวันออกกลาง แต่ในขณะที่หลายประเทศ เช่น จีน เนปาล อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ โมร็อกโก แอลจีเรีย อียิปต์ โบลิเวีย และซาอุดีอาระเบีย ได้ประกาศให้การใช้สกุลเงินดิจิทัลเป็นสิ่งผิดกฎหมาย (Podder, 2023, p. 25)

แนวโน้มสำหรับการยอมรับของสกุลเงินดิจิทัลโดยจากเทรนด์ของการรับชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี ที่เป็นความท้าทายต่อกระบวนการชำระเงินที่มีอยู่ และกำลังเป็นที่น่าสนใจของคนทั่วโลก เพราะตั้งแต่กระแสนิยมของคริปโตเคอร์เรนซีเข้ามาทำให้วิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันมีธุรกิจยักษ์ใหญ่ระดับโลกได้นำมาใช้ในการรับชำระเงิน เพื่อเพิ่มการขยายตัวของคริปโตโทเคอร์เรนซี ซึ่งได้แก่ ธุรกิจสายการบินแอร์บอลติก (AirBaltic) โดยได้มีความเห็นว่าการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลเป็นแนวโน้มที่น่าสนใจที่ควรจับตามองในภาคส่วนการชำระเงินอีกด้วย (Swapin, Online, 2024) และรวมไปถึงสายการบินระดับโลกอย่างสายการบินเอมิเรตส์ (Emirates Airlines) มีการประกาศอย่างเป็นทางการว่าสายการบินจะรับชำระเงินค่าเที่ยวบินจากผู้ใช้บริการด้วยการนำบิทคอยน์มาใช้จะครอบคลุมทั้งการซื้อสินค้าในร้านค้าปลอดภาษี ณ ท่าอากาศยานนานาชาติดูไบ และการชำระเงินผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือครองบิตคอยน์หลายล้านคนทั่วโลกสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวกยิ่งขึ้น (สมชัย หวัง, ออนไลน์, 2568)

สำหรับในธุรกิจโรงแรมหรู 7 แห่งทั่วโลกได้มีผู้ประกอบการระดับโลกที่มีชื่อเสียงได้เริ่มตอบรับและทดลองใช้การรับชำระด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีบ้างแล้ว เช่น โรงแรมศรีพันวา ภูเก็ต, The Pavilions Hotels & Resorts, S Hotels & Resorts, The Chedi Andermatt, The Kessler Collection, Capella Singapore และ Patina Maldives, Fari (Freire-Garabal y Núnez, Online, 2024) เนื่องจากเป็นรูปแบบการชำระเงินที่มีการใช้บ่อยขึ้นในทุกวัน อีกทั้งยังมีข้อดีหลายประการ คือมีต้นทุนต่ำกว่าการชำระเงินด้วยบัตรเครดิตสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอีกด้วย (Singhsachathet, Online, 2024)

สำหรับในภาคส่วนธุรกิจโดยเฉพาะอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยถึงแม้จะยังไม่ค่อยนิยมที่จะรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีกันมากนักถ้าเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เนื่องจากมีปัจจัยที่มีความเสี่ยงในหลาย ๆ ด้าน รวมถึงด้านทัศนคติทั้งเชิงบวกและเชิงลบของผู้บริโภคในการเปิดใจต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัล ทั้งนี้ก็ยังมีร้านค้าหรือผู้ให้บริการบางแห่งได้ทำการเปิดรับชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซีกันบ้างแล้ว ในปี พ.ศ.2564 ที่ผ่านมาธนาคารแห่งประเทศไทยตามข่าว ธปท. 90/2564 ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2564 ออกมากล่าวว่ายังไม่ได้สนับสนุนให้ชำระสินค้าหรือบริการด้วยคริปโตเคอร์เรนซี เพราะยังอยู่ระหว่างการพิจารณารูปแบบการกำกับดูแลการให้บริการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมูลค่าคริปโตเคอร์เรนซี มีความผันผวนสูง อีกทั้งยังมีความเสี่ยงจากการถูกโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลทางไซเบอร์ หรือถูกใช้บัญชีเพื่อทำการฟอกเงินระหว่างประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2564; ราชันย์ ตันติจินดา, ออนไลน์, 2564) แต่ทั้งนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินและเปิดกว้างในการนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการชำระเงินและเป็นการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อดูแลให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนานวัตกรรม และเป็นการช่วยเพิ่มช่องทางในการชำระค่าสินค้าและบริการในรูปแบบดิจิทัลที่น่าเชื่อถือให้กับประชาชน ควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพระบบการเงินของประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2564)

สำหรับประเทศไทยในด้านการรับชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี ยังไม่มีความโดดเด่นมากนัก โดยในปี พ.ศ.2564 ก็มีบางธุรกิจได้มองเห็นถึงศักยภาพของระบบการเงินของธุรกิจไทยที่กำลังได้รับความนิยมจากเทรนด์ในกลุ่มนักลงทุนรุ่นใหม่ โดยธุรกิจยักษ์ใหญ่ในประเทศไทยได้เริ่มนำร่องรับชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซีกันตั้งแต่ปี พ.ศ.2564 กันแล้ว ได้แก่ กลุ่มค้าปลีก/สินค้าอุปโภคบริโภคเครือเดอะมอลล์กรุ๊ป จำกัด กลุ่มธุรกิจการบิน ได้แก่ สายการบินบางกอกแอร์เวย์ ที่สามารถใช้ซื้อตั๋วเครื่องบิน สำหรับกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ ที่เปิดโอกาสให้ใช้คริปโตเคอร์เรนซี ซื้อบ้านและคอนโดได้ในประเทศไทย ได้แก่ แสนสิริ อนันดา ดีเวลลอปเม้นท์ เอสซี แอสเสท เมเจอร์ ดีเวลลอปเม้นท์ และสำหรับกลุ่มไลฟ์สไตล์ สามารถซื้อเครื่องดื่มได้ที่ร้าน อินทนิล ซึ่งกลุ่มบางจากนับเป็นอีกหนึ่งธุรกิจระดับประเทศที่มีการประกาศว่าจะใช้คริปโตเคอร์เรนซี ในธุรกิจอื่น ๆ ในเครืออีกด้วย อีกทั้ง เมเจอร์ ซีนีเพล็กซ์ กรุ๊ป ยังสามารถใช้เงินสกุลดิจิทัลในการซื้อตั๋วหนังเครือเมเจอร์ และยังรวม

ไปถึงธุรกิจร้านอาหาร เบสท์บีฟ สาขาสุขุมวิท ที่มีการรับจ่ายด้วยเงินคริปโตเคอร์เรนซี และรองรับกว่า 40 สกุล (กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์, 2564ข)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่านอกจากธุรกิจรายใหญ่จะตอบรับกับการรับชำระเงินในรูปแบบนี้แล้ว กลุ่มร้านอาหารทั่วไปก็ยังให้ความสนใจกับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินคริปโตเคอร์เรนซี เช่น ร้าน The Missing Burro เขตวัฒนา กรุงเทพฯ, ร้าน EAT ME เขตบางรัก กรุงเทพฯ, ร้าน Sea Breeze Seafood เขตพญาไท กรุงเทพฯ (กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์, 2564ข) จากกระแสการตอบรับของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ที่เริ่มรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์ซีจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้กลุ่มอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยต่างต้องปรับรูปแบบการรับชำระเงินให้สอดคล้องกับเทรนด์ใหม่นี้

จากปัญหาที่เป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสที่เกิดขึ้นจากเทรนด์ใหม่ที่ผู้คนทั่วโลกให้ความสนใจได้สร้างแรงจูงใจทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี สำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย เพื่อให้ภาคธุรกิจในอุตสาหกรรมบริการมีการปรับตัวโดยยอมรับที่จะนำรูปแบบการชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซีมาใช้ในธุรกิจ เพราะเนื่องจากเป็นธุรกรรมที่มีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมสายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ภาคธุรกิจต่าง ๆ ควรมีการทบทวนในเรื่องนี้ เพื่อทำการวางแผน เตรียมพร้อม ตอบรับกับความทันสมัยของเทคโนโลยีและนวัตกรรมในด้านการชำระเงินในรูปแบบสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี เพื่อสร้างการรับรู้ถึงประโยชน์ และความเสี่ยง เป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันที่ไร้พรมแดน เพิ่มกลุ่มลูกค้ารายใหม่ที่เป็นผู้ลงทุนและเปิดบัญชีคริปโตเคอร์เรนซี ส่งเสริมภาพลักษณ์ในการเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทำให้ผู้ประกอบการกำหนดเป้าหมายสำหรับลูกค้าหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพของธุรกิจให้สอดคล้องกับมิติของการเปลี่ยนแปลงทางการเงินของโลก อีกทั้งจะช่วยให้ธุรกิจสามารถดึงดูดบุคลากรที่มีสมรรถนะสูง มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสินทรัพย์คริปโตเคอร์เรนซีที่ร่วมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิจัย โดยมี 8 ตัวแปร ที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ได้แก่ 1) การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี 2) ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ 3) ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง 4) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย 5) กลุ่มลูกค้าใหม่ 6) ประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ 7) การเลือกผู้ให้บริการประมวลผลสำหรับธุรกิจ และ 8) สมรรถนะของบุคลากร โดยการศึกษาในงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมบริการทั้งในกลุ่มของผู้ประกอบการในทุกขนาด และผู้ใช้บริการของอุตสาหกรรมบริการทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติที่จะร่วมสร้างประสบการณ์ที่ดี สร้างความสะดวกสบายในการชำระเงินโดยสำหรับผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการรับชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี ให้มีความยืดหยุ่นไปตามเหรียญที่

ผู้ใช้บริการทั้งคนไทยและคนต่างชาติได้ทำการนิยมถือครอง ส่งผลต่อความสำเร็จในการยอมรับจากผู้ใช้บริการให้มีความพึงพอใจต่อธุรกิจ ก่อให้เกิดความภักดีต่อแบรนด์ ทำให้มียอดของลูกค้ารายใหม่เติบโตขึ้น อีกทั้งมีความสามารถสร้างแบรนด์ให้มีความทันสมัยในธุรกิจ ประโยชน์สำหรับในภาพรวมของประเทศไทย งานวิจัยนี้จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับประเทศไทยในการเป็นส่วนหนึ่งที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในประเทศ ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศมีอัตราเติบโต เพราะสามารถดึงดูดเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ทั่วโลก ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถนำเงินเข้ามาในประเทศไทยและใช้จ่ายได้อย่างคล่องตัวเนื่องจากไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับค่าธรรมเนียม สะดวก สบาย และมีความปลอดภัยสูง จะส่งผลในทิศทางที่ดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมได้อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการยอมรับในการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีเพื่อพัฒนาองค์กรอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ธุรกิจสายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย ด้านกลุ่มลูกค้าใหม่ ด้านประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผลสำหรับธุรกิจ และด้านสมรรถนะของบุคลากร ที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศ

สมมติฐานของการวิจัย

1. การยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย
2. การยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีในด้านใดส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยมากที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1.ผู้ประกอบการ: สถานภาพขององค์กรและปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

-ประเภทธุรกิจ ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ จำนวนพนักงาน จำนวนสาขาที่ประกอบธุรกิจที่มีอยู่ในประเทศไทย ประเทศหรือสัญชาติของผู้ถือหุ้นของบริษัท

-เพศ ตำแหน่งงานภายในองค์กร อายุ ระดับการศึกษา อายุงานสำหรับสถานประกอบการที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน

2. ผู้ใช้บริการ: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการของ 4 ธุรกิจ

-เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา สัญชาติ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี

1. การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี
2. ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ
3. ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง
4. กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย
5. กลุ่มลูกค้าใหม่
6. ประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ
7. การเลือกผู้ให้บริการประมวลผลสำหรับธุรกิจ
8. สมรรถนะของบุคากร

(Corbet, Meegan, Larkin, Lucey & Yarovaya, 2018, p. 28; Gemini, Online, 2021; Vu, 2021, p. 3; สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ออนไลน์, 2568; ราชันย์ ตันติจินดา (ออนไลน์, 2564); Brownlow, Online, 2022); Radic, Quan, Ariza-Montes, Lee & Han, 2022, p. 1; Duenes, Robertson, Lebovic, Boyd & Hacquebord, 2023, p. 2); Bitpay, Online, 2023; Ramos & Sol Murta, 2023, p. 1; Swapin, Online, 2024; Nuryyev, Lin, Lo & Chen, 2024, p. 359; Freire-Garabal y Núnez, Online, 2024; วรัญญู สุขนันที, ออนไลน์, 2565; แอสซี แอสเสท, ออนไลน์, 2565; แพรพลอย เด่นไพโรจน์ศักดิ์, ออนไลน์, 2568; Cryptometer, Online, 2025; Scholle, Online, 2026)

ตัวแปรตาม

การยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย

องค์ประกอบความสำเร็จจากการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี

1. ความพึงพอใจของลูกค้า
2. ความภักดีต่อแบรนด์
3. การเติบโตของลูกค้ารายใหม่
4. แบรนด์มีความทันสมัย

(Vu, 2021, p. 3; Segoro & Limakrisna, 2020, p. 166; Gemini, Online, 2021; Kim, Lee & Bae, 2021, p. 1; Bitpay, Online, 2023; Swapin, Online, 2024; Nuryyev, Lin, Lo & Chen, 2024, p. 359)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ ผู้ประกอบการ และผู้ใช้บริการอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้ 1) ผู้ประกอบการ เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์กรสำหรับในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกลักษณะขององค์กร ดังนี้ 1.1) สายการบินที่คนไทยนิยมใช้บริการ จำนวน 50 สายการบิน 1.2) ธุรกิจโรงแรม/ที่พัก ที่จดทะเบียนสถานประกอบการที่พักแรม จำนวน 1,217 แห่ง 1.3) ร้านอาหาร เป็นร้านอาหารที่เปิดดำเนินธุรกิจมาไม่น้อยกว่า 1 ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ออนไลน์, 2563) สายการบินที่คนไทยนิยมใช้บริการ จำนวน 50 องค์กร (อีแม็กทราเวล, ออนไลน์, 2568) และ 2) ผู้ประกอบการร้านอาหาร รวม จำนวน 54,476 แห่ง (ศุภกร กรบุญไตรทศ, ออนไลน์, 2567) คัดเลือกองค์กรในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าส่วน/ผู้จัดการแผนก และผู้จัดการฝ่ายขึ้นไป เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ทราบวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ทิศทางนโยบาย และเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ขององค์กรได้ชัดเจนและตรงประเด็นมากกว่าบุคลากรกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่สามารถระบุจำนวนคนที่มีตำแหน่งตั้งแต่หัวหน้าส่วน/แผนก ผู้จัดการแผนก ผู้จัดการฝ่ายขึ้นไป หรือผู้บริหารระดับสูงที่มีอายุงานในองค์กรตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป ในองค์กรได้นั้นเพราะเป็นข้อมูลความลับและมีความละเอียดอ่อนสำหรับองค์กรและบางองค์กรไม่สามารถเปิดเผยให้ข้อมูลดังกล่าวสู่แหล่งข้อมูลภายนอกได้ ผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบขนาดของประชากรของคอแครน (Cochran, 1977, pp. 72-80) โดยต้องการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรที่ .05 ระดับความเชื่อมั่น 95% (Z=1.96) ได้จำนวนขนาดตัวอย่างน้อยที่สุด 385 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (purposive selection) เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามรายชื่อขององค์กรต่าง ๆ ที่เป็นองค์กรธุรกิจในอุตสาหกรรมบริการในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครถูกจัดอันดับเป็นเมืองยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเยือนมากที่สุด ในปี พ.ศ.2566 ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยของปี พ.ศ.2566 ดังนั้นกรุงเทพมหานครจึงเป็นเมืองที่เหมาะสมกับในการเก็บข้อมูลกับสุ่มตัวอย่างเพราะเป็นเมืองที่มีศักยภาพมากที่สุด และมีประชากรนักท่องเที่ยวไทยและชาวต่างชาติมากด้วยเช่นเดียวกัน (ประชาชาติธุรกิจ, ออนไลน์, 2567)

2. ประชากรผู้ใช้บริการ อุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ได้แก่ ธุรกิจสายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย จำนวน 400 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีการลงทุนในสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ที่เป็นบุคคลทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18-70 ปี ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,570,000 คน โดยทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ระบุตอนปลายปี พ.ศ.2563 กลุ่มเยาวชนหรือเด็กรุ่นใหม่อายุต่ำกว่า 20 ปี ได้เปิดบัญชีลงทุนคริปโต (กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์, 2564ก) เป็นผู้ที่ลงทุนในสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี มีอายุตั้งแต่ 18-70 ปี เพศหญิง/เพศชาย จากการ

ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน (Yamane, 1973, pp.727-728) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (purposive selection) จากประชากรที่เป็นผู้ที่มีการลงทุนในสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีและเพื่อให้มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สำหรับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้ แบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สถานภาพขององค์กรและสถานภาพขององค์กรและผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นในแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ส่วนที่ 3 องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจจากการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี เป็นมาตรวัดของลิเคิร์ท มีระดับคะแนนจำนวน 5 ระดับ ดังนี้ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด (Likert, 1967, p. 128) ข้อคำถามในส่วนที่ 3 มีข้อคำถามแบบคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด และส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นคำถามแบบปลายเปิด ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เป็นแนวคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าโดยเปิดกว้างสำหรับประเด็นที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสนทนาและในการสัมภาษณ์ รูปแบบการสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่นได้มาก

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวน 4 คน พบว่าค่า IOC ส่วนที่ 1 สถานภาพองค์กรและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับด้านผู้ประกอบการ มีค่า IOC=.88 ด้านผู้ใช้บริการ มีค่า IOC=.94 ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นในแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย สำหรับด้านผู้ประกอบการ มีค่า IOC=.95 ด้านผู้ใช้บริการ มีค่า IOC=.95 (กริช แรงสูงเนิน, 2554, หน้า 92) และส่วนที่ 3 ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจจากการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี สำหรับด้านผู้ประกอบการ มีค่า IOC=.75 ด้านผู้ใช้บริการ มีค่า IOC=.75 สำหรับผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวน 3 คน พบว่าค่า IOC ส่วนที่ 1 สถานภาพองค์กรและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับด้านผู้ประกอบการ มีค่า IOC=1 และด้านผู้ใช้บริการ มีค่า IOC=1 ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นในแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย สำหรับด้านผู้ประกอบการ มีค่า IOC=.96 และด้านผู้ใช้บริการ มีค่า IOC=.96 (กริช แรงสูงเนิน, 2554, หน้า 92) และส่วนที่ 3 ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจจากการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี สำหรับด้านผู้ประกอบการ มีค่า IOC=1 และด้านผู้ใช้บริการ มีค่า IOC=1 จากค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของแบบสอบถามทั้ง 3 ส่วน

มีค่ามากกว่า .50 ทุกข้อคำถาม ดังนั้นข้อคำถามทุกข้อมีสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและมีความเหมาะสม มีความชัดเจนของภาษา และครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา (กริช แรงสูงเนิน, 2554,หน้า 92)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ (google form) ส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Mail) และไปรษณีย์ นอกจากนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างตามสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ สนามบิน โรงแรม ร้านอาหาร สถาบันการศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ระหว่างวันที่ 4 กันยายน ถึง วันที่ 15 ตุลาคม 2568 และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 7 พฤศจิกายน ถึง วันที่ 25 ธันวาคม 2568

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในคน โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต เอกสารรับรองเลขที่ COA. NO. RSUERB2025-211

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (enter regression) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อวิเคราะห์ผลข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยทำการยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารตั้งแต่ผู้จัดการฝ่ายขึ้นไป จำนวน 15 คน (McMillan, 1971, pp. 15-17) และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Crabtree & Miller, 1992, pp. 93-109)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ด้านผู้ประกอบการ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าประเภทของธุรกิจ ธุรกิจสายการบิน จำนวน 14 คน ธุรกิจโรงแรม จำนวน 274 คน ธุรกิจโรงพยาบาล จำนวน 19 คน ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 27 คน ธุรกิจการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน และธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น จำนวน 26 คน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 1-10 ปี จำนวน 99 คน 11-20 ปี จำนวน 139 คน 21-30 ปี จำนวน 105 คน ระยะเวลา 31-40 ปี จำนวน 58 คน และ 41-50 ปี จำนวน 27 คน จำนวนพนักงานในบริษัท มีน้อยกว่า 50 คน จำนวน 113 คน มี 51-500 คน จำนวน 183 คน มี 501-999 คน จำนวน 97 คน และมี 1,000 คนหรือมากกว่า จำนวน 35 คน จำนวนสาขาที่ประกอบธุรกิจที่มีอยู่ในประเทศไทย 1-3 สาขา จำนวน 282 คน 4-5 สาขา จำนวน 131 คน และ 6 สาขาขึ้นไป จำนวน 15 คน ประเทศหรือสัญชาติของผู้ถือหุ้นของบริษัท เป็นสัญชาติไทย จำนวน 380 คน เป็นสัญชาติอื่น มาเลเซีย อเมริกัน ฝรั่งเศส ฮ่องกง จำนวน 48 คน เพศของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 227 คน เพศหญิง จำนวน 201 คน ตำแหน่งงานภายในองค์กร หัวหน้าส่วน/แผนก จำนวน 202 คน ผู้จัดการแผนก จำนวน 167 คน ผู้จัดการฝ่าย จำนวน 37 คน ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 10 คน และเจ้าของธุรกิจ จำนวน 12 คน มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 98 คน ปริญญาตรี จำนวน 238 คน และปริญญาโท

จำนวน 92 คน อายุงานการทำงานในสถานประกอบการปัจจุบัน 1-10 ปี จำนวน 233 คน 11-20 ปี จำนวน 143 คน 21-30 ปี จำนวน 42 คน และ 31-40 ปี จำนวน 10 คน

ด้านผู้ใช้บริการ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้ที่เคยใช้บริการของอุตสาหกรรมบริการทั้ง 4 ธุรกิจ ได้แก่ธุรกิจ สายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร โรงพยาบาล จำนวน 436 คน เป็นผู้ที่มีการเปิดบัญชีลงทุนด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี จำนวน 157 คน ไม่เคยเปิดบัญชีลงทุนคริปโตเคอร์เรนซี จำนวน 279 คน เพศชาย จำนวน 254 คน เพศหญิง จำนวน 182 คน มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 346 คน 18-26 ปี จำนวน 8 คน 27-41 ปี จำนวน 43 คน 42-59 ปี จำนวน 36 คน และ 60-80 ปี จำนน 3 คน มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 65 คน ปริญญาตรี จำนวน 357 คน ปริญญาโท จำนวน 10 คน และปริญญาเอก จำนวน 4 คน ประกอบอาชีพเป็นนักเรียนนักศึกษา จำนวน 346 คน พนักงานในหน่วยงานภาครัฐ/รับราชการ จำนวน 13 คน พนักงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 8 คน พนักงานในภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 39 คน และค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 30 คน มีสัญชาติไทย จำนวน 421 คน สัญชาติอื่น จำนวน 15 คนแพลตฟอร์มที่ใช้เป็นแพลตฟอร์ม Binance Global จำนวน 108 คน แพลตฟอร์ม Binance Thailand จำนวน 101 คน แพลตฟอร์ม Bitkub จำนวน 70 คน แพลตฟอร์ม Orbix จำนวน 31 คน และแพลตฟอร์มอื่น ๆ ได้แก่ Innovest, DIME, Finansig Hero จำนวน 30 คน

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี สำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ในภาพรวม ด้านผู้ประกอบการ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี	B	SEb	β	*t*	*P*
(ค่าคงที่)	4.49	0.23		18.89	.00
ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี	0.06	0.05	0.07	1.25	.21
ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ	-0.07	0.04	-012	-1.78	.07
ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง	-0.19	0.04	-0.24	-4.67*	.00
ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย	0.07	0.01	0.25	4.18*	.00
ด้านกลุ่มลูกค้าใหม่	0.04	0.03	0.07	1.22	.22
ด้านประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ	-0.05	0.05	-0.07	-1.12	.26
ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผลสำหรับธุรกิจ	0.00	0.04	0.00	0.07	.94
ด้านสมรรถนะของพนักงาน	0.00	0.04	0.00	0.02	.97
R=.284, R^2=.081, F=4.60*, p=.00					

*p<05

จากตารางที่ 1 พบว่าในภาพรวม มี 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ด้านผู้ประกอบการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .284 และสามารถร่วมพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีได้ร้อยละ 8.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm$ .238 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของพยากรณ์ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีที่ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=1.25, p=.21)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=-1.78, p=.07)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=-4.67*, p=.00)

องค์ประกอบที่ 4 ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=4.18*, p=.00)

องค์ประกอบที่ 5 ด้านกลุ่มลูกค้าใหม่ ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=1.22, p=.22)

องค์ประกอบที่ 6 ด้านประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=-1.12, p=.26)

องค์ประกอบที่ 7 ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผล ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=0.07, p=.94)

องค์ประกอบที่ 8 ด้านสมรรถนะของพนักงาน ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=0.02, p=.97)

สมการพยากรณ์การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม สำหรับผู้ประกอบการ เมื่อนำองค์ประกอบทุกด้านเข้าสมการ เป็นดังนี้

$$Y = 4.496 - 0.06X_1 - 0.07X_2 - 0.19*X_3 + 0.07*X_4 + 0.04*X_5 - .059X_6 + 0.00*X_7 + 0.00*X_8$$

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี สำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ในภาพรวม ด้านผู้ใช้บริการ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี	B	SEb	β	*t*	*P*
(ค่าคงที่)	1.32	0.15		8.62	.00
ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี	0.17	0.04	0.19	4.02*	.00
ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ	0.02	0.04	0.03	0.58	.56
ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง	-0.05	0.03	-0.08	-1.81	.07
ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย	0.15	0.04	0.18	3.33*	.00
ด้านกลุ่มลูกค้าใหม่	0.01	0.04	0.01	0.32	.74
ด้านประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ	0.08	0.05	0.09	1.62	.10
ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผลสำหรับธุรกิจ	0.15	0.05	0.17	2.87*	.00
ด้านสมรรถนะของพนักงาน	0.16	0.05	0.20	3.38	.00
R=.683, R^2=.467, F=46.02*, p=.00					

*p<05

จากตารางที่ 2 พบว่าในภาพรวมมี 4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี สำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ด้านผู้ใช้บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .683 และสามารถร่วมพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ได้ร้อยละ 46.70 อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm$ .154 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของพยากรณ์ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีส่งผลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=4.02*, p=.00)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=0.58, p=.56)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=-1.81, p=.07)

องค์ประกอบที่ 4 ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=3.33*, p=.00*)

องค์ประกอบที่ 5 ด้านกลุ่มลูกค้าใหม่ ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=0.32, p=.74)

องค์ประกอบที่ 6 ด้านประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 (t=1.62, p=.10)

องค์ประกอบที่ 7 ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผล ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=2.87*, p=.00)

องค์ประกอบที่ 8 ด้านสมรรถนะของพนักงาน ส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=3.38*, p=.00)

สมการพยากรณ์การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทยในภาพรวม ด้านผู้ใช้บริการ เมื่อนำองค์ประกอบทุกด้านเข้าสมการ เป็นดังนี้

$$Y = 1.32 + 0.17^{*}X_1 + 0.02\ X_2 - 0.05\ X_3 + 0.15^{*}X_4 + 0.01\ X_5 + 0.08\ X_6 + 0.15^{*}X_7 + 0.16^{*}X_8$$

ข้อสังเกต เนื่องจากผลการวิเคราะห์ในภาพรวมของผู้ประกอบการที่ได้ค่า R^2=.081 มีค่าต่ำเป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอิสระ ได้ร้อยละ 8.10 ที่เหลืออีก 91.90 เป็นผลเนื่องมาจากสาเหตุหรือตัวแปรอื่น และด้านผู้ใช้บริการมี R^2=46.70 และมีค่าปานกลางไม่อยู่ในระดับสูง เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอิสระ ได้ร้อยละ 46.70 ที่เหลืออีก 53.30 เป็นผลเนื่องมาจากสาเหตุหรือตัวแปรอื่น เพราะเนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ที่จะนำมาใช้ในธุรกิจและเป็นการปรับตัวสำหรับรูปแบบในการดำเนินงานที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในองค์กรและในชีวิตประจำวัน อาจมีตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ ถึงแม้ว่าค่า R-Squared (R^2) จะต่ำย่อมไม่ได้หมายถึงว่าจะไม่ดี เพราะข้อมูลที่เก็บมาได้นั้น

เป็นข้อมูลที่มาจากการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนและเป็นข้อมูลที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบัน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ด้านผู้ประกอบการ ผลสรุปความคิดเห็นด้านผู้ประกอบการระดับผู้บริหารตั้งแต่ผู้จัดการฝ่ายขึ้นไปที่มีอายุงานในองค์กรตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้กำหนดนโยบายขององค์กร มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์ในอุตสาหกรรมบริการ ระดับอายุตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป ทั้งเพศหญิง/เพศชายที่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มายืนยันผลการวิจัย โดยมีคำถามที่ใช้ถามกับผู้ให้ข้อมูล 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ระดับผู้บริหารตั้งแต่ผู้จัดการฝ่ายขึ้นไป พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 7 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 8 คน มีอายุ 27-41 ปี จำนวน 6 คน 42-59 ปี จำนวน 9 คน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คน ปริญญาโท จำนวน 5 คน มีระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน 1-10 ปี จำนวน 13 คน และ 11-20 ปี จำนวน 2 คน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นในแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย พบว่ามีอยู่ 2 ตัวแปร ที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าเป็นตัวแปรที่ธุรกิจต้องความสำคัญและส่งผลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ได้แก่ 1) ตัวแปรด้านการรับรู้ความเสี่ยง และ 2) ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการรับรู้ความเสี่ยง เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีมีอัตราการผันผวนที่สูงต่ำอย่างรวดเร็วและความเสี่ยงต่อรายได้ของผู้ประกอบการที่มีการรับชำระเงินด้วยวิธีนี้ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กอาจจะต้องเจอกับอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น หากต้องรับชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซีควรที่จะศึกษาอย่างละเอียดเพื่อป้องกันความเสียหายตามมาได้ แต่ทั้งนี้ด้านความผันผวนก็สามารถก่อให้เกิดรายได้ที่สูงขึ้นให้กับธุรกิจได้ด้วยเช่นเดียวกัน

2. ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กรอบทางกฎหมายที่ชัดเจนจะสามารถป้องกันความเสียหายจากการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ จะทำให้ทั้งผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการมีความมั่นใจในความปลอดภัยทั้ง 2 ฝ่าย อีกทั้งในเรื่องมาตรการภาษีที่ยกเว้นเงินได้บุคคลธรรมดาจากการขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.2568 เพราะจะทำให้มีผู้ใช้บริการมีสกุลเงินคริปโตเคอร์เรนซีมาใช้บริการกันมากขึ้นส่งผลดีให้กับทางธุรกิจทำให้มีโอกาสในการขยายฐานลูกค้าและสร้างรายได้มากขึ้น จากการอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายเดียวกัน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีองค์ประกอบของความสำเร็จของธุรกิจ 4 ตัวแปร จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจ ทำให้พบว่าตัวแปรด้านแบรนด์มีความทันสมัยเป็นปัจจัย ที่มีความสำคัญมากที่สุด

ด้านผู้ใช้บริการ ผลสรุปความคิดเห็นในมุมมองของผู้ใช้บริการในอุตสาหกรรมบริการที่เป็นผู้ที่ลงทุนในสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ที่มีอายุตั้งแต่ 18-70 ปี ทั้งเพศหญิงและเพศชาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มายืนยันผลการวิจัย โดยมีคำถามที่ใช้ถามกับผู้ให้ข้อมูล 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ใช้บริการในอุตสาหกรรมบริการ พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 12 คน เพศหญิง จำนวน 3 คน มีอายุระหว่าง 18-26 ปี จำนวน 8 คน 27-41 ปี จำนวน 3 คน 42-59 ปี จำนวน 4 คน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 13 คน ปริญญาโท จำนวน 2 คน มีอาชีพนักเรียนนักศึกษา จำนวน 8 คน ทำงานในภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 2 คน และประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 4 คน มีสัญชาติไทย จำนวน 14 คน และสัญชาติอังกฤษ จำนวน 1 คน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นในแนวทางพัฒนาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย พบว่ามี 4 ตัวแปรที่ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นตัวแปรที่ธุรกิจต้องความสำคัญและส่งผลต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี 2) ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย 3) ด้านการเลือกผู้ให้บริการและประมวลผลสำหรับธุรกิจ และ 4) ด้านสมรรถนะของพนักงาน มีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับในการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นเทรนด์ที่ได้รับความนิยมในทั่วโลกและจะธุรกิจร้านค้าต่าง ๆ จะนำรูปแบบการชำระเงินด้วยนี้มาใช้ เหมาะสำหรับธุรกิจที่มีกลุ่มลูกค้าเป็นคนต่างชาติ เช่น โรงแรม สายการบิน หรือธุรกิจทางการแพทย์ เพราะจะสามารถดึงดูดเม็ดเงินเข้าในประเทศได้มากขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะธุรกิจทางการแพทย์ ที่ประเทศไทยมีจุดแข็งในด้านนี้

2) ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมายที่อยู่ภายใต้ของการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ที่มีแนวทางในการกำกับดูแลที่มีความเข้มงวดทำให้เกิดความเชื่อมั่นและป้องกันการกระทำผิดในรูปแบบต่าง ๆ ได้ และสำหรับในเรื่องมาตรการภาษีที่ยกเว้นเงินได้บุคคลธรรมดาจากการขายสินทรัพย์ดิจิทัลที่มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.2568 เป็นเรื่องที่ดีที่จะทำให้มีผู้ใช้บริการมากขึ้น

3) ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผล เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผล ต้องพิจารณาทั้ง 2 ด้าน ทั้งในด้านความมีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ดี และด้านประสิทธิภาพในการประมวลผลธุรกรรม ต้องรวดเร็วทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจ ปัจจุบันในต่างประเทศผู้ให้บริการที่มีชื่อเสียงในระดับโลกที่สามารถรองรับได้หลากหลายสกุลเงิน

4) ด้านสมรรถนะของพนักงาน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ด้านสมรรถนะของพนักงานโดยพนักงานที่ให้บริการจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศได้อย่างคล่องแคล่ว เพราะเนื่องจากลูกค้าที่มาใช้บริการด้วยการชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซีส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ความรู้เกี่ยวกับคริปโตเคอร์เรนซี เช่น กฎระเบียบข้อบังคับผลกระทบด้านภาษี ประเภทของเหรียญ เพราะเนื่องจากจะได้สามารถอธิบายตอบคำถามและให้ความรู้กับลูกค้าได้

ส่วนที่ 3 ปัจจัยการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย มีองค์ประกอบของปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจ จำนวน 4 ตัวแปร จากการวิเคราะห์ทำให้พบว่าตัวแปรด้านแบรนด์มีความทันสมัยเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด

สรุปผลการวิจัยแบบผสานวิธี ผู้วิจัยค้นพบตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ในภาพรวมมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านผู้ประกอบการ ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ความเสี่ยง และ 2) ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย ที่ส่งผลการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี และตัวแปรด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย ส่วนด้านกรอบทางกฎหมายเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี เนื่องจากมีค่ามากที่สุด (β=0.25)

2. ด้านผู้ใช้บริการ ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี 2) ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย 3) ด้านการเลือกผู้ให้บริการและประมวลผลสำหรับธุรกิจ และ 4) ด้านสมรรถนะของพนักงาน ส่งผลต่อการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี และด้านสมรรถนะของพนักงาน ส่วนด้านความรู้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี เนื่องจากมีค่ามากที่สุด (β=0.20)

3. สำหรับตัวแปรตามที่เป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จขององค์กรจากการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีสำหรับอุตสาหกรรมบริการในประเทศไทย ในภาพรวม โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ตัวแปรด้านแบรนด์มีความทันสมัยเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ

จากผลงานวิจัยเป็นที่น่าสังเกตว่าตัวแปรด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมายเป็นตัวแปรที่ผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการให้ความคิดเห็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพว่าเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ

อภิปรายผล

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1.1 ประเภทของธุรกิจสายการบิน 1.2 ประเภทของธุรกิจโรงแรม 1.3 ประเภทของธุรกิจทางการแพทย์ 1.4 ประเภทธุรกิจร้านอาหาร และ 1.5 ประเภทของธุรกิจธุรกิจอื่น ๆ เช่น แพลตฟอร์มต่าง ๆ การท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ ร้านอาหาร แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประเภทของธุรกิจสายการบิน จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า ประเภทของสายการบินประจำชาติ เป็นธุรกิจที่ต้องมีการปรับตัวในการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.08 และด้านผู้ใช้บริการเป็นธุรกิจสายการบินเช่าเหมาลำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.92 สอดคล้องกับ สมชัย หวัง (ออนไลน์, 2568) โดยในวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2568 สายการบินระดับโลกอย่างสายการบินเอมิเรตส์ (Emirates Airlines) มีการประกาศอย่างเป็นทางการว่าสายการบินจะรับชำระเงินค่าเที่ยวบินจากผู้ใช้บริการด้วยการนำบิทคอยน์มาใช้ สามารถครอบคลุมทั้งการซื้อสินค้าในร้านค้าปลอดภาษี ณ ท่าอากาศยานนานาชาติดูไบ และการชำระเงินผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือครองบิตคอยน์จำนวนหลายล้านคนทั่วโลกสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวกยิ่งขึ้น

1.2 ประเภทของธุรกิจโรงแรม จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า ธุรกิจโรงแรมระดับ 5 ดาว เป็นธุรกิจที่ต้องมีการปรับตัวในการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.12 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.96 สอดคล้องกับ Singhsachathet (Online, 2024) ที่ได้กล่าวว่ามีโรงแรมหรู 7 แห่งทั่วโลกเป็นแบรนด์ที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ โรงแรมศรีพันวา ภูเก็ต, The Pavilions Hotels & Resorts, S Hotels & Resorts, The Chedi Andermatt, The Kessler Collection, Capella Singapore และ Patina Maldives, Fari เริ่มตอบรับการรับชำระด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีนั้น เนื่องมาจากเป็นรูปแบบการชำระเงินที่มีการใช้กันบ่อยมากขึ้นในทุกวัน อีกทั้งยังมีข้อดีหลายประการ คือมีต้นทุนต่ำกว่าการชำระเงินด้วยบัตรเครดิตโดยเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอีกด้วย และสอดคล้องกับ บิตคอยน์ แอดดิคท์ ไทยแลนด์ (ออนไลน์, 2563) ที่นำเสนอว่าทราวาลา (travala) เป็นบริษัทตัวแทนท่องเที่ยวออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยจำนวนตัวเลือกที่พักที่มีให้เลือกมากกว่า 2,200,000 แห่ง ครอบคลุมกว่า 90,124 จุดหมายปลายทาง โดยทราวาลาดอทคอม (travala.com) จับมือกับอโก้ด้า (agoda) เพื่อเพิ่มการรองรับโรงแรมอีก 600,000 แห่ง ให้กับแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์ที่

รองรับเหรียญคริปโตเคอร์เรนซี มากกว่า 30 รายการ ในปัจจุบันได้มีจำนวนสถานที่ที่ให้บริการบนแพลตฟอร์มปัจจุบันในทั่วโลกถึง 2.2 ล้านแห่ง

1.3 ประเภทของธุรกิจทางการแพทย์ จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าโรงพยาบาลเอกชนเป็นธุรกิจที่ต้องมีการปรับตัวในการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีในด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.04 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.89 สอดคล้องกับ พระจันทร์ เอี่ยมชื่น (ออนไลน์, 2564) ที่กล่าวว่าเวอร์เทค คลินิก ร่วมมือกับพันธมิตร บิทาซซ่าที่รับชำระค่าบริการเป็นสกุลเงินดิจิทัลหรือคริปโตเคอเรนซี เป็นสถานพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทยที่รับชำระด้วย คริปโตเคอร์เรนซีโดยสามารถมาชำระค่าบริการด้วยคริปโต ตั้งแต่ปี พ.ศ.2564 ที่ผ่านมา เวอร์เทค คลินิก เป็นคลินิกศัลยกรรม โครงหน้าขากรรไกรและทันตกรรม ที่รับชำระเงินทั้งบิตคอยน์ (Bitcoin: BTC) อีเธอเรียม (Ethereum: ETH) และเททเทอร์ (Tether: USDT) นับว่าเป็นอีกหนึ่งในกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจศัลยกรรมความงาม โดยได้นำเทคโนโลยีมายกระดับสู่ “Vertex 5.0” ที่พัฒนาให้เป็นองค์กรดิจิทัลแบบครบวงจร (total digital organization)

1.4 ประเภทธุรกิจร้านอาหาร จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าประเภทธุรกิจที่มีการบริการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในร้าน เช่น บาร์หรือร้านขายเหล้า เป็นธุรกิจที่ต้องมีการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.00 และด้านผู้ใช้บริการเป็นร้านอาหารแบบภัตตาคาร/ร้านอาหาร เช่น ร้านอาหารระดับหรู (fine dining) ร้านอาหารนานาชาติ (international cuisine) เช่น อาหารจีน อาหารญี่ปุ่น อาหารอิตาเลียนฯลฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.53 สอดคล้องกับ กรุงเทพธุรกิจ, (ออนไลน์, 2564ข) ที่นำเสนอว่านอกจากธุรกิจรายใหญ่จะตอบรับกับการรับชำระเงินรูปแบบนี้แล้ว กลุ่มร้านอาหารทั่วไปก็ยังให้ความสนใจกับการรับชำระเงินด้วยสกุลเงินคริปโตเคอร์เรนซี เช่น ร้าน The Missing Burro เขตวัฒนา กรุงเทพฯ, ร้าน EAT ME เขตบางรัก กรุงเทพฯ, ร้าน Sea Breeze Seafood เขตพญาไท กรุงเทพฯ

1.5 ประเภทของธุรกิจธุรกิจอื่น ๆ จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เป็นธุรกิจที่ต้องมีการยอมรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.22 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.81 สอดคล้องกับ ทรู ดิจิทัล (ออนไลน์, 2564) ที่กล่าวว่าสำหรับธุรกิจอสังหารริมทรัพย์นั้น บล็อกเชน (blockchain) จะนำมาช่วยในเรื่องการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นมิติใหม่ของนักลงทุน ผู้ประกอบการ ผู้ซื้อ ในประเทศไทย โดยโครงการ ไฮด์ เฮอริเทจ ทองหล่อ ได้ร่วมกับแฟลตฟอร์มซื้อขายสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซี ชั้นนำของประเทศไทยคือ แพลตฟอร์มซิปเม็กซ์ประเทศไทย ที่มีความเชื่อมั่นว่าในอนาคตจะเห็นการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ผ่านคริปโตเคอร์เรนซี เนื่องจากสินทรัพย์ดิจิทัลได้รับความสนใจจากนักลงทุนที่ในยุคปัจจุบันที่ผู้คนมีการถือครองเป็นจำนวนมาก และมีการใช้จ่ายผ่านสกุลเงินดิจิทัลกันมากขึ้น และเชื่อมั่นว่าในด้านการเงินการลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีจะเกิดขึ้นภายในอีก 3-5 ปี เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงอนาคตที่จะเป็นดิจิทัล แอสเสทในภูมิภาคเอเชียได้

2. ด้านการรับรู้ของประโยชน์ที่ได้รับ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 2.1 ด้านความปลอดภัย 2.2 ด้านความสะดวกสบาย 2.3 ด้านค่าธรรมเนียม 2.4 ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านความปลอดภัย จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า การชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีมีประโยชน์ในด้านมีความปลอดภัยทางการเงินสูง ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.79 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.79 คือด้านที่สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกงทุจริตได้ สอดคล้องกับ Mendoza-Tello, Mora, Pujol-López & Lytras (2019, p. 195) ที่พบว่าความไม่เปิดเผยตัวตนที่สกุลเงินดิจิทัลมอบให้ ช่วยให้ผู้บริโภครักษาความเป็นส่วนตัวของบัญชีและการโอนเงิน รวมถึงเงินออมได้ เนื่องจากสกุลเงินดิจิทัลมีศักยภาพที่จะกลายเป็นนวัตกรรมพลิกโฉมที่เป็นการกระจายศูนย์ของความเชื่อถือ (trust) ในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความปลอดภัย โดยไม่จำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางในการควบคุม สกุลเงินดิจิทัลก่อให้เกิดความสนใจในสังคม เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสร้างและการโอนย้ายเงินที่ปลอดภัยมากขึ้น

2.2 ด้านความสะดวกสบาย จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า การโอนเงินไปต่างประเทศด้วยเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีผ่านกระเป๋าคริปโต (crypto wallet) โดยใช้เวลาไม่กี่วินาทีหรือไม่ถึงนาที เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 ด้าน ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.97 และด้านผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.10 สอดคล้องกับ Siddique & Shah (2023, p. 1) ที่พบว่าบริการธุรกรรมของสกุลเงินดิจิทัลสามารถใช้งานได้อย่างรวดเร็วใช้เวลาเพียงไม่กี่วินาที และสามารถทำธุรกรรมได้ตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน (24/7)

2.3 ด้านค่าธรรมเนียม จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า สำหรับผู้ที่มีการใช้จ่ายต่างประเทศบ่อย ๆ หรือชาวต่างชาติที่อยากนำเงินมาใช้จ่ายในไทยในการบริหารเงินและต้นทุนการโอนหรือแปลงสกุลเงินได้ ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.21 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าธรรมเนียมที่ลดลงกว่าบัตรเครดิตหรือช่องทางอื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.99 สอดคล้องกับ Podder (2023, p. 25) ที่พบว่าสกุลเงินดิจิทัลส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านกลไกที่หลากหลาย เมื่อถูกบูรณาการเข้าสู่ระบบการเงินของประเทศ สกุลเงินดิจิทัลสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทางเลือก ลดต้นทุนการทำธุรกรรม และอำนวยความสะดวกต่อการค้าระหว่างประเทศ คุณลักษณะเหล่านี้อาจช่วยกระตุ้นกิจกรรมนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากตลาดสกุลเงินดิจิทัลมีการเชื่อมโยงกันในระดับโลก

2.4 ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าสามารถช่วยขยายฐานลูกค้าเนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 ด้าน ด้านผู้ประกอบการ=4.14 และด้านผู้ใช้บริการ=4.15 สอดคล้องกับ García-Monleón, Erdmann & Arilla (2023, p. 8) ที่พบว่าแนวคิดคุณค่าทั้งสองแนวคิด ได้แก่ คุณค่าทางการเงินและคุณค่าทางอารมณ์ มีผลในเชิงบวกต่อความตั้งใจที่จะใช้สกุลเงินดิจิทัล โดยแนวคิดเรื่องคุณค่าจะสามารถทำให้ผู้ประกอบการได้มีการออกแบบด้านการตลาดของโครงการ

คริปโตเคอร์เรนซีที่มุ่งเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้ประกอบการสามารถทำการเจาะตลาดและเพิ่มกลุ่มลูกค้าใหม่ได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้า Gen Y, Gen Z ที่มีมากขึ้นในอนาคต

3. ด้านการการรับรู้ความเสี่ยง ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ 3.1 ด้านการผันผวนของราคาสกุลเงินดิจิทัล และ 3.2 ด้านการบริหารผลตอบแทน แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการผันผวนของราคาสกุลเงินดิจิทัล จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าด้านผู้ประกอบการ คือกรอบทางกฎหมายแต่ละประเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.05 ด้านผู้ใช้บริการ คือการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.03 สอดคล้องกับ Podder (2023, pp. 25-26) ที่พบว่าประเทศต่าง ๆ ได้นำมาตรฐานการกำกับดูแลสกุลเงินดิจิทัลที่แตกต่างกันมาใช้ ในบางประเทศตระหนักถึงศักยภาพของสกุลเงินดิจิทัลและเลือกที่จะกำกับดูแลแทนการสั่งห้าม และบางประเทศก็มีการห้ามการซื้อขาย สำหรับประเทศที่ได้ยอมรับสกุลเงินดิจิทัลแล้ว ได้แก่ เอลซัลวาดอร์ สโลวีเนีย เยอรมนี แคนาดา มอลตา เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ เอสโตเนีย สวิตเซอร์แลนด์ และโปรตุเกส ขณะที่หลายประเทศ เช่น จีน เนปาล อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ โมร็อกโก แอลจีเรีย อียิปต์ โบลิเวีย และซาอุดีอาระเบีย ที่ได้ประกาศให้การใช้สกุลเงินดิจิทัลเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เนื่องจากตลาดสกุลเงินดิจิทัลเป็นตลาดเสรีแบบกระจายศูนย์ที่ไม่มีบุคคลใดหรือหน่วยงานส่วนกลางใดมีอำนาจควบคุมอย่างเด็ดขาด

3.2 ด้านการบริหารผลตอบแทน จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าด้านผู้ประกอบการ เหรียญคริปโตเคอร์เรนซีไม่มีความสามารถในการสร้างผลตอบแทน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.77 ด้านผู้ใช้บริการ การบริหารจัดการได้ยากและเกิดความล่าช้าถ้าไม่เข้าใจในเทคโนโลยีและนำโซลูชันสกุลเงินดิจิทัลมาใช้ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.94 สอดคล้อง Weber, Candia, Coibion & Gorodnichenko (2023, pp. 27-28) ที่พบว่าคริปโตเคอร์เรนซีมีความแตกต่างจากสินทรัพย์ทางการเงินส่วนใหญ่ในหลายมิติ โดยความแตกต่างที่เด่นชัดที่สุดอาจอยู่ที่ความเชื่อเกี่ยวกับสินทรัพย์นี้ ระหว่างผู้ที่ถือครองคริปโตกับผู้ที่ไม่ได้ถือครอง บางกลุ่มมองว่าคริปโตเคอร์เรนซี มีผลตอบแทนคาดหวังสูง เป็นเครื่องมือป้องกันเงินเฟ้อ และเป็นโอกาสที่ดีในการกระจายความเสี่ยงของพอร์ตการลงทุน ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมองว่าคริปโตเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนต่ำและมีความเสี่ยงสูงเกินไป

4. กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและกรอบทางกฎหมาย ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ 4.1 ด้านกฎระเบียบ และ 4.2 ด้านกรอบทางกฎหมาย แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ด้านกฎระเบียบ จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าต้องมีกฎระเบียบที่มีแนวทางปฏิบัติในด้านการอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัย เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 ด้าน ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.33 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.75 สอดคล้องกับ Zervas, Stiakakis, Athanasiadis & Tsekouropoulos (2024, p. 1) ที่พบว่าในปัจจุบันการทำธุรกรรมด้วยสกุลเงินดิจิทัลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยทักษะดิจิทัลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมดิจิทัล เนื่องจากช่วยเพิ่มโอกาสการจ้างงานของประชาชน อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ภาครัฐและ

สถาบันการเงินยังสามารถสร้างความตระหนักด้านทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชน เพื่อการใช้สกุลเงินดิจิทัลอย่างเหมาะสมและปลอดภัย ส่งผลให้การบริหารภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Governance) ได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวาง มีการชำระภาษีสะดวกมากขึ้น ขณะเดียวกันคุณภาพของบริการธนาคารก็ได้รับการพัฒนา

4.2 ด้านกรอบทางกฎหมาย จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าตามมาตรการภาษีในการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (จากการขายสินทรัพย์ดิจิทัล) ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2572 เพื่อส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางสินทรัพย์ดิจิทัล เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 ด้าน ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.25 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.07 สอดคล้องกับ กระทรวงการคลัง (ออนไลน์, 2568) กระทรวงการคลังออกมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางสินทรัพย์ดิจิทัล (digital asset hub) ของโลก ตามประกาศฉบับที่ 74/2568 ในวันที่ 17 มิถุนายน 2568 ได้มีมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางสินทรัพย์ดิจิทัล (digital asset hub) ของโลกเป็นการยกเว้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับกำไรส่วนทุน (capital gains) จากการขายสินทรัพย์ดิจิทัล ผ่านประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 ได้แก่ ศูนย์การซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (exchange) นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (broker) และ ผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล (dealer) นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2572 เพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการเงินของโลก

5. ด้านกลุ่มลูกค้าใหม่ ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ 5.1 กลุ่มวัยรุ่น และ 5.2 กลุ่มวัยทำงาน แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

5.1 กลุ่มวัยรุ่น จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าทำให้ธุรกิจมีกลุ่มลูกค้าใหม่ที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 ด้าน ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.11 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.84 สอดคล้องกับ Kumar, Janani, Pavithra & Kumar (2025, p. 186) ที่พบว่าจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเจเนอเรชัน Z จำนวน 398 คน ในเมืองเบงกาลูรู มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในประเทศอินเดีย เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมและเครื่องมือทางดิจิทัล ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมและจิตวิทยาในการยอมรับสกุลเงินดิจิทัล โดยการรู้เท่าทันทางการเงิน กฎระเบียบที่ชัดเจน และการจัดการการรับรู้ความเสี่ยง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการลงทุนที่ชาญฉลาดและมีความรับผิดชอบ สำหรับนโยบายและการปฏิบัติเพื่อเป็นการสนับสนุนนักลงทุนเจเนอเรชัน Z จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการศึกษาทางการเงินที่ดีขึ้น กฎระเบียบที่โปร่งใสยิ่งขึ้น และการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเสี่ยงในการลงทุน มาตรการเหล่านี้จะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในตลาดสกุลเงินดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมการลงทุนได้อย่างมีความรับผิดชอบ

5.2 กลุ่มวัยทำงาน จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าด้านผู้ประกอบการเป็นกลุ่มวัยทำงานกลุ่มคนรุ่นเจเนอเรชัน X (อายุ 42-59 ปี) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.21 ด้านผู้ใช้บริการเป็นกลุ่มวัยทำงานเจเนอเรชัน Y (อายุ 27-41 ปี) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.85 สอดคล้องกับ Levkov, Bogoevska-Gavrilova &

Trajkovska (2022, p. 181) ที่พบว่าผู้ยอมรับคริปโตเคอร์เรนซีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นคนหนุ่มสาว อายุระหว่าง 19-34 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีงานทำ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 501-1,500 ยูโร อาศัยอยู่ในบ้านหรืออพาร์ตเมนต์ของตนเองในเขตเมือง การถือครองสกุลเงินดิจิทัลแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ โดยนักลงทุนส่วนใหญ่เป็นผู้ชายในกลุ่มมิลเลนเนียล มักมีวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความรู้ทางการเงิน และยังลงทุนในตลาดหุ้นด้วย งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการถือครองสกุลเงินดิจิทัลมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับกลุ่มประชากรวัยหนุ่มสาว ระดับการศึกษาสูง ผู้ยอมรับคริปโตเคอร์เรนซีในมาซิโดเนียส่วนใหญ่เป็นนักลงทุนเชิงรับ (passive investors)

6. ประเภทของเหรียญคริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับการยอมรับ ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 6.1 กลุ่มรักษามูลค่า (store of value) 6.2 กลุ่มมีม (meme) 6.3 กลุ่มส่งต่อมูลค่า (value transfer) 6.4 กลุ่มสัญญาอัจฉริยะ (smart contract) 6.5 กลุ่มสเตเบิลคอยน์ (stablecoin) แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

6.1 กลุ่มรักษามูลค่า (store of value) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าไลต์คอยน์ (Litecoin-LTC) เป็นเหรียญที่เหมาะสำหรับการทำธุรกรรมที่รวดเร็วและมีค่าธรรมเนียมต่ำ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 ด้าน ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.04 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.78 สอดคล้องกับ Jumaili & Karim (2021, p. 7) ที่พบว่าบิตคอยน์สามารถได้รับประโยชน์จากจำนวนผู้ใช้งานในปัจจุบัน และคาดว่าจะมีการเติบโตเพิ่มขึ้นอีกภายในระยะเวลา 5 ปี ขณะที่ไลต์คอยน์อาจถูกมองว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางใหม่ในการลงทุนในโลกของสกุลเงิน จนถึงปัจจุบันคริปโตเคอร์เรนซียังไม่สามารถเข้ามาแทนที่เงินตราได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่สามารถนำไลต์คอยน์ไปใช้ชำระค่าสินค้าในซูเปอร์มาร์เก็ตทั่วไปได้ อย่างไรก็ตามในอนาคตอาจมีความเป็นไปได้ที่จะสามารถใช้คริปโตเคอร์เรนซีในการชำระเงินได้อย่างแพร่หลาย ถึงแม้ในปัจจุบันบริษัทและองค์กรจำนวนมากได้นำบิตคอยน์มาใช้เป็นช่องทางการชำระเงิน ตัวอย่างเช่น เคเอฟซี แคนาดา ขณะเดียวกันอูเบอร์ก็เป็นหนึ่งในบริษัทที่ยอมรับไลต์คอยน์เป็นวิธีการชำระเงิน ถึงแม้ว่าไลต์คอยน์จะยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นมาตรฐานเทียบเท่าบิตคอยน์ แต่โครงสร้างเครือข่ายของไลต์คอยน์อาจทำให้มันเหมาะสมในการใช้จ่ายมากกว่า ระยะเวลาในการประมวลผลธุรกรรมของไลต์คอยน์เร็วกว่าเวลาประมวลผลของบิตคอยน์ประมาณสี่เท่า ธุรกิจและลูกค้าอาจเล็งเห็นถึงข้อได้เปรียบนี้ และเริ่มหันมาใช้ไลต์คอยน์เป็นทางเลือกหรือแม้แต่จะทดแทนบิตคอยน์ในอนาคต

6.2 กลุ่มมีม (meme) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าด็อกวิฟแฮต (Dogwifhat-WIF) เป็นเหรียญมีมที่ทำงานบนบล็อกเชนโซลานา (Solana) ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในชุมชนสกุลเงินดิจิทัล เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยในด้านผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.04 ด้านผู้ใช้บริการ เป็นเหรียญด็อกวิฟแฮต (Dogwifhat-WIF) เป็นเหรียญมีมที่ทำงานบนบล็อกเชน โซลานา (Solana) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.86 สอดคล้องกับ Weber, Candia, Coibion & Gorodnichenko (2023, p. 13, 27-28) ที่พบว่าบิตคอยน์จะเป็นคริปโตเคอร์เรนซีที่เป็นที่รู้จักมากที่สุด แต่ก็ยังมีสกุลเงินดิจิทัลอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น อีเทอร์ (Ether), ไลต์คอยน์ (Litecoin), โดชคอยน์ (Dogecoin) เราได้ขอให้ครัวเรือนรายงานว่าพวกเขาถือครอง

คริปโตเคอร์เรนซีประเภทใดบ้าง ตามที่คาดไว้ คริปโตเคอร์เรนซีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ บิตคอยน์ รองลงมาโดชคอยน์และอีเทอร์เรียม ทั้งสองสกุลนี้ถูกถือครองโดยผู้ที่ลงทุนในคริปโตมากกว่า 40% โดชคอยน์เป็น “มีมคอยน์” ที่ถูกสร้างขึ้นในปี ค.ศ.2013 เพื่อเสียดสีบิตคอยน์ และในตอนแรกไม่ได้ถูกออกแบบมาให้มีหน้าที่เพิ่มเติมใด ๆ เมื่อเทียบกับบิตคอยน์ อย่างไรก็ตามแม้จะเริ่มต้นจากความขบขัน โดชคอยน์กลับได้รับความสนใจอย่างล้นหลามจากนักลงทุน อันเนื่องมาจากการเก็งกำไรและการประชาสัมพันธ์จากบุคคลมีชื่อเสียง เช่น อีลอน มัสก์ อนุญาตให้ใช้โดชคอยน์ในการซื้อสินค้าของเทสลา (Tesla) ได้

6.3 กลุ่มส่งต่อมูลค่า (value transfer) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าริ้ปเปิ้ล (Ripple-XRP) เพื่อเชื่อมต่อระบบชำระเงินของแต่ละธนาคารเข้าด้วยกันเป็นหลัก ทำให้เราสามารถเงินจากธนาคารหนึ่งไปอีกธนาคารหนึ่งที่อยู่ต่างประเทศได้อย่างรวดเร็วและมีค่าธรรมเนียมถูก ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.07 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.67 สอดคล้องกับ Vakhromov, Alon & Gildin (2026, p. 142) ที่พบว่าริ้ปเปิ้ล (Ripple-XRP) เป็นทั้งระบบการชำระเงินและสกุลเงินดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นโดยแยกขาดจากบิตคอยน์อย่างสิ้นเชิง แม้ว่าริ้ปเปิ้ลจะมีมูลค่าตลาดสูงเป็นอันดับสองรองจากบิตคอยน์ การนำระบบการชำระเงินริ้ปเปิ้ลไปใช้งานจริงในปัจจุบัน โดยเริ่มจากการทบทวนโปรโตคอลของริ้ปเปิ้ล และอธิบายคุณลักษณะด้านความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวเมื่อเปรียบเทียบกับระบบบิตคอยน์

6.4 กลุ่มสัญญาอัจฉริยะ (smart contract) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าอีเทอร์เรียม (Ethereum-ETH) จุดเด่นของเหรียญกลุ่มนี้คือการเป็นเครือข่ายบล็อกเชนที่สามารถใช้สัญญาอัจฉริยะ (smart contract) ได้ ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.73 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.67 สอดคล้องกับ Weber, Candia, Coibion & Gorodnichenko (2023, p. 13) ที่พบว่าอีเทอร์เรียม (Ethereum-ETH) เป็นเครือข่ายบล็อกเชนที่มีความสามารถด้านสัญญาอัจฉริยะ (smart contracts) เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันแบบกระจายศูนย์ (dApps) ได้ อีเทอร์เรียม (Ethereum-ETH) ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการชำระเงินบนแพลตฟอร์มดังกล่าว และเป็นคริปโตเคอร์เรนซีหลักของบล็อกเชนอีเทอร์เรียม มีมูลค่าตลาดใหญ่เป็นอันดับสองรองจากบิตคอยน์การเลือกถือครองสกุลเงินดิจิทัลทั้งสามสกุลนี้เป็นหลักในระดับครัวเรือน

6.5 กลุ่มสเตเบิลคอยน์ (stablecoin) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่ายูเอสดีที (USDT) ที่เป็นเหรียญที่มีมูลค่าคงที่ แต่เหรียญเหล่านี้ก็มีมูลค่าที่ใกล้เคียงกับเงินดอลลาร์ ทิศทางเศรษฐกิจทั้งของไทยและสหรัฐอเมริกาต่างส่งผลต่อมูลค่าเหรียญเหล่านี้ได้ ด้านผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.09 ด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.75 สอดคล้องกับ ศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท (ออนไลน์, 2564) ที่กล่าวว่าศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท รับการชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี เป็นรายแรกในเกาะสมุย โดย ศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท ได้ร่วมมือกับผู้ให้บริการชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี แพลตฟอร์มบิชทาซซา (bitazza) เป็นบริษัทที่ดูแลด้านเงินดิจิทัลระดับโลกเข้ามาเป็นคู่ค้าที่สำคัญ เพื่อช่วยให้แขกผู้มาพักสามารถชำระเงินได้ด้วยสกุลเงินดิจิทัล

3 สกุลเงิน ได้แก่ บิตคอยน (Bitcoin) อีเทอร์เรียม (Ethereum) และยูเอสดีที (USDT) ในการชำระเงินค่าสินค้าและบริการอื่นๆภายในรีสอร์ท รวมถึงช่องทางการชำระเงินผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้ในอนาคต

7. ด้านการเลือกผู้ให้บริการประมวลผลสำหรับธุรกิจ ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ 7.1 ด้านความมีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ดี 7.2 ด้านประสิทธิภาพในการประมวลผลธุรกรรม แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

7.1 ด้านความมีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ดี จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า การมีโซลูชันที่ผสานรวมได้ง่ายเหมาะกับธุรกิจและผู้ใช้บริการ ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.87 และด้านผู้ใช้บริการ มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ทันสมัยทั้งหมดโซลูชันที่ผสานรวมได้ง่ายซึ่งเหมาะกับธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.12 สอดคล้องกับ ศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท (ออนไลน์, 2564) ที่กล่าวว่าศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท รับการชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี ได้ร่วมมือกับผู้ให้บริการชำระเงินด้วยคริปโตเคอร์เรนซี บิช ทาซ่า (bitazza) เป็นบริษัทที่ดูแลด้านเงินดิจิทัลระดับโลกเข้ามาเป็นคู่ค้าที่สำคัญ เพื่อช่วยให้แขกผู้มาพักสามารถชำระเงินได้ด้วยสกุลเงินดิจิทัล 3 สกุลเงิน ได้แก่ บิตคอยน์ (Bitcoin) อีเทอร์เรียม (Ethereum) และยูเอสดีที (USDT) ศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท คาดหวังว่าจะสามารถขยายโอกาสในการใช้สกุลเงินดิจิทัล ในการชำระเงินค่าสินค้าและบริการอื่นๆภายในรีสอร์ท รวมถึงช่องทางการชำระเงินผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้ในอนาคต

7.2 ด้านประสิทธิภาพในการประมวลผลธุรกรรม จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าทั้งผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการต้องการให้มีการใช้งานที่ง่าย สะดวกสบาย ไม่ซับซ้อน ด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.11 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.75 สอดคล้องกับ ทรู ดิจิทัล (ออนไลน์, 2564) ที่กล่าวว่าไฮด์ เฮอริเทจ ทองหล่อ ได้เห็นแนวโน้มในการซื้ออสังหาริมทรัพย์โดยการใช้คริปโตเคอร์เรนซี มากขึ้น โดยไฮด์ เฮอริเทจ ทองหล่อ โดยจับมือกับซิปเม็กซ์ ไทยแลนด์ แพลตฟอร์มซื้อขายสกุลเงินดิจิทัลชั้นนำของประเทศไทยซึ่งเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้จะเห็นการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ผ่านคริปโตเคอร์เรนซี พร้อมซื้อห้องชุดผ่านสกุลเงินดิจิทัลได้

8. ด้านสมรรถนะของบุคคลากร ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ 8.1 ทักษะในการให้บริการข้ามวัฒนธรรม และ 8.2 ด้านความรู้ แต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

8.1 ทักษะในการให้บริการข้ามวัฒนธรรม จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่า เป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารด้วยวาจาได้อย่างคล่องแคล่วมีคุณลักษณะ เช่น จิตบริการ ทั้ง 2 ด้าน โดยด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.58 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=3.80 สอดคล้องกับ Zervas, Stiakakis, Athanasiadis & Tsekouropoulos (2024, p. 7) ที่พบว่าความเชี่ยวชาญตามกรอบพบว่า DigComp 3.0 ที่เป็นฉบับที่ 5 ของกรอบสมรรถนะดิจิทัลยุโรปสำหรับพลเมือง (European digital competence framework for citizens) ในด้านทักษะการสื่อสารถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้งานและการแลกเปลี่ยนสกุลเงินดิจิทัลและสกุลเงินดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันทักษะการสื่อสารมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิผลกับผู้ใช้งานรายอื่นไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐกิจ ทั้งภาครัฐ

ประชาชนรวมถึงองค์กรต่าง ๆ ซึ่งทักษะการสื่อสารช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจถึงความโปร่งใสที่เทคโนโลยีบล็อกเชนมอบให้และความสามารถในการสื่อสารจะทำให้สามารถยืนยันธุรกรรมและจัดการกับข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

8.2 ด้านความรู้ (knowledge) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้สรุปได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของตลาดและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 2 ด้าน โดยด้านผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.40 และด้านผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด=4.02 สอดคล้องกับ Zervas, Stiakakis, Athanasiadis & Tsekouropoulos (2024, pp. 19-20) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลมีความเชื่อมโยงอย่างแยกไม่ออกกับการจัดการสกุลเงินดิจิทัลของประชาชนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลเมืองของสังคมสมัยใหม่จำเป็นต้องพัฒนาทักษะดิจิทัลของตนอย่างต่อเนื่องตามกาลเวลา และควรมีความสามารถในการใช้ซอฟต์แวร์สำหรับการจัดการสกุลเงินดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นที่จะสามารถป้องกันกับความเสี่ยง ภัยคุกคาม และการฉ้อโกงที่ปรากฏบนโลกออนไลน์ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้สามารถประเมินข้อมูลในทุกรูปแบบได้ว่าน่าเชื่อถือหรือเป็นข้อมูลเท็จ ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะมาจากแหล่งใด จะมีส่วนช่วยส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิผลผ่านการใช้คำศัพท์เฉพาะทางร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐ

1. ภาครัฐสามารถใช้ข้อมูลในงานวิจัยนี้เพื่อการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเริ่มนำสกุลเงินดิจิทัลมาใช้เป็นเงินในการทำธุรกรรมได้ รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี โดยหน่วยงานในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดกลยุทธ์สำหรับการลงทุนที่เหมาะกับเยาวชนหรือเด็กรุ่นใหม่ในประเทศไทย และช่วยส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่มีการออมกันมากขึ้น

2. ภาครัฐจะสามารถขยายกิจกรรมทางการเงินแบบดั้งเดิมทั้งหมดไปสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าประชาชนได้รับการศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอ จะส่งผลให้ระบบการจัดเก็บภาษีของภาครัฐมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้กระตุ้นการบริโภคและเศรษฐกิจของคน ภายในประเทศที่เป็นผู้ถือครองสกุลเงินดิจิทัลได้มากขึ้น และเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่จะช่วยดึงดูดเม็ดเงินจากต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยได้

3. ภาครัฐสามารถกำกับดูแลด้านความมั่นคงของแพลตฟอร์ม จากผู้ให้บริการประมวลผล และ Wallet ให้มีมาตรฐานความปลอดภัยสูง เน้นมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ จะช่วยให้สามารถลดความเสี่ยงจากมิจฉาชีพได้ เนื่องจากประชาชนมีความรู้และได้ตระหนักถึงการไม่ตอบสนองต่อข้อความหรือการกระทำต่าง ๆ ที่อาจกระทบต่อทรัพย์สินจากธุรกรรมออนไลน์ได้

4. ภาครัฐต้องเข้มงวดกับการกำกับดูแลและความปลอดภัยทางการเงินใน ด้านที่เป็นนโยบายและมาตรการป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนการก่อการร้ายทางการเงิน เพราะเนื่องจากคริปโตเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือเพื่อหลบเลี่ยงระบบธนาคารโลกที่บางประเทศได้ถูกคว่ำบาตร และได้มีบางประเทศได้ใช้คริปโตเคอร์เรนซีเพื่อหลีกเลี่ยงเงินเฟ้อ เป็นต้น

ภาคเอกชนด้านผู้ประกอบการ

1. ผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการชำระเงินด้วยสกุลดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีให้มีความหลากหลายและสามารถรองรับความต้องการของผู้บริโภค ลูกค้า และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้ประกอบการควรมีการทดลองใช้เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงก่อนที่ธุรกิจจะนำรูปแบบการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลมาใช้ในธุรกิจจริง เพื่อลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการที่รับชำระเงินที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือสร้างความไม่เชื่อมั่นต่อผู้ชำระเงิน และเพื่อรับมือกับความผันผวนและการบริหารผลตอบแทนมีผลต่อการตัดสินใจ และปรับปรุงแผนที่จะแปลงเป็นเงินบาทและเข้าบัญชีของธุรกิจได้ในทันทีโดยไม่รับความเสี่ยงจากความผันผวนของมูลค่าที่สูงต่ำอย่างรวดเร็ว

3. ทำให้องค์กรและสามารถเพิ่มการจ้างงานจากการสร้างอาชีพใหม่ ทำให้มีแรงงานที่สมรรถนะสูงดึงดูดบุคลากรที่มีความรู้มีทักษะและมีความเชี่ยวชาญเข้ามาร่วมงาน อีกทั้งเพิ่มศักยภาพในด้านความรู้ ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญให้กับบุคลากรในองค์กร เช่นในด้านทักษะการสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจที่ต่างวัฒนธรรม เพื่อสามารถให้บริการและรองรับการชำระเงินด้วยสกุลเงินดิจิทัลคริปโตเคอร์เรนซีให้กับลูกค้าในทั่วโลกเพื่อสร้างความพึงพอใจได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. ทำให้ดึงดูดลูกค้ากลุ่มใหม่ในกลุ่มมิลเลนเนียล หรือกลุ่มเจนเนชั่น Z ที่เป็นกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูงอีกทั้งและขยายฐานลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและผู้ถือสินทรัพย์ดิจิทัล

ภาคเอกชนด้านภาคประชาชน

1. ทำให้เกิดมีการจ้างงานจากการสร้างอาชีพใหม่ทำให้ประชาชนมีทางเลือกในการทำงานมากขึ้นจากความทันสมัยของนวัตกรรมและเทคโนโลยีในด้านการเงิน

2. ประชาชนที่เป็นผู้ใช้บริการมีความตระหนักรู้ในการใช้สกุลเงินดิจิทัลอย่างเหมาะสมและปลอดภัยมากขึ้น มีความรู้การสร้างระบบความปลอดภัยด้วยมาตรฐานด้าน KYC (Know Your Customer) เป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่เน้นตรวจสอบตัวตนลูกค้าอย่างละเอียด ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน AML (Anti-Money Laundering) ที่เป็นนโยบายและมาตรการป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนการก่อการร้ายทางการเงิน และวลีรหัสลับ (seed phrase) หรือวลีกู้คืนความลับ (recovery phrase) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่เป็นตัวแปรใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานแนวคิดในปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาบนพื้นฐานเพิ่มความเข้าใจการยอมรับเทคโนโลยีสกุลเงินดิจิทัลและบล็อกเชนกับการรับรู้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมให้กับผู้ประกอบการและผู้บริโภค

2. ควรศึกษาเป้าหมายในกลุ่มธุรกิจที่มีแนวโน้มในการตอบรับในการนำคริปโตเคอร์เรนซีมารับชำระเงินไม่เพียงแค่แต่ธุรกิจอุตสาหกรรมบริการ แต่สามารถขยายการศึกษาไปยังอุตสาหกรรมอื่นที่มีการชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการที่มีราคาสูง

3. ควรจัดทำคู่มือสั้นที่สามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย สำหรับผู้ประกอบการที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กและผู้ใช้บริการ รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีใช้งานให้ได้รับความปลอดภัยสูงสุดของวลีรหัสลับ (seed phrase) หรือวลีกู้คืนความลับ (recovery phrase) เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสินทรัพย์ดิจิทัลที่เก็บไว้ในกระเป๋าแบบกระจายศูนย์ได้ ใช้ในกรณีอุปกรณ์สูญหายหรือเปลี่ยนอุปกรณ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

กระทรวงการคลัง. (2568). ***กระทรวงการคลังออกมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset Hub) ของโลก*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้ที่: https://www.mof.go.th/wp-content/uploads/2025/06 [2568, 17 พฤษภาคม].

กริช แรงสูงเนิน. (2554). ***การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย***. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

กรุงเทพธุรกิจ. (2564ก, 9 กุมภาพันธ์). ***ก.ล.ต.เตือนคนรุ่นใหม่ ระวัง! ลงทุนคริปโตฯ*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bangkokbiznews.com/business/921622 [2568, 15 เมษายน].

กรุงเทพธุรกิจ. (2564ข, 11 ธันวาคม). ***ส่องโลก "คริปโทฯ" ในไทย "บิทคอยน์" และ "สินทรัพย์ดิจิทัล" แลกอะไรได้บ้าง ?*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bangkokbiznews.com/business/975227 [2568, 8 กรกฎาคม].

ทรู ดิจิทัล. (2564, 2 ธันวาคม). ***ไฮด์ เฮอริเทจ ทองหล่อ" ผนึก "ทรู ดิจิทัล กรุ๊ป" และ "ซิปเม็กซ์" ก้าวสู่โลกดิจิทัลอินโนเวชัน เน้น Smart Living ตอบโจทย์ทุกมิติการอยู่อาศัย พร้อมซื้อห้องชุดผ่านสกุลเงินดิจิทัล*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https:// www.truedigital.com/th/tdg-story/ไฮด์-เฮอริเทจ-ทองหล่อ/ [2568, 10 มกราคม].

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564ก). ***ข่าว ธปท. ฉบับที่ 90/2564 เรื่อง ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารือแนวทางการกำกับการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลในการชำระค่าสินค้าและบริการ*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20211201-1.html [2568, 3 กุมภาพันธ์].

บิตคอยน์ แอดดิคท์ ไทยแลนด์. (2563, 4 สิงหาคม). ***Travala ผู้ให้บริการจองโรงแรมด้วย Crypto จับมือกับ Agoda เพื่อขยายการรองรับโรงแรมเพิ่มอีก 600,000 แห่ง*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://bitcoinaddict.org/2020/08/04/travala-adds-600-000-hotels-to-their-crypto-booking-platform/ [2568, 3 กุมภาพันธ์].

ประชาชาติธุรกิจ. (2567, 8 มีนาคม). ***กรุงเทพฯ-ภูเก็ต-ชลบุรี" ครองท็อป 3 เมืองยอดนิยม*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.prachachat.net/tourism/news-1516024 [2568, 18 มีนาคม].

พระจันทร์ เอี่ยมชื่น. (2564). ***Crypto ในไทย ซื้ออะไรได้บ้าง?*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.brandthink.me/content/crypto-currency-in-thailand [2568, 10 มกราคม].

แพรพลอย เด่นไพโรจน์ศักดิ์. (2568, 27 มกราคม). ***5 เหรียญคริปโตมาแรงแห่งปี 2025 ที่นักลงทุนต้องจับตามอง*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://siamblockchain.com/2025/01/27/5-hottest-crypto-coins-of-2025-that-investors-must-keep-an-eye-on/ [2568, 15 มกราคม].

วรัญญู สุขนันที. (2565). ***เหรียญคริปโทที่คุณถือ มีอะไรเจ๋งบ้างนะ?*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bitkub.com/th/blog/crypto-group-ef8aec07150 [2568, 20 มกราคม].

วรัญญู สุขนันที. (2567). ***คริปโต (Crypto) คืออะไร? รู้จักความเป็นมาของเหรียญดิจิทัลแห่งอนาคต*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก https://www.bitkub.com/th/blog/what-is-cryptocurrency-72b996eda319 [2568, 20 มกราคม].

ราชันย์ ตันติจินดา. (2564, 14 ธันวาคม). ***เตรียมรับมือกับการเข้ามาของ Cryptocurrency ในชีวิตประจำวัน*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.kasikornbank.com/th/kwealth/Pages/use-crypto-spending.aspx [2568, 10 มกราคม].

ศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท. (2564, 3 พฤศจิกายน). ***ศิลาวดี พูล สปา รีสอร์ท รับการชำระเงินด้วย Cryptocurrency เป็นรายแรกในเกาะสมุย*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.silavadeeresort.com/th/silavadee-pool-spa-resort-becomes-the-first-resort-in-koh-samui-to-accept-cryptocurrency [2568, 10 มกราคม].

ศุภกร กรบุญไตรทศ. (2567, 11 มิถุนายน). ***แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2567-2569: ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/services/food-beverages/io/io-food-beverage-restaurant-2024-2026 [2568, 10 มกราคม].

สมชัย หวัง. (2568). ***บิทคอยน์ เตรียมบิน! Emirates เตรียมเปิดรับคริปโตจ่ายค่าเดินทาง*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://cryptonews.com/th/news/emirates-airlines-to-accept-bitcoin-payments-for- flights-and-service/ [2568, 8 กรกฎาคม].

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.). (2568). ***รายงานสรุปภาวะตลาดสินทรัพย์ดิจิทัล รายเดือน พฤษภาคม 2568*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.sec.or.th/TH/Pages/DAMonthlyReport.aspx [2568, 7 กรกฎาคม].

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). ***การสำรวจที่พักแรม พ.ศ. 2563*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.nso.go.th/sites/2014en/Survey/economics/ [2563, 16 มิถุนายน].

อีแม็กทราเวล. (2568). ***Top 50 สายการบินยอดนิยม ที่คนไทยนิยมใช้บริการ*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.emagtravel.com/archive/top-50-airlines.html. [2568, 15 เมษายน].

เอสซี แอสเสท. (2565, 3 มกราคม). ***10 อันดับเหรียญคริปโตแห่งอนาคตที่น่าลงทุน*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.scasset.com/th/blog/research-and-knowledge/10-cryptocurrency-coins/ [2568, 27 มกราคม].

Balcilar, M., Bouri, E., Gupta, R., & Roubaud, D. (2017). Can volume predict Bitcoin returns and volatility? A quantiles-based approach. ***Economic Modelling***, ***64***(2017), pp.74-81. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2017.03.019.

Bitpay. (2023, April 25). ***Crypto Payroll Explained: Benefits of Paying Your Staff in Crypto + How to Get Started*** (Online). Available: https://www.bitpay.com/resources/crypto-payroll-explained [2025, May 18].

Brownlow J. (2022, September 12). ***Is the Aviation Industry Primed to Accept Crypto Payments?*** (Online). Available: https://worldaviationfestival.com/blog/is-the-aviation-industry-primed-to-accept-crypto-payments [2025, January 9].

Chang, V., Baudier, P., Zhang, H., Xu, Q., Zhang, J., Arami, M. (2020). How Blockchain can impact financial services–The overview, challenges and recommendations from expert interviewees. ***Technological forecasting and social change***, ***158***(2022), pp.1-13. https://doi.org /10.1016/j.techfore.2020.120166.

Crabtree, B.F. & Miller, W.L. (1992). ***A template approach to text analysis: Developing and using codebooks***. Doing Qualitative Research. B.F. Crabtree and W.L. Miller. Newbury Park CA, Sage.

Cryptometer. (2025, February 18). ***ESMA Seeks Public Input on Staff Competence Guidelines for Crypto Firms*** (Online). Available: https://www.cryptometer.io/news/esma-seeks-public-input-on-staff-competence-guidelines-for-crypto-firms/ [2025, June 22].

Cochran W.G. (1977). ***Sampling Techniques*** (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Corbet, S., Meegan, A., Larkin, C., Lucey, B., & Yarovaya, L. (2018). Exploring the dynamic relationships between cryptocurrencies and other financial assets. ***Economics letters***, ***165***(2018), pp. 28-34.

Duenes, M., Robertson, D., Lebovic, J., Boyd, C., & Hacquebord, J. (2023). "Cryptocurrency as Payment in Orthopedic Surgery". ***Journal of Orthopaedic Experience & Innovation***, ***4***(1), pp. 1-5. https://doi.org/10.60118/001c.40347.

Freire-Garabal y Núnez, M. (2024, September 15). ***The rise of Cryptocurrency payments in the hospitality industry*** (Online). Available: https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/disruption-in-higher-education/the-rise-of-cryptocurrency-payments-in-the-hospitality-industry [2025, February 10].

Gambarelli, L., Marchi, G., & Muzzioli, S. (2023). Hedging effectiveness of cryptocurrencies in the European stock market. ***Journal of International Financial Markets, Institutions and Money***, ***84***(2023), pp. 1-22.

García-Monleón, F., Erdmann, A., & Arilla, R. (2023). A value-based approach to the adoption of cryptocurrencies. ***Journal of Innovation& Knowledge***, ***8***(2), pp. 1-10. https://doi.org/10.1016/j.jik.2023.100342.

Gemini. (2021). ***The State of U.S. Crypto Report*** (Online). Available: https:// www.gemini.com/state-of-us-crypto. [2025, February 10].

Kim, H., Lee, S., & Bae, G. (2021). Functions of currency before and after COVID-19: is bitcoin Sustainable for tourism?. ***Sustainability***, ***13***(24), pp.1-17. https://doi.org/10.3390/su132413572

Kumar, N., Janani, M., Pavithra, R., & Kumar, T. M. (2025). Beyond the Hype: A Tech-driven Analysis of Gen Z's Cryptocurrency Investment Behavior Amid Regulatory Uncertainty and Risk-return Perceptions in India. ***NMIMS Management Review***, ***33***(3), pp. 186-198.

Levkov, N., Bogoevska-Gavrilova, I., & Trajkovska, M. (2022). Profile and financial behaviour of crypto adopters–evidence from macedonian population survey. ***South East European Journal of Economics and Business***, ***17***(2), pp. 172-185.

Likert, R. (1967). ***The human organization: Its management and value***. New York: McGraw-Hill.

McMillan T.T. (1971). The Delphi Technique. In ***Meeting of California Junior College Association Commission on Research and Development*** (pp. 1-79) Monterrey, CA: California Junior College.

Mendoza-Tello, J.C., Mora, H., Pujol-López, F.A., & Lytras, M.D. (2019). Disruptive innovation of cryptocurrencies in consumer acceptance and trust. ***Information Systems and eBusiness Management***, ***17***(2-4), pp. 195-222.

Muhammad, A. M., Khan, A., & Pasoon, H. (2025). Shariah and Digital Currencies: Analyzing Cryptocurrency in the Islamic Finance Framework. ***Bulletin of Multidisciplinary Studies***, ***2***(1), pp. 135-145. https://doi.org/10.5281/zenodo.15294173.

Murugappan, M., Nair, R., Krishnan, S. (2023). Global Market Perceptions of Cryptocurrency and the Use of Cryptocurrency by Consumers: A Pilot Study. ***Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research***, ***18***(4), pp. 1955-1970. https://doi.org/10.3390/jtaer18040098

Nuryyev, G., Lin, L., Lo, C., & Chen, L.L. (2024). Bitcoin payment adoption in Taiwanese hotels. ***Northern Economic Review***, ***15***(1), pp. 359-376. https://nerj.org/DOI: https://doie.org/10.0820/Nerj.2024103296

Podder, B. (2023). Cryptocurrency and central bank digital currency: an insight from the regulatory perspective. ***Internation Journal of Financial Studies, Economics and Management***, ***2***(3), pp. 25-35, https://doi.org/10.2022/ijfsem.v2i3.116

Radic, A., Quan, W., Ariza-Montes, A., Lee, J. S., & Han, H. (2022). You can't hold the tide with a broom: Cryptocurrency payments and tourism in South Korea and China. ***Tourism Management Perspectives***, ***43***(2022), pp. 1-54.

Ramos, L. M., & Sol Murta, F. (2023). Tourism seasonality management strategies–what can we learn from payment data. ***Journal of Hospitality and Tourism Insights***, ***6***(3), pp. 1205-1221.

Scholle, K. (2026). Number of cryptocurrencies worldwide from 2013 to November 2025 (Online). Available: http://www.statista.com/statistics/863917/number-crypto-coins-tokens/ [2026, March 15].

Segoro, W., & Limakrisna, N. (2020). Model of customer satisfaction and loyality. ***Utopíay Praxis Latinoamericana***, ***25***(1), pp. 166-175. https://doi.org/10.5281/zenodo.3774601

Siddique, M.S., & Shah, H.S. (2023). Blockchain and cryptocurrency for Islamic finance: a perspective of scholars. ***Integrated Business and Financial Studies***, *I*(2), pp.1-16.

Singhsachathet, N. (2024, November 27). ***7 Hotels Accepting Cryptocurrency as a Payment Method*** (Online). Available: https://www.prestigeonline.com/th/lifestyle/travel/7-hotels-accepting-cryptocurrency-as-a-payment-method-in-2024 [2025, July 8].

Swapin. (2024, November 8). ***Crypto Payments in Private Aviation: A Growing Demand*** (Online). Available: https://www.linkedin.com/pulse/crypto-payments-private-aviation-growing-demand-swapincom-oarle [2025, January 15].

Vakhromov, O., Alon, I., & Gildin, I. (2026). The ripple effect: navigating an XRP investment decision. ***The CASE Journal***, ***22***(1), pp. 142-152.

Vu, T. (2021). ***Service Quality And Its Impact On Customer Satisfaction***. Northampton, UK: University of Northampton.

Weber, M., Candia, B., Coibion, O., & Gorodnichenko, Y. (2023). ***Do you even crypto, bro? cryptocurrencies in household finance***. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

Yamane, T. (1973). ***Statistics: An introductory analysis*** (3rd ed.). New York: Harper & Row.

Zervas, I., Stiakakis, E., Athanasiadis, I., & Tsekouropoulos, G. (2024). A Holistic Approach to Define Important Digital Skills for the Digital Society. ***Societies***, ***14***(7), pp. 1-22. https://doi.org/10.3390/soc14070127

Zhao, L., Rasoulinezhad, E., Sarker, T., & Taghizadeh-Hesary, F. (2023). Effects of COVID-19 on Global Financial Markets: Evidence from Qualitative Research for Developed and Developing Economies. ***The European journal of development research***, ***35***(1), pp. 148–166. https://doi.org/10.1057/s41287-021-00494-x

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

อิทธิพลของโครงสร้างเงินทุน ประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อผลตอบแทนจากการลงทุน: หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

THE INFLUENCE OF CAPITAL STRUCTURE, ASSET MANAGEMENT EFFICIENCY, AND OPERATING CASH FLOW ON INVESTMENT RETURNS: EVIDENCE FROM FIRMS LISTED ON THE MARKET FOR ALTERNATIVE INVESTMENT (MAI)

รมิดา คงเขตวณิช[1], **วัชธนพงศ์ ยอดราช**[*2]

Lamida Kongkadvanich[1], **Wattanapong Yodrach**[*2]

[1]สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

[*2]สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ

[1]Department of Accounting, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

[*2]Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Bophit Phimuk Chakkrawat Campus, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

[*]Corresponding Author e-Mail: wattanapong.yod@rmutr.ac.th

(Received: 2026, April 10; Revised: 2026, June 6; Accepted: 2026, June 16)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของโครงสร้างทางการเงิน ประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยพิจารณาใน 2 มิติ ได้แก่ ราคาตลาดของหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทน กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จำนวน 595 ข้อมูล คัดเลือกด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ส่งผลเชิงลบต่อราคาตลาดของหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมและต่อหนี้สินรวมส่งผล

เชิงบวกต่อราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ส่วนใหญ่ไม่พบอิทธิพลต่อราคาหุ้น สำหรับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่าอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ตัวแปรด้านโครงสร้างทางการเงินและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางการเงินมีบทบาทแตกต่างกันในแต่ละมิติ โดยโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดมีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมูลค่าตลาดของบริษัท ขณะที่ประสิทธิภาพในการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจ่ายเงินปันผล ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร นักลงทุน และผู้กำหนดนโยบายในตลาดทุน

คำสำคัญ: โครงสร้างทางการเงิน; กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน; ผลตอบแทนจากการลงทุน

ABSTRACT

This study aimed to examine the influence of financial structure, asset management efficiency, and operating cash flow on the investment returns of companies listed on the Market for Alternative Investment (mai). Investment returns were examined in two dimensions: stock market price and dividend yield. The sample consisted of 595 observations from companies listed on the Market for Alternative Investment, selected through purposive sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, including minimum, maximum, mean, standard deviation, as well as multiple regression analysis using the enter method. The results revealed that the debt-to-asset ratio had a significant negative effect on stock market price, while operating cash flow to total assets and operating cash flow to total liabilities had significant positive effects on stock market price. In contrast, asset management efficiency variables showed no significant influence on stock market price. Regarding dividend yield, total asset turnover exhibited a significant positive relationship, whereas financial structure and operating cash flow variables showed no significant relationships. The findings indicate that financial factors play different roles across dimensions of investment returns. Financial structure and operating cash flow are associated with firm market valuation, whereas operational efficiency is related to dividend-paying capability. The findings provide useful information for managers, investors, and policymakers in making decisions in the capital market.

Keywords: Financial Structure; Operating Cash Flow; Investment Returns

บทนำ

ตลาดทุนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นกลไกหลักในการระดมทุนของภาคธุรกิจและเป็นช่องทางการลงทุนของนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ลดต้นทุนทางการเงิน และสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Levine, 2005, p. 870; Sahay & et al., 2015, p. 5; Durusu-Ciftci, Ispir & Yetkiner, 2017, p. 290) นอกจากนี้หลักฐานเชิงประจักษ์ในช่วงหลังยังยืนยันว่าการพัฒนาทางการเงินช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรเงินทุนและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา (Mlambo, 2024, p. 1) สำหรับประเทศไทยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เพื่อสนับสนุนบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีศักยภาพในการเติบโตให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบริษัทในตลาดดังกล่าวมักมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ มีขนาดธุรกิจเล็กกว่า มีอัตราการเติบโตสูง และมีความเสี่ยงทางธุรกิจสูงกว่าบริษัทในตลาดหลัก จึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของบริษัทเหล่านี้มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2566)

การวิเคราะห์และประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ นักลงทุนมักใช้ข้อมูลจากงบการเงินและอัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือสำคัญ เนื่องจากข้อมูลทางบัญชีสามารถสะท้อนฐานะทางการเงิน ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และความสามารถในการสร้างผลตอบแทนของกิจการได้ (Penman, 2013, p. 68; White, Sondhi & Fried, 2003, p. 45) โดยเฉพาะข้อมูลด้านโครงสร้างทางการเงิน ซึ่งสะท้อนสัดส่วนของแหล่งเงินทุนระหว่างหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น และมีผลต่อความเสี่ยง ต้นทุนเงินทุน และมูลค่าของกิจการ ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนเสนอว่าการใช้หนี้สามารถสร้างประโยชน์ทางภาษีได้ แต่ในขณะเดียวกันอาจเพิ่มความเสี่ยงทางการเงินหากกิจการมีภาระหนี้สินสูงเกินไป (Modigliani & Miller, 1958, p. 261; Frank & Goyal, 2019, p. 1) งานวิจัยทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย พบว่าโครงสร้างทางการเงินมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (Rajan & Zingales, 1995, p. 1421; Dang, Kim & Shin, 2012, p. 465; Dang, Kim & Shin, 2014, p. 226; สิริรัตน์ โสวรรณะ และสุรีย์ โบษกรนัฏ, 2566, หน้า 289) การศึกษาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน บางการศึกษาพบว่าการใช้หนี้ช่วยเพิ่มมูลค่ากิจการจากประโยชน์ทางภาษี ขณะที่บางการศึกษาพบว่าระดับหนี้สินที่สูงเกินไปอาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อมูลค่ากิจการและผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น

นอกจากโครงสร้างทางการเงินแล้ว ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ยังเป็นปัจจัยที่สะท้อนความสามารถของกิจการในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างรายได้ โดยอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ เช่น อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า และอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ (Penman, 2013, p. 68) งานวิจัยก่อนหน้าพบว่าประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานและมูลค่าของกิจการ (Fairfield & Yohn,

2001, p. 371; Biddle, Hilary & Verdi, 2009, p. 112) และมีหลักฐานในบริบทของประเทศไทยที่สนับสนุนว่าประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียน (ขวัญสุดา อินหล่ม และพรทิวา แสงเขียว, 2566, หน้า 48) อย่างไรก็ตามระดับอิทธิพลของประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์อาจแตกต่างกันตามลักษณะธุรกิจ สภาพการแข่งขัน และสภาวะเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผลการศึกษาในประเด็นดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกันในทุกบริบท

อีกปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการประเมินศักยภาพของกิจการ คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนความสามารถในการสร้างเงินสดจากธุรกิจหลัก และมีบทบาทสำคัญต่อการประเมินคุณภาพของกำไรและมูลค่าของกิจการ (Dechow, 1994, p. 3; Sloan, 1996, p. 289) งานวิจัยทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยพบว่ากระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับมูลค่าตลาดและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (Nguyen & Nguyen, 2020, p. 97; Dang, Kim & Shin, 2012, p. 465; Dang, Kim & Shin, 2014, p. 226; กัญญาลักษณ์ สุขพันธ์ และพรรณทิพย์ อย่างกลั่น, 2565, หน้า 223; ภัชญาณีย์ ต้นใหญ่ และพรทิวา แสงเขียว, 2565, หน้า 1) บางการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดสามารถอธิบายมูลค่ากิจการและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่าตัวเลขกำไรทางบัญชี ขณะที่บางการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจแตกต่างกันตามลักษณะอุตสาหกรรมและสภาวะทางเศรษฐกิจ

ผลตอบแทนจากการลงทุนในตลาดทุนสามารถสะท้อนผ่านหลายมิติ เช่น ราคาตลาดของหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทน เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนทั้งมูลค่าของกิจการและผลตอบแทนที่นักลงทุนได้รับ (Fama & French, 1992, p. 427) งานวิจัยร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยพื้นฐานทางการเงินและโครงสร้างทางการเงินของกิจการในหลายด้าน โดยเฉพาะในตลาดเกิดใหม่ (Nguyen & Nguyen, 2020, p. 97) จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาปัจจัยทางการเงินในลักษณะแยกส่วน และมุ่งวิเคราะห์ผลตอบแทนเพียงมิติเดียว นอกจากนี้การศึกษาส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับบริษัทขนาดใหญ่ในตลาดหลักเป็นสำคัญ ทำให้หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่บริษัทในกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะด้านขนาดธุรกิจ ศักยภาพการเติบโต และระดับความเสี่ยงที่แตกต่างจากบริษัทในตลาดหลัก ด้วยเหตุนี้การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาอิทธิพลของโครงสร้างทางการเงิน ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยพิจารณาผลตอบแทนในสองมิติ ได้แก่ ราคาตลาดของหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทน เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยทางการเงินต่อผลตอบแทนของผู้ลงทุน และสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร นักลงทุน และผู้ที่เกี่ยวข้องในตลาดทุนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของโครงสร้างทางการเงิน ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อผลตอบแทนจากการลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานของการวิจัย

โครงสร้างทางการเงินทุน สะท้อนถึงสัดส่วนของแหล่งเงินทุนระหว่างหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น มีผลต่อความเสี่ยง ต้นทุนเงินทุน และมูลค่าของกิจการ ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนเสนอว่าการใช้หนี้สามารถสร้างประโยชน์ทางภาษี แต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความเสี่ยงทางการเงินหากมีระดับหนี้สินสูงเกินไป (Modigliani & Miller, 1958, p. 261; Myers, 1984, p. 575) นอกจากนี้การตัดสินใจด้านโครงสร้างเงินทุนยังมีบทบาทสำคัญต่อผลการดำเนินงานและความเสี่ยงขององค์กร (Frank & Goyal, 2019, p. 1) โดยหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันยืนยันว่าระดับหนี้สินส่งผลต่อมูลค่าของบริษัทและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ โดยเฉพาะในบริบทของตลาดเกิดใหม่ (Rajan & Zingales, 1995, p. 1421; Dang, Kim & Shin, 2014, p. 226; Al-Najjar, 2019, p. 205) สามารถกำหนดสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

H1: โครงสร้างทางการเงินมีอิทธิพลต่อราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4: โครงสร้างทางการเงินมีอิทธิพลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ สะท้อนถึงความสามารถของกิจการในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างรายได้และผลกำไร โดยอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์เป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Penman, 2013, p. 68) งานวิจัยก่อนหน้าพบว่าประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์สามารถใช้ในการคาดการณ์ผลการดำเนินงานในอนาคต (Fairfield & Yohn, 2001, p. 371) และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการลงทุนของบริษัท (Biddle, Hilary & Verdi, 2009, p. 112) นอกจากนี้หลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศยังชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อราคาหลักทรัพย์และอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัท (ขวัญสุดา อินหล่ม และพรทิวา แสงเขียว, 2566, หน้า 48; Novy-Marx, 2013, p. 1) สามารถกำหนดสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

H2: ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H5: ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

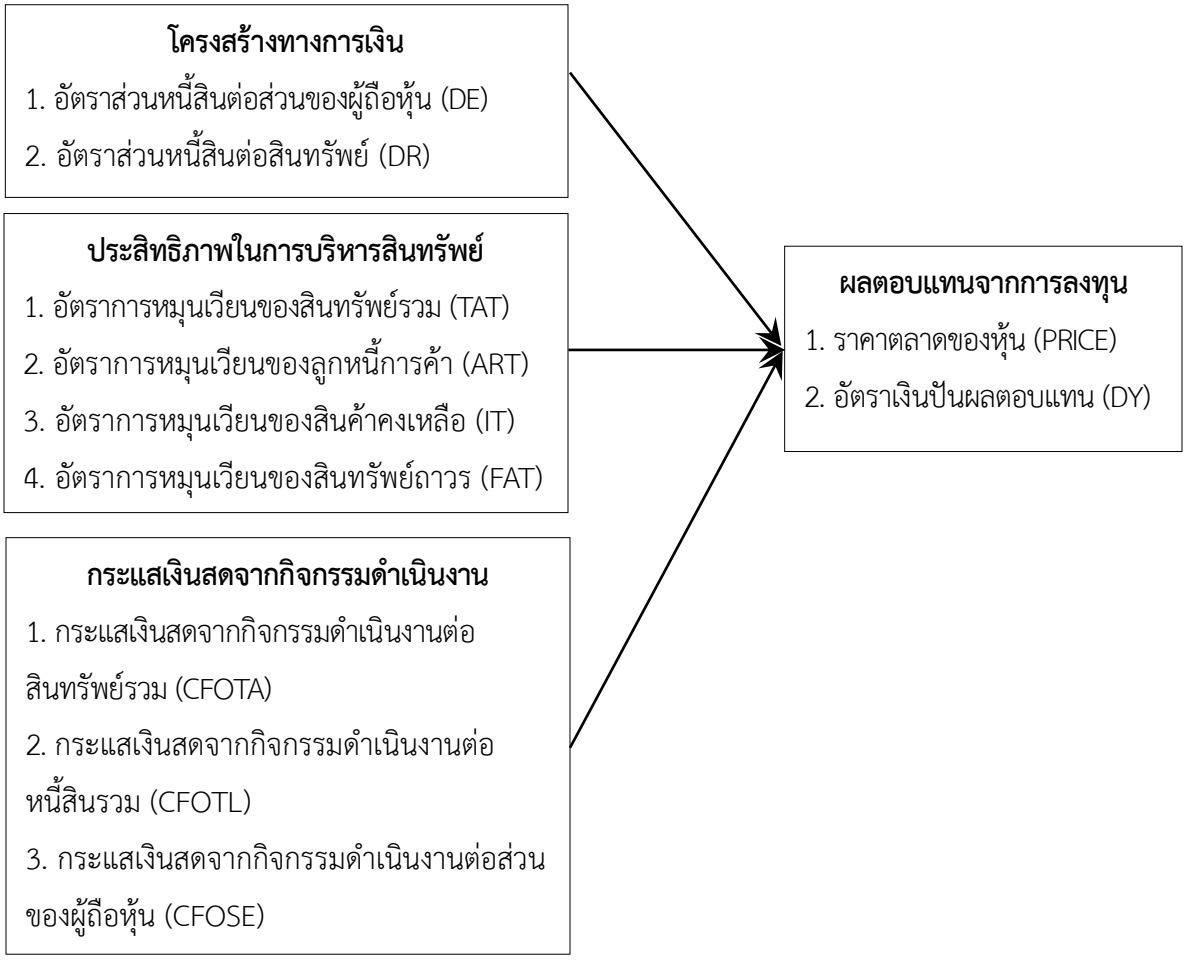
กระแสเงินสด จากกิจกรรมดำเนินงานเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนความสามารถของกิจการในการสร้างเงินสดจากธุรกิจหลัก และมีบทบาทสำคัญในการประเมินคุณภาพของกำไรและมูลค่าของกิจการ (Dechow, 1994, p. 3) งานวิจัยก่อนหน้าพบว่ากระแสเงินสดส่งผลต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในตลาดทุน (Sloan, 1996, p. 289) และหลักฐานเชิงประจักษ์ในช่วงหลังยังยืนยันว่ากระแสเงินสดมีบทบาทสำคัญต่อมูลค่าบริษัทและผลตอบแทนของหุ้น โดยเฉพาะในบริบทของตลาดเกิดใหม่ (Nguyen & Nguyen, 2020, p. 97; Dang, Kim & Shin, 2014, p. 226) สามารถกำหนดสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

H3: กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาตลาดของหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H6: กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้พัฒนาจากแนวคิดการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยทางการเงินต่อผลตอบแทนจากการลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำนวน 224 บริษัท โดยศึกษาข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2563-2567 รวมระยะเวลา 5 ปี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2568) ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง จากประชากรทั้งหมด โดยไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน จำนวน 11 บริษัท เนื่องจากมีลักษณะโครงสร้างทางการเงินและแนวปฏิบัติทางบัญชีแตกต่างจากธุรกิจในอุตสาหกรรมอื่น รวมทั้งไม่นำบริษัทที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการ และบริษัทที่เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ภายหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2563 มาศึกษา เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางการเงินครบถ้วนตลอดระยะเวลาศึกษา 5 ปี รวมจำนวน 84 บริษัท ภายหลังการคัดเลือกตามเกณฑ์ดังกล่าว เหลือบริษัทที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 129 บริษัท คิดเป็นข้อมูลเบื้องต้น จำนวน 645 ข้อมูล (129 บริษัท × 5 ปี) จากนั้น

ได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและตัดข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ออก จำนวน 50 ข้อมูล ส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ขั้นสุดท้ายคงเหลือ จำนวน 595 ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ข้อมูลที่นำมาศึกษาประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม มีรายละเอียดและวิธีการวัดค่าดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวัดค่าตัวแปร

ตัวแปร	ตัวย่อ	วิธีการวัด / สูตร	หน่วย
ตัวแปรตาม			
ผลตอบแทนจากการลงทุน			
ราคาตลาดของหุ้น	PRICE	ราคาปิด ณ วันสุดท้ายของปี	บาท
อัตราเงินปันผลตอบแทน	DY	(เงินปันผลต่อหุ้น / ราคาหุ้น) × 100	ร้อยละ
ตัวแปรอิสระ			
โครงสร้างทางการเงิน			
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	DE	หนี้สินรวม / ส่วนของผู้ถือหุ้นรวม	เท่า
อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์	DR	หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม	เท่า
ประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์			
อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม	TAT	ยอดขายสุทธิ / สินทรัพย์รวม	เท่า
อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า	ART	ยอดขายสุทธิ / ลูกหนี้การค้าเฉลี่ย	รอบ
อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ	IT	ต้นทุนขาย / สินค้าคงเหลือเฉลี่ย	รอบ
อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร	FAT	ยอดขายสุทธิ / สินทรัพย์ถาวรเฉลี่ย	เท่า

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวย่อ	วิธีการวัด / สูตร	หน่วย
กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน			
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม	CFOTA	กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน / สินทรัพย์รวม	เท่า
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม	CFOTL	กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน / หนี้สินรวม	เท่า
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	CFOSE	กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน / ส่วนของผู้ถือหุ้น	เท่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ ฐานข้อมูล SET Market Analysis and Reporting Tool (SETSMART) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และเว็บไซต์ของบริษัท ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะและผ่านการตรวจสอบ จึงเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ตัวแปรที่รวบรวมประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ โครงสร้างทางการเงิน ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ส่วนตัวแปรตามคือ ผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งวัดจากราคาตลาดของหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทน โดยครอบคลุมช่วงปี พ.ศ.2563-2567 รวมระยะเวลา 5 ปี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและตัดข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ออกก่อนการวิเคราะห์ เพื่อให้ผลการศึกษามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติอ้างอิง คือการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (enter regression) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และใช้ตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่ามากกว่า .80 อาจแสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อาจก่อให้เกิดปัญหาพหุสหสัมพันธ์ (multicollinearity) ในการวิเคราะห์สมการถดถอย (Field, 2013, p. 325) และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ตรวจสอบค่าผิดปกติ (outliers) ของตัวแปรทั้งหมด พบว่าค่าที่แตกต่างจากข้อมูลส่วนใหญ่มีจำนวนเพียง

เล็กน้อย (ประมาณร้อยละ 1) และเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงจากลักษณะการดำเนินธุรกิจของบริษัท จึงคงข้อมูลไว้ในการวิเคราะห์

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลรายบริษัทและรายปี จึงใช้แบบจำลองสมการถดถอยเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

แบบจำลองที่ 1 ใช้ทดสอบสมมติฐาน H1-H3

$$PRICE_{it} = \beta_0 + \beta_1 DE_{it} + \beta_2 DR_{it} + \beta_3 TAT_{it} + \beta_4 ART_{it} + \beta_5 IT_{it} + \beta_6 FAT_{it} + \beta_7 CFOTA_{it} + \beta_8 CFOTL_{it} + \beta_9 CFOSE_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

แบบจำลองที่ 2 ใช้ทดสอบสมมติฐาน H4-H6

$$DY_{it} = \beta_0 + \beta_1 DE_{it} + \beta_2 DR_{it} + \beta_3 TAT_{it} + \beta_4 ART_{it} + \beta_5 IT_{it} + \beta_6 FAT_{it} + \beta_7 CFOTA_{it} + \beta_8 CFOTL_{it} + \beta_9 CFOSE_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

โดยที่

$PRICE_{it}$: ราคาตลาดของหุ้นของบริษัทที่ i ในปีที่ t

DY_{it} : อัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทที่ i ในปีที่ t

β_0 : ค่าคงที่ของสมการ

$\beta_1 - \beta_9$: ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

ε_{it} : ค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

Variable	Min	Max	Mean	*SD*
PRICE	0.01	62.75	3.70	6.46
DY	0.00	23.30	2.09	2.96
DE	0.00	83.92	1.20	3.80
DR	0.03	1.27	0.41	0.21
TAT	0.02	6.73	0.77	0.65

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Variable	Min	Max	Mean	*SD*
ART	0.00	14742.29	44.83	628.14
IT	0.00	4205.91	46.30	248.12
FAT	0.04	109.33	5.94	11.14
CFOTA	-0.48	0.39	0.06	0.11
CFOTL	-5.23	2.56	0.20	0.50
CFOSE	-2.26	2.88	0.11	0.28

จากตารางที่ 2 พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีความแตกต่างกันในด้านโครงสร้างทางการเงินและประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยเฉพาะตัวแปรด้านประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ ได้แก่ ART และ IT มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย สะท้อนถึงความแตกต่างของลักษณะธุรกิจในแต่ละอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบข้อมูลแล้วพบว่าค่าที่แตกต่างจากข้อมูลส่วนใหญ่มีจำนวนเพียงเล็กน้อยและเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง จึงคงข้อมูลไว้ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ตัวแปรกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยเป็นบวก แสดงให้เห็นว่าบริษัทโดยรวมสามารถสร้างกระแสเงินสดได้ ขณะที่ราคาหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทนมีความแตกต่างกันในระดับหนึ่ง สะท้อนถึงความหลากหลายของผลตอบแทนจากการลงทุนในตลาดดังกล่าว

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

Variable	DE	DR	TAT	ART	IT	FAT	CFOTA	CFOTL	CFOSE
DE	1								
DR	.392**	1							
TAT	-0.053	0.044	1						
ART	0.059	.097*	-0.037	1					
IT	-0.023	-.093*	0.001	-0.012	1				
FAT	-0.021	0.069	.171**	-0.008	0.003	1			
CFOTA	-0.066	-0.078	.266**	0.078	0.016	.090*	1		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

Variable	DE	DR	TAT	ART	IT	FAT	CFOTA	CFOTL	CFOSE
CFOTL	-0.071	-.196**	.217**	0.01	0.054	0.035	.769**	1	
CFOSE	-.241**	0.067	.161**	.210**	-0.011	.091*	.737**	.433**	1

*p<.05, ** p<.01

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ .769 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ .80 ที่ใช้พิจารณาปัญหาภาวะพหุสหสัมพันธ์ (multicollinearity) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ได้แก่ CFOTA, CFOTL และ CFOSE มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่พัฒนามาจากข้อมูลกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานในมิติที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) พบว่ามีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงสรุปได้ว่าไม่เกิดปัญหาภาวะพหุสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์สมการถดถอยในขั้นตอนต่อไป

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อราคาตลาดของหุ้น (PRICE) และอัตราเงินปันผลตอบแทน (DY)

ตัวแปร	แบบจำลองที่ 1			แบบจำลองที่ 2		
	PRICE (β)	t	p	DY (β)	t	p
(Constant)	4.59	7.14	.00	1.67	5.46	.00
DE	-0.00	-0.01	.98	-0.02	-0.75	.45
DR	-5.11	-3.69**	.00	-0.99	-1.51	.13
TAT	0.30	0.76	.44	0.68	3.59**	.00
ART	0.00	0.19	.84	0.00	-0.80	.42
IT	-0.00	-1.52	.12	0.00	-0.84	.39
FAT	-0.02	-0.93	.35	0.00	0.26	.79
CFOTA	15.03	2.83**	.00**	4.81	1.91	.05
CFOTL	1.79	2.18*	.02*	0.37	0.96	.33
CFOSE	-1.45	-0.93	.35	-0.40	-0.54	.58

ตารางที่ 4 (ต่อ)

Variable	แบบจำลองที่ 1			แบบจำลองที่ 2		
	PRICE (β)	*t*	*p*	DY (β)	*t*	*p*
แบบจำลองที่ 1 Adjusted *R* Square=0.144, *F*=12.14**, *p*=.00, Durbin-Watson=2.09						
แบบจำลองที่ 2 Adjusted *R* Square=0.081, *F*=6.78**, *p*=.00, Durbin-Watson=1.92						

*p<.05, ** p<.01

จากตารางที่ 4 พบว่าแบบจำลองที่ 1 ใช้ราคาตลาดของหุ้น (PRICE) เป็นตัวแปรตาม และแบบจำลองที่ 2 ใช้อัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) เป็นตัวแปรตาม มีความเหมาะสมทางสถิติ โดยแบบจำลอง PRICE มีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.144 ขณะที่แบบจำลอง DY มีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.081 และทั้งสองแบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p=.00) นอกจากนี้ค่า Durbin–Watson ของทั้งสองแบบจำลองมีค่าใกล้เคียง 2 แสดงว่าไม่พบปัญหาสหสัมพันธ์ของค่าคลาดเคลื่อน

เมื่อพิจารณาแบบจำลอง PRICE พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DR) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับราคาตลาดของหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β=-5.11, p<.00) ขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFOTA) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFOTL) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาตลาดของหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β=15.03, p=.00 และ β=1.79, p=.02ตามลำดับ) ส่วนตัวแปรอื่นไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลให้สมมติฐาน H1 และ H3 ได้รับการสนับสนุนเพียงบางส่วน ขณะที่สมมติฐาน H2 ไม่ได้รับการสนับสนุน

สำหรับแบบจำลอง DY พบว่าอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (TAT) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราเงินปันผลตอบแทนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β=0.68, p<.00) ขณะที่ตัวแปรด้านประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์รายการอื่นไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถกล่าวได้ว่าผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน H5 เพียงบางส่วน นอกจากนี้ตัวแปรด้านโครงสร้างทางการเงินและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลให้สมมติฐาน H4 และ H6 ไม่ได้รับการสนับสนุน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางการเงินมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลายมิติ และไม่ได้ส่งผลในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยที่ผ่านมาที่มักศึกษาปัจจัยทางการเงินแยกเป็น

รายด้าน สำหรับมิติของราคาตลาดของหุ้นพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบ ขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่านักลงทุนให้ความสำคัญกับความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดและระดับความเสี่ยงทางการเงินในการประเมินมูลค่ากิจการ โดยบริษัทที่มีภาระหนี้สูงมักถูกมองว่ามีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นและส่งผลให้มูลค่าตลาดลดลง ในขณะที่บริษัทที่สามารถสร้างกระแสเงินสดได้อย่างต่อเนื่องมีแนวโน้มได้รับการประเมินมูลค่าสูงกว่า สอดคล้องกับ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างผลประโยชน์และต้นทุน (Myers, 1984, p. 575; Frank & Goyal, 2019, p. 1) และทฤษฎีกระแสเงินสดอิสระ (Jensen, 1986, p. 323) รวมถึงงานวิจัยในตลาดเกิดใหม่ที่พบว่าความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดและโครงสร้างเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดมูลค่าของกิจการ (Vo & Ellis, 2017, p. 90; Dang, Kim & Shin, 2014, p. 226; Nguyen & Nguyen, 2020, p. 97; Al-Najjar & Kilincarslan, 2019, p. 205) อย่างไรก็ตามเนื่องจากตัวแปรด้านโครงสร้างทางการเงินและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานบางรายการไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถกล่าวได้ว่าผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน H1 และ H3 เพียงบางส่วน

ในขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์กับราคาตลาดของหุ้น อาจสะท้อนว่าการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ไม่ได้พิจารณาจากประสิทธิภาพการดำเนินงานในปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความคาดหวังเกี่ยวกับการเติบโตในอนาคต ภาวะตลาด และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจการ เนื่องจากบริษัทในตลาด เอ็ม เอ ไอ ส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กที่อยู่ในช่วงขยายธุรกิจ อีกทั้งยังมีสัดส่วนนักลงทุนรายย่อยค่อนข้างสูง ทำให้ราคาหุ้นมีความผันผวนและตอบสนองต่อปัจจัยเชิงคาดการณ์มากกว่าตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพบางประการ ดังนั้นแม้ว่ากิจการจะมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างดังกล่าวอาจไม่ได้สะท้อนผ่านราคาตลาดของหุ้นอย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน H2 สอดคล้องกับ Fama (1970, p. 383) และ Novy-Marx (2013, p. 1) รวมถึง Hou, Xue & Zhang (2015, p. 650) ที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการเติบโตและความสามารถในการสร้างผลตอบแทนในอนาคตมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดมูลค่าหุ้น

สำหรับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่าอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าบริษัทที่สามารถใช้สินทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีแนวโน้มสร้างรายได้และผลกำไรได้ดี ส่งผลให้มีศักยภาพในการจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Fama & French (2001, p. 3) และ Denis & Osobov (2008, p. 62) ที่พบว่าความสามารถในการสร้างผลกำไรเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการจ่ายเงินปันผล จึงสนับสนุนสมมติฐาน H5 เพียงบางส่วน

ในทางตรงกันข้ามไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างโครงสร้างทางการเงินและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับอัตราเงินปันผลตอบแทน สะท้อนว่าการกำหนดนโยบายเงินปันผลของบริษัท

จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ อาจไม่ได้พิจารณาจากฐานะทางการเงินหรือความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดในแต่ละปีเพียงอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงแผนการลงทุนและเป้าหมายการเติบโตในระยะยาว เนื่องจากบริษัทจำนวนมากยังอยู่ในช่วงขยายธุรกิจและมีความจำเป็นต้องเก็บรักษาเงินทุนไว้รองรับโอกาสทางธุรกิจในอนาคต สอดคล้องกับ ทฤษฎีความไม่เกี่ยวข้องของเงินปันผลของ Miller & Modigliani (1961, p. 411) และทฤษฎีวงจรชีวิตของเงินปันผลของ DeAngelo, DeAngelo & Stulz (2006, p. 227) รวมถึง Al-Najjar & Kilincarslan (2019, p. 205) จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน H4 และ H6

การวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยทางการเงินส่งผลต่อผลตอบแทนจากการลงทุนผ่านกลไกที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โครงสร้างทางการเงินและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสำคัญต่อการกำหนดมูลค่าตลาดของกิจการ ขณะที่ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจ่ายเงินปันผล ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนว่าการประเมินการลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ควรพิจารณาข้อมูลทางการเงินหลายด้านร่วมกัน รวมทั้งคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กในตลาดเกิดใหม่ ซึ่งมีทั้งโอกาสในการเติบโต ความผันผวนของผลการดำเนินงาน และพฤติกรรมของนักลงทุนที่แตกต่างจากบริษัทในตลาดหลัก โดยเฉพาะการมีสัดส่วนนักลงทุนรายย่อยในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านผู้บริหารองค์กร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารโครงสร้างเงินทุน โดยควบคุมระดับหนี้สินให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินที่อาจส่งผลกระทบต่อมูลค่าตลาดของกิจการ พร้อมทั้งเสริมสร้างความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของ นักลงทุน นอกจากนี้ควรมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ เพื่อสนับสนุนความสามารถในการสร้างรายได้และการจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้น

2. ด้านนักลงทุน นักลงทุนควรพิจารณาปัจจัยทางการเงินในหลายมิติร่วมกัน โดยให้ความสำคัญทั้งโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ รวมถึงควรพิจารณาประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ โดยเฉพาะการใช้สินทรัพย์ เมื่อประเมินความสามารถในการจ่ายเงินปันผล ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจลงทุนมีความรอบคอบและสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานของกิจการ

3. ด้านหน่วยงานกำกับดูแล หน่วยงานกำกับดูแล เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ควรส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใสและครบถ้วน โดยเฉพาะข้อมูลด้านกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจของนักลงทุน และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตลาดทุนโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพิ่มตัวแปรควบคุมที่สำคัญ เช่น ขนาดกิจการ ความสามารถในการทำกำไร โอกาสในการเติบโต และปัจจัยด้านอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มอำนาจในการอธิบายของแบบจำลอง และลดปัญหาอคติจากตัวแปรตกหล่น จะช่วยให้ผลการศึกษามีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) หรือศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ และตลาดหลัก เพื่อให้สามารถอธิบายความแตกต่างของโครงสร้างทางการเงินและผลตอบแทนจากการลงทุนในบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. ควรนำวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงมาใช้ เช่น แบบจำลองข้อมูลพาเนล (panel data) แบบไดนามิก หรือการพิจารณาปัจจัยภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา รวมทั้งช่วยสะท้อนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กัญญาลักษณ์ สุขพันธ์ และพรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์กับมูลค่าตามราคาตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประไทย. ***วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น***, ***8***(9), หน้า 223-234.

ขวัญสุดา อินหล่ม และพรทิวา แสงเขียว. (2566). อิทธิพลจากประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์และความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อราคาหลักทรัพย์และอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมทรัพยากร. ***วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น***, ***5***(7), หน้า 48-61.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). ***ดัชนีราคากลุ่มอุตสาหกรรม mai*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.set.or.th/th/market/index/mai/overview [2568, 15 พฤษภาคม].

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568). ***รายชื่อหลักทรัพย์กรณีต่าง ๆ ภาพรวม*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.set.or.th/th/market/information/securities-list/main?utm_source=chatgpt.com [2568, 28 มิถุนายน].

ภัชญาณีย์ ต้นใหญ่ และพรทิวา แสงเขียว. (2565). ผลกระทบของเครื่องมือทางการเงินและกระแสเงินสดต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ***Journal of Modern Learning Development***, ***7***(10), หน้า 1-15.

สิริรัตน์ โสวรรณะ และสุรีย์ โบษกรนัฏ. (2566). ผลกระทบของกระแสเงินสดและโครงสร้างเงินทุนที่มีต่อราคาหลักทรัพย์และอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ. ***วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น***, ***9***(7), หน้า 289-302.

Al-Najjar, B., & Kilincarslan, E. (2019). What do we know about the dividend puzzle?–A literature survey. ***International Journal of Managerial Finance***, ***15***(2), pp. 205-235.

Biddle, G. C., Hilary, G., & Verdi, R. S. (2009). How does financial reporting quality relate to investment efficiency?. ***Journal of accounting and economics***, ***48***(2-3), pp. 112-131.

Dang, V. A., Kim, M., & Shin, Y. (2012). Asymmetric capital structure adjustments: New evidence from dynamic panel threshold models. ***Journal of Empirical Finance***, ***19***(4), pp. 465-482.

Dang, V. A., Kim, M., & Shin, Y. (2014). Asymmetric adjustment toward optimal capital structure: Evidence from a crisis. ***International Review of Financial Analysis***, ***33***(2014), pp. 226-242.

DeAngelo, H., DeAngelo, L., & Stulz, R. M. (2006). Dividend policy and the earned/contributed capital mix: a test of the life-cycle theory. ***Journal of Financial economics***, ***81***(2), pp. 227-254.

Dechow, P. M. (1994). Accounting earnings and cash flows as measures of firm performance: The role of accounting accruals. ***Journal of accounting and economics***, ***18***(1), pp. 3-42.

Denis, D. J., & Osobov, I. (2008). Why do firms pay dividends? International evidence on the determinants of dividend policy. ***Journal of Financial economics***, ***89***(1), pp. 62-82.

Durusu-Ciftci, D., Ispir, M. S., & Yetkiner, H. (2017). Financial development and economic growth: Some theory and more evidence. ***Journal of Policy Modeling***, ***39***(2), pp. 290–360.

Fairfield, P. M., & Yohn, T. L. (2001). Using asset turnover and profit margin to forecast changes in profitability. ***Review of accounting Studies***, ***6***(4), pp. 371-385.

Fama, E. F. (1970). Efficient capital markets: A review of theory and empirical work. ***The journal of Finance***, ***25***(2), pp. 383-417.

Fama, E. F., & French, K. R. (1992). The cross-section of expected stock returns. ***Journal of Finance***, ***47***(2), pp. 427-465.

Fama, E. F., & French, K. R. (2001). Disappearing dividends: changing firm characteristics or lower propensity to pay?. ***Journal of Financial economics***, ***60***(1), pp. 3-43.

Field, A. (2013). ***Discovering statistics using IBM SPSS statistics*** (4th ed.). London: Sage.

Frank, M. Z., & Goyal, V. K. (2009). Capital structure decisions: which factors are reliably important?. ***Financial management***, ***18***(1), pp. 1-37.

Hou, K., Xue, C., & Zhang, L. (2015). Digesting anomalies: An investment approach. ***Review of financial studies***, ***28***(3), pp. 650-705.

Jensen, M. C. (1986). Agency costs of free cash flow, corporate finance, and takeovers. ***American economic review***, ***76***(2), pp. 323-329.

Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. In P. Aghion & S. Durlauf (Eds.), ***Handbook of Economic Growth*** (pp. 865-934). Amsterdam, NL: Elsevier.

Miller, M. H., & Modigliani, F. (1961). Dividend policy, growth, and the valuation of shares. ***Journal of Business***, ***34***(4), pp. 411-433.

Mlambo, C. (2024). Financial development and economic growth: Evidence from low-income nations in the SADC region. ***International Journal of Financial Studies***, ***12***(3), pp.1-16.

Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The cost of capital, corporation finance and the theory of investment. ***American economic review***, ***48***(3), pp. 261-297.

Myers, S. C. (1984). The capital structure puzzle. ***Journal of Finance***, ***39***(3), pp. 575-592.

Nguyen, H. T., & Nguyen, A. H. (2020). The impact of capital structure on firm performance: Evidence from Vietnam. ***The Journal of Asian Finance, Economics and Business***, ***7***(4), pp. 97-105.

Novy-Marx, R. (2013). The other side of value: The gross profitability premium. ***Journal of financial economics***, ***108***(1), pp. 1-28.

Penman, S. H. (2013). ***Financial statement analysis and security valuation*** (5th ed.). New York: McGraw-Hill.

Rajan, R. G., & Zingales, L. (1995). What do we know about capital structure? Some evidence from international data. ***Journal of Finance***, ***50***(5), pp. 1421-1460.

Sahay, R., & et al. (2015). ***Rethinking financial deepening: Stability and growth in emerging markets***. Washington, DC: International Monetary Fund.

Sloan, R. G. (1996). Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows?. ***Accounting Review***, ***71***(3), pp. 289-315.

Vo, X. V., & Ellis, C. (2017). An empirical investigation of capital structure and firm value in Vietnam. ***Finance Research Letters***, ***22***(2017), pp. 90-94.

White, G. I., Sondhi, A. C., & Fried, D. (2003). ***The analysis and use of financial statements*** (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

การสร้างสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ

CORE AND LEADERSHIP COMPETENCIES OF XYZ CONSTRUCTION COMPANY

เรียว ขุนดีคล้าย*, ธนาสิทธิ์ เพิ่มเพียร

Rio Khundeeklai*, Tthanasit Poempian

สาขาวิชาการบริหารคนและกลยุทธ์องค์การ คณะการจัดการธุรกิจบริการ โรงแรม และการบิน

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

People Management and Organization Strategy, Faculty of Hospitality and Aviation Management, Panyapiwat Institute of Management

*Corresponding Author e-Mail: reawsan@gmail.com

(Received: 2026, March 6; Revised: 2026, June 10; Accepted: 2026, June 20)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ และ 2) เพื่อสร้างแบบประเมินสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาและกำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ พร้อมนิยามของสมรรถนะ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้บริหารระดับกรรมการผู้จัดการ ผู้ช่วยกรรมการ ผู้จัดการ ผู้อำนวยการฝ่าย จำนวน 7 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 2 การสร้างแบบประเมินสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารจากบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญทางด้านการจัดทำสมรรถนะ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและเที่ยงตรงจากแบบสอบถามที่ได้จากระยะที่ 1 และระยะที่ 3 การประเมินสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับหัวหน้าขึ้นไป บริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ จำนวน 30 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและได้รับอนุมัติจากผู้บริหาร การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะหลักขององค์กร ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การมีจิตบริการ ความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในคุณธรรม และการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สมรรถนะผู้นำประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ การนำตนเอง การนำผู้อื่น และการนำองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ

3) ผลการประเมินสมรรถนะสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรมีจุดแข็งด้านคุณธรรมและการทำงานเป็นทีมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพเชิงกลยุทธ์ของผู้นำเพิ่มเติม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก; สมรรถนะผู้นำ; ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

ABSTRACT

This study aimed to: 1) examine the core and leadership competencies of XYZ Construction Company; and 2) develop an assessment tool for evaluating the organization's core and leadership competencies. The study was conducted in three phases. Phase 1 involved examining and defining the core and leadership competencies of XYZ Construction Company, including their operational definitions. Seven key informants, comprising executives at the levels of Managing Director, Assistant Managing Director, Manager, and Director, were selected for in-depth interviews. The data were analyzed using content analysis. Phase 2 focused on developing the competency assessment tool. Five experts, including two executives from XYZ Construction Company and three specialists with knowledge, experience, and expertise in competency development, were invited to examine the consistency and content validity of the instrument developed from Phase 1. Phase 3 involved assessing the core and leadership competencies of XYZ Construction Company. The sample consisted of 30 employees at the supervisory level and above, selected through purposive sampling. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire that had undergone content validity assessment and received approval from the company's management. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the organization's core competencies comprised three dimensions: service mind, integrity and adherence to ethical principles, and teamwork, with the overall level rated as very high; 2) leadership competencies comprised three dimensions: self-leadership, leading others, and organizational leadership, with the overall level rated as high; and 3) the competency assessment indicated that the organization demonstrated clear strengths in ethics and teamwork. However, further development of leaders' strategic capabilities is needed to enhance the effectiveness of human resource management and strengthen the organization's long-term competitiveness.

Keywords: Core Competencies; Leadership Competencies; Construction Business

บทนำ

อุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างการจ้างงาน และการขับเคลื่อนภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะการแข่งขันที่รุนแรง มีความผันผวนตามสภาวะเศรษฐกิจและนโยบายภาครัฐ อีกทั้งยังมีความซับซ้อนในการบริหารจัดการโครงการที่ต้องคำนึงถึงต้นทุน เวลา คุณภาพ และความปลอดภัยอย่างรอบด้าน (Krungsri Research, 2025, p. 3) ในบริบทดังกล่าว “ทรัพยากรมนุษย์” จึงถือเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์การ โดยเฉพาะในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่การดำเนินงานต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของบุคลากรระดับหัวหน้างานและผู้บริหารในการตัดสินใจและควบคุมงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย แนวคิด “สมรรถนะ” (competency) ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในวงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิผล (McClelland, 1973, p. 2; Spencer & Spencer, 1993, p. 9) โดยการกำหนดสมรรถนะหลัก (core competency) ประกอบด้วย ทักษะของบุคคล (skill) ความรู้ (knowledge) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (attributes) ประกอบกันเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลในภาพรวม เพื่อส่งผลในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรร่วมกันอาจเรียกว่า ค่านิยมหลัก (core value) (เลิศชัย สุธรรมานนท์, 2562, หน้า 37) และสมรรถนะผู้นำ (leadership competency) เป็นคุณลักษณะทางด้านการบริหารจัดการ ดังนั้นองค์ประกอบจึงครอบคลุมทั้ง 3 ด้านคือ 1) การบริหารตนเอง 2) การบริหารคนอื่น และ 3) การบริหารองค์กร (Tobin & Pettingell, 2008, p. 49, 77, 117) มีความชัดเจนและสอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์การ จะช่วยให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีทิศทางที่เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการสรรหา การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากรได้อย่างต่อเนื่อง (Prahalad & Hamel, 1994, p. 79; Noe, 2010, p. 41) บริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ เป็นองค์กรที่มีวิสัยทัศน์มุ่งสู่การเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูง ซึ่งผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงมุ่งมั่นผลักดันในการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดหลักสูตรฝึกอบรม การมอบหมายงาน การพัฒนาทักษะต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามองค์กรยังขาดการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำขององค์การ โดยผู้วิจัยได้มองเห็นว่าการที่ไม่มีระบบสมรรถนะขององค์การอาจจะส่งผลต่อระบบและประสิทธิภาพ การทำงานและส่งผลต่อการบริหารงานในระดับองค์การ แต่ในทางกลับกันการสร้างสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำขององค์การจะมีประโยชน์ในหลายด้าน ได้แก่ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนด คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่คาดหวังของพนักงานในองค์การ ช่วยให้พนักงานทุกคนทราบถึงคุณลักษณะที่องค์กรคาดหวังรวมถึงทำให้พนักงานทราบถึง ขีดความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง พนักงานมีขวัญกำลังใจและเป็นแรงจูงใจ ใน

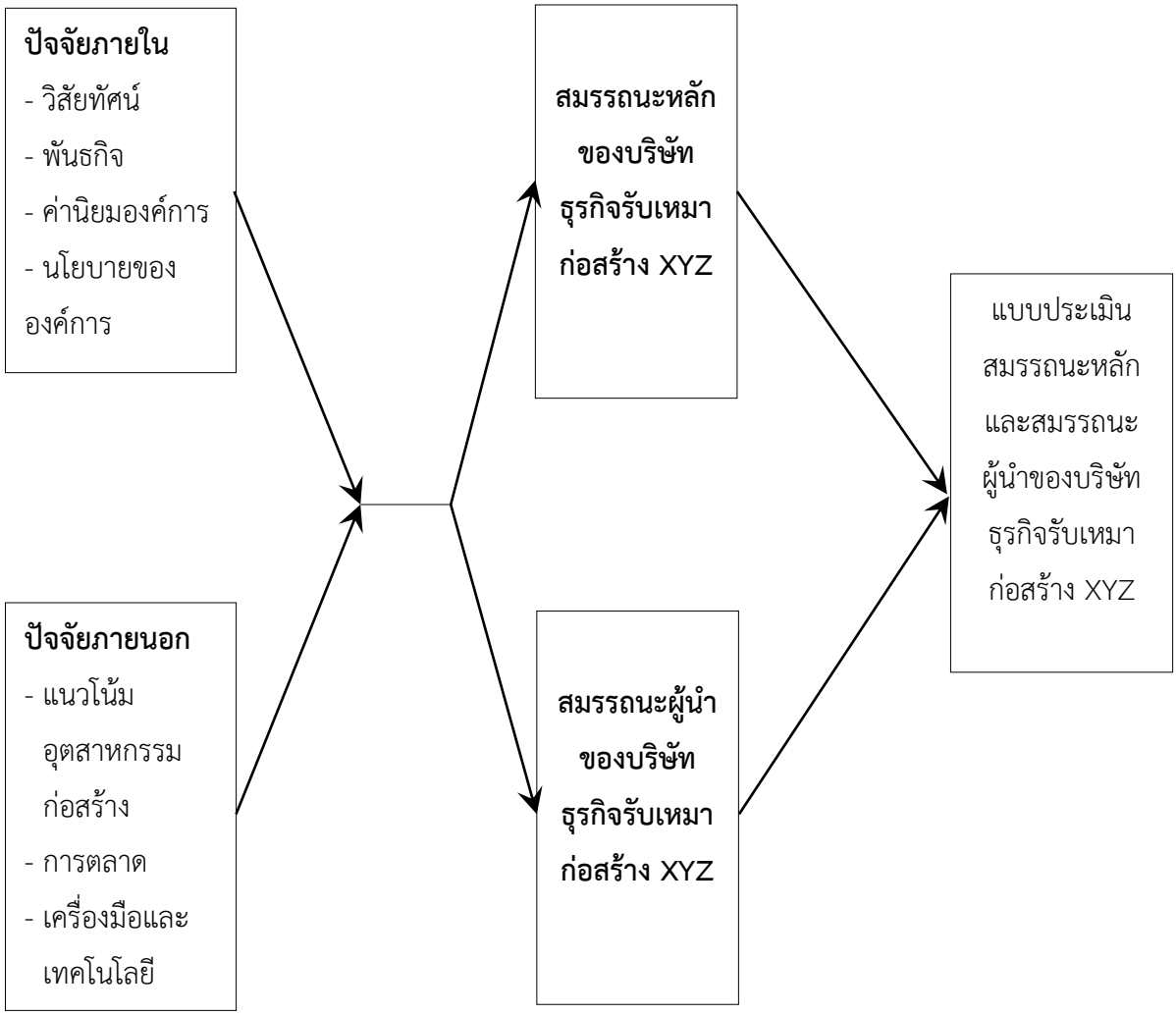
การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการกำหนดสมรรถนะหลักสมรรถนะผู้นำขององค์การจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นขององค์การ และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์การได้ โอกาสในการบริหารงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะส่งผลดีต่อองค์การ สมโพธิ์ ธิราขันธิ์ (2566, บทคัดย่อ) ที่พบว่า สมรรถนะผู้นำของบริษัท เอ็ม.อี.ซี. วิศวกรรม จำกัด ที่ต้องการแบ่งเป็น 3 ด้านคือ 1) สมรรถนะด้านการนำตนเองเอง (leading self) ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management) และการควบคุมตนเอง (self-control) 2) สมรรถนะการนำผู้อื่น (leading other) ประกอบด้วย การให้อำนาจแก่ผู้อื่น (empowering others) การสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing) และการพัฒนาศักยภาพคน (caring & developing others) และ 3) สมรรถนะการนำองค์การ (leading organization) ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking) และการดำเนินการเชิงรุก (Pro-activeness) พัสสุธา มูลภักดี (2560, หน้า 103-106) ที่พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นต่อความสำเร็จของงานทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ ได้แก่ 1.1)ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน 1.2) ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบและการใช้งาน 1.3) ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์คุณภาพ 1.4) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบานหุ้มฉนวน 1.5) ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการหุ้มฉนวนสากล และ 1.6) ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบบริษัท 2) ด้านทักษะ ได้แก่ 2.1) ทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงาน 2.2) ทักษะในการติดตั้งชิ้นงาน 2.3) ทักษะในการประดิษฐ์ชิ้นงาน 2.4) ทักษะในการควบคุมงาน และ 2.5) ทักษะในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ และ 3) ด้านคุณลักษณะเฉพาะ ได้แก่ 3.1) คุณลักษณะด้านการทำงานเป็นทีม 3.2) คุณลักษณะความมีภาวะผู้นำ 3.3) คุณลักษณะด้านการสร้างแรงจูงใจ และ 3.4) คุณลักษณะด้านความใฝ่รู้ โดยนำองค์ประกอบสมรรถนะที่ค้นพบเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะให้กับพนักงาน ประเภทสมรรถนะทั้ง 3 ประเภท คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะการบริหาร และสมรรถนะในหน้าที่ ควรจะมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะตามหน้าที่ให้กับพนักงานเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินธุรกิจ ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ โดยการฝึกอบรมในห้องเรียน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานจริง โดยใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ ถึง 2 เดือน จึงวัดผลการดำเนินงานใช้วิธีพิจารณาจากดัชนีสัมฤทธิ์ผลของหน่วยงานและการประเมินผล ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาโมเดลสมรรถนะที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ
2. เพื่อสร้างแบบประเมินสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมกับศึกษาวิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) ค่านิยมองค์การ นโยบายขององค์การ เป้าหมายขององค์การ และแนวโน้มอุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งธุรกิจรับเหมาก่อสร้างปี พ.ศ.2565-2570 มีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงจากต้นทุนที่ปรับสูงขึ้นมากทั้งด้านค่าขนส่งและราคาวัสดุก่อสร้างจากสงครามสหรัฐอเมริกา-อิหร่านที่ผลักดันให้ราคาน้ำมันและวัสดุก่อสร้างที่สำคัญโดยเฉพาะเหล็กและปูนซีเมนต์ปรับเพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีต้นทุนที่สูงขึ้น นอกจากต้นทุนด้านค่าขนส่งและราคาวัสดุก่อสร้างแล้วยังมีต้นทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีแนวโน้มยังอยู่ในระดับสูงเนื่องจากจำนวนแรงงานไทยที่กลับมามีแนวโน้มลดลง ดังนั้นการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ณัฐกฤตา หงส์เวียงจันทร์, 2563, หน้า 872) เพื่อลดต้นทุนในด้านของพนักงาน ซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยภายใน เช่น ด้านนโยบาย ด้านการประเมิน และด้านการทำงานเป็นทีม และปัจจัยภายนอก เช่น ด้านลูกค้า ด้านคู่แข่ง ด้านเทคโนโลยี และด้านสภาวะของการแข่งขัน โดยการไม่รับพนักงานเพิ่มแต่จะเป็นการพัฒนาพนักงานที่มีอยู่ให้มีศักยภาพและสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้นและเหมาะสมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ใช้ในธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยมุ่งเน้นในเรื่องการให้การศึกษา การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน กับพนักงาน ในส่วนของแรงงานจะต้องสรรหาแรงงานที่มีความสามารถและสามารถพัฒนาต่อยอดได้ เนื่องจากธุรกิจรับเหมาก่อสร้างนั้นเป็นธุรกิจที่มีคู่แข่งขันและการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มาเป็นแนวทางในการกำหนดสมรรถนะ โดยเน้นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสมรรถนะหลัก (core competencies) และสมรรถนะผู้นำ (leadership competencies) ที่องค์การต้องการและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมองค์การ เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายขององค์การมากำหนดเป็นกลยุทธ์ขององค์การ เพื่อเป็นพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จากนั้นจัดการสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร เพื่อพิจารณาถึงสมรรถนะหลักที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย และนำไปสู่สมรรถนะผู้นำใน 3 มิติคือ การนำตนเอง (leading self) การนำผู้อื่น (leading other) การนำองค์การ (leading organization) ในที่สุด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) แบบเชิงสำรวจลำดับขั้น (exploratory sequential design) แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินสมรรถนะเชิงพฤติกรรม ดังนี้ ระยะที่ 1 การกำหนดสมรรถนะ ระยะที่ 2 การสร้างเครื่องมือ และระยะที่ 3 การประเมินสมรรถนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรตั้งแต่ระดับกรรมการผู้จัดการถึงผู้อำนวยการฝ่าย และมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี เพื่อร่วมในการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จำนวน 7 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 2 คนจากบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำสมรรถนะ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสรรหาและคัดเลือก

บุคลากร จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง และระยะที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับหัวหน้าขึ้นไป จำนวน 30 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานตามพฤติกรรมการทำงาน (behavioral method) (McClelland, 1973, p. 2; Spencer & Spencer, 1993, p. 9) ใช้วิธีการประเมินตามสมรรถนะ (competency assessment) (บัญญัติ ฉัตรครบุรี, 2563, หน้า 57) โดยกำหนดระดับพฤติกรรมเป็นมาตรส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ท (ธีระพล เจริญสุข, 2564, หน้า 49-50) การวัดระดับพฤติกรรมบ่งชี้มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 5 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะระดับมากที่สุด 4 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะระดับมาก 3 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะระดับปานกลาง 2 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะระดับน้อย และ 1 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะระดับน้อยที่สุด ครอบคลุมสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำที่ได้จากระยะที่ 1 เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการประเมินพบว่าข้อคำถามทั้ง 48 ข้อ มีค่าเท่ากับ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องและได้รับการอนุมัติจากผู้บริหาร จึงสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์ได้

การเก็บรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นของการวิจัย ดังนี้ ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูล (member checking) (Griffiths & Washington, 2015, p. 45) เดือนมีนาคม-มิถุนายน พ.ศ.2568 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาพัฒนาเครื่องมือและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เดือนกรกฎาคม-กันยายน พ.ศ.2568 และระยะที่ 3 ผู้วิจัยชี้แจงวิธีการประเมินแก่ผู้ประเมินและผู้บังคับบัญชา แจกแบบประเมิน และติดตามการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างจนได้ข้อมูลครบถ้วน เดือนตุลาคม พ.ศ.2568

การวิเคราะห์ข้อมูล ระยะที่ 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะ ขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 3 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เพื่ออธิบายระดับสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่าง แปลผลค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะ (ธีระพล เจริญสุข, 2564, หน้า 49-50) ดังนี้ 4.21-5.00 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะในระดับมากที่สุด 3.41-4.20 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะในระดับมาก 2.61-3.40 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะในระดับปานกลาง 1.81-2.60 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะในระดับน้อย 1.00-1.80 หมายถึงมีพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาและกำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำ ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้บริหารระดับสูง จำนวน 7 คน เพื่อกำหนดสมรรถนะให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ

วัฒนธรรม และเป้าหมายขององค์การ ผลการประชุมสรุปได้ว่าบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำของบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ ที่ผู้บริหารมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

สมรรถนะ	ความคิดเห็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะผู้นำมีความสอดคล้องกัน						
	1	2	3	4	5	6	7
สมรรถนะหลัก							
1. บริการที่ดี (service mind)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในคุณธรรม (integrity)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. การทำงานเป็นทีม (teamwork)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สมรรถนะผู้นำ							
1. การควบคุมตนเอง (self-control)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ภาวะผู้นำเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. การสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. การพัฒนาศักยภาพคน (caring & developing others)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การมีวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 พบว่ากำหนดสมรรถนะหลัก (core competency) จำนวน 3 สมรรถนะ ได้แก่ 1) บริการที่ดี (service mind) 2) ความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในคุณธรรม (integrity) 3) การทำงานเป็นทีม (teamwork) ส่วนสมรรถนะผู้นำ (leadership competency) 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การควบคุมตนเอง (self-control) 2) ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management) 3) การสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing) 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (caring & developing

others) 5) การมีวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking) รวมสมรรถนะทั้งสิ้น จำนวน 8 สมรรถนะ พร้อมนิยามและระดับความเชี่ยวชาญ (proficiency level)

ระยะที่ 2 สร้างแบบประเมินสมรรถนะ ผู้วิจัยนำกรอบสมรรถนะจากระยะที่ 1 มาพัฒนาแบบประเมินตามแนวทางการประเมินสมรรถนะ (competency assessment) และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ผู้บริหาร จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านสมรรถนะ จำนวน 3 คน) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ผลการตรวจสอบพบว่าแบบประเมินผ่านเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา (IOC≥.50) ครบทั้ง 48 ข้อคำถาม จึงนำไปใช้ในการประเมินจริงในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 การประเมินสมรรถนะ ดำเนินการประเมินกับพนักงานระดับหัวหน้าขึ้นไป จำนวน 30 คน ผลการประเมินสมรรถนะ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะโดยรวมของพนักงานในบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ

สมรรถนะ	μ	σ	ระดับสมรรถนะ
สมรรถนะหลัก (core competency)	4.50	0.46	มากที่สุด
1. บริการที่ดี (service mind)	4.43	0.50	มากที่สุด
2. ความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในคุณธรรม (integrity)	4.60	0.56	มากที่สุด
3. การทำงานเป็นทีม (teamwork)	4.47	0.57	มากที่สุด
สมรรถนะผู้นำ (leadership competency)	4.03	0.60	มาก
1. การควบคุมตนเอง (self-control)	4.33	0.71	มากที่สุด
2. ภาวะผู้นำเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management)	3.90	0.71	มาก
3. การสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing)	4.03	0.72	มาก
4. การพัฒนาศักยภาพคน (caring & developing others)	4.07	0.83	มาก
5. การมีวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking)	3.80	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าสมรรถนะหลัก (core competency) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.50, σ=0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้าน

ความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในคุณธรรม (integrity) (μ=4.60, σ=0.56) ด้านการทำงานเป็นทีม (teamwork) (μ=4.47, σ=0.57) และด้านบริการที่ดี (service mind) (μ=4.43, σ=0.50) ในส่วนของสมรรถนะผู้นำ (leadership competency) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ=4.03, σ=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการควบคุมตนเอง (self-control) อยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.33, σ=0.71) และอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาศักยภาพคนอื่น (caring & developing others) (μ=4.07, σ=0.83) ด้านการสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing) (μ=4.03, σ=0.72) ด้านภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management) (μ=3.90, σ=0.71) และด้านการมีวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking) (μ=3.80, σ=0.71)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของบุคลากรระดับหัวหน้างานในการสนับสนุนบทบาทผู้นำภายในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่ต้องเผชิญกับความซับซ้อนของโครงการและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ด้านการควบคุมตนเอง (self-control) มีอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์และความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ของบุคลากร ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานภายใต้แรงกดดันของงานโครงการ สอดคล้องกับ Goleman (1998, p. 95) ที่ชี้ว่าการกำกับและควบคุมอารมณ์ตัวเอง (emotional self-regulation) เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล และมีบทบาทต่อความสำเร็จขององค์กรในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน ในขณะเดียวกันด้านการสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing) และด้านการพัฒนาศักยภาพผู้อื่น (caring & developing others) อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสามารถของผู้นำในการสร้างแรงจูงใจ ถ่ายทอดเป้าหมาย และพัฒนาทีมงานให้บรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับ Yukl (2013, p. 284) ที่ระบุว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำยุคใหม่ อย่างไรก็ตามด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management) แม้อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าบางด้าน สะท้อนว่าบุคลากรอาจยังขาดความมั่นใจหรือประสบการณ์ในการนำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในอุตสาหกรรมที่ต้องปรับตัวต่อเทคโนโลยีและข้อกำหนดใหม่ ๆ สอดคล้องกับ Kotter (1996, p. 21) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงเป็นความสามารถเชิงกลยุทธ์ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในองค์การ

นอกจากนี้ด้านการมีวิสัยทัศน์และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับมากแต่สะท้อนว่าบุคลากรระดับหัวหน้างานอาจยังขาดประสบการณ์และโอกาสในการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ระยะยาวขององค์กร สอดคล้องกับ Al-Ratrout

(2023, p. 26) อธิบายว่าสมรรถนะด้านภาวะผู้นำของผู้จัดการโครงการในอุตสาหกรรมก่อสร้างครอบคลุมความสามารถในการกำหนดทิศทาง การตัดสินใจ การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการนำทีมเพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมาย จึงสะท้อนว่าการพัฒนาความสามารถในการมองภาพรวมและคิดเชิงกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำในธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1. สมรรถนะหลัก (core competency) พบว่าระดับสมรรถนะหลัก (core competency) ของพนักงานในบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนั้นมีบางด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยคือ 1) ด้านบริการที่ดี (service mind) จากผลการวิจัยพบว่าด้านบริการที่ดี (service mind) เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดถึงแม้จะอยู่ในระดับมากที่สุด บริษัทควรพัฒนาหลักสูตรอบรมที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างด้านบริการที่ดีให้มากขึ้น โดยเฉพาะในพนักงานระดับปฏิบัติการที่ต้องติดต่อกับลูกค้า หรือหน่วยงานภายนอก 2) ด้านการทำงานเป็นทีม (teamwork) จากผลการวิจัยพบว่าด้านการทำงานเป็นทีม (teamwork) เป็นด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดที่มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นมาจากด้านบริการที่ดี (service mind) บริษัทควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมกลุ่ม การสร้างภาวะผู้นำในทีม และการยอมรับความหลากหลายของบุคลากร 3) ด้านความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในคุณธรรม (integrity) ด้านนี้ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดถึงแม้จะมีคะแนนสูงอยู่แล้ว บริษัทควรรักษาไว้โดยการมีแนวนโยบายที่ชัดเจน การมีระบบตรวจสอบภายในที่โปร่งใส และการสร้างจิตสำนึกผ่านกิจกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) หรือจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. สมรรถนะผู้นำ (leadership competency) จากผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะผู้นำ (leadership competency) ของพนักงานในบริษัทธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง XYZ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีบางด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2 ด้านคือ ด้านภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง (leadership for change management) เป็นด้านที่ได้คะแนนต่ำและด้านการมีวิสัยทัศน์ และการคิดเชิงกลยุทธ์ (visioning & strategic thinking) เป็นด้านที่ได้คะแนนต่ำที่สุด ทั้ง 2 ด้านนี้ บริษัทควรจัดให้มีการฝึกอบรมหรือพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะด้านการมีวิสัยทัศน์ และการคิดเชิงกลยุทธ์และด้านภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ การตั้ง เป้าหมายระยะยาวและความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ และนอกจากเป้าหมายสำคัญแล้วบริษัทควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบการให้คำปรึกษา (mentoring) หรือการโค้ช (coaching) เพื่อพัฒนาทักษะ ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้อื่น (caring & developing others) และกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในพนักงานกลุ่มอื่นเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของพนักงานในระดับต่าง ๆ เช่น พนักงานระดับปฏิบัติการ เพื่อให้เห็นแนวโน้มความแตกต่างของสมรรถนะแต่ละกลุ่ม

2. ควรมีการศึกษาความเชื่อมโยงระดับสมรรถนะกับผลการปฏิบัติงานหรือดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicator: KPI) เพื่อให้เห็นระดับสมรรถนะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของงาน

บรรณานุกรม

ณัฐกฤตา หงส์เวียงจันทร์. (2563). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร*. ใน ***การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2563*** (หน้า 870-880). ปทุมธานี: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

ธีระพล เจริญสุข. (2564). ***การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรกรมสรรพสามิตในเขตกรุงเทพมหานคร***. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

บัญญัติ ฉัตรครบุรี. (2563). ***การพัฒนาสมรรถนะตามหน้าที่ของนักพัฒนาซอฟต์แวร์ กลุ่มบริษัท XYZ***. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารคนและกลยุทธ์องค์กร, คณะวิทยาการจัดการ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

พัสสุธา มูลภักดี. (2560). ***แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานในธุรกิจงานหุ้มฉนวนสำหรับอุตสาหกรรมก๊าซและน้ำมัน: กรณีศึกษางานก่อสร้าง โรงงานสำเร็จรูป (Module) สำหรับแยกก๊าซแอลเอ็นจี (LNG) บริษัทก่อสร้าง AAA***. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สำหรับผู้บริหาร, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

เลิศชัย สุธรรมานนท์. (2562). ***เอกสารประกอบการเรียนวิชาการบริหารความก้าวหน้าในอาชีพและผู้มีความสามารถสูง***. นนทบุรี: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

สมโพธิ์ ธิราขันธิ์. (2566). ***สมรรถนะผู้นำ กรณีศึกษาบริษัท เอ็ม.อี.ซี. วิศวกรรม จำกัด***. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารคนและกลยุทธ์องค์กร, คณะวิทยาการจัดการ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

Al-Ratrout, F. N. (2023). ***Leadership competencies and their effect on project performance in construction industry in KSA***. Master of Science, Construction Engineering and Management, King Fahd University of Petroleum and Minerals.

Goleman, D. (1998). ***Working with emotional intelligence***. New York: Bantam Books.

Griffiths, A., & Washington, E. (2015). ***Competency-based human resource management***. London: Kogan Page.

Kotter, J. P. (1996). ***Leading change***. Boston: Harvard Business School Press.

Krungsri Research. (2025). ***Industry outlook 2025–2027: Construction contractors.*** Bangkok: Bank of Ayudhya Public Company Limited.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for" intelligence". ***American psychologist***, ***28***(1), pp. 1-14.

Noe, R. A. (2010). ***Employee training and development*** (5th ed.). New York: McGraw-Hill/Irwin.

Prahalad, C. K., & Hamel, G. (1994). ***Competing for the future***. Boston: Harvard Business School Press.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). ***Competence at work: Models for superior performance***. New York: John Wiley & Sons.

Tobin, D. R., & Pettingell, M. S. (2008). ***The AMA Guide to Management Development***. New York: AMACOM.

Yukl, G. (2013). ***Leadership in organizations*** (8th ed.). Boston: Pearson Education.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

THE DEVELOPMENT OF LAW ON THE CONSIDERATION OF APPLICATIONS FOR RELEASING ON BAIL

ปฏิวัติ ทิพย์รัตน์*

Patiwat Thiprat*

นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
Master of Laws, Criminal Law and Criminal Justice, School of Law,
Sripatum University, Chonburi
*Corresponding Author e-Mail: bestpatiwat180341@gmail.com
(Received: 2026, March 19; Revised: 2026, June 12; Accepted: 2026, June 24)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักทฤษฎี และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตลอดจนเพื่อพัฒนาแนวทางและหลักเกณฑ์ทาง กฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ให้มีความชัดเจนเป็นธรรม รวมถึงองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเอกสารศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องและศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และหลักกฎหมายไทย และนำมาวิเคราะห์ สรุปผลและเสนอแนะแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยพบว่ากฎหมายยังมิได้กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาต้องประกอบด้วยจำนวนเท่าใดในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ทำให้การพิจารณาเป็นไปตามดุลพินิจของผู้พิพากษาเพียงคนเดียว นอกจากนี้กฎหมายก็มิได้กำหนดระยะเวลาสำหรับการพิจารณาคำร้องของศาลชั้นต้นศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย

จึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 5 โดยกำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษสูงตามมาตรา 107 และกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้นตามมาตรา 109

รวมถึงของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาตามมาตรา 119 ทวิ เพื่อยกระดับมาตรฐานกระบวนการปล่อยตัวชั่วคราว ให้มีความชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและหลักสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา

คำสำคัญ: การพิจารณาคำร้อง; ขอปล่อยตัวชั่วคราว; องค์คณะผู้พิพากษา

ABSTRACT

This research aims to study the concepts, theories, and legal provisions related to the standards for considering applications for bail in the criminal justice process, which constitute an important mechanism for protecting the rights and liberty of accused persons or defendants. It also aims to develop legal guidelines and criteria for considering applications for bail in courts of first instance, appellate courts, and the Supreme Court, including the composition of the judicial panel authorized to consider such applications. The study employed documentary research by examining and analyzing information from books, academic articles, research studies, and relevant legal provisions. A comparative study was also conducted based on the principles of international law, foreign laws, and Thai law. The data were then analyzed and synthesized to draw conclusions and propose guidelines and measures for addressing the identified problems in accordance with the research objectives.

The findings revealed that the law does not specify the required number of judges constituting the judicial panel for considering applications for bail, resulting in such applications being considered at the discretion of a single judge. In addition, the law does not prescribe a specific timeframe for the consideration of applications for bail by the court of first instance, the appellate court, and the Supreme Court. This may result in delays that adversely affect the rights and liberty of accused persons or defendants.

The research therefore proposes amendments to the provisions of Title 5 of the Code of Criminal Procedure by requiring a panel of judges to consider applications for bail in cases carrying severe penalties under Section 107, and by establishing clear timeframes for the consideration of applications for bail by the court of first instance under Section 109, as well as by the appellate court and the Supreme Court under Section 119 bis. These measures are intended to enhance the standards of the bail process by making it clear, transparent, and

fair, while ensuring consistency with the principles of equality and human rights in the criminal justice process.

Keywords: Consideration of Applications; Bail; Judicial Panel Composition

บทนำ

การปล่อยตัวชั่วคราวเป็นมาตรการสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการสอบสวน การพิจารณา หรือระหว่างการอุทธรณ์และฎีกา เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายระหว่างประเทศ การดำเนินกระบวนการใด ๆ ที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลย่อมต้องมีเหตุผล ความจำเป็น และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ชัดเจน การปล่อยชั่วคราวจึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ควบคู่ไปกับการธำรงไว้ซึ่งประโยชน์แห่งกระบวนการยุติธรรม เช่น การป้องกันการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือการก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ทั้งนี้หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, หน้า 9) กำหนดชัดเจนว่าในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ หลักการนี้สะท้อนความสำคัญของมาตรการปล่อยชั่วคราว เนื่องจากการคุมขังบุคคลก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดต้องถือเป็นข้อยกเว้น การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นวิธีการผ่อนคลายข้อจำกัดของเสรีภาพในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมตัว เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถจัดเตรียมการต่อสู้คดี ติดต่อทนายความ รวบรวมพยานหลักฐาน และยังคงสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้โดยไม่มีความเสี่ยงต่อการประพฤติผิดกฎหมายเพิ่มขึ้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 5 หมวด 3 มาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวไว้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะมาตรา 108 และมาตรา 108/1 ระบุเหตุที่ศาลอาจใช้ประกอบการพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เช่น ความหนักเบาแห่งข้อหา ความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน พฤติการณ์แห่งคดี และความน่าเชื่อถือของหลักประกัน มาตราเหล่านี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของศาลในเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราว (คนึง ฤๅไชย,2561 หน้า 415)

อย่างไรก็ดีแม้กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้างของการใช้อำนาจพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราว กลับพบว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าการมีคำสั่งดังกล่าวต้องใช้องค์คณะผู้พิพากษากี่คน โดยทั่วไปแล้ว ศาลชั้นต้นใช้วิธีมอบหมายให้ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่ง แตกต่างจากการพิจารณาคดีทั่วไปที่ต้องดำเนินการโดยองค์คณะผู้พิพากษาไม่น้อย

กว่าสองคนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม การขาดหลักเกณฑ์เรื่ององค์คณะจึงเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อความรอบคอบ ความโปร่งใส และความเชื่อมั่นของสาธารณชน การใช้ผู้พิพากษาเพียงคนเดียวในการพิจารณาคำร้องปล่อยตัวชั่วคราวอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการใช้ดุลพินิจที่ขาดการกลั่นกรอง การพิจารณาคำร้องเป็นการพิจารณาฝ่ายเดียว โดยอาศัยข้อมูลจากคำร้องและพยานหลักฐานในสำนวนเป็นสำคัญ คู่ความอีกฝ่ายไม่จำเป็นต้องเข้ามาแสดงความเห็นโดยตรง แม้มาตรา 109 จะเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแสดงความเห็นหรือคัดค้านได้ แต่การประเมินความเสี่ยงและเหตุจำเป็นในการควบคุมตัวยังคงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษาคนเดียว จึงนำไปสู่ความแตกต่างเชิงปฏิบัติในแต่ละศาลหรือแต่ละคดี

นอกจากนี้ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราวยังเป็นอีกปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย มาตรา 107 บัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาโดยเร็ว แต่ไม่ได้กำหนดกรอบเวลาแน่นอน ทำให้ในบางกรณีเกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะในคดีที่มีสำนวนจำนวนมาก หรือผู้ต้องหาอยู่ในเขตศาลที่ภาระงานสูง ปัญหาความล่าช้านี้ยังปรากฏในขั้นอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 119 ทวิ กำหนดเพียงให้ศาลชั้นต้นส่งคำร้อง “โดยไม่ชักช้า” แต่ไม่มีตัวเลขระยะเวลาที่แน่นอน จึงเกิดความแตกต่างระหว่างศาล และอาจทำให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวเกินความจำเป็น

ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนยืนยันชัดเจนว่าการควบคุมตัวบุคคลก่อนการพิจารณาคดีต้องเป็นมาตรการสุดท้าย กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 9 วรรค 3 กำหนดว่าผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการพิจารณาคดีภายในระยะเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัว และการควบคุมตัวระหว่างรอพิจารณาคดีต้องไม่ถือเป็นหลักทั่วไป ข้อ 14 ยังยืนยันหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างชัดเจน หลักการเหล่านี้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 และสะท้อนถึงความจำเป็นในการจำกัดอำนาจรัฐให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกระบวนพิจารณาในสั่งคำร้องปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคกระบวนพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการสั่งปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายกระบวนพิจารณาในการสั่งปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย

4. เพื่อเสนอแนะแนวแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องในการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยยังมีช่องว่างที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย เกี่ยวกับเหตุผลในการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว การที่ศาลใช้ดุลพินิจไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยอ้างว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติกรรมไม่น่าเชื่อถือ ยังขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและอาจนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมหากกำหนดให้พฤติกรรมของจำเลยหรือผู้ต้องหาที่ไม่น่าเชื่อถือเป็นเหตุแห่งการไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน จะช่วยให้การพิจารณาของศาลเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำในการใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ในการที่ศาลพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวโดยผู้พิพากษาเพียงคนเดียว อาจนำไปสู่ความเสี่ยงในการใช้ดุลพินิจที่ไม่รอบคอบและขาดความเป็นกลาง หากมีการกำหนดให้องค์คณะผู้พิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษามากกว่าหนึ่งคนอาจช่วยเพิ่มความแม่นยำและเป็นธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ดีการที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวโดยเร็ว แต่ไม่มีกรอบระยะเวลาที่แน่นอน อาจนำไปสู่ความล่าช้าและการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย หากกำหนดให้ศาลชั้นต้นต้องมีคำสั่งภายใน 24 ชั่วโมง จะช่วยให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดภาระของศาล รวมถึงการอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวยังขาดกำหนดเวลาที่แน่นอน ส่งผลให้กระบวนการพิจารณาล่าช้าและอาจทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมตัวเกินสมควร หากกำหนดให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาต้องมีคำสั่งภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับคำร้อง จะช่วยให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วและลดปัญหาการลิดรอนสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่จำเป็น จากสมมติฐานดังกล่าวก่อให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนากฎหมาย การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยจึงสมควรที่จะมีการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และหลักกฎหมายไทย แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปผลและเสนอแนะแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ปัญหาเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัว ชั่วคราวเป็นมาตรการสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองทั้งในกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วางหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ขณะที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ข้อ 9 และข้อ 14 รับรองสิทธิในเสรีภาพและหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ ส่งผลให้การควบคุมตัวระหว่างการดำเนินคดีต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาล

ภายใต้ระบบกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยให้อำนาจศาลพิจารณาคำร้องและใช้ดุลพินิจตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 และมาตรา 108/1 อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับจำนวนผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาและมีคำสั่งในคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ส่งผลให้ในทางปฏิบัติการพิจารณาคำร้องดังกล่าวมักเป็นอำนาจของผู้พิพากษาเพียงคนเดียว แม้ว่าคำสั่งดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลและอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสังคมต่อกระบวนการยุติธรรมก็ตาม

ในทางทฤษฎีการจัดองค์กรตุลาการและการพิจารณาคดีในระบบกฎหมายสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับแนวคิดการตัดสินใจโดยองค์คณะ (Collegial Decision-Making) มุ่งให้การวินิจฉัยประเด็นสำคัญเป็นผลจากการพิจารณาร่วมกันของผู้พิพากษาหลายคน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเหตุผลทางกฎหมาย การตรวจสอบถ่วงดุลทางความคิด และการกลั่นกรองดุลพินิจอย่างรอบคอบ หลักการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม ความเป็นกลาง และความโปร่งใสในการใช้อำนาจของรัฐ

นอกจากนี้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2543 ยังได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับองค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี อันสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ดุลพินิจร่วมกันในกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง กลับมิได้มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับองค์คณะผู้ใช้อำนาจพิจารณาไว้โดยชัดแจ้ง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาว่าโครงสร้างการใช้อำนาจของศาลในปัจจุบันมีความเหมาะสมเพียงใด และควรมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดคดีที่สมควรได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะผู้พิพากษาหรือไม่ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน และความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ดังนั้นการศึกษาในประเด็นปัญหานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบการใช้อำนาจพิจารณาคำร้องปล่อยตัวชั่วคราวในกฎหมายไทย และเพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักการสากลมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 2 ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 บัญญัติว่า “เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็ว” กรณีอย่างไรจะถือว่าได้รีบสั่งอย่างรวดเร็วนั้นไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ คงเป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ของแต่ละคดี ตามปกติแล้วหากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นที่จะพิจารณาสั่งศาลชั้นต้นจะสั่งในวันเดียวกับวันที่ยื่นคำร้อง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นก็จะมีคำสั่งอย่างช้าที่สุดในวันทำการรุ่งขึ้น อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการพิจารณาและมีคำสั่ง ทำให้บางคดีในทางปฏิบัติมีกรณีที่เกิดความล่าช้า อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม

แม้ว่าหลักการทางกฎหมายจะกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวโดยเร็ว แต่ความเป็นจริง ขั้นตอนการพิจารณาอาจใช้เวลานานเนื่องจากภาระงานของศาล ความซับซ้อนของคดี หรือข้อจำกัดด้านกระบวนการทางธุรการ ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกควบคุมตัวโดยไม่จำเป็น ทั้งที่อาจได้รับการปล่อยตัวหากศาลมีคำสั่งเร็วขึ้น ปัญหานี้ทำให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม

หลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ดังนั้นการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่จำเป็นหรือเป็นเวลานานเกินสมควรอาจถือเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคล อีกทั้งในหลายประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดกรอบระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว กล่าวคือผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาคำร้องให้แล้วเสร็จภายในเวลา 5 วัน มิฉะนั้นจะถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นถูกปล่อยตัวชั่วคราวอัตโนมัติ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

การแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวควรดำเนินการ โดยกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ซึ่งการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนจะช่วยให้กระบวนการพิจารณามีความรวดเร็ว ลดการใช้ดุลพินิจโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และช่วยป้องกันการละเมิดสิทธิ ของผู้ต้องหาหรือจำเลย การกำหนดกรอบเวลาดังกล่าวยังช่วยให้กระบวนการยุติธรรมมีความเป็นธรรมและโปร่งใสมากขึ้น และช่วยให้ระบบกฎหมายไทยสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่ 3 ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์ สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองตามหลักกฎหมายมหาชน หลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม และหลักสิทธิมนุษยชนสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวและกระบวนการที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านเหตุผลที่ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวตามมาตรา 108 และมาตรา 108/1 รวมถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อย่างไรก็ดีเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยยังมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์เพื่อให้มีการทบทวนคำสั่งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นกลไกที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพและป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ

แม้กฎหมายจะเปิดช่องให้มีการอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์ของศาลอุทธรณ์ เนื่องจากยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้โดยตรงว่าศาลอุทธรณ์จะต้องพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวให้แล้วเสร็จภายในกี่วัน อาจก่อให้เกิดความล่าช้าและทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกควบคุมตัวระหว่างรอผลการพิจารณาโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ดีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 119 ทวิ กำหนดให้ศาลอุทธรณ์ “พิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว” แต่ถ้อยคำดังกล่าวยังคงเป็นนามธรรมและไม่มีการกำหนดกรอบเวลาที่แน่นอน ทำให้ยังคงเกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความและการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

สถานการณ์เช่นนี้อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (right to fair trial) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: CCPR) ที่ไทยเป็นภาคีโดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 9 วรรค 3 บัญญัติให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับการพิจารณาเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวอย่าง “รวดเร็ว” และต้องไม่ควบคุมตัวบุคคลระหว่างพิจารณาเป็นหลักทั่วไป การที่ระบบกฎหมายไทยยังขาดกลไกที่กำหนดกรอบเวลาชัดเจนทั้งในระดับศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ อาจสะท้อนถึงช่องว่างในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพด้วยเหตุนี้ จึงเกิดคำถามสำคัญว่ากฎหมายและแนวปฏิบัติในปัจจุบันเกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวมีความชัดเจนเพียงพอหรือไม่แม้มาตรา 119 ทวิจะมีบทบัญญัติกำกับไว้แล้วก็ตาม แต่การใช้ถ้อยคำว่า “พิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว” ยังคงเปิดช่องให้ศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจแตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาว่าจะมีแนวทางหรือมาตรการใดที่สามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงกลไกดังกล่าวให้สอดคล้องกับหลักการยุติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังต้องพิจารณาว่าควรมีการกำหนดกรอบเวลาชัดเจนในระดับกฎหมายหรือไม่ เพื่อให้การอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 4 ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลฎีกา

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกคุมขังระหว่างรอคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และได้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์ หากศาลอุทธรณ์มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงมีสิทธิ

อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อศาลฎีกาตามมาตรา 119 ทวิ (2) ระบุว่า “คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา” บทบัญญัตินี้เป็นการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมิให้การพิจารณาหยุดชะงัก โดยในทางปฏิบัติผู้ต้องหาหรือจำเลยจำเป็นต้องอุทธรณ์ผ่านศาลอุทธรณ์โดยให้ส่งคำร้องและสำนวนประกอบไปยังศาลฎีกาเพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาและมีคำสั่ง การดำเนินขั้นตอนนี้สำคัญต่อผู้ที่ถูกควบคุมตัว เพราะผลการวินิจฉัยของศาลฎีกาจะเป็นตัวชี้ขาดโอกาสในการได้รับเสรีภาพระหว่างรอผลการพิจารณาคดี

ทั้งนี้การอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นกระบวนการที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกปฏิเสธการปล่อยตัว โดย มาตรา 119 ทวิ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้ “ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต้องรีบส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมสำนวนความหรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อให้พิจารณา และมีคำสั่งโดยเร็ว” อย่างไรก็ตามกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการพิจารณาและมีคำสั่งของศาลฎีกา ส่งผลให้ในทางปฏิบัติ อาจเกิดความล่าช้าในการพิจารณาอุทธรณ์คำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลฎีกา กระทบต่อสิทธิในเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด

แม้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายจะมุ่งให้กระบวนการอุทธรณ์เป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่ในทางปฏิบัติการพิจารณาของศาลฎีกาอาจใช้เวลานานเนื่องจากปริมาณคดีที่มาก ขั้นตอนทางธุรการ หรือข้อจำกัดอื่น ๆ ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวต้องถูกควบคุมตัวโดยไม่จำเป็นในระหว่างรอคำสั่งของศาลฎีกา ปัญหานี้ส่งผลต่อสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และอาจขัดต่อหลักการสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์

โดยในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ได้กำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนสำหรับการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อป้องกันการลิดรอนสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่จำเป็น ระบบกฎหมายไทยควรปรับปรุงมาตรา 119 ทวิ วรรคสอง ให้มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ดังนั้นผจึงเห็นว่าตัวบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ วรรคสอง มิได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของศาลฎีกาอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้สิทธิซ้ำซ้อนและกระบวนการพิจารณาคดีขาดความเป็นระบบระเบียบ อาจนำไปสู่ความล่าช้าและความไร้ประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม การแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นผลดีต่อระบบกฎหมาย โดยการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้จะช่วยให้กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวมีความเป็นระบบระเบียบ ลดปัญหาการยื่นคำร้องซ้ำซ้อน และทำให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังช่วยให้ศาลสามารถบริหารจัดการคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาระในการพิจารณาคำร้องที่อาจมีลักษณะฟุ่มเฟือย

หรือยื่นเพื่อประโยชน์ในการถ่วงเวลา ทั้งนี้การปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีความเป็นสากลมากขึ้น และสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยได้อย่างเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ทั้งนี้การปฏิรูปในเรื่องดังกล่าวควรคำนึงถึงแนวปฏิบัติในประเทศที่มีระบบกฎหมายก้าวหน้า เช่น สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาของหลักการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ โดยครอบคลุมทั้งแนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณา และระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา อ้างอิงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อเป็นแนวทางหลักในการศึกษา (พชรมณฑ์ ภูมิสถิต, 2557, หน้า 43) ส่วนกฎหมายต่างประเทศที่นำมาใช้เปรียบเทียบ ประกอบด้วยกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 202 กำหนดให้พนักงานอัยการวินิจฉัยว่าจะปล่อยตัว ฝากขังต่อศาล หรือใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องผู้ต้องหาเมื่อได้รับตัวมา (รัตนา ธมรัตน์, 2544, หน้า 144) กฎหมายของสหราชอาณาจักร ได้แก่ The Petition of Right 1628, The Habeas Corpus Act 1679 และ The Bill of Rights 1689 กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ The Bail Reform Act 1984 ในกรณีที่ความผิดในคดีที่ถูกควบคุมตัวอยู่นั้นเป็นความผิดร้ายแรงและผู้นั้นเคยต้องโทษจากการกระทำความผิดร้ายแรงมาแล้วสองครั้ง และกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (Criminal Procedure Code of the French Republic) (อุทัย อาทิเวช, 2557, หน้า 17) เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว
2. ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้น
3. ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์
4. ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลฎีกา

ซึ่งได้ผลการศึกษาให้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 5 หมวด 3 ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ตามมาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาเกี่ยวกับองค์คณะในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว การพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษสูงจึงควรได้รับความรอบคอบเป็นพิเศษ เสนอให้

บทบัญญัติเดิม มาตรา 109 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันควรศาลจะงดการถามเสียก็ได้แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้”

โดยเพิ่มเติมมาตรา 109 วรรคสอง ดังนี้ มาตรา 109 บัญญัติว่า “ในกรณีคำสั่งตามวรรคแรกให้เป็นอำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาศาลชั้นต้นจำนวนสามคน โดยมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาล อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น อธิบดีผู้พิพากษาภาค หรือผู้ซึ่งบุคคลดังกล่าวมอบหมาย ร่วมเป็นองค์ประกอบในองค์คณะนั้นด้วย”

ประเด็นที่ 2 ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้น ควรกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้น ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107

บทบัญญัติเดิม มาตรา 107 บัญญัติว่า “เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 และมาตรา 108/1 มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 111 มาตรา 112 มาตรา 113 และมาตรา 113/1

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที” โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 107 วรรคแรก ดังนี้ มาตรา 107 บัญญัติว่า “เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวให้เจ้าพนักงานหรือศาลมีคำสั่งภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง และผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 และ มาตรา 108/1 มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 111 มาตรา 112 มาตรา 113 และมาตรา 113/1”

ประเด็นที่ 3 ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์ ควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวของศาลอุทธรณ์ ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ

บทบัญญัติเดิม มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น

(1) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์

(2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรีบส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยืนตามศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่”

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 199 ทวิ วรรคสอง ดังนี้ มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า “ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรีบส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งภายในสามวัน”

ประเด็นที่ 4 ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลฎีกา ควรกำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวของศาลฎีกา ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ

บทบัญญัติเดิม

มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น

(1) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์

(2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรีบส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว

คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยืนตามศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่”

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 119 ทวิ วรรคสอง ดังนี้ มาตรา 119ทวิ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรีบส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งภายในสามวัน”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างองค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว โดยเฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษสูงหรือคดีที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของการกำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาหลายคนร่วมวินิจฉัยคำร้อง อันจะช่วยเพิ่มความรอบคอบและความโปร่งใสในการใช้ดุลพินิจของศาล

2. ควรมีการศึกษาถึงความเหมาะสมของการกำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของศาลชั้นต้น รวมถึงระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา โดยอาจใช้การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของต่างประเทศ

เพื่อกำหนดมาตรฐานระยะเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อันจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และความโปร่งใสของกระบวนการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในระบบยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

บรรณานุกรม

คนึง ฤๅไชย. (2561). ***กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พชรมณฑ์ ภูมิสถิต. (2557). ***ปล่อยชั่วคราว : ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายจารีตประเพณีกับกฎหมายไทย***. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 134 (ตอนที่ 40 ก). หน้า 9.

รัตนา ธมรัตน์. (2544). ***อำนาจรัฐในการควบคุมผู้ต้องหา : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น***. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย อาทิเวช. (2557). ***รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วีเจ พริ้นติ้ง.

United Nations General Assembly. (1966). ***International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)***. New York: United Nations General Assembly.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญาในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

CRIMINAL PENALTIES FOR CHARGING EXCESSIVE INTEREST LEGAL ISSUES CONCERNING RATES

วชิรวิทย์ ภูคำใบ*, สุระทิน ชัยทองคำ

Wachirawit pookambai*, Suratin Chaithongkam

นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Master of Laws, Criminal Law and Criminal Justice, School of Law, Sripatum University, Chonburi

*Corresponding Author e-Mail: wachirawit69boy@gmail.com

(Received: 2026, May 29; Revised: 2026, July 22; Accepted: 2026, July 25)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญาในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการลงโทษทางอาญาและผลทางกฎหมายที่เกิดจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธรัฐมาเลเซีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เพื่อค้นหาแนวทางพัฒนากฎหมายไทยให้สามารถคุ้มครองลูกหนี้และป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหนี้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ สื่อสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงคำพิพากษาวินิจฉัยของศาล ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาสรุปและอภิปรายเชิงเปรียบเทียบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ากฎหมายไทยยังมีข้อจำกัดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การไม่กำหนดให้การกระทำผิดซ้ำและการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินเกินอัตราเป็นเหตุเพิ่มโทษ การไม่มีบทบัญญัติรองรับกรณีการกระทำความผิดในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเครือข่าย และการที่พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มิได้กำหนดผลทางแพ่งของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้อย่างชัดเจน ทำให้ต้องอาศัยการตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ส่งผลให้การคุ้มครองลูกหนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้การกระทำผิดซ้ำ การให้กู้ยืมเงินเป็นปกติธุระเพื่อแสวงหากำไร และการกระทำความผิดในลักษณะเป็นเครือข่ายหรือกลุ่มบุคคล เป็นเหตุเพิ่มโทษทางอาญา นอกจากนี้ควรกำหนดผลทางแพ่งของการเรียกดอกเบี้ย

เกินอัตราไว้โดยตรงในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 โดยการกำหนดให้ดอกเบี้ยส่วนที่เกินอัตรากฎหมายเป็นโมฆะ และให้นำเงินที่ลูกหนี้ชำระเกินไปตัดต้นเงินโดยอัตโนมัติ เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองและเป็นธรรมต่อลูกหนี้
คำสำคัญ: ดอกเบี้ยเกินอัตรา; กู้ยืมเงินในลักษณะเป็นปกติธุระ; การกระทำความผิดซ้ำ

ABSTRACT

This research aims to examine the legal issues concerning the imposition of criminal penalties for charging excessive interest under the Act on Prohibition of Charging Excessive Interest Rates, B.E.2560 (2017). The study analyzes the appropriateness of criminal sanctions and the legal consequences arising from charging excessive interest. It also conducts a comparative study of the laws of Singapore, Malaysia, Japan, and the United States of America to identify approaches for developing Thai law to more effectively protect debtors and prevent exploitation by creditors who have greater economic power. The study collects and analyzes information from textbooks, books, academic articles, research studies, journals, theses, print and electronic media, as well as Thai and foreign court judgments. Content analysis is employed to categorize the information, identify key issues, and synthesize the findings in order to draw conclusions and conduct a comparative discussion in accordance with the research objectives.

The findings reveal three significant limitations in the current Thai legal framework. First, the law does not provide for recidivism or engaging in moneylending as a regular business for profit as aggravating circumstances warranting enhanced criminal penalties. Second, there are no provisions addressing offenses committed by groups or networks. Third, the Act on Prohibition of Charging Excessive Interest Rates, B.E.2560 (2017), does not clearly prescribe the civil consequences of charging excessive interest. Consequently, determining such consequences requires reliance on interpretations of the Civil and Commercial Code and Supreme Court precedents, resulting in ineffective protection of debtors.

The researcher proposes amending the Act on Prohibition of Charging Excessive Interest Rates, B.E.2560 (2017), by stipulating that recidivism, engaging in moneylending as a regular business for profit, and committing offenses as part of a network or group of persons constitute aggravating circumstances warranting enhanced criminal penalties. In addition, the civil consequences of charging excessive interest should be expressly prescribed in the Act.

Specifically, the portion of interest exceeding the legal limit should be declared void, and any amount paid by the debtor in excess of the legal limit should be automatically applied toward the principal. These measures would provide debtors with more effective protection and ensure greater fairness.

Keywords: Excessive Interest Rates; Moneylending as a Regular Business; Recidivism

บทนำ

“ปัญหาหนี้นอกระบบ” มักก่อให้เกิดเป็นประเด็นปัญหาสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างเป็นระบบทั้งการใช้ความรุนแรงในการทวงหนี้รวมถึง แหล่งการเงินที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นและสภาพแวดล้อมโดยไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ไม่มีการติดตามควบคุมจากทางราชการ การกู้เงินนอกระบบมักมีการหลีกเลี่ยงกฎหมายด้วยการทำสัญญาอำพราง กล่าวโดยสรุปว่าหนี้นอกระบบ หมายถึงการกู้หนี้ ทั้งในรูปของตัวเงินและสิ่งของที่อยู่นอกระบบสถาบันการเงิน ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง โดยการกู้หนี้ยืมสินไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการกู้ยืมเงินและมีอัตราดอกเบี้ยสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (กฤตกร จินดาวัฒน์, 2559, หน้า 1) เมื่อมีการผิดนัดชำระหนี้ ทำให้ภาระหนี้สินพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบปัญหาจากการทำสัญญาขายฝากหรือการจำนองสินทรัพย์ หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระคืนได้ตามกำหนด อาจส่งผลให้สูญเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือถูกยึดทรัพย์ได้ในที่สุด (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, ออนไลน์, 2557) กรณีตำรวจสอบสวนกลาง (CIB) จับเจ้าแม่เงินกู้ ดอกเบี้ยโหด ยืม 4 ล้าน แต่คิดต้นทบดอกเกือบ 10 ล้านบาท โดยตำรวจสอบสวนกลาง (CIB) กองบังคับการปราบปราม (บก.ป.) ได้ร่วมกันจับกุม นางสาว อ. อายุ 35 ปี ตามหมายจับศาลจังหวัดนนทบุรี ในความผิดฐานให้บุคคลยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและกระทำการทวงหนี้โดยการข่มขู่ การใช้ความรุนแรงหรือกระทำการอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่นโดยคิดดอกเบี้ยอัตราสุดโหดถึงร้อยละ 66 ต่อวัน หรือคิดเป็นร้อยละ 2,190 บาทต่อปี ซึ่งสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ที่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีไปเป็นอย่างมากโดยผู้เสียหายได้พยายามชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้ไปแล้วเป็นจำนวนรวมกว่า 9 ล้านบาท แต่ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินจริงทำให้หนี้สินไม่หมดสิ้น (กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์, 2568)

จากปัญหาทั้งเรื่องการเรียกดอกเบี้ยในอัตราเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดซึ่งเป็นการเอารัดเอาเปรียบลูกหนี้ รวมถึงการใช้วิธีการทวงหนี้ที่รุนแรงผิดกฎหมายดังที่กล่าวข้างต้น รัฐจึงดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหนี้นอกระบบ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติรายงานว่ามีการจับกุม บุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับหนี้นอกระบบทั่วประเทศเพื่อจับกุมผู้ที่กระทำการปล่อยเงินกู้ด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องโดยผลการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดนับตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2559 เป็นต้นมาถึงสิ้นเดือน มกราคม พ.ศ.2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 8,593 ราย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, ออนไลน์, 2564) ซึ่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกิน

อัตรา พ.ศ.2560 ยังไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหานายทุนนอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยพบว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาสำคัญ 3 ประการดัง ต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่ 1 ปัญหาการลงโทษผู้ให้กู้ยืมกระทำความผิดซ้ำ ปัญหาการยังไม่มีบทลงโทษผู้ให้กู้ยืมเงินที่กระทำความผิดซ้ำหรือเป็นอาชีพ มีปัญหาสำคัญคือการเพิ่มโทษที่ยังไม่ยับยั้งการกระทำผิดจริง ผู้ทำผิดมักมองว่าเป็นต้นทุนธุรกิจ ปัญหาหลักคือการบังคับใช้กฎหมายไม่ต่อเนื่อง, การพิสูจน์ "การทำเป็นอาชีพ" ที่ยาก, และการที่ผู้ต้องขังกลับมาทำซ้ำหลังพ้นโทษ ซึ่งพฤติการณ์ของผู้ให้กู้นั้นส่วนมากจะกระทำความผิดในรูปแบบของนายทุนผู้ให้กู้ยืมและมีการปล่อยเงินกู้มีลักษณะเอาเปรียบผู้กู้เป็นอย่างมากอีกทั้งมีทีมงานในการปล่อยเงินกู้และทวงหนี้อันมีลักษณะเป็นอาชีพและเป็นการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

ประเด็นปัญหาที่ 2 ประเด็นปัญหาการไม่มีบทลงโทษของกลุ่มบุคคลที่ให้กู้ยืมเงินเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ปัญหานายทุนนอกระบบในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการกู้ยืมเงินและการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา รัฐบาลปัจจุบันจึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ผ่านการปรับปรุงซึ่งประเทศไทยมีกฎหมายที่ลงโทษผู้ที่ปล่อยเงินกู้และเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 (2475, หน้า 461) พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นหลายประการเช่น เจ้าหนี้เงินกู้พยายามหาช่องทางหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยคิดหาวิธีการปล่อยเงินกู้ในรูปแบบต่างๆจนบางครั้งอาจมองได้ว่ามีลักษณะเป็นการอำพรางการกู้ยืมเงิน นอกจากนี้ยังคงกระทำการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอยู่เช่นเดิม

ประเด็นปัญหาที่ 3 ประเด็นปัญหาการชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด แม้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 จะเป็นกฎหมายพิเศษที่มีเจตนารมณ์มุ่งคุ้มครองผู้กู้ยืมและป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากการเรียกรับดอกเบี้ยในอัตราที่ไม่เป็นธรรม แต่โดยที่กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยไว้เป็นการเฉพาะ ในทางปฏิบัติสำหรับการกู้ยืมเงินทั่วไปที่มิใช่การให้สินเชื่อโดยสถาบันการเงิน จึงยังคงต้องปรับใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก **ผลในทางกฎหมาย** กรณีที่มีการเรียกและชำระดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในส่วนนี้ไว้โดยชัดแจ้ง จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักเรื่อง **“การชำระหนี้ตามอำเภอใจ”** ตามมาตรา 407 ในเวลาต่อมา แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้มีวิวัฒนาการไปในทิศทางที่มุ่งคุ้มครองผู้กู้ยืมมากยิ่งขึ้น โดยวางหลักว่าเมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเป็นโมฆะ เจ้าหนี้ย่อมไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยตามกฎหมาย เงินที่ลูกหนี้ชำระไปแล้วจึงไม่อาจนำไปหักทอนกับดอกเบี้ยที่ไม่มีสิทธิเรียกได้ แต่ต้องนำไปชำระคืนต้นเงินทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงการปรับใช้หลักลาภมิควรได้เพื่อเยียวยาและสร้างความเป็นธรรมเชิงผลลัพธ์ให้แก่ลูกหนี้

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการกำหนดอัตราการลงโทษที่เหมาะสมและการปรับโครงสร้างมาตรการทางกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 โดยมุ่งพิจารณาความสอดคล้องกับหลักการกำหนดโทษอาญาเท่าที่จำเป็นเพื่อเสนอข้อปรับปรุงให้

การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน อันเป็นที่มาของการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติ ความหมาย แนวความคิด ทฤษฎีหลักการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินโดยห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของต่างประเทศและประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินโดยห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของต่างประเทศและประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560

4. เพื่อเสนอแนะและแนวทางที่เหมาะสมในการบังคับใช้มาตรการทางอาญาตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้การตีความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ และสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมมติฐานของการวิจัย

การบังคับใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ปัจจุบันโดยเฉพาะการกำหนดโทษจำคุกและอัตราโทษทางอาญา ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด อีกทั้งยังไม่สามารถป้องกันและยับยั้งการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้สมมติฐานของการศึกษาจึงตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานว่า การปรับปรุงกฎหมายโดยลดการพึ่งพามาตรการทางอาญาแบบตายตัว และเสริมสร้างมาตรการทางแพ่งหรือมาตรการอื่นที่มุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายและความรับผิดของผู้ให้กู้ รวมถึงการกำหนดขอบเขตความรับผิดให้ครอบคลุมถึงผู้เป็นเจ้าของเงินกู้หรือผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำการแทน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (document research) ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศ โดยศึกษาทั้งบทความทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ตัวบทกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ออนไลน์, 2560) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ตลอดจนกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมเงิน โดยห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตลอดจนงานวิจัย วิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธ์รัฐมาเลเซีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ตำรา

หนังสือ บทความ งานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงคำพิพากษาฎีกาและคำวินิจฉัยของศาล ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ผ่านกระบวนการจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง แนวคิดหลักกฎหมาย และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสรุปและอภิปรายเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำ ปัญหาสำคัญประการแรกเกี่ยวกับมาตรการลงโทษคือ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ยังมิได้บัญญัติให้ “การกระทำผิดซ้ำ” เป็นเหตุฉกรรจ์หรือเหตุเพิ่มโทษไว้โดยเฉพาะ ทั้งที่ในทางปฏิบัติ การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามักมิได้เกิดจากการกระทำเพียงครั้งเดียว หากแต่ปรากฏในลักษณะที่ผู้กระทำยังคงให้กู้ยืมเงินและเรียกประโยชน์เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดต่อเนื่องกันหลายคราว หรือยึดถือเป็นทางแสวงหากำไรจากความเดือดร้อนของลูกหนี้ การที่กฎหมายใช้กรอบโทษเดียวกันทั้งแก่ผู้กระทำผิดครั้งแรกและผู้ซึ่งเคยถูกลงโทษมาแล้ว ย่อมทำให้การลงโทษไม่อาจจำแนกความแตกต่างแห่งพฤติการณ์และความหนักเบาแห่งความผิดได้อย่างเหมาะสม

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ แล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาของกฎหมายไทยในส่วนนี้อยู่ที่กฎหมายยังมิได้กำหนดให้ “การกระทำผิดซ้ำ” เป็นเหตุเพิ่มโทษไว้อย่างชัดแจ้ง ทั้งที่พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเจตนาแสวงหาประโยชน์อย่างต่อเนื่อง การไม่มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้กฎหมายไทยยังไม่อาจจำแนกความแตกต่างระหว่างผู้กระทำผิดครั้งแรกกับผู้กระทำผิดซ้ำได้อย่างเหมาะสม ปัญหาของกฎหมายไทยในประเด็นนี้มิใช่เพียงว่าโทษที่กำหนดไว้เบาหรือหนักเกินไป หากแต่อยู่ที่การที่กฎหมายยังมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์สำหรับจำแนกระดับความร้ายแรงของผู้กระทำผิดตามลักษณะการกระทำไว้อย่างชัดเจน

2. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการลงโทษผู้ให้กู้ยืมของกลุ่มบุคคลที่ให้กู้ยืมเงินเกินอัตรา ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของมาตรการลงโทษตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 คือการที่กฎหมายยังมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำร่วมกันหลายคนในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเป็นขบวนการไว้อย่างเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายไทยในปัจจุบัน แม้มาตรา 4 จะครอบคลุมการกระทำหลายรูปแบบ และมาตรา 5 จะขยายความรับผิดไปถึงผู้ที่รับโอนสิทธิเรียกร้องโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นสิทธิที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่กฎหมายยังมิได้กำหนดให้การกระทำร่วมกันหลายคนในลักษณะดังกล่าวเป็นเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นเป็นพิเศษ ส่งผลให้การลงโทษผู้กระทำในลักษณะเป็นกลุ่มต้องอยู่ภายใต้กรอบโทษเดียวกับผู้กระทำโดยลำพัง

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าหลายประเทศให้ความสำคัญกับการกระทำในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเป็นการประกอบกิจการอย่างชัดเจน ในกรณีของสาธารณรัฐสิงคโปร์ รัฐบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน ค.ศ.2008 (Moneylenders Act 2008) มาตรา 19(1) กำหนดโทษสำหรับการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินโดยไม่มีใบอนุญาต และกำหนดโทษที่หนักขึ้นในกรณีที่เป็นการกระทำซ้ำ ขณะเดียวกัน กฎหมายยังมุ่งควบคุมพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการให้กู้ยืมเงินอย่างจริงจัง นอกจากนี้มาตรา 47 ยังแยกบัญญัติสำหรับการทวงถามหนี้ในลักษณะคุกคาม มักเกิดขึ้นจากการดำเนินการร่วมกันของบุคคลหลายฝ่าย กฎหมายสิงคโปร์จึงมิได้มองการกระทำดังกล่าวเป็นเพียงการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากแต่คำนึงถึงลักษณะการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายและผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้กู้โดยรวม

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาของกฎหมายไทยอยู่ที่ยังมิได้บัญญัติให้การกระทำในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเป็นการร่วมกันกระทำความผิดเป็นเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นโดยเฉพาะ ทั้งที่พฤติการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการแสวงหาประโยชน์จากการให้กู้ยืมเงินเกินอัตราในลักษณะที่มีการวางแผนและดำเนินการต่อเนื่อง การที่กฎหมายยังใช้กรอบโทษเดียวกันกับการกระทำโดยบุคคลเดียว จึงทำให้ไม่อาจจำแนกระดับความร้ายแรงของการกระทำได้อย่างเหมาะสม

3. ปัญหาผลทางกฎหมายของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา คือปัญหาเกี่ยวกับผลทางกฎหมายของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา โดยเฉพาะในส่วนของผลทางแพ่งของข้อตกลงที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และสิทธิของลูกหนี้ในกรณีที่ได้ชำระดอกเบี้ยเกินอัตราไปแล้ว แม้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 จะกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้ในมาตรา 4 และกำหนดโทษทางอาญาไว้ในมาตรา 5 อย่างชัดเจน แต่กฎหมายดังกล่าวกลับมิได้บัญญัติผลทางแพ่งของการกระทำที่ฝ่าฝืนไว้โดยเฉพาะ

ภายใต้กฎหมายไทย การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเงินของเอกชนทั่วไปยังคงต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี และหากมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ย่อมต้องใช้อัตราตามมาตรา 7 กล่าวคือร้อยละ 3 ต่อปี อย่างไรก็ดีปัญหาที่สำคัญมิได้อยู่เพียงการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเท่านั้น หากแต่อยู่ที่คำถามสำคัญว่า เมื่อมีการเรียกหรือชำระดอกเบี้ยเกินอัตราไปแล้ว ผลทางแพ่งจะเป็นอย่างไร ซึ่งคำถามเหล่านี้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มิได้ให้คำตอบไว้โดยตรง ในทางปฏิบัติแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในระยะแรกได้วางหลักโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลใดได้กระทำการอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้ โดยรู้อยู่ว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ บุคคลนั้นหามีสิทธิจะได้รับคืนทรัพย์ไม่

ต่อมาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้พัฒนาไปในทิศทางที่ให้ความคุ้มครองลูกหนี้มากขึ้น ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ส่งผลให้ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ และเมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเป็นโมฆะ ย่อมถือเสมือนว่าไม่มีการตกลงดอกเบี้ยกันไว้ เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยก่อนผิดนัด และเงินที่ลูกหนี้ได้ชำระไปแล้วต้องนำไปหักต้นเงินทั้งหมด ไม่อาจนำไปหักเป็นดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิ

เรียกได้ แนวคำพิพากษาดังกล่าวมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการขยับจากแนวคิดเรื่อง “การชำระโดยสมัครใจ” ไปสู่แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผลของความไม่ชอบด้วยกฎหมายของข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ย และใช้หลักลาภมิควรได้ตามมาตรา 406 เป็นฐานในการคืนความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าปัญหาสำคัญมิใช่อยู่ที่ไทยไม่มีฐานความผิดหรือไม่มีโทษอาญา เพราะพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มาตรา 4 และมาตรา 5 ได้กำหนดไว้แล้ว แต่ปัญหาอยู่ที่กฎหมายไทยยังขาดบทบัญญัติเฉพาะที่กำหนดผลทางแพ่งของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้อย่างชัดแจ้ง

อภิปรายผล

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของประเทศไทยภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ประกอบกับการวิเคราะห์แนวคำพิพากษาศาลฎีกา และการเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหพันธ์รัฐมาเลเซีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา พบว่าแม้กฎหมายไทยจะมีบทบัญญัติที่มุ่งควบคุมการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราและกำหนดโทษทางอาญาไว้โดยชัดเจน แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้การคุ้มครองผู้กู้และการยับยั้งการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาความเหมาะสมของมาตรการลงโทษผู้ให้กู้ยืมที่กระทำความผิดซ้ำโดยกฎหมายไทยได้กำหนดโทษทางอาญาเป็นกลไกหลักในการควบคุมการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 ยังคงกำหนดกรอบโทษทางอาญาไว้ในลักษณะเดียวกันสำหรับพฤติการณ์หลายรูปแบบ เช่น การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา การกำหนดข้อความอันเป็นเท็จเพื่อปกปิดจำนวนเงินกู้ หรือการเรียกประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบอื่นที่เกินสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืมเงิน ทั้งที่พฤติการณ์เหล่านี้มีระดับความร้ายแรงและผลกระทบแตกต่างกัน นอกจากนี้ กฎหมายไทยยังมิได้กำหนดการกระทำผิดซ้ำ ทั้งที่ในทางปฏิบัติ ปัญหาการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามักเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าหลายประเทศให้ความสำคัญกับการกระทำผิดซ้ำอย่างชัดเจน ในกรณีของสาธารณรัฐสิงคโปร์ รัฐบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน ค.ศ.2008 (Singapore Statutes, Online, 2020) มาตรา 19(1) กำหนดว่าบุคคลใดฝ่าฝืนหรือช่วยเหลือในการฝ่าฝืนมาตรา 5(1) ซึ่งเป็นบทห้ามการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินโดยไม่มีใบอนุญาต ย่อมมีความผิด โดยหากเป็นบุคคลธรรมดา ให้ระวางโทษปรับไม่น้อยกว่า 30,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ แต่ไม่เกิน 300,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ และจำคุกไม่เกิน 4 ปี และหากเป็นความผิดครั้งที่สองหรือครั้งต่อ ๆ ไป ให้จำคุกได้ไม่เกิน 7 ปี ขณะเดียวกัน มาตรา 19(2) ยังกำหนดโทษเฉียนเพิ่มเติมในบางกรณี โดยความผิดครั้งแรกเฉียนได้ไม่เกิน 6 ครั้ง และหากเป็นความผิดครั้งที่สองหรือครั้งต่อ ๆ ไป เฉียนได้ไม่เกิน 12 ครั้ง บทบัญญัติดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า กฎหมายสิงคโปร์ถือเอาการกระทำผิด

ซ้ำเป็นเหตุที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น มิใช่ใช้กรอบโทษเดียวกับทุกกรณี นอกจากนี้ มาตรา 47(1) แห่งกฎหมายฉบับเดียวกันยังแยกบัญญัติไว้ต่างหากสำหรับกรณีการทวงถามหนี้ในลักษณะคุกคาม ข่มขู่ หยาบคาย หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ลูกหนี้หรือบุคคลอื่น โดยมาตรา 47(1)(d) กำหนดโทษสำหรับบุคคลธรรมดาว่าหากเป็นความผิดครั้งแรก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับตั้งแต่ 5,000 ถึง 50,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ แต่หากเป็นการกระทำผิดซ้ำ ให้ต้องระวางโทษจำคุกขั้นต่ำ 2 ปี ถึงสูงสุด 9 ปี และปรับตั้งแต่ 6,000 ถึง 60,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ อีกทั้งมาตรา 47(3) ยังเชื่อมโยงโทษเฉี่ยนกับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือร่างกายของบุคคล

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัญหาของกฎหมายไทยในส่วนนี้อยู่ที่กฎหมายยังมิได้กำหนดให้ “การกระทำผิดซ้ำ” เป็นเหตุเพิ่มโทษไว้อย่างชัดแจ้ง ทั้งที่พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเจตนาแสวงหาประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และแสดงให้เห็นด้วยว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้เดิมยังไม่อาจยับยั้งผู้กระทำผิดได้เพียงพอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัญหาของกฎหมายไทยในประเด็นนี้มิใช่เพียงว่าโทษที่กำหนดไว้เบาหรือหนักเกินไป หากแต่อยู่ที่การที่กฎหมายยังมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์สำหรับจำแนกระดับความร้ายแรงของผู้กระทำผิดตามลักษณะการกระทำไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้มาตรการลงโทษสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน หลักการยับยั้งการกระทำผิดในอนาคต และเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้กู้จากการเอารัดเอาเปรียบ

ประการที่สอง ปัญหาการไม่มีบทลงโทษกลุ่มบุคคลที่ให้กู้ยืมเงินเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการขาดเกณฑ์การเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดในลักษณะเป็นอาชีพหรือเป็นเครือข่าย ทั้งที่ข้อเท็จจริง พฤติการณ์การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามักมีลักษณะเป็นธุรกิจมุ่งแสวงหาประโยชน์บนความเดือดร้อนของลูกหนี้อย่างเป็นระบบ

สหพันธ์รัฐมาเลเซีย พระราชบัญญัติการกู้ยืมเงิน ค.ศ.1951 (Moneylenders Act 1951, Online, 1951) ได้วางกลไกควบคุมผ่านระบบใบอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด โดยผู้ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินต้องได้รับอนุญาตและอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด การฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าวอาจนำไปสู่การระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินกิจการของผู้ให้กู้ แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายมาเลเซียให้ความสำคัญกับการควบคุมการประกอบกิจการในลักษณะที่มีการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่าย กรณีของประเทศญี่ปุ่น การควบคุมการให้กู้ยืมเงินอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงิน ค.ศ.1983 (Money Lending Business Act) ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐในการสั่งปรับปรุงการดำเนินงาน พักใช้ หรือเพิกถอนการจดทะเบียนของผู้ประกอบธุรกิจ หากพบว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างร้ายแรง

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาของกฎหมายไทยอยู่ที่ยังมิได้บัญญัติให้การกระทำในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเป็นการร่วมกันกระทำความผิดเป็นเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นโดยเฉพาะ ทั้งที่พฤติการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการแสวงหาประโยชน์จากการให้กู้ยืมเงินเกินอัตราในลักษณะที่มีการวางแผนและดำเนินการต่อเนื่อง การที่กฎหมายยังใช้กรอบโทษเดียวกันกับการกระทำโดยบุคคลเดียว จึงทำให้ไม่อาจ

จำแนกระดับความร้ายแรงของการกระทำได้อย่างเหมาะสม หากแต่อยู่ที่การที่กฎหมายยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับรองรับพฤติการณ์ที่มีการร่วมกันกระทำความผิดอย่างชัดเจน

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับผลทางกฎหมายในทางแพ่งของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มิได้บัญญัติผลทางแพ่งของการฝ่าฝืนไว้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นสภาพของข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ย สิทธิของลูกหนี้ในการเรียกคืนเงินที่ชำระเกิน หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการนำเงินที่ลูกหนี้ได้ชำระไปแล้วไปหักต้นเงิน ส่งผลให้การแก้ไขข้อพิพาทในทางปฏิบัติต้องอาศัยบทบัญญัติทั่วไปของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นหลัก ย่อมทำให้การคุ้มครองผู้กู้ยังขาดความแน่นอนและอาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันในแต่ละคดี

ในกรณีของสาธารณรัฐสิงคโปร์ รัฐบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน ค.ศ.2008 ได้กำหนดผลทางกฎหมายของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้อย่างชัดเจน โดยมาตรา 36(1) และ (2) กำหนดห้ามผู้รับใบอนุญาตทำสัญญาเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยผิดนัดสูงเกินกว่าอัตราสูงสุดที่กฎหมายหรือรัฐมนตรีกำหนด และมาตรา 36(3) บัญญัติว่า หากมีการฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าว สัญญาเงินกู้นั้นไม่อาจบังคับใช้ต่อผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันได้ ผู้ให้กู้ไม่มีสิทธิบังคับหลักประกันหรือการค้ำประกันใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเงินใด ๆ ที่ผู้ให้กู้ได้ชำระหรือเรียกเก็บไปตามสัญญาดังกล่าวไม่อาจฟ้องเรียกคืนได้ในศาล ขณะเดียวกัน มาตรา 36(4) ยังกำหนดความผิดทางอาญาสำหรับผู้รับใบอนุญาตที่ฝ่าฝืนอีกด้วย

ในกรณีของสหพันธ์รัฐมาเลเซีย พระราชบัญญัติการกู้ยืมเงิน ค.ศ.1951 (Moneylenders Act 1951, Online) ก็สะท้อนแนวทางในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มาตรา 17 กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ที่มีหลักประกันและไม่มีหลักประกัน และมาตรา 17A ใช้ควบคุมการเรียกดอกเบี้ย ดอกเบี้ยทบต้น หรือผลตอบแทนในลักษณะอื่นใดที่ทำให้ภาระของผู้กู้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยมาตรา 17A(3) บัญญัติชัดเจนว่า ข้อตกลงในส่วนของดอกเบี้ยที่เกินอัตราย่อมไม่มีผลใช้บังคับ และไม่อาจบังคับตามกฎหมายได้ ส่วนมาตรา 17A(4) กำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนเพิ่มเติม

สำหรับประเทศญี่ปุ่น กฎหมายได้ออกแบบระบบผลทางกฎหมายของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแยกบทบาทของกฎหมายแต่ละฉบับออกจากกันอย่างมีระบบ กล่าวคือพระราชบัญญัติการจำกัดอัตราดอกเบี้ย ค.ศ.1954 (Interest Rate Restriction Act) มาตรา 1 กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยตามจำนวนเงินต้น และบัญญัติว่า ดอกเบี้ยส่วนที่เกินจากอัตราดังกล่าวเป็นโมฆะ ขณะเดียวกัน มาตรา 2 และมาตรา 3 ยังวางหลักว่าหากมีการหักดอกเบี้ยล่วงหน้าหรือเรียกผลประโยชน์ในชื่ออื่น ส่วนที่เกินต้องถือเป็นเงินต้นหรือถือเป็นดอกเบี้ยเพื่อการคำนวณตามกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้เงินที่ผู้กู้ชำระเกินไปสามารถถูกนำไปตัดต้นเงินได้โดยตรง นอกจากนี้ ในส่วนของพฤติการณ์ร้ายแรง พระราชบัญญัติว่าด้วยการควบคุมการรับเงินสมทบการรับฝากเงิน และอัตราดอกเบี้ย ค.ศ.1954 มาตรา 5 ยังกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในระดับร้ายแรงหรือในลักษณะเป็นปกติธุระอีกด้วย กฎหมายญี่ปุ่นจึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การคุ้มครองผู้กู้ที่มีประสิทธิภาพมิได้อาศัยโทษอาญาเพียงอย่างเดียว หากแต่อาศัยการกำหนดผลทางแพ่งให้ตัดประโยชน์ของเจ้าหนี้ออกไปอย่างชัดแจ้งตั้งแต่ต้น (Japanese Law Translation, Online, 1954)

สำหรับสหรัฐอเมริกา แม้ระบบกฎหมายจะกระจายอยู่ในระดับมลรัฐ แต่หลักการสำคัญที่ปรากฏร่วมกันคือ การทำให้ผลทางแพ่งเป็นกลไกหลักในการจัดการกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และใช้ความรับผิดทางอาญาเป็นมาตรการเสริมสำหรับกรณีที่มีความร้ายแรง ตัวอย่างเช่น กฎหมายของมลรัฐนิวยอร์กกำหนดผลทางแพ่งของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้ใน New York General Obligations Law § 5-511 โดยหลักทำให้ข้อตกลงที่มีลักษณะเป็น สัญญาที่เป็นประโยชน์ (usurious contract) ไม่อาจบังคับได้ และในกรณีร้ายแรง New York Penal Law § 190.40 ยกระดับการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 25 ต่อปีเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งเป็นวิธีเพิ่มต้นทุนของการกระทำผิดอย่างได้ผลในทางเศรษฐกิจ (The New York State Senate, Online, 2025)

ดังนั้นปัญหาผลทางกฎหมายของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในกฎหมายไทยจึงมิใช่เพียงปัญหาการตีความบทบัญญัติหรือความแตกต่างของแนวคำพิพากษา หากแต่เป็นปัญหาของการออกแบบกฎหมายที่ยังไม่เชื่อมโยงมาตรการลงโทษทางอาญาเข้ากับผลทางแพ่งอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งที่การคุ้มครองลูกหนี้ให้ได้ผลอย่างแท้จริงจำเป็นต้องทำให้เจ้าหนี้ไม่อาจได้รับประโยชน์จากการฝ่าฝืนกฎหมายในทางแพ่งควบคู่ไปกับการรับโทษทางอาญา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรเพิ่มเติม บทบัญญัติในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มาตรา 4/1 (1),(2) ดังนี้ มาตรา 4/1 ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้ศาลลงโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 โดยให้เพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง

(1) ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้พ้นโทษมาแล้ว

(2) การกระทำความผิดนั้นเป็นการดำเนินการให้กู้ยืมเงินในลักษณะเป็นปกติธุระเพื่อแสวงหาผลประโยชน์

2. ควรเพิ่มเติม บทบัญญัติในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มาตรา 4/1 (3) ดังนี้ มาตรา 4/1 ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้ศาลลงโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 โดยให้เพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง

(1) ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้พ้นโทษมาแล้ว

(2) การกระทำความผิดนั้นเป็นการดำเนินการให้กู้ยืมเงินในลักษณะเป็นปกติธุระเพื่อแสวงหาผลประโยชน์

(3) การกระทำความผิดนั้นได้กระทำร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปในลักษณะเป็นเครือข่ายเพื่อประกอบการให้กู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

3. ควรเพิ่มเติม บทบัญญัติในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560 มาตรา 4/2 ดังนี้ มาตรา 4/2 บรรดาดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดที่ลูกหนี้ได้ชำระมาแล้วนั้นให้ตกเป็นโมฆะและให้นำดอกเบี้ยดังกล่าวไปชำระต้นเงินทั้งหมดที่ยังค้างเจ้าหนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากฎหมายและมาตรการในการคกำกับดูแลการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราของประเทศอื่นเพิ่มเติม เช่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาชนจีน สหราชอาณาจักร เพื่อนำแนวปฏิบัติที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย

2. ควรศึกษาผลกระทบต่อเศรษกิจไทยขของประเทศไทยในกรณีที่กลุ่มบุคคลหรือบริษัทเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

3. ควรศึกษาวิธีการในการจัดให้มีการจดทะเบียนการปล่อยเงินกู้ของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเพื่อนำมาใช้กับบริบทประเทศไทย

บรรณานุกรม

กฤตกร จินดาวัฒน์. (2559). ***ปัญหาหนี้นอกระบบและแนวทางการแก้ไขโดยภาครัฐ***. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กรุงเทพธุรกิจ. (2568, 24 พฤศจิกายน). ***“บุกจับเจ้าแม่เงินกู้ดอกโหด ยืม 4 ล้าน คิดต้นทบดอกเกือบ 10 ล้าน”*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bangkokbiznews.com/news/news–update/1208912 [2569, 20 กุมภาพันธ์].

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475. (2475, 26 ตุลาคม). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 49 หน้า 461.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ***ราชกิจจานุเบกษา***. 134 (ตอนที่ 40 ก), หน้า 20.

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. (2557, 21 สิงหาคม). ***หนี้นอกระบบกับความเป็นธรรมทางสังคม*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.cusri.chula.ac.th/backup/download/cluster6.pdf [2569, 20 กุมภาพันธ์].

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2564, 9 กันยายน). ***สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.1359.go.th/picodoc/ [2569, 20 กุมภาพันธ์].

Japanese Law Translation. (1954). ***Act Regulating the Receipt of Contributions, the Receipt of Deposits, and Interest Rates Act No.195 of 1954*** (Online). Available: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3927 [2025, November 20].

Moneylenders Act 1951. (2015, May 1). ***Laws of Malaysia Act 400*** (Online). Available: https://www.lylu.com.my/wp-content/uploads/2023/02/Moneylenders-Act-1951-2015.pdf [2025, November 20].

Singapore Statutes. (2020). ***Moneylenders Act 2008*** (2020 Rev. Ed.) (Online). Available: https://sso.agc.gov.sg [2025, November 20].

The New York State Senate. (2025). ***Consolidated Laws of New York*** (Online). Available: https://www.nysenate.gov/legislation/laws/GOB [2025, November 20].

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

SATISFACTION WITH THE MARKETING MIX OF VENDING MACHINES AMONG STUDENTS AT BURAPHA UNIVERSITY, SA KAEO CAMPUS

ลิขิต น้อยจ่ายสิน*, พิสิษฐ์ บึงบัว

Likhit Noichaisin*, Pisit Bungbua

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสีเขียว คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

Green Logistics and Supply Chain Management, Faculty of Science and Social Sciences,
Burapha University, Sa Kaeo Campus

*Corresponding Author e-Mail: likhit@buu.ac.th

(Received: 2026, April 28; Revised: 2026, July 23; Accepted: 2026, July 31)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว และ 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะที่สังกัด และรายรับเฉลี่ยต่อเดือนที่มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว จำนวน 200 คน ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน การทดสอบค่าเอฟ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Different

ผลการวิจัยพบว่านิสิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่านิสิตที่มีเพศและรายรับเฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติไม่แตกต่างกัน ขณะที่คณะที่สังกัด อายุ และชั้นปี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยนิสิตคณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติมากกว่านิสิตคณะเทคโนโลยีทางการเกษตร นิสิตที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาด

ตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติน้อยกว่านิสิตที่มีอายุ 21-22 ปี และ 23-24 ปี และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ น้อยกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติในสถาบันการศึกษาและพื้นที่สาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งตู้จำหน่ายสินค้าให้เข้าถึงได้สะดวก การกำหนดราคาที่เหมาะสม และการพัฒนาคุณภาพสินค้าและกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

คำสำคัญ: ตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ; ความพึงพอใจ; ส่วนประสมทางการตลาด

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine students' satisfaction with the marketing mix of vending machines at Burapha University, Sa Kaeo Campus; and 2) compare students' satisfaction with the marketing mix of vending machines based on demographic factors, including gender, age, year of study, faculty affiliation, and average monthly income. The sample consisted of 200 students at Burapha University, Sa Kaeo Campus, selected using accidental sampling. A questionnaire was used as the research instrument for data collection. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, an independent-samples *t* test, *F* test and one-way analysis of variance (ANOVA). When statistically significant differences were found, pairwise mean comparisons were conducted using the Least Significant Difference (LSD) test.

The results revealed that the majority of students reported a high level of satisfaction with the marketing mix of vending machines. When considered by individual dimension, the distribution channel dimension had the highest mean score, followed by promotion, price, and product, respectively. The hypothesis testing results showed that there were no statistically significant differences in students' satisfaction with the marketing mix of vending machines based on gender and average monthly income. In contrast, statistically significant differences were found based on faculty affiliation, age, and year of study at the .05 significance level. Students in the Faculty of Science and Social Sciences reported higher satisfaction with the marketing mix of vending machines than students in the Faculty of Agricultural Technology. Students aged 20 years or younger reported lower satisfaction than those aged 21–22 and 23–24 years. In addition, first-year students reported lower satisfaction than third- and fourth-year students.

The findings of this research can serve as guidelines for improving the management of vending machines in educational institutions and public areas to better meet consumer needs. Such improvements should emphasize convenient placement and accessibility of vending machines, appropriate pricing, and the enhancement of product quality and promotional activities to improve service efficiency.

Keywords: Vending Machines; Satisfaction; Marketing Mix

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะในภาคธุรกิจค้าปลีกที่มีการปรับตัวสู่รูปแบบการให้บริการแบบอัตโนมัติ (automated service) มากขึ้น หนึ่งในรูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายคือ ตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ (vending machine) เป็นเทคโนโลยีบริการตนเองที่ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำเป็นต้องมีพนักงานให้บริการ (สุนทรี พัชรประทีป, จุฬาพร พรหมสาขา ณ สกลนคร, ธีรศักดิ์ สุขาบูลย์ และภิรมย์พร สุขชัยศรี, 2568, หน้า 74) แนวคิดเทคโนโลยีบริการตนเอง (Self-Service Technology: SST) ได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคที่ต้องการความรวดเร็วและความสะดวกสบาย โดยการศึกษาของ Meuter, Ostrom, Roundtree & Bitner (2000, p. 50) พบว่าเทคโนโลยีบริการตนเองสามารถช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้ หากระบบมีความง่ายในการใช้งานและสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่พัฒนาโดย Davis (1989, p. 319) อธิบายว่าการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งานของระบบ มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการใช้งานในระยะยาว ในบริบทของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ การพัฒนาเทคโนโลยีอัตโนมัติ เช่น ตู้จำหน่ายสินค้าอัจฉริยะ (smart vending machine) ยังช่วยเพิ่มประสบการณ์ของผู้บริโภคผ่านระบบการชำระเงินแบบดิจิทัลและการจัดการสินค้าที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับประเทศไทย ตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะและสถาบันการศึกษา เนื่องจากสามารถตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วถือเป็นช่องทางการกระจายสินค้าช่องทางหนึ่งที่ประสบความสำเร็จเป็นเครื่องมือในการสร้างยอดขายรูปแบบใหม่ เป็นการนำเสนอประสบการณ์การช้อปปิ้งอย่างไร้รอยต่อ (seamless experience) สามารถกระจายสินค้าได้รวดเร็ว ลงทุนไม่สูง (วีรยา ศิริพันธ์, ทาริกา สระทองคำ และศุภชัย เหมือนโพธิ์, 2567, หน้า 41) สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้เลือกใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix: 4Ps) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา

(price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion) (Kotler & Keller, 2016, p. 30) เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เนื่องจากตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติเป็นรูปแบบการค้าปลีกที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าโดยอาศัยการให้บริการผ่านระบบอัตโนมัติ (self-service technology) ซึ่งกระบวนการซื้อสินค้าแทบไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้บริโภค ดังนั้นปัจจัยสำคัญต่อการรับรู้ของผู้ใช้บริการจึงอยู่ที่องค์ประกอบทางการตลาดของสินค้าและระบบการให้บริการ ได้แก่ คุณภาพและความหลากหลายของสินค้า ความเหมาะสมของราคา ความสะดวกในการเข้าถึงตู้จำหน่ายสินค้า และกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ล้วนเป็นองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด 4Ps อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีบริการตนเองและพฤติกรรมผู้บริโภคในต่างประเทศจำนวนมาก แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นบริบทของนิสิตในสถาบันการศึกษาในประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัด มีบริบททางสังคมและพฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างจากเขตเมืองขนาดใหญ่ ดังนั้นการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว จึงมีความสำคัญในการศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทดังกล่าว โดยผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ รวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

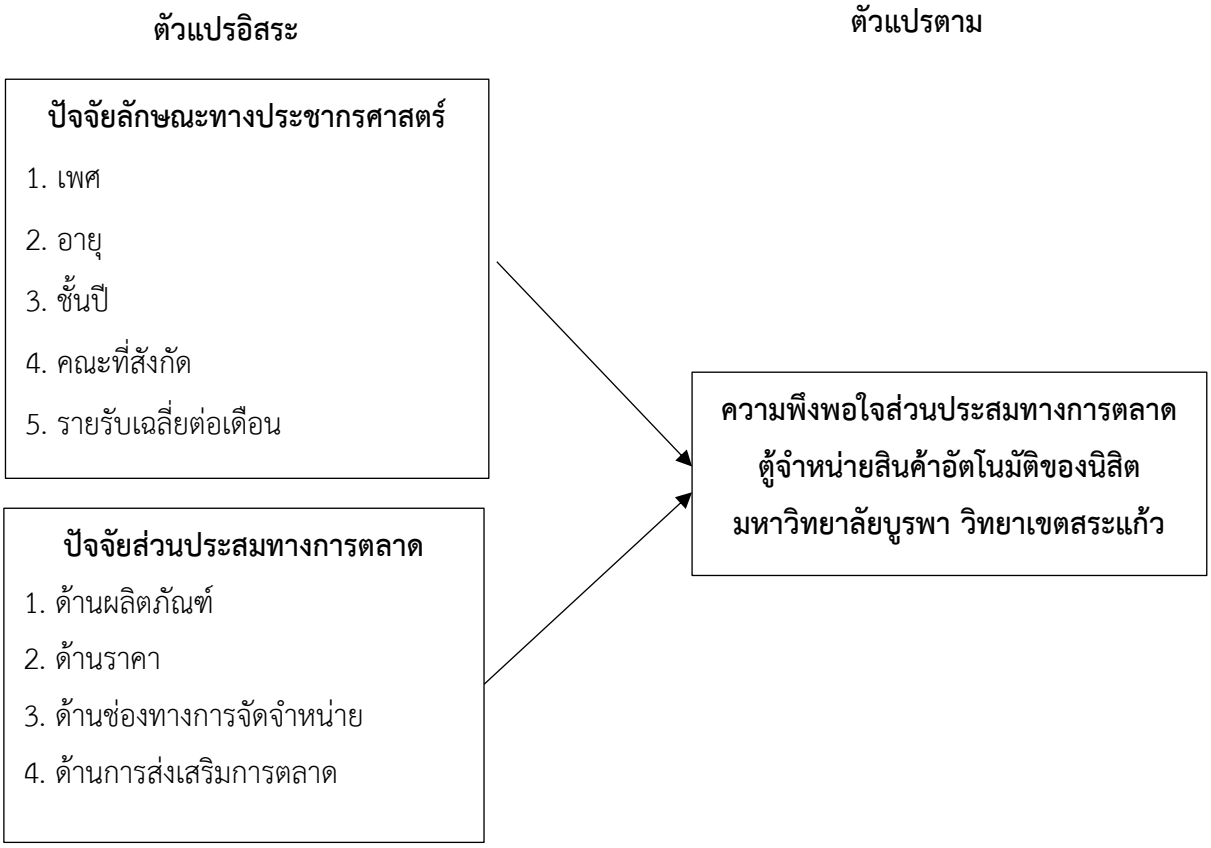
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะที่สังกัด และรายรับเฉลี่ยต่อเดือนที่มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะที่ศึกษา และรายรับต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายอัตโนมัติของนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว จำนวน 530 คน (กองทะเบียนและประมวลผลการศึกษา, ออนไลน์, 2567) กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967, p. 70) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้จำนวน 200 คน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555, หน้า 50) ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะที่สังกัด รายรับเฉลี่ยต่อเดือน เป็นแบบเลือกตอบ (check list) และส่วนที่ 2 ความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมทางการตลาด เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102) ดังนี้ 5 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด 4 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับมาก 3 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับปานกลาง 2 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับน้อย 1 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด การ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยผู้วิจัยทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและเป็นอาจารย์สอนในระดับอุดมศึกษา แบบสอบถามมีค่า IOC=.84 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, 1970, p. 161) ทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น=.87 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมากสามารถนำไปใช้ได้ดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยช่องทางออนไลน์โดยใช้ google form ระหว่างวันที่ 3-10 กันยายน พ.ศ.2567

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดความหมายของค่าเฉลี่ยคำนวณจากระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้นใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของอัตราภาคชั้น (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2553, หน้า 31) ดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึงระดับความพึงพอใจมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึงระดับความพึงพอใจมาก 2.50-3.49 หมายถึงระดับความพึงพอใจปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึงระดับความพึงพอใจน้อย 1.00-1.49 หมายถึงระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด และ 2) สถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (independent samples *t* test) การทดสอบค่าเอฟ (*F* test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Different

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่านิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 และเพศชาย จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 มีอายุ 20 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 รองลงมา 21-22 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 และ 23- 24 ปี มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาชั้นปีที่ 2 จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 ส่วนใหญ่สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 73.50 และคณะเทคโนโลยีทางการเกษตร จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 มีรายรับเฉลี่ยต่อเดือน 3,001-5,000 บาท จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมา 5,001-7,000 บาท จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 และ 7,001 บาทขึ้นไป จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตสระแก้ว

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P)	$\bar{X}$	*SD*	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.82	0.65	มาก
1.1.คุณภาพของสินค้าภายในตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ	4.05	0.77	มาก
1.2 ความเพียงพอของสินค้าต่อความต้องการซื้อ	3.58	0.88	มาก
1.3 ความหลากหลายของสินค้าภายในตู้สินค้าอัตโนมัติ	3.65	1.03	มาก
1.4 สินค้าภายในตู้จำหน่ายอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมรับประทาน	4.19	0.87	มาก
1.5 สินค้าที่จัดจำหน่ายตรงกับความต้องการ	3.66	0.90	มาก
2. ด้านราคา	3.86	0.95	มาก
2.1 สินค้ามีราคาเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า	3.76	0.95	มาก
2.2 การกำหนดราคาของสินค้าเป็นมาตรฐาน	3.91	0.90	มาก
2.3 การระบุราคาสินค้ามีชัดเจน	4.43	0.70	มาก
2.4 อัตราค่าบริการมีความคุ้มเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อสินค้าที่อื่น	3.74	0.94	มาก
2.5 สินค้ามีราคาย่อมเยา	3.48	1.02	ปานกลาง
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.21	0.47	มาก
3.1 ความหลากหลายของช่องทางการชำระเงิน	4.42	0.71	มาก
3.2 มีความพร้อมสำหรับการใช้งานตลอด 24 ชั่วโมง	4.16	0.79	มาก
3.3 ความเพียงพอของจำนวนตู้จำหน่ายสินค้า	3.83	0.83	มาก
3.4 ความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งการจัดจำหน่าย	4.31	0.68	มาก
3.5 ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ตั้งจำหน่ายสินค้า	4.32	0.67	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.92	0.66	มาก
4.1. มีการเติมสินค้าเพิ่มอยู่เสมอ	4.02	0.80	มาก
4.2 มีส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิก	3.46	1.03	ปานกลาง
4.3 มีข้อมูลให้ติดต่อและร้องเรียนเมื่อพบปัญหาการใช้งาน	4.06	0.91	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ส่วนผสมทางการตลาด (4P)	$\bar{X}$	*SD*	ระดับความพึงพอใจ
4.4. มีการโฆษณาสินค้าที่มาใหม่	3.79	0.98	มาก
4.5. มีรายการส่งเสริมการขายและกิจกรรมสะสมแต้ม	4.25	0.82	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.96	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.96, *SD*=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความพึงพอใจฯ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$=4.21, *SD*=0.47) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$=3.92, *SD*=0.66) ด้านราคา ($\bar{X}$=3.86, *SD*=0.95) และด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$=3.82, *SD*=0.65) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นข้อย่อย พบว่าข้อย่อยทุกด้านส่วนใหญ่มีความพึงพอใจฯ ในระดับมาก ยกเว้นสินค้ามีราคาย่อมเยา ($\bar{X}$=3.48, *SD*=1.02) และมีส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิก ($\bar{X}$=3.46, *SD*=1.03) มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยลักษณะทางประชาการศาสตร์ต่อความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์	ความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ		*p*	ผลการทดสอบ
	t	*F*		
เพศ	48.50		.39	ไม่แตกต่าง
คณะที่สังกัด	40.43*		.00	แตกต่าง
อายุ		10.09*	.00	แตกต่าง
ชั้นปี		7.64*	.00	แตกต่าง
รายรับเฉลี่ยต่อเดือน		1.34	.26	ไม่แตกต่าง

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ และรายรับเฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา

วิทยาเขตสระแก้วไม่แตกต่างกัน ขณะที่คณะที่สังกัด อายุ และชั้นปีที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคณะที่สังกัดต่อความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

คณะที่สังกัด	$\bar{X}$	*SD*	*t*	*p*
คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์	4.04	0.48		
			40.43*	.00
คณะเทคโนโลยีทางการเกษตร	3.71	0.51		

*$p<.05$

จากตารางที่ 3 พบว่านิสิตคณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างจากนิสิตคณะเทคโนโลยีทางการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (t=40.43*, p=.00) โดยนิสิตคณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ($\bar{X}$=4.04) มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติมากกว่านิสิตคณะเทคโนโลยีทางการเกษตร ($\bar{X}$=3.71)

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่อายุกับความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

อายุ	$\bar{X}$	ไม่เกิน 20 ปี	21-22 ปี	23-24 ปี	ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป
		3.78	4.13	4.24	4.07
ไม่เกิน 20 ปี	3.78		-0.35*	-0.46*	-0.29
21-22 ปี	4.13			-0.12	0.06
23-24 ปี	4.24				0.17
ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป	4.07				

*$p<.05$

จากตารางที่ 4 พบว่านิสิตที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างจากอายุ 21-22 ปี และอายุ 23-24 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนิสิตที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X}$=3.78) มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ น้อยกว่านิสิตที่มีอายุ 21-22 ปี ($\bar{X}$=4.13) และ 23-24 ปี ($\bar{X}$=4.24)

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ชั้นปีกับความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

ชั้นปี	$\bar{X}$	ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4
		3.79	3.93	4.11	4.21
ปี 1	3.79		-0.14	-0.32*	-0.42*
ปี 2	3.93			-0.18	-0.28
ปี 3	4.11				-0.10
ปี 4	4.21				

*p<.05

จากตารางที่ 5 พบว่านิสิตชั้นปีที่ 1 มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยนิสิตชั้นปีที่ 1 ($\bar{X}$=3.79) มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ น้อยกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 ($\bar{X}$= 4.11) และชั้นปีที่ 4 ($\bar{X}$=4.21)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว อยู่ในระดับมาก โดยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคในกลุ่มนิสิตให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Meuter, Ostrom, Roundtree & Bitner (2000, p. 51) ที่อธิบายว่าเทคโนโลยีบริการตนเองจะได้รับการยอมรับเมื่อช่วยเพิ่มความสะดวกและลดขั้นตอนในการซื้อสินค้า ยังสอดคล้องกับ Blut, Wang & Schoefer (2016, p. 397) ที่พบว่าความสะดวกในการใช้งานและการเข้าถึงบริการเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับระบบบริการอัตโนมัติของผู้บริโภค

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าความสะดวกในการเข้าถึงตำแหน่งที่ตั้งของตู้จำหน่ายสินค้าและความพร้อมในการใช้งานตลอด 24 ชั่วโมงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สอดคล้องกับ Botero, Rombach, Dean & Gan (2024, p. 129) ที่พบว่าการเข้าถึงเทคโนโลยีค้าปลีกอัจฉริยะที่ง่ายช่วยเพิ่มประสบการณ์เชิงบวกของและความสะดวกสบายในการเข้าถึงควรเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ผู้ประกอบการควรทำ และสอดคล้องกับ อัญชลี สิทธิสังข์ และสายพิณ ปั้นทอง (2565, หน้า 56) ที่พบว่าช่องทางจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ (vending machine) ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ด้านราคา พบว่าการแสดงราคาที่ชัดเจนและราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพสินค้าเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ สอดคล้องกับ Hua & Ickovics (2016, p. 1579) ที่พบว่าการลดราคาเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค และยังสอดคล้องกับ พนิดา ตันศิริ (2565, หน้า 55) ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้าและสภาพของสินค้าที่พร้อมบริโภค สอดคล้องกับ อัญญาวีร์ ธันย์ชูรัตน์ และดารารัตน์ สุขแก้ว (2568, หน้า 128) ที่พบว่าผู้ใช้บริการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติประเภทเครื่องดื่มมีความพึงพอใจต่อคุณภาพสินค้าและมาตรฐานของสินค้าที่จำหน่ายในระดับสูง รวมทั้งสอดคล้องกับ อนงค์วรรณ ชินศรี และรัศมีเพ็ญ นาครินทร์ (2568, หน้า 184) ที่พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด เนื่องจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานสินค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าการเติมสินค้าอย่างสม่ำเสมอ การให้ข้อมูลการติดต่อเมื่อเกิดปัญหาและกิจกรรมส่งเสริมการขายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ สอดคล้องกับ มนัญญา กิจวัฒนาวงศ์ (2565, หน้า 55) ที่พบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีกิจกรรมส่งเสริมการขายที่น่าสนใจอย่างสม่ำเสมอ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตู้ขายสินค้าและสินค้าให้เป็นที่รู้จักอย่างต่อเนื่อง มีการแนะนำสินค้าใหม่ หรือนำเสนอสินค้าที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า และสิทธิพิเศษสำหรับสมาชิก มีผลกับการตัดสินใจ เนื่องจากปัจจุบันมีหลากหลายยี่ห้อในตลาดให้ผู้บริโภคเลือก รวมถึงการซื้อสินค้าในช่องทางอื่น เช่น การซื้อหน้าร้าน ผู้บริโภคยังสามารถทำได้ การส่งเสริมการขายไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การลดราคา สิทธิพิเศษต่าง ๆ จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้ามากขึ้น และสอดคล้องกับ ธนวิชญ์ ยืนชีวิต (2568, หน้า 102) ที่พบว่าการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมส่งเสริมการขายที่เหมาะสมช่วยเพิ่มการรับรู้และสร้างความพึงพอใจต่อการใช้บริการ

ผลการเปรียบเทียบตามลักษณะทางประชากรศาสตร์พบว่า คณะที่สังกัด อายุ และชั้นปี มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ขณะที่เพศและรายรับเฉลี่ยต่อเดือนมีความพึงพอใจส่วนประสม

ทางการตลาดตู้จำหนายสินค้าอัตโนมัติไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Davis (1989, p. 335) ที่เสนอว่าการยอมรับเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้ใช้มากกว่าปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ และสอดคล้องกับ วีรยา ศิริพันธ์, ทาริกา สระทองคำ และศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2567, หน้า 48) ที่พบว่าปัจจัยทางประชากรศาสตร์บางด้านเช่น อายุมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อในบริบทการค้าสมัยใหม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาคณะที่สังกัดส่งผลต่อความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากนิสิตแต่ละคณะมีลักษณะการเรียน รูปแบบการใช้ชีวิต สถานที่และช่วงเวลาที่ใช้ในการเรียน รวมถึงความต้องการในการซื้อสินค้าแตกต่างกัน อาจทำให้มีการรับรู้และให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างกัน สอดคล้องกับ สุระกิจ กันเกตุ, อุษณีย์ เส็งพานิช และธเนศ อุ่นปรีชาวณิชย์ (2564, หน้า 186) ที่พบว่านักศึกษาที่มีคณะแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่านิสิตที่มีชั้นปีแตกต่างกันมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นว่านิสิตในแต่ละชั้นปีมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัย รูปแบบการเรียน ตารางเรียน ความต้องการในการบริโภคสินค้า และความคุ้นเคยกับการใช้บริการตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติแตกต่างกัน โดยนิสิตแต่ละชั้นปีอาจมีรูปแบบการใช้บริการและการประเมินความเหมาะสมของสินค้า ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกัน ผลการศึกษานี้แตกต่างจาก สุระกิจ กันเกตุ, อุษณีย์ เส็งพานิช และธเนศ อุ่นปรีชาวณิชย์ (2564, หน้า 186) ที่พบว่านักศึกษาที่มีชั้นปีแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดภายใต้โครงการของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ความแตกต่างของผลการวิจัยอาจเกิดจากบริบทของผลิตภัณฑ์และรูปแบบการซื้อที่แตกต่างกัน ประสบการณ์และรูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตแต่ละชั้นปีอาจมีบทบาทต่อความพึงพอใจการตัดสินใจซื้อในบริบทของตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติมากกว่าในบริบทของการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดทั่วไป

โดยสรุปผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดวางตำแหน่งของตู้จำหน่ายสินค้า ความเหมาะสมของราคา คุณภาพสินค้า และการสื่อสารทางการตลาด เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติในสถาบันการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการควรติดตั้งตู้จำหน่ายสินค้าในจุดที่นิสิตเข้าถึงได้ง่าย เช่น อาคารเรียน หอพัก และพื้นที่ส่วนกลาง
2. ควรกำหนดราคาสินค้าให้เหมาะสมและแสดงราคาอย่างชัดเจนเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภค
3. ควรเพิ่มความหลากหลายของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของนิสิตในแต่ละช่วงเวลา

4. ควรพัฒนาระบบการชำระเงินให้รองรับทั้งเงินสดและการชำระเงินแบบดิจิทัล

5. ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น สะสมแต้ม หรือส่วนลด เพื่อกระตุ้นการซื้อซ้ำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติม เช่น ความง่ายในการใช้งานและความไว้วางใจในระบบ

2. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังมหาวิทยาลัยอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย

บรรณานุกรม

กองทะเบียนและประมวลผลการศึกษา. (2567). ***จำนวนนิสิตทั้งหมด มหาวิทยาลัยบูรพา*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://reg.buu.ac.th/document/CurrStu/CurrALLLan31102567_1_2567.pdf [2567, 22 ตุลาคม].

ธนวิชญ์ ยืนชีวิต. (2568). การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความพึงพอใจร้านเบิ้มมอเตอร์ไซค์. ***วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***, ***15***(1), หน้า 95-104.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555) . ***การกำหนดขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง*** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). ***การวิจัยเบื้องต้น*** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2553). ***วิธีการวิจัยทางการศึกษา*** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พนิดา ตันศิริ. (2565). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในกรุงเทพมหานคร. ***วารสารวิชาการสมาคมอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)***, ***28***(1), หน้า 55-68.

มนัญญา กิจวัฒนาวงศ์. (2565). ***ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าผ่านตู้จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มอัตโนมัติของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล***. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีรยา ศิริพันธ์, ทาริกา สระทองคำ และศุภชัย เหมือนโพธิ์. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเครื่องจำหน่ายและชำระสินค้าอัตโนมัติ กรณีศึกษา ตู้จำหน่ายเครื่องดื่ม ขนมขบเคี้ยว ร้านสะดวกซื้อ. ***วารสาร ศวท: ศิลปะศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี***, ***1***(3), หน้า 39-51.

สุนทรี พัชรประทีป, จุฬาพร พรหมสาขา ณ สกลนคร, ธีรศักดิ์ สุขาบูลย์ และภิรมย์พร สุขชัยศรี. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มจากเครื่องขายอัตโนมัติ (Vending Machine) ของลูกค้าที่ใช้บริการในร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดนครปฐม. ***วารสารโลจิสติกส์และดิจิทัลซัพพลายเชน***, ***3***(3), หน้า 73-96.

สุระกิจ กันเกตุ, อุษณีย์ เส็งพานิช และธเนศ อุ่นปรีชาวณิชย์. (2564). ส่วนประสมทางการตลาดของน้ำดื่มบรรจุขวดภายใต้โครงการของมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือ. ***วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม***, ***15***(1), หน้า 186-197.

อนงค์วรรณ ชินศรี และรัศมีเพ็ญ นาครินทร์. (2568). การวิเคราะห์องค์ประกอบของส่วนประสมการตลาดความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปการเกษตรของวิสาหกิจชุมชน. ***วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ***, ***8***(6), หน้า 179-192.

อัญชลี สิทธิสังข์ และสายพิณ ปั้นทอง. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ (Vending Machine) ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ***วารสารสุทธิปริทัศน์***, ***36***(1), หน้า 42-60.

อัญญาวีร์ ธันย์ชูรัตน์ และดารารัตน์ สุขแก้ว. (2568). การศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติประเภทเครื่องดื่ม จำแนกตามวัตถุประสงค์การบริโภคและลักษณะประชากรศาสตร์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ***วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน***, ***7***(1), หน้า 117-131.

Blut, M., Wang, C., & Schoefer, K. (2016). Factors influencing the acceptance of self-service technologies: A meta-analysis. ***Journal of Service Research***, ***19***(4), pp. 396-416.

Botero. J., Rombach. M., Dean. D. & Gan. C. (2024). Is A Vending Machine My Best Bet? Understanding Key Factors Determining US Consumers' Preference and Loyalty to Fruit Vending Machines. ***Internal Journal of Applied Business Research***, ***6***(2), pp. 121-135.

Cronbach, L. J. (1970). ***Essentials of psychological testing*** (3rd ed). New York: Harper & Row.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. ***MIS Quarterly, 13***(3), pp. 319-340.

Hua. S. V. & Ickovics. J. R. (2016). Vending Machines: A Narrative Review of Factors Influencing Items Purchased. ***Journal of The Academy of Nutrition and Dietetics***, ***116***(10), pp. 1578-1588.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). ***Marketing Management*** (15th global edition). Edinburgh: Pearson Education.

Meuter, M. L., Ostrom, A. L., Roundtree, R. I., & Bitner, M. J. (2000). Self-service technologies: Understanding customer satisfaction with technology-based service encounters. ***Journal of Marketing***, ***64***(3), pp. 50–64.

Yamane, T. (1967). ***Statistics, An Introductory Analysis***. New York: Harper and Row.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางสำหรับเด็กและเยาวชนไทย: บทบาทของทักษะสมองส่วนบริหาร การเห็นคุณค่าในตนเอง และข้อเสนอแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

PEOPLE-CENTERED JUSTICE FOR THAI JUVENILES: THE ROLE OF EXECUTIVE FUNCTION, SELF-ESTEEM, AND PROPOSED REFORMS TO LAW ON JUVENILE DELINQUENCY

ศุภกร ชมศิริ*
Supakorn Chomsiri*
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Law Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani Province
*Corresponding Author e-Mail: supakorn@vru.ac.th
(Received: 2026, May 28; Revised: 2026, July 28; Accepted: 2026, August 1)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ในบริบทของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนไทย โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านประสาทนิติศาสตร์ กับหลักนิติศาสตร์ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพทางนิติศาสตร์ ประกอบด้วย การวิจัยทางนิติศาสตร์บริสุทธิ์และการวิจัยกฎหมายในเชิงสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบ การจัดโปรแกรมแบบองค์รวม การเสริมพลังประชาชน และการมีส่วนร่วมของรัฐ 2) หลักฐานเชิงประจักษ์จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่าเยาวชนที่กระทำผิดมีบกพร่องด้านทักษะสมองส่วนบริหาร โดยเฉพาะการยับยั้งชั่งใจ ความจำใช้งาน และความยืดหยุ่นทางความคิด 3) บ้านกาญจนาภิเษกเป็นแบบอย่างที่ชัดเจนของแนวคิดความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในระดับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและสุขภาวะทางจิตของเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) มีข้อเสนอแนะแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยให้บรรจุการประเมินและพัฒนาทักษะสมองส่วนบริหาร เป็นองค์ประกอบหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการฟื้นฟูเยาวชน

คำสำคัญ: ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง; ทักษะสมองส่วนบริหาร; กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ABSTRACT

This article examines People-Centered Justice within the Thai juvenile justice system, integrating Neuro-Law with jurisprudential principles. Using qualitative legal research methodology combining doctrinal and socio-legal approaches. The findings are as follows: 1) The United Nations Development Programme's People-Centered Justice framework comprises five elements: social transformation, systems change, holistic programming, people empowerment, and state engagement; 2) Systematic evidence confirms that justice-involved youth exhibit significant Executive Function deficits, particularly in inhibitory control, working memory, and cognitive flexibility; 3) Ban Kanchanaphisek exemplifies People-Centered Justice in a juvenile training center, effectively promoting self-esteem and psychological well-being; and 4) Proposed amendments to the Law on Juvenile Delinquency would embed Executive Function assessment and development as a core component of rehabilitative justice.
Keywords: People-Centered Justice; Executive Function; Juvenile Delinquency Law

บทนำ

ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำ (recidivism) ของเด็กและเยาวชน นับเป็นความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญยิ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย ข้อมูลเชิงสถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า อัตราการอุบัติซ้ำของอาชญากรรมภายหลังการบังคับใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูเยียวยาในสถานควบคุมยังคงสูงอย่างมีนัยสำคัญ (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights, Online, 2023) ดัชนีดังกล่าวบ่งชี้ถึงข้อจำกัดของกลไกการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในปัจจุบัน ว่าอาจยังขาดประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อปัจจัยปฏิสัมพันธ์เชิงลึก (underlying factors) ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชนได้อย่างตรงจุด

ด้วยเหตุนี้แนวคิดความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ได้รับการพัฒนาโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme, 2025, pp. 20-21) และมีการขับเคลื่อนในบริบทกฎหมายไทยโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเสนอการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ (paradigm shift) โดยรับรองสถานะเด็กและเยาวชนในฐานะ "ผู้ทรงสิทธิ" (right-holder) ที่รัฐมีพันธกรณีทางกฎหมายในการคุ้มครองและฟื้นฟูแทนการตีตราเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม พันธกิจของกระบวนการยุติธรรมจึงเปลี่ยนจากการลงโทษเชิงทดแทน (Retributive

Justice) สู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) อันเป็นการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 16.3) อย่างเป็นรูปธรรม

ขณะเดียวกันหลักฐานทางประสาทวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาพัฒนาการสะสมมานานนับทศวรรษชี้ให้เห็นว่าทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ควบคุมโดยเปลือกสมองส่วนหน้า (prefrontal cortex) ยังพัฒนาไม่เต็มที่ในวัยรุ่น (Steinberg, 2013, p. 513; Catherine, Stephanie, Francis, Judith & Robert, Online, 2022; Ouhmad & Combalbert, 2026, pp. 6-7) ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบความบกพร่องทักษะสมมองส่วนบริหาร (Executive Function) อย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มเยาวชนที่กระทำผิด ขณะที่ van Haeringen, Vandenbroucke, Swaab & Jansen (2026, pp. 5-9) พบว่าสถาบันยุติธรรมเยาวชนยังบูรณาการความรู้ด้านทักษะสมมองส่วนบริหาร (Executive Function) เข้าสู่การปฏิบัติงานอย่างจำกัด นอกจากนี้การเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) ยังเชื่อมโยงกับสุขภาวะทางจิตในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มเยาวชนในระบบยุติธรรมไทย (ปพนพัชร์ ชัยศิริวิกรม, 2566, หน้า 21-22) บทความนี้จึงบูรณาการแนวคิดความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (people-centered justice) ผ่านกรอบแนวคิดประสาทนิติศาสตร์ เพื่อเสนอแนวทางปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความหมาย หลักการ และกรอบของความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางตามมาตรฐานสากลและบริบทไทย
2. เพื่อสังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์เรื่องทักษะสมองส่วนบริหาร และการเห็นคุณค่าในตัวเองกับพฤติกรรมกระทำผิดของเยาวชน
3. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติของบ้านกาญจนาภิเษกเป็นกรณีศึกษาของความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในระดับศูนย์ฝึกและอบรม
4. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดสามเส้า ได้แก่ 1) ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ในฐานะหลักการออกแบบกระบวนการยุติธรรมที่ยึดผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง โดยอ้างอิงกรอบโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme, 2025, pp. 20-21) ซึ่งกำหนด 5 องค์ประกอบหลัก และรายงานวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสนับสนุนโดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (ต่อภัสสร์ ยมนาค, ธานี ชัยวัฒน์ และพีรพัฒ โชคสุวัฒนสกุล, 2565, หน้า 2-5)

2) ประสาทนิติศาสตร์ (Neuro-Law) เป็นเครื่องมือเชิงทฤษฎีที่เชื่อมโยงการทำงานของสมองกับมิติทางกฎหมาย โดยเฉพาะทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ในส่วนความจำใช้งาน (working memory) ในฐานะตัวแปรทางประสาทวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับการยับยั้งพฤติกรรมผิดกฎหมาย และ 3) ทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเอง (Rosenberg, 1965, pp. 5-17) ที่เชื่อมกับสุขภาวะทางจิตและเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของเยาวชน กรอบแนวคิดทั้งสามทำงานร่วมกัน เพื่อเสนอโมเดล ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice–Executive Function–Self-Esteem) เป็นพื้นฐานในการปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ต้นแบบสำคัญของการบูรณาการดังกล่าวในทางปฏิบัติคือ บ้านกาญจนาภิเษก (มัลลิกา ตั้งสงบ, 2556, บทคัดย่อ) ใช้กิจกรรมวิชาชีพวิชาชีวิต (journal writing) ตามแนวทางบอกอารมณ์ พาใจสงบ (name it to tame it) (Siegel & Bryson, 2011, pp. 27-36) เพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) และการเห็นคุณค่าในตนเองในทางปฏิบัติ

กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของการวิจัยนี้ตั้งอยู่บนสามเสาหลัก ได้แก่ 1) พันธกรณีเชิงบวก (positive obligation) ของรัฐในการฟื้นฟูแก้ไขเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางจิตสังคมของเยาวชนสู่ขั้นความมั่นคงในเอกลักษณ์แห่งตน (integrity) ตามทฤษฎีของอิริกสัน (Erikson,1968, pp. 91-141) มิใช่การลงโทษเชิงทดแทน 2) มาตรการประเมินทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ตามมาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ถือเป็นพันธกรณีของรัฐ (state obligation) มิใช่ดุลพินิจเชิงเลือก เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเป็นหน้าต่างแห่งโอกาส (critical period) ที่สมองยังพัฒนาไม่เต็มที่ (Steinberg, 2013, pp. 514-515) และ 3) การที่กฎหมายกำหนดให้ศาลพิจารณา “สิ่งแวดล้อมทั้งปวง” คือกลไกตรวจสอบความรับผิดชอบของรัฐในการเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ขาดโครงข่ายรองรับทางสังคมก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทางนิติศาสตร์เชิงคุณภาพ (qualitative legal research) โดยบูรณาการระเบียบวิธีวิจัยหลัก 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การวิจัยทางนิติศาสตร์บริสุทธิ์ (doctrinal legal research) วิเคราะห์ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73-76 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และ 2) การวิจัยกฎหมายในเชิงสังคมศาสตร์ (Socio-Legal Research) โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ทางจิตวิทยา ประสาทวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์มาเป็นฐานข้อมูลข้อเท็จจริงรองรับการเสนอแนะแนวทางปฏิรูปกฎหมาย พร้อมทั้งใช้กรอบแนวคิดประสาทนิติศาสตร์ (Neuro-Law) เป็นเครื่องมือเชิงทฤษฎีในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์พฤติกรรมเข้ากับหลักนิติศาสตร์อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง: กรอบสากลและบริบทไทย ผู้วิจัยเห็นว่ากรอบความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) มีความเกี่ยวข้องและจำเป็นเร่งด่วนสำหรับกระบวนการยุติธรรมเยาวชนไทย เนื่องจากระบบปัจจุบันยังเผชิญช่องว่างระหว่างความต้องการกระบวนการยุติธรรม (Justice Needs) ของเด็กและเยาวชนกับบริการที่เข้าถึงได้จริง (Justice Mismatch) โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง ช่องว่างนี้ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยมาตรการเชิงโทษหรือการขยายกำลังบังคับคดี แต่ต้องการการออกแบบระบบใหม่โดยยึดความต้องการและประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง คือสาระสำคัญของความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice)

2. ทักษะสมองส่วนบริหารและการเห็นคุณค่าในตนเองกับการกระทำผิดของเยาวชน ผู้วิจัยสังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์ พบว่าเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมมีความพร่องของทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) อย่างมีนัยสำคัญใน 3 มิติ ได้แก่ การยับยั้งชั่งใจ (inhibitory control) ความจำใช้งาน (working memory) และความยืดหยุ่นทางความคิด (cognitive flexibility) โดยเฉพาะในกลุ่มที่กระทำผิดเกี่ยวกับความรุนแรงและมีประวัติบาดแผลทางจิตใจหรือความไม่มั่นคงในครอบครัว แม้ในประเทศที่มีระบบสุขภาพจิตพัฒนาแล้ว การบูรณาการทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เข้าสู่การตัดสินใจทางคลินิกยังเกิดขึ้นเพียง "โดยปริยาย" (implicitly) ไม่ใช่อย่างชัดแจ้ง (explicitly) ชี้ให้เห็นว่าช่องว่างนี้เป็นปัญหาสากล ไม่ใช่เฉพาะบริบทไทย

ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยพบว่าในบริบทบ้านกาญจนาภิเษก เยาวชนชายส่วนใหญ่มีสุขภาวะทางจิตและการเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.10 และ 65.40 ตามลำดับ) โดยทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง (r=.740, p<.01) และการมีแบบอย่างที่ดีเป็นตัวทำนายสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญ (B=-1.402, p<.05) ข้อค้นพบนี้ชี้ว่าสภาพแวดล้อมและบุคคลต้นแบบมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูเยาวชน สอดคล้องกับหลักการความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice)

3. บ้านกาญจนาภิเษก: กรณีศึกษา ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ในระดับศูนย์ฝึกและอบรม ผู้วิจัยพบว่าศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษกเป็นกรณีศึกษาที่โดดเด่นที่สุดของหลักการความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ในระดับปฏิบัติการในบริบทไทย กระบวนการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนในสถาบันนี้เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมที่สร้าง “ความปลอดภัย การยอมรับ และการเห็นคุณค่า” ผ่านกิจกรรมวิชาชีพวิชาชีวิต (journal writing) และกระบวนการกลุ่ม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 4 ของกรอบความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (empowering people and communities) และหลักการนิติประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuro-Law) ที่ยืนยันว่าสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนเป็นปัจจัยจำเป็นสำหรับการพัฒนาทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ของวัยรุ่น

นอกจากนี้มาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้วางรากฐานการบูรณาการทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ไว้สองประการหลัก ประการแรก การมุ่งเน้นการกลับตัวเป็นพลเมืองดีทดแทนการลงโทษทัณฑ์ และประการที่สอง การคำนึงถึง “สภาพจิต” และมาตรการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล (Individualized Justice) อย่างไรก็ดี บทบัญญัติดังกล่าวยังขาดดัชนีชี้วัดเชิงประจักษ์ทางวิทยาศาสตร์ในการประเมิน 'สภาพจิต' ซึ่งทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) อันประกอบด้วยความสามารถในการหักห้ามใจ (inhibitory control) ความจำใช้งาน (working memory) และความยืดหยุ่นทางความคิด (cognitive flexibility) คือคำตอบเชิงกลไกที่สามารถวัดผลได้ ผ่านเครื่องมือมาตรฐาน อาทิ แบบประเมินการทำหน้าที่การบริหารจัดการของสมอง (Behavior Rating Inventory of Executive Function: BRIEF) และแบบประเมินแบบประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย (MU.EF) ของมหาวิทยาลัยมหิดล ทั้งนี้ศักยภาพด้านทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ที่สมบูรณ์คือคำอธิบายทางนิติวิทยาศาสตร์ของสภาวะ “พลเมืองดี” ตามเจตนารมณ์ของมาตรา 119 สอดคล้องกับผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษกที่การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) สามารถลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำเหลือเพียงต่ำกว่าร้อยละ 5 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนร้อยละ 15 ถึงสามเท่า

4. ข้อเสนอแนวทางแก้ไขกฎหมาย จากการวิเคราะห์กฎหมายและหลักฐานเชิงประจักษ์ตามข้อ 2 และ 3 ข้างต้น บทความนี้เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมาย 4 ประการ ดังนี้

1) แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73-76 ให้รับรองพัฒนาการทางสมองวัยรุ่นเป็นปัจจัยลดโทษอย่างชัดเจนสอดคล้องกับหลักการ ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) และมาตรฐานสิทธิเด็กระหว่างประเทศ (CRC)

2) กรอบกฎหมายปัจจุบันรองรับฐานอำนาจในการบูรณาการทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไว้อย่างครอบคลุม โดยคดีอาญาตามมาตรา 10(1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ต้องผ่านการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการเบี่ยงเบนคดีและการฟื้นฟู ทั้งนี้ในระยะก่อนฟ้องคดี พนักงานสอบสวนสามารถริเริ่มกลไกตามมาตรา 82(2) โดยแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เพื่อจัดทำรายงานการศึกษาและพินิจตามมาตรา 36(1) เสนอต่อพนักงานอัยการหรือศาลตามมาตรา 86 และมาตรา 90 ผู้วิจัยเสนอให้บูรณาการเครื่องมือคัดกรองทักษะสมองส่วนบริหาร (EF screening) ในรายงานดังกล่าว เพื่อให้ดุลยพินิจการชะลอการฟ้อง (diversion) มีฐานรองรับเชิงวิทยาศาสตร์สมอง

ต่อมาในชั้นพิจารณามาตรา 115 บังคับให้ศาลพิจารณา “สติปัญญาและสภาพจิต” ของจำเลยถือเป็นฐานอำนาจโดยตรงในการผสานการประเมินทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เต็มรูปแบบ เช่น แบบประเมินการทำหน้าที่การบริหารจัดการของสมอง (Behavior Rating Inventory of

Executive Function: BRIEF) หรือแบบประเมินแบบประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย (MU.EF) โดยทีมสหวิชาชีพ หากยังไม่มีการประเมินในชั้นก่อนฟ้อง ศาลย่อมมีอำนาจสั่งให้สถานพินิจฯ ดำเนินการประเมินเพิ่มเติมได้ตามมาตรา 116 โดยผลประเมินจะทำหน้าที่เป็นพยานหลักฐานสาระสำคัญ (material evidence) ประกอบการใช้ดุลยพินิจกำหนดมาตรการเบี่ยงเบนคดี ทั้งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนมีคำพิพากษาตามมาตรา 132 และการเปลี่ยนโทษอาญาเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 142 อันสอดรับกับอุดมการณ์ทางกฎหมายตามมาตรา 119 ที่มุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพอนาคต และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล เพื่อสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดีทดแทนการลงโทษเชิงทดแทน

3) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนระยะปลายน้ำ คือ การตราบทบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561 เพื่อกำหนดให้มีโปรแกรมพัฒนาทักษะทางสมองส่วนบริหาร (Executive Function) อย่างเป็นระบบในศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนทั่วประเทศ โดยถอดบทเรียนความสำเร็จจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกาญจนาภิเษก

การแก้ไขเพิ่มเติมนิติบัญญัติดังกล่าว จะช่วยประสานรอยต่อทางกฎหมายและกลไกการบำบัดฟื้นฟูอย่างเป็นเอกภาพ ตั้งแต่ต้นน้ำในชั้นสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริง (มาตรา 115) ตลอดจนมาตรการเบี่ยงเบนคดี (มาตรา 86, 90, 132 และ 142) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เชื่อมโยงสู่ปลายน้ำในขั้นการบังคับตามคำพิพากษาอย่างต่อเนื่อง (continuum of care)

ในทางปฏิบัติโปรแกรมนี้ประยุกต์ใช้ "วิชาชีวิต" (journal writing) ที่อิงหลักประสาทวิทยาศาสตร์เรื่องบอกอารมณ์ พาใจสงบ "name it to tame it" โดยกระบวนการเขียนสะท้อนประสบการณ์กระตุ้นคอร์เทกซ์กลีบหน้าผากส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ให้กำกับอารมณ์จากระบบลิมบิก (limbic system) และสร้างความสอดคล้องของเรื่องเล่าชีวิต (narrative coherence) อันเป็นรากฐานของขั้นอัตลักษณ์ เทียบกับความสับสนในบทบาท (identity vs. role confusion) ของอิริกสัน (Erikson) เพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคม

ทั้งนี้อัตราการกระทำผิดซ้ำ (recidivism rate) ของบ้านกาญจนาภิเษกที่ต่ำกว่าร้อยละ 5 เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่พิสูจน์ประสิทธิผลของโปรแกรม ข้อเสนอนี้จึงมิใช่การสถาปนาระบบใหม่ แต่เป็นการขยายผลต้นแบบที่ผ่านการพิสูจน์แล้วสู่ศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนทั่วประเทศ

4) บัญญัติให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยาศาสตร์พัฒนาการหรือนักจิตวิทยาคลินิก ร่วมในคณะทำงานของศาลเยาวชน เพื่อแปลข้อมูลทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เป็นมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม

อภิปรายผล

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) พึงพิจารณาเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในฐานะผู้ทรงสิทธิ์ที่รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองและเยียวยาตามกฎหมาย โดยปรากฏนัยสำคัญสองประการ ประการแรก คือการรับฟังความคิดเห็นและการเข้าถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคลในเชิงลึก (empathic inquiry) ซึ่งแปรเปลี่ยนกระบวนการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากการมุ่งพิสูจน์ความผิด ไปสู่การประเมินทักษะทางสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เพื่อเป็นกลไกเชิงประจักษ์ทางประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuroscience) ในการทำความเข้าใจบริบทพฤติกรรมรายบุคคล ประการหลัง คือหลักการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (leaving no one behind) อันผูกพันให้รัฐต้องจัดกลไกแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง (continuum of care) ตลอดกระบวนการยุติธรรม นับแต่มาตรการชะลอการฟ้องตามมาตรา 86 การกำหนดเงื่อนไขระหว่างพิจารณาตามมาตรา 90 มาตรการก่อนพิพากษาตามมาตรา 132 จนถึงการเปลี่ยนโทษเพื่อส่งตัวไปศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามมาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลักการความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) มิใช่เพียงหลักการเชิงอุดมคติ แต่เป็นกระบวนทัศน์ที่มีหลักฐานรองรับจากทั้งมิตินิติศาสตร์ กระบวนการยุติธรรมในทางปฏิบัติ และประสาทวิทยาศาสตร์ ความพร่องของทักษะทางสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ในเยาวชนผู้กระทำผิดไม่ควรถูกตีความว่าเป็นความบกพร่องทางศีลธรรม แต่ควรเข้าใจผ่านกรอบนิติประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuro-Law) ว่าเป็นสภาวะพัฒนาการที่ต้องการการแทรกแซงที่เหมาะสม กฎหมายว่าด้วยเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีหลักการบำบัดฟื้นฟูรองรับแล้ว แต่ยังขาดกลไกเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านนิติประสาทวิทยาศาสตร์เข้าสู่การปฏิบัติจริง

บ้านกาญจนาภิเษกพิสูจน์ว่าสภาพแวดล้อมที่ “ปลอดภัย ยอมรับ และมีคุณค่า” ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งสัมพันธ์กับสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญ (r=.740, p<.01) สอดคล้องกับขั้นความขยันหมั่นเพียร เทียบกับความรู้สึกด้อยค่า (industry vs. inferiority) (Erikson, 1968, p. 122) และขั้นอัตลักษณ์เทียบกับความสับสนในบทบาท (identity vs. role confusion) (Erikson, 1968, p. 128) และหลักฐานด้านนิติประสาทวิทยาศาสตร์ที่ยืนยันว่าสภาพแวดล้อมปราศจากความเครียดเรื้อรังเอื้อต่อการพัฒนาการหักห้ามใจ (inhibitory control) ความจำใช้งาน (working memory) อย่างไรก็ตามการศึกษานี้มีข้อจำกัดด้านกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (n=52) และเฉพาะเพศชาย จึงควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในกลุ่มที่หลากหลายขึ้น

หลักฐานระดับนานาชาติสนับสนุนทิศทางดังกล่าว แม้ในประเทศที่มีระบบยุติธรรมเยาวชนพัฒนาแล้วอย่างเนเธอร์แลนด์ การบูรณาการทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เพียง "โดยปริยาย" ยังส่งผลให้มีอัตราผิดซ้ำสูงถึงร้อยละ 54 ตัดกันอย่างชัดเจนกับบ้านกาญจนาภิเษกที่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ผ่านการบูรณาการทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) กับพัฒนาการจิตสังคม (Social Development) อย่างชัดแจ้ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าปัญหาของไทยมิใช่กฎหมายไม่ดี แต่คือการขาดเกณฑ์วิทยาศาสตร์สมองในการ

แปลงข้อเท็จจริงสู่มาตรการที่ตรงเหตุ จึงเสนอให้นำทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) มาเป็นเกณฑ์โดยเริ่มจากการนำร่อง (pilot) ก่อนขยายผลเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เป็นดัชนีชี้วัดกลาง (core indicator) โดยบูรณาการเครื่องมือประเมินมาตรฐาน อาทิ แบบประเมินการทำหน้าที่การบริหารจัดการของสมอง (Behavior Rating Inventory of Executive Function: BRIEF) หรือแบบประเมินแบบประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย (MU.EF) เข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริง ตามมาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพื่อสะท้อนพัฒนาการด้านสติปัญญาและสภาพจิต ผ่านรายงานตามมาตรา 82(2) หรือมาตรา 116 และใช้เป็นฐานในการออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคล (individualized rehabilitation plan) ประกอบดุลพินิจมาตรการตามมาตรา 86, 90, 132 และ 142 ควบคู่กับการยกระดับโมเดลบ้านกาญจนาภิเษกสู่มาตรฐานแห่งชาติของศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนทุกแห่ง และบูรณาการยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (prevention strategy) ตั้งแต่ต้นทาง เพื่อขับเคลื่อนความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีตามมาตรา 119 บนฐานวิทยาศาสตร์สมอง

ข้อเสนอแนะทั้ง 3 ประการสอดคล้องโดยตรงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (SDG 16.3) ในการส่งเสริมหลักนิติธรรมและหลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม โดยการบูรณาการเครื่องมือประเมินทักษะทางสมองส่วนบริหาร (EF Assessment) ร่วมกับมาตรการเบี่ยงเบนคดีตามมาตรา 86, 90, 132 และ 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะช่วยลดอัตราการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนก่อนมีคำพิพากษา ซึ่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสอดรับกับตัวชี้วัด SDG 16.3.2 โดยตรง ขณะเดียวกันการจัดทำแผนฟื้นฟูรายบุคคลบนฐานประสาทวิทยาศาสตร์ (EF-based Individualized Justice) ย่อมส่งเสริมตัวชี้วัด SDG 16.3.3 ในมิติการเข้าถึงกลไกความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อผู้รับบริการอย่างแท้จริง มิใช่เพียงการเข้าถึงกระบวนการเชิงรูปแบบ (formal access) อันเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิดความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบโปรแกรมพัฒนา ทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งติดตามผลระยะยาวต่ออัตราการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ควรศึกษาเปรียบเทียบ ระบบยุติธรรมเยาวชนของประเทศในอาเซียนที่มีการบูรณาการ นิติประสาท

วิทยาศาสตร์ (Neuro-Law) เข้าสู่กฎหมาย เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปกฎหมายไทยบนพื้นฐานหลักฐานเชิงประจักษ์

บรรณานุกรม

ต่อภัสสร์ ยมนาค, ธานี ชัยวัฒน์ และพีรพัฒ โชคสุวัฒนสกุล. (2565). ***รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการแนวทางการสร้างความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centric Justice) ระยะที่ 1***. กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย.

ปพนพัชร์ ชัยศิริวิกรม. (2566). สุขภาวะทางจิตและการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. ***วารสารธรรมเพื่อชีวิต***, ***29***(2), หน้า 15-30.

ประมวลกฎหมายอาญา. (2499, 15 พฤศจิกายน). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 73 (ตอนที่ 95 ก) ฉบับพิเศษ หน้า 1-171.

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.2561. (2561, 2 มีนาคม). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 135 (ตอนที่ 12 ก), หน้า 32–54.

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546. (2546, 27 กันยายน). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 120 (ตอนที่ 95 ก), หน้า 1-29.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553. (2553, 22 ตุลาคม). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 127 (ตอนที่ 72 ก), หน้า 1–97.

มัลลิกา ตั้งสงบ. (2556). ***ประสบการณ์และกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก***. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights. (2023). ***Thematic study on juvenile justice with particular emphasis on interrogation practices on children in conflict with the laws*** (Online). Available: https://aichr.org/wp-content/uploads/2023/05/Adopted-ad-ref_Final-Report-of-Thematic-Study-on-Juvenile-Justice-on-01-April-2023.pdf [2026, March 25].

Catherine, I., Stephanie, T., Francis, X. S., Judith, G. E., & Robert, T. K. (2022). ***White Paper on the Science of Late Adolescence: A Guide for Judges, Attorneys and Policy Makers*** (Online). Available: https://clbb.mgh.harvard.edu/white-paper-on-the-science-of-late-adolescence/ [2026, March 25].

Erikson, E. H. (1968). ***Identity: Youth and crisis***. New York: W. W. Norton & Company.

Ouhmad, N., & Combalbert, N. (2026). Executive functioning in young delinquents: A systematic literature review. ***Acta Psychologica***, ***267***(2026), pp. 1-8. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2026.107076

Rosenberg, M. (1965). ***Society and the adolescent self-image***. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Siegel, D. J., & Bryson, T. P. (2011). ***The whole-brain child: 12 revolutionary strategies to nurture your child's developing mind***. New York: Delacorte Press.

Steinberg, L. (2013). The influence of neuroscience on US Supreme Court decisions about adolescents' criminal culpability. ***Nature Reviews Neuroscience***, ***14***(7), pp. 513-518. https://doi.org/10.1038/nrn3509

United Nations Development Programme. (2025). ***The UNDP people-centred approach to justice and security: A policy framework for justice and security programming***. New York: UNDP.

van Haeringen, S. L., Vandenbroucke, A. R. E., Swaab, H., & Jansen, L. M. C. (2026). The significance of executive functioning in juvenile justice interventions: Insights from clinical practice. ***Frontiers in Psychology***, ***17***(2026), pp. 1-13. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2026.1809135

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

การประเมินปัจจัยการเลือกใช้บริการและเปรียบเทียบค่าขนส่งของผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศสำหรับการนำเข้าสินค้าทางอากาศ: กรณีศึกษาบริษัท ABC

EVALUATION OF SERVICE SELECTION FACTORS AND FREIGHT COST COMPARISON OF AIR COURIER PROVIDERS FOR AIR IMPORT OPERATION: A CASE STUDY OF ABC COMPANY

ณัฐชา พิมหานาม, จุฑาทิพย์ สุรารักษ์*
Natcha Phimhanam, Juthathip Suraraksa*
สาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Logistics and Supply Chain Management, Faculty of Logistics, Burapha University
*Corresponding Author e-Mail: juthathip@go.buu.ac.th
(Received: 2026, May 11; Revised: 2026, July 31; Accepted: 2026, August 8)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศของบริษัท ABC 2) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่าขนส่งของผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B จากข้อมูลการนำเข้าและต้นทุนทางเลือกของบริษัท ABC และ 3) เพื่อบูรณาการปัจจัยการเลือกใช้บริการร่วมกับข้อมูลค่าขนส่งเพื่อจัดทำแนวทางหรือมาตรฐานการเลือกผู้ให้บริการที่เหมาะสมในแต่ละโซนประเทศและช่วงน้ำหนัก การวิจัยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ปฏิบัติงานด้านโลจิสติกส์ จำนวน 5 คน ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง และข้อมูลรายการขนส่งจริง จำนวน 195 รายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการวิเคราะห์ต้นทุนและค่าเสียโอกาส

ผลการวิจัยพบว่าด้านความน่าเชื่อถือมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านการตอบสนอง ขณะที่ปัจจัยด้านต้นทุนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าองค์กรให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการมากกว่าต้นทุน อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ต้นทุนพบว่ามีค่าเสียโอกาส จำนวน 204,580.88 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.98 ของต้นทุนรวม สะท้อนถึงศักยภาพในการลดต้นทุนหากมีการเปรียบเทียบราคาก่อนตัดสินใจ โดยสามารถสรุปแนวทางการตัดสินใจได้ว่าในโซนเอเชียและยุโรปควรเลือกใช้ผู้ให้บริการ A เป็นผู้ให้บริการหลัก เนื่องจากมีแนวโน้มต้นทุนต่ำกว่าในรายการขนส่งส่วนใหญ่ ขณะที่โซนอเมริกาเหนือและแคริบเบียน การเลือกผู้ให้บริการขึ้นอยู่กับช่วงน้ำหนักสินค้า ดังนั้นควรเปรียบเทียบราคาระหว่างผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B ก่อนตัดสินใจในแต่ละรายการขนส่ง

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ; ต้นทุนโลจิสติกส์; การเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วน

ABSTRACT

This study aimed to: 1) evaluate the factors influencing the selection of air courier services for import operations at ABC Company; 2) analyze and compare the freight costs of Air Courier A and Air Courier B based on actual import data and alternative cost scenarios at ABC Company; and 3) integrate service selection factors with freight cost data to develop guidelines or standards for selecting the appropriate service provider for each country zone and weight range. The study used data collected from questionnaires administered to five logistics practitioners selected using purposive sampling, together with 195 actual shipment records. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, along with cost analysis and opportunity cost evaluation.

The results showed that reliability had the highest mean score, followed by responsiveness, while cost had the lowest mean score, indicating that the organization placed greater emphasis on service quality than on cost. However, the cost analysis revealed an opportunity cost of 204,580.88 THB, representing 15.98% of the total cost, suggesting potential for cost reduction through price comparison prior to decision-making. The findings indicate that Air Courier A should be selected as the primary service provider for shipments to Asia and Europe because it had relatively lower costs for most shipments. For shipments to North America and the Caribbean, the selection of the service provider depended on the shipment weight range. Therefore, freight rates between Air Courier A and Air Courier B should be compared before making a decision for each shipment.

Keywords: Service Quality; Logistics Costs; Courier Service Selection

บทนำ

ในปัจจุบันห่วงโซ่อุปทานโลก (global supply chain) มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างเข้มข้น ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อเวลา (time-sensitive industry) เช่น อุตสาหกรรมการบินและอิเล็กทรอนิกส์ (World Economic Forum, Online, 2020)

การขนส่งทางอากาศจึงเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากสามารถลดระยะเวลาในการจัดส่งและลดความเสี่ยงจากความล่าช้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (McKinsey &

Company, Online, 2022) ขณะเดียวกันผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนระหว่างประเทศ (courier service) ได้พัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี การติดตามสินค้า และการให้บริการแบบ door-to-door อย่างต่อเนื่อง (DHL Group, Online, 2024) อย่างไรก็ตามการเลือกผู้ให้บริการในภาคอุตสาหกรรมไม่ได้พิจารณาเฉพาะต้นทุนค่าขนส่งเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการ เช่น ความน่าเชื่อถือ (reliability) และการตอบสนอง (responsiveness) มีผลต่อความต่อเนื่องของกระบวนการผลิตโดยตรง การเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนสำหรับการนำเข้าสินค้าทางอากาศจึงจำเป็นต้องพิจารณาหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งด้านคุณภาพการให้บริการ ต้นทุน และความเหมาะสมของรูปแบบการขนส่ง สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าที่ศึกษาปัจจัยในการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ (ธัญนรีภัคค์ วาดี, 2565, หน้า 65; สุนิสา เถื่อนไพร, จีราดา อนุชิตนานนท์ และสราวุธ ลักษณะโต, 2567, หน้า 117) นอกจากนี้การบริหารจัดการต้นทุนทางโลจิสติกส์อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน รวมถึงเพิ่มผลตอบแทนให้แก่องค์กร (สุรศักดิ์ ลิ่มศรีพุทธิ์, 2566, หน้า 6)

ในกรณีของบริษัท ABC เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนอากาศยานในเขตปลอดอากร พบว่าการนำเข้าสินค้ากว่าร้อยละ 81 ใช้การขนส่งทางอากาศ โดยบริษัทใช้บริการผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนข้ามชาติ (global air courier) จำนวน 2 ราย เป็นผู้ให้บริการหลัก กำหนดให้เป็นผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B แม้ว่าการใช้บริการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการนำเข้า แต่การตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการยังขาดการเปรียบเทียบต้นทุนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้หลายกรณีอาศัยประสบการณ์หรือความเร่งด่วนของงานมากกว่าการวิเคราะห์เชิงข้อมูล และก่อให้เกิดค่าเสียโอกาสในการลดต้นทุน

อย่างไรก็ตามการเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนสำหรับอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอากาศยานมีความซับซ้อน เนื่องจากแต่ละรายการนำเข้ามีความแตกต่างด้านน้ำหนักสินค้า โครงสร้างอัตราค่าขนส่งตามโซนประเทศ และเงื่อนไขของเขตปลอดอากร (free zone) ที่เกี่ยวข้องกับพิธีการศุลกากร ส่งผลให้การเปรียบเทียบต้นทุนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงพัฒนาแนวทางการตัดสินใจแบบบูรณาการ (integrated decision guideline) โดยผสมผสานปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการ ต้นทุนจริง และลักษณะเฉพาะของรายการขนส่ง เพื่อพัฒนาแนวทางการเลือกผู้ให้บริการที่เหมาะสมสำหรับการนำเข้าสินค้าทางอากาศของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอากาศยาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

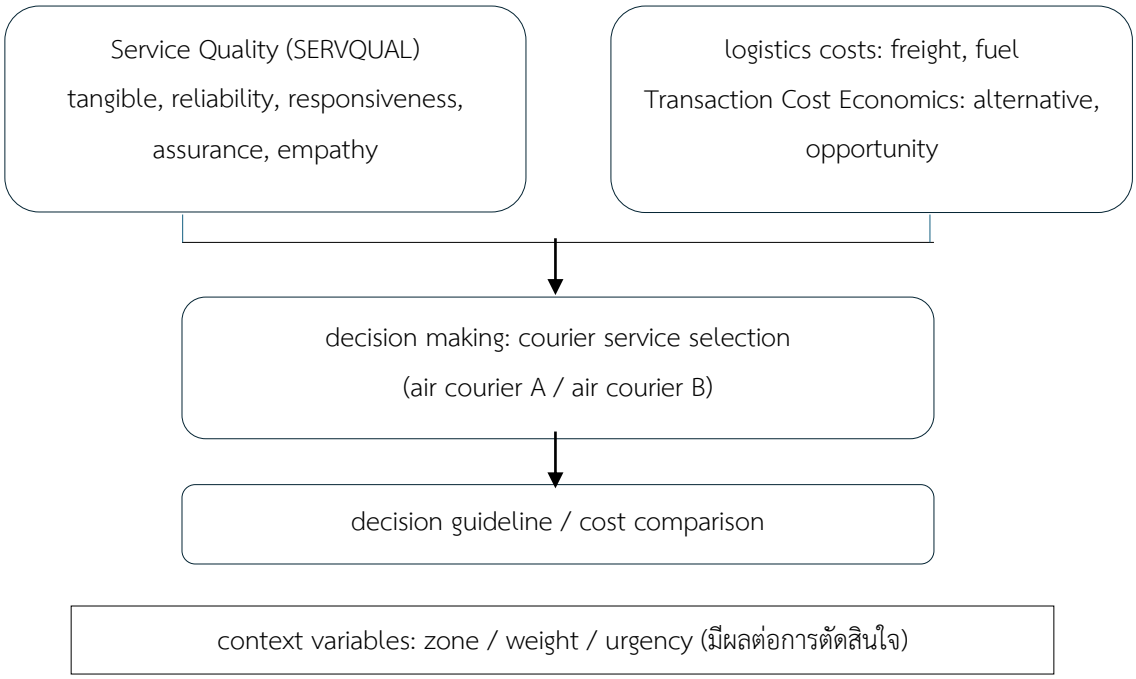
1. เพื่อประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศของบริษัท ABC
2. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่าขนส่งของผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B จากข้อมูลการนำเข้าและต้นทุนทางเลือกของบริษัท ABC
3. เพื่อบูรณาการปัจจัยการเลือกใช้บริการร่วมกับข้อมูลค่าขนส่งเพื่อจัดทำแนวทางหรือมาตรฐานการเลือกผู้ให้บริการที่เหมาะสมในแต่ละโซนประเทศและช่วงน้ำหนัก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้บูรณาการกรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL) ร่วมกับต้นทุนโลจิสติกส์ (logistics costs) และทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost Economics) เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนสำหรับการนำเข้าสินค้าทางอากาศ และพัฒนาแนวทางการตัดสินใจให้เหมาะสมกับลักษณะของรายการนำเข้าแต่ละประเภท

แนวคิดคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL) ที่พัฒนาโดย Parasuraman, Zeithaml & Berry (1988, p. 17) เสนอว่าคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ (tangibles) ความน่าเชื่อถือ (reliability) การตอบสนอง (responsiveness) การให้ความมั่นใจ (assurance) และการเอาใจใส่ลูกค้า (empathy) ซึ่งงานวิจัยนี้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินความสำคัญของปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วน สำหรับด้านต้นทุน การวิจัยนี้พิจารณาทั้งต้นทุนโลจิสติกส์โดยตรง ได้แก่ ค่าขนส่งและค่าธรรมเนียมน้ำมัน ร่วมกับทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost Economics) ของ Williamson (1979, pp. 233-237) อธิบายว่าการเลือกโครงสร้างการดำเนินธุรกรรมควรคำนึงถึงต้นทุนที่เกิดจากการกำกับดูแลความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา นอกเหนือจากต้นทุนโดยตรง ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในการวิเคราะห์ ต้นทุนทางเลือก (alternative cost) และ ค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ที่อาจเกิดจากการเลือกผู้ให้บริการภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน

งานวิจัยนี้จึงบูรณาการผลการประเมินคุณภาพการให้บริการร่วมกับ ต้นทุนโลจิสติกส์โดยตรง ต้นทุนทางเลือก และค่าเสียโอกาส แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับ โซนประเทศต้นทาง ช่วงน้ำหนักสินค้า และความเร่งด่วนของการนำเข้า เพื่อพัฒนาแนวทางการเลือกผู้ให้บริการที่เหมาะสมระหว่างผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านโลจิสติกส์ของบริษัท ABC ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผนและตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการขนส่งระหว่างประเทศขององค์กร โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและมีอำนาจในการตัดสินใจ จำนวน 5 คน

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ การวิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากรายการขนส่งจริง จำนวน 195 รายการ เป็นการนำเข้าสินค้าทางอากาศผ่านผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วน ภายใต้เงื่อนไขทางการค้าแบบ Ex Works (EXW) ในช่วงเวลาที่ศึกษา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุน เปรียบเทียบทางเลือก และคำนวณค่าเสียโอกาส โดยข้อมูลส่วนนี้เป็นแหล่งข้อมูลหลักที่สะท้อนผลลัพธ์เชิงต้นทุนได้อย่างเป็นรูปธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ผู้ให้บริการ จำนวน 18 ข้อ และตอนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการระหว่างผู้ให้บริการ A และ B จำนวน 18 ข้อ โดยตอนที่ 2 และ 3 มีข้อคำถามเหมือนกันโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, 1932, pp. 14-15) คือ 5 หมายถึงสำคัญมากที่สุด/พึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึงสำคัญมาก/พึงพอใจมาก 3 หมายถึงสำคัญปานกลาง/พึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึงสำคัญน้อย/พึงพอใจน้อย 1 หมายถึงไม่สำคัญเลย/พึงพอใจน้อยที่สุด นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content

validity) โดยมีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง .67-1 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (IOC≥.50) เนื่องจากเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเฉพาะกรณีศึกษาจำนวน 5 คน และ 2) แบบฟอร์มรวบรวมข้อมูลต้นทุน (cost recording form) ใช้บันทึกข้อมูลต้นทุนการนำเข้าสินค้าจากใบแจ้งหนี้และใบเสนอราคา ซึ่งครอบคลุมค่าขนส่ง (freight cost) และค่าธรรมเนียมน้ำมัน (fuel surcharge) โซนประเทศต้นทาง และน้ำหนักสินค้า เพื่อนำไปคำนวณต้นทุนจริง ต้นทุนทางเลือก (alternative cost) และค่าเสียโอกาส (opportunity cost) สำหรับการเปรียบเทียบต้นทุนระหว่างผู้ให้บริการแต่ละราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านโลจิสติกส์ที่มีบทบาทในการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิเก็บข้อมูลจากเอกสารภายในบริษัท ABC ประกอบด้วย รายงานการนำเข้าสินค้าทางอากาศและข้อมูลต้นทุนจริงของรายการขนส่ง ในเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2568 จำนวน 195 รายการ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย (Best, 1977, p. 174) ดังนี้ 4.21-5.00 หมายถึงมีความสำคัญมากที่สุด/พึงพอใจมากที่สุด 3.41-4.20 หมายถึงมีความสำคัญมาก/พึงพอใจมาก 2.61-3.40 หมายถึงมีความสำคัญปานกลาง/พึงพอใจปานกลาง 1.81-2.60 หมายถึงมีความสำคัญน้อย/พึงพอใจน้อย 1.00-1.80 หมายถึงไม่มีสำคัญเลย/พึงพอใจน้อยที่สุด และการวิเคราะห์ต้นทุนพิจารณาค่าขนส่งจริง ต้นทุนทางเลือก และค่าเสียโอกาส โดยค่าขนส่งคำนวณจาก freight charge และ fuel surcharge (total freight=freight charge+(freight charge X fuel surcharge)) และเปรียบเทียบต้นทุนระหว่างผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B เพื่อประเมินการเลือกใช้บริการที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลต้นทุนการขนส่งจริงของบริษัท โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยในการเลือกผู้ให้บริการ พบว่าบริษัทมีการนำเข้าสินค้าทางอากาศเป็นสัดส่วนสูง เนื่องจากสินค้าส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบและชิ้นส่วนอากาศยานที่มีมูลค่าสูงและมีความสำคัญต่อกระบวนการผลิต การขนส่งทางอากาศจึงมีบทบาทสำคัญในการลดระยะเวลาการขนส่งและลดความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน

1. การประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผู้ให้บริการ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผู้ให้บริการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยย่อยตามกรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL) ร่วมกับปัจจัยด้านต้นทุนโลจิสติกส์ (logistics costs) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยหลักในการเลือกผู้ให้บริการ

ปัจจัยหลัก	μ	σ	ระดับความสำคัญ	อันดับ
1. สิ่งที่สัมผัสได้ (tangible)	4.50	0.71	มากที่สุด	5
2. ความน่าเชื่อถือ (reliability)	4.87	0.12	มากที่สุด	1
3. การตอบสนอง (responsiveness)	4.73	0.12	มากที่สุด	2
4. การให้ความมั่นใจ (assurance)	4.67	0.12	มากที่สุด	3
5. การเอาใจใส่/เข้าใจลูกค้า(empathy)	4.67	0.12	มากที่สุด	4
6. ต้นทุนโลจิสติกส์ (logistics costs)	4.25	0.25	มากที่สุด	6

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความน่าเชื่อถือ (reliability) (μ=4.87, σ=0.12) รองลงมาการตอบสนอง (responsiveness) (μ=4.73, σ=0.12) การให้ความมั่นใจ (assurance) (μ=4.67, σ=0.12) การเอาใจใส่ลูกค้า (empathy) (μ=4.67, σ=0.12) และด้านต้นทุนโลจิสติกส์ (logistics costs) (μ=4.25, σ=0.25)

2. การประเมินความพึงพอใจการใช้บริการระหว่างผู้ให้บริการ A และ ผู้ให้บริการ B เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการของผู้ให้บริการ A และ B ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในแต่ละปัจจัยเพื่อประเมินความเหมาะสมของผู้ให้บริการแต่ละราย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการใช้บริการจำแนกตามปัจจัยย่อย

ปัจจัยย่อย	A		B		ผลเปรียบเทียบ
	μ	σ	μ	σ	
สิ่งที่สัมผัสได้ (tangible)					
1. อุปกรณ์ขนถ่าย	4.20	0.45	4.00	0.00	A
2. มีระบบติดตามสินค้าด้วยเลขพัสดุ (tracking) ที่มีประสิทธิภาพ	4.20	0.84	3.60	0.55	A

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยย่อย	A		B		ผลเปรียบเทียบ
	μ	σ	μ	σ	
ความน่าเชื่อถือ (reliability)					
3. การส่งมอบตรงเวลา	4.00	0.00	3.80	0.45	A
4. การจัดทำเอกสารที่ถูกต้องครบถ้วน	4.20	0.45	3.80	0.45	A
5. ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ เช่น ความสม่ำเสมอความถูกต้อง	4.40	0.55	4.20	0.45	A
การตอบสนอง (responsiveness)					
6. ความพร้อมในการตอบสนอง	4.80	0.45	3.40	0.89	A
7. ความรวดเร็วในการสื่อสาร	4.00	0.71	3.20	0.45	A
8. การแก้ไขปัญหาในกรณีฉุกเฉินได้ทันท่วงที	4.00	0.71	3.40	0.55	A
การให้ความมั่นใจ (assurance)					
9. ความปลอดภัยของสินค้า	4.20	0.45	4.20	0.45	Equal
10. ผู้ให้บริการมีความรู้และความเชี่ยวชาญ	4.20	0.45	3.80	0.84	A
11. การสร้างความมั่นใจให้ลูกค้า ให้ข้อมูลที่ชัดเจน	4.20	0.45	4.00	0.71	A
การเอาใจใส่/เข้าใจลูกค้า (empathy)					
12. ผู้ให้บริการเข้าใจความต้องการเฉพาะ	4.40	0.55	3.80	0.84	A
13. การดูแลและแก้ไขปัญหาอย่างใส่ใจ	4.00	0.71	3.80	0.45	A
14. การสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า	4.00	0.71	3.60	0.55	A
ต้นทุนโลจิสติกส์ (logistics costs)					
15. ราคาค่าขนส่ง	4.60	0.55	3.40	0.55	A
16. เงื่อนไขการชำระเงิน	4.00	0.00	3.60	0.55	A
17. โซนของประเทศต้นทาง	3.60	0.55	3.40	0.55	A
18. น้ำหนักของสินค้า/น้ำหนักปริมาตรสินค้า	4.00	0.00	3.60	0.55	A

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ให้บริการ A มีระดับความพึงพอใจสูงกว่าผู้ให้บริการ B จำนวน 17 ปัจจัย จากทั้งหมด 18 ปัจจัย ขณะที่ด้านความปลอดภัยของสินค้า มีระดับความพึงพอใจเท่ากัน เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการประเมินความสำคัญของปัจจัยในตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (reliability) และการตอบสนอง (responsiveness) ซึ่งผู้ให้บริการ A ได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าผู้ให้บริการ B ในทุกปัจจัยย่อยของทั้งสองด้าน ผลการประเมินดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาแนวทางการเลือกผู้ให้บริการในตารางที่ 6

3. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่าขนส่งสินค้าระหว่างผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B การวิเคราะห์ค่าขนส่งใช้ข้อมูลจากใบแจ้งหนี้ และใบเสนอราคาของผู้ให้บริการ ในช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2568 โดยต้นทุนรวมประกอบด้วยค่าขนส่งและค่าธรรมเนียมน้ำมัน

สำหรับผู้ให้บริการ A รายการขนส่งที่เกิดขึ้นจริงใช้อัตราค่าธรรมเนียมน้ำมันตามที่เรียกเก็บในแต่ละรายการ ขณะที่การคำนวณต้นทุนทางเลือก (alternative cost) ใช้อัตราสูงสุดของแต่ละเดือนเพื่อการประมาณการ ส่วนผู้ให้บริการ B ใช้อัตราค่าธรรมเนียมน้ำมันตามที่บริษัทกำหนดในแต่ละเดือน

ต้นทุนทางเลือกคำนวณจากต้นทุนของผู้ให้บริการอีกบริษัทหนึ่ง และค่าเสียโอกาส (opportunity cost) คำนวณจากส่วนต่างของต้นทุนรวมระหว่างผู้ให้บริการที่เลือกใช้จริงกับทางเลือก

ตารางที่ 3 สรุปต้นทุนการขนส่ง ข้อมูลการนำเข้าสินค้าของบริษัท ABC ช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2568

รายการ	สรุปต้นทุน
จำนวนรายการขนส่ง	195 รายการ
ต้นทุนจริง	1,280,513.40 บาท
ค่าเสียโอกาส	204,580.88 บาท
ศักยภาพในการลดต้นทุน	15.98%

จากตารางที่ 3 พบว่าบริษัทมีต้นทุนการขนส่งรวม 1,280,513.40 บาท และมีค่าเสียโอกาส 204,580.88 บาท หรือร้อยละ 15.98 ของต้นทุนรวม

ตารางที่ 4 การกระจายรายการขนส่งตามช่วงน้ำหนัก ข้อมูลการนำเข้าสินค้าของบริษัท ABC ช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2568

ช่วงน้ำหนัก (กิโลกรัม)	จำนวนรายการขนส่ง	ร้อยละ
0.00–5.00	88	45.13
5.01–10.00	29	14.87
10.01–20.00	23	11.79
20.01–30.00	18	9.23
30.01–70.00	25	12.82
70.01–100.00	2	1.03
100.01–200.00	8	4.10
>200.00	2	1.03
รวม	195	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่ารายการขนส่งช่วงน้ำหนัก 0.00-5.00 กิโลกรัมมีจำนวนมากที่สุด 88 รายการ คิดเป็นร้อยละ 45.13 รองลงมาช่วง 5.01–10.00 กิโลกรัม จำนวน 29 รายการ คิดเป็นร้อยละ 14.87 โดยรายการขนส่งที่มีน้ำหนักไม่เกิน 20 กิโลกรัมมีรวม 140 รายการ คิดเป็นร้อยละ 71.79

ตารางที่ 5 การกระจายรายการขนส่งตามโซน ข้อมูลการนำเข้าสินค้าของบริษัท ABC ช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2568

โซน	ผู้ให้บริการ A	ผู้ให้บริการ B	รวม	ร้อยละ ผู้ให้บริการ A	ร้อยละ ผู้ให้บริการ B
เอเชีย	41	6	47	87.23%	12.77
ยุโรป	61	19	80	76.25%	23.75
อเมริกาเหนือและแคริบเบียน	38	30	68	55.88%	44.12
รวม	140	55	195	71.79%	28.21

จากตารางที่ 5 พบว่าโซนยุโรปมีรายการขนส่งมากที่สุด จำนวน 80 รายการ คิดเป็นร้อยละ 41.03 รองลงมาโซนอเมริกาเหนือและแคริบเบียน จำนวน 68 รายการ และโซนเอเชีย จำนวน 47 รายการ

ผู้ให้บริการ A มีสัดส่วนการใช้งานสูงกว่าผู้ให้บริการ B ในทุกโซน โดยมีสัดส่วนสูงที่สุดในโซนเอเชีย ร้อยละ 87.23 ขณะที่โซนอเมริกาเหนือและแคริบเบียนมีสัดส่วนการใช้ผู้ให้บริการ B ร้อยละ 44.12

4. การพัฒนาเป็นแนวทางการตัดสินใจสำหรับการเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ โดยพัฒนาจากผลการวิเคราะห์ต้นทุนและข้อมูลรายการขนส่ง

ตารางที่ 6 แนวทางการเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ พัฒนาจากข้อมูลการขนส่งจริงของบริษัท ABC ในช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2568 และผลการวิเคราะห์ต้นทุนค่าขนส่งของผู้ให้บริการ A และผู้ให้บริการ B

โซน	ช่วงน้ำหนัก	ผลการวิเคราะห์	แนวทางการเลือกผู้ให้บริการ
เอเชีย	ทุกช่วงน้ำหนัก	ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ A มีต้นทุนต่ำกว่าโดยรวม	เลือกผู้ให้บริการ A
ยุโรป	ทุกช่วงน้ำหนัก	ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ A มีต้นทุนต่ำกว่าโดยรวม	เลือกผู้ให้บริการ A
อเมริกาเหนือและแคริบเบียน (อ้างอิงข้อมูลเฉพาะอเมริกา)	<10 kg	ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศ A มีต้นทุนต่ำกว่าโดยรวม	เลือกผู้ให้บริการ A
อเมริกาเหนือและแคริบเบียน (อ้างอิงข้อมูลเฉพาะอเมริกา)	>10 kg	ต้นทุนแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละรายการขนส่ง	เปรียบเทียบต้นทุนก่อนตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ

จากตารางที่ 6 บูรณาการข้อมูลการใช้งานจริงจำนวน 195 รายการ ร่วมกับผลการวิเคราะห์ต้นทุน พบว่าในโซนเอเชียและยุโรป ผู้ให้บริการ A มีสัดส่วนการใช้งานสูง และมีแนวโน้มต้นทุนต่ำกว่าในรายการขนส่งส่วนใหญ่ จึงเหมาะสมสำหรับใช้เป็นผู้ให้บริการหลัก สำหรับโซนอเมริกาเหนือและแคริบเบียน พบว่าความแตกต่างของต้นทุนขึ้นอยู่กับช่วงน้ำหนักสินค้า ทำให้ควรเปรียบเทียบราคาก่อนตัดสินใจในแต่ละรายการขนส่ง อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์นี้อ้างอิงจากประเทศที่มีการนำเข้าในช่วงเวลาที่ศึกษาอาจแตกต่างได้หากมีการนำเข้าจากประเทศอื่นในโซนเดียวกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือและการตอบสนองมีความสำคัญสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรมีลักษณะอ่อนไหวต่อเวลา โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการบินที่มีการพึ่งพากระบวนการผลิตในระดับสูง ซึ่งความล่าช้าเพียงเล็กน้อยอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ Tang, Tan, Tan, Tan, Almawad & Alosaimi (2022, p. 148) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือและการตอบสนองเป็นตัวกำหนดความพึงพอใจและการเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุด่วนในระดับนานาชาติ แม้ว่าต้นทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ผู้ปฏิบัติงานยังคงให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการมากกว่า โดยเฉพาะด้านความรวดเร็วและความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับ สุภาวดี สายสนิท และกัญญารัตน์ นิ่มตระกูล (2568, หน้า 124) ที่พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากกว่าปัจจัยด้านต้นทุนในบางสถานการณ์ ยังสอดคล้องกับ ประกาศิต หวังเกษม และชินณโส วิสิทธิ์นิติกิจา (2568, หน้า 73) ที่พบว่าคุณภาพการให้บริการด้านโลจิสติกส์มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาครั้งนี้ที่ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและการตอบสนอง

ด้านต้นทุน พบค่าเสียโอกาสร้อยละ 15.98 สะท้อนว่าการตัดสินใจในอดีตยังไม่ได้อาศัยข้อมูลเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ศรีศรินทร์ สุขสุทธิ, ณัฐธยาน์ อธิรัฐจิรชัย, เอกนรี ทุมพล และศศิวิมล ว่องวิไล (2564, หน้า 22) แนวคิดต้นทุนโลจิสติกส์รวมที่ระบุว่าการพิจารณาเฉพาะค่าขนส่งอาจไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงขององค์กร แม้ว่าผู้ให้บริการบางรายจะไม่ได้มีต้นทุนต่ำที่สุดในทุกกรณี แต่ยังคงได้รับความพึงพอใจในระดับสูง เนื่องจากสามารถลดความไม่แน่นอนในการดำเนินงานได้ แสดงให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือของบริการสามารถสร้างคุณค่าได้มากกว่าความแตกต่างของต้นทุนในบางกรณี ดังนั้นแนวทางการบริหารผู้ให้บริการหลายรายจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม เนื่องจากสามารถสร้างสมดุลระหว่างคุณภาพบริการ ต้นทุน และความเสี่ยงในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Shyamaladevi & Preethi (2025, p. 4) ที่เสนอให้พิจารณาความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างต้นทุนและคุณภาพการให้บริการ นอกจากนี้ผลการศึกษายังสะท้อนว่าการขาดเครื่องมือเปรียบเทียบต้นทุนทำให้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนบุคคล ด้วยเหตุนี้การพัฒนากรอบการตัดสินใจจึงสามารถช่วยให้องค์กรมีมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจด้านโลจิสติกส์ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่าการเลือกผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนทางอากาศควรพิจารณาทั้งคุณภาพการให้บริการและต้นทุนควบคู่กัน สอดคล้องกับกรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL) ที่ให้ความสำคัญกับมิติด้านความน่าเชื่อถือและการตอบสนอง ขณะเดียวกันข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost Economics) ที่อธิบายความสำคัญของต้นทุนทางเลือก (alternative cost) และค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ในการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ ดังนั้นการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการจึงควรพิจารณาทั้งคุณภาพการให้บริการ ต้นทุนโลจิสติกส์โดยตรง ตลอดจนต้นทุนทางเลือกและค่าเสียโอกาสควบคู่กัน การบูรณาการกรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL)

ร่วมกับต้นทุนโลจิสติกส์และทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost Economics) จึงช่วยสนับสนุนการพัฒนาแนวทางการเลือกผู้ให้บริการให้เหมาะสมกับลักษณะของรายการนำเข้าแต่ละประเภท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรใช้ผู้ให้บริการ A เป็นผู้ให้บริการหลัก และใช้ผู้ให้บริการ B เป็นทางเลือกในรายการขนส่งที่มีต้นทุนได้เปรียบ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและลดความเสี่ยงด้านต้นทุน

2. ควรพัฒนากระบวนการเปรียบเทียบต้นทุน ควรกำหนดขั้นตอนให้มีการเปรียบเทียบราคาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะรายการขนส่งที่มีมูลค่าสูง รายการขนส่งที่มีน้ำหนักมาก หรือรายการขนส่งที่ไม่เร่งด่วน เพื่อป้องกันค่าเสียโอกาสที่ไม่จำเป็น

3. ควรจัดทำแนวทางการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการตามรายการขนส่ง บริษัทสามารถใช้ผลการศึกษานี้พัฒนาเป็นแนวทาง เพื่อให้การตัดสินใจมีมาตรฐานเดียวกัน

4. ควรจัดทำฐานข้อมูลต้นทุนโลจิสติกส์ การจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มต้นทุน และใช้เป็นข้อมูลในการเจรจาต่อรองกับผู้ให้บริการในอนาคต

5. ควรพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจ เช่น แบบจำลองต้นทุนหรือแดชบอร์ด เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและลดความคลาดเคลื่อนจากดุลยพินิจส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผู้ให้บริการเพิ่มเติม ผู้ให้บริการในระดับภูมิภาค (regional courier) เพื่อเปรียบเทียบทางเลือกในตลาดให้กว้างขึ้น และเพิ่มทางเลือกในการตัดสินใจ

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการขนส่ง (lead time) และต้นทุน (cost) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (trade-off)

3. วิเคราะห์ข้อมูลในระยะยาว เช่น 1-3 ปี เพื่อดูแนวโน้มต้นทุน

4. ขยายขอบเขตการวิเคราะห์ไปสู่ต้นทุนรวมของห่วงโซ่อุปทาน (total supply chain cost) เช่น ต้นทุนสินค้าคงคลัง (inventory holding cost) และต้นทุนจากการหยุดชะงักของการผลิต

5. พัฒนาแบบจำลองการเลือกผู้ให้บริการ เช่น แบบจำลองการให้คะแนน (scoring model) หรือแบบจำลองเชิงเหมาะสมที่สุด (optimization model) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ

6. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหลายองค์กรหรือหลายอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในภาพรวม เนื่องจากข้อมูลในการศึกษานี้มาจากบริษัทเดียว อาจมีลักษณะการขนส่งเฉพาะตัว

บรรณานุกรม

ธัญนรีภัคค์ วาดี. (2565). ***การประเมินปัจจัยในการเลือกผู้ให้บริการขนส่งโดยคำนึงถึงความยั่งยืน***. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประกาศิต หวังเกษม และชินณโส วิสิทธิ์นิติกิจา. (2568). คุณภาพการให้บริการโลจิสติกส์ในการขนถ่ายสินค้าหน้าท่าเรือของบริษัท บัลค์ โปรส์ จำกัด. ***วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี***, ***21***(1), หน้า 62-75.

ศรีศรินทร์ สุขสุทธิ, ณัฐธยาน์ อธิรัฐจิรชัย, เอกนรี ทุมพล, และศศิวิมล ว่องวิไล. (2564). การวิเคราะห์ต้นทุนด้านโลจิสติกส์สำหรับผู้ประกอบการกิจการขนส่งเอกชน กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด. ***วารสารเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขา มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์)***, ***7***(1), หน้า 15-28.

สุนิสา เถื่อนไพร, จีราดา อนุชิตนานนท์, และสราวุธ ลักษณะโต. (2567). การเลือกรูปแบบการขนส่งสินค้าที่เหมาะสมด้วยวิธีกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์: กรณีศึกษาบริษัทผู้ผลิตกระจกนิรภัย. ***วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนเรศวร***, ***20***(1), หน้า 108-118.

สุภาวดี สายสนิท และกัญญารัตน์ นิ่มตระกูล. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการขนส่งพัสดุและเอกสารด่วนไปต่างประเทศในกรุงเทพมหานคร. ***วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์และกลยุทธ์การจัดการ***, ***12***(1), หน้า 110-129.

สุรศักดิ์ ลิ่มศรีพุทธิ์. (2566). ***การศึกษาต้นทุนโลจิสติกส์ของการขนส่งสินค้าทางอากาศ: กรณีศึกษาบริษัท ABC***. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน (สหสาขาวิชาการ) สาขาวิชาการจัดการด้านโลจิสติกส์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Best, J. W. (1977). ***Research in Education*** (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

DHL Group. (2024, September 03). ***Insights shaping tomorrow: DHL Logistics Trend Radar 7.0 unveils emerging AI trends and sustainable solutions*** (Online). Available: https://group.dhl.com/en/media-relations/press-releases/2024/dhl-logistics-trend-radar-unveils-emerging-ai-trends-and-sustainable-solutions.html [2025, July 28].

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. ***Archives of Psychology***, ***22***(140), pp. 1-55.

McKinsey & Company. (2022, June 14). ***Future supply chains: Resilience, agility, sustainability*** (Online). Available: https://www.mckinsey.com/capabilities/operations/our-insights/future-proofing-the-supply-chain [2025, July 28].

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. ***Journal of Retailing***, ***64***(1), pp. 12-37.

Shyamaladevi, E., & Preethi, D. (2025). A study of international courier service quality and customer satisfaction. ***International Journal for Multidisciplinary Research***, ***7***(1), pp. 1-5.

Tang, R. Q., Tan, Y. J., Tan, Z. X., Tan, Y. T., Almawad, G., & Alosaimi, A. (2022). A study of courier service quality and customer satisfaction. ***International Journal of Applied Business and International Management***, ***7***(1), pp. 137-150.

Williamson, O. E. (1979). Transaction-Cost Economics: The Governance of Contractual Relations. ***Journal of Law and Economics, 22***(2), pp. 233-261.

World Economic Forum. (2020, March 23). ***How China can rebuild global supply chain resilience after COVID-19*** (Online). Available: https://www.weforum.org/stories/2020/03/coronavirus-and-global-supply-chains [2025, July 28].

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

ACADEMIC ADMINISTRATION OF WATYANNARANGSARAM SCHOOL UNDER CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ดาวประกาย นันทพรหม*

Daoprakai Nanthaprom*

โรงเรียนวัดญาณรังษาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ฉะเชิงเทรา

Watyannarangsaram School, Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1, Chachoengsao

*Corresponding Author e-Mail: drdaoprakai.r@gmail.com

(Received: 2026, February 16; Revised: 2026, May 7; Accepted: 2026, August 13)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 รวมจำนวน 16 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; โรงเรียนประถม

ABSTRACT

This research aimed to examine the state of academic administration at Watyannarangasaram School under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 9 teachers and 7 members of the Basic Education School Committee of Watyannarangasaram School under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1, totaling 16 participants, selected using purposive sampling. The research instrument was a questionnaire on the academic administration of Watyannarangasaram School under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that the overall level of opinions regarding the academic administration of Watyannarangasaram School was high. When considered by individual aspects, the opinions ranged from moderate to very high. Ranked in descending order of mean scores, the aspects were measurement and evaluation of learning outcomes, school curriculum development, learning process management, research for educational quality development, and educational supervision, respectively.

Keywords: Academic Administration; School Administrators; Primary Schools

บทนำ

การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะเป็นกระบวนการหลักที่สร้างรากฐานความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยรวมทั้งการจัดทำนโยบายด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายใน และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากบริบทของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุกและทักษะศตวรรษที่ 21 ทำให้หน่วยบริหารการศึกษาต่าง ๆ ต้องยกระดับบทบาทของผู้บริหารเพื่อพัฒนางานวิชาการให้ทันต่อบริบทและความคาดหวังของสังคม

การบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะ “การบริหารงานวิชาการ” ซึ่งถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาครูผู้สอน ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 3-15) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นภารกิจหลักที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

งานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของชุมชน ผู้ปกครอง จัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานให้เป็น

สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ หรือเป็นแนวทางให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป (อุทัย กมลศิลป์ และคณะ, 2568, หน้า 108) สอดคล้องกับ ธนกร นามวิชัย และบรรจบ บุญจันทร์ (2567, หน้า 475-476) ได้กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรที่ศึกษาความต้องการของชุมชนและผู้เรียนเพื่อให้เกิดความหมายและใช้ได้จริง ควบคู่กับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหา การวางแผนและดำเนินการนิเทศภายในอย่างมีส่วนร่วมและต่อเนื่องโดยเน้นการพัฒนา การเสริมสร้างศักยภาพครูในการวัดและประเมินผลให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดหาและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีที่เพียงพอและเหมาะสม ตลอดจนการดำเนินงานประกันคุณภาพและเผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาดโรงเรียน สภาพบริบทชุมชน ความพร้อมของบุคลากร และทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนยังมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิด วิเคราะห์ การอ่านออกเขียนได้ และสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกการนิเทศที่สามารถเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์ (2553, หน้า 12-13) กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการช่วยเหลือ แนะนำ และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และสุวิมล ว่องวาณิช (2556, หน้า 85-86) เสนอว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการมีส่วนร่วม การสะท้อนผล และการใช้ข้อมูลจริงจากการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้ง สมคิด บางโม (2554, หน้า 102-103) ชี้ให้เห็นว่าการนิเทศแบบสั่งการจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาเป็นการนิเทศเชิงพัฒนา

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ยังมีประเด็นที่ต้องพัฒนา ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีบริบทชุมชนกึ่งชนบท ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและเกษตรกรรม จากการบริหารจัดการที่ผ่านมา พบว่ายังมีประเด็นที่ควรพัฒนาในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน และระบบนิเทศภายใน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษา

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ในปีการศึกษา 2567 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับจังหวัด ระดับสังกัด ระดับภาค และระดับประเทศในเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในรายวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีความแตกต่างของคะแนนอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างโรงเรียนกับบริบทการศึกษาในระดับที่กว้างขึ้น แม้รายวิชาภาษาไทยจะมีผลคะแนนใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของระดับต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถยืนยันถึงความเข้มแข็งของคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมได้อย่างชัดเจน ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมักประสบปัญหาด้านทรัพยากรทางการศึกษา บุคลากรครูที่ไม่ครบชั้นหรือไม่ตรงสาขาวิชาเอก ตลอดจนข้อจำกัดด้านสื่อ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ อันส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด (โรงเรียนวัดญาณรังษาราม, 2567, หน้า 17)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของโรงเรียนขนาดเล็กแห่งนี้ จึงมีความสำคัญและเร่งด่วนอย่างยิ่ง เนื่องจากข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สะท้อนถึงแนวโน้มของคุณภาพผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานในระดับชาติ การดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับการรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 (2567, หน้า 50) ที่ระบุว่าผู้บริหารควรนำผลการทดสอบระดับมาตรฐานมาเทียบเคียงกับสถิติในระดับต่างๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการใช้ประโยชน์ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการประเมินสถานะโดยใช้ผลสอบเป็นกระจกสะท้อนภาพรวมและศักยภาพของโรงเรียน ด้านการบริหารและจัดสรรทรัพยากร โดยนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนแก้ไขปัญหา พัฒนาการบริหารจัดการ และจัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้ตรงจุดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และด้านการกำกับติดตามโดยใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางระบบนิเทศภายใน เพื่อตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

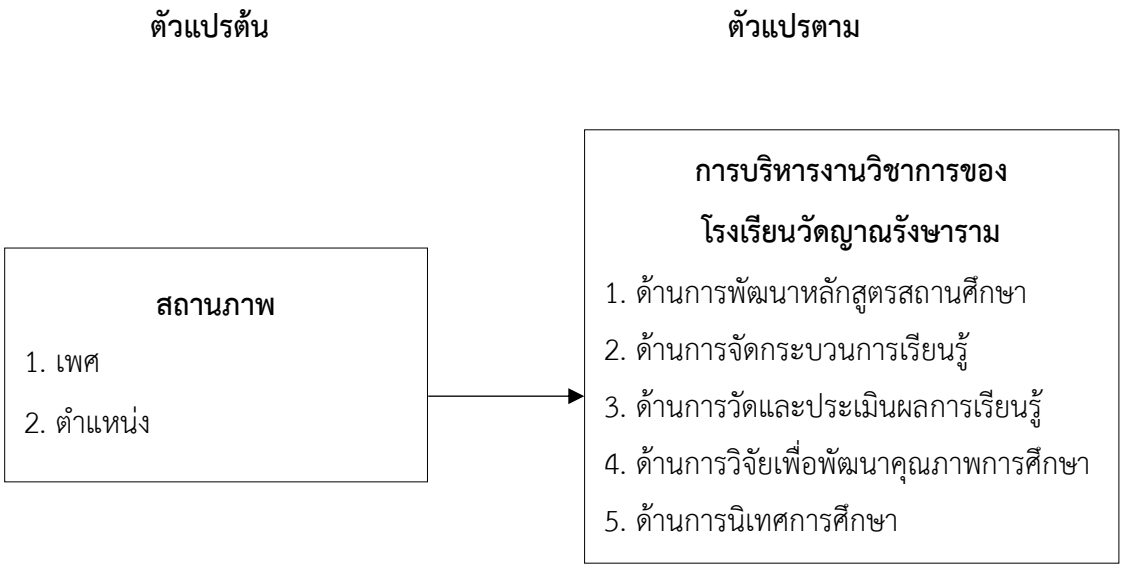
ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางยกระดับคุณภาพการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1” เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการจากนักวิชาการและนักวิจัย ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 114), สุกัญญา แช่มช้อย (2562, หน้า 73-82), ณพรรษกรณ์ ชัยพรม (2565, หน้า 114-118), พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2564, หน้า 45-60), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2563, หน้า 97-110), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 49–56 อ้างถึงใน ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563, หน้า 88-97), Robinson (2017, pp. 94-101), Fullan (2021, pp. 54-66), Darling-Hammond (2022, pp. 121-135) จากการรวบรวมงานวิจัยทั้งไทยและต่างประเทศ พบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นครู จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 รวมทั้งสิ้น 16 คน (โรงเรียนวัดญาณรังษาราม, 2567, หน้า 4) ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพ เป็นแบบเลือกตอบ และตอนที่ 2 การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 10 ข้อ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน

10 ข้อ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 10 ข้อ และด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 10 ข้อ รวม 50 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1962, p. 247) ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60-1 และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1951, p. 297) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .99 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแนบ QR CODE แบบสอบถามไปกับหนังสือนำส่งให้กลุ่มตัวอย่างและแจ้งทางกลุ่มไลน์ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้วยการแนบลิงก์แบบสอบถามโดยใช้ระบบออนไลน์ (google form) ระหว่างวันที่ 30 มกราคม-12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2569 ผู้วิจัยติดตามรวบรวมข้อมูลกลับคืนครบถ้วนในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2569

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เกณฑ์การแปลค่าคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 350-351) ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง1.51-2.50 หมายถึงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย 1.00-1.50 หมายถึงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	11	68.75
หญิง	5	31.25
รวม	16	100.00
ตำแหน่ง		
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	7	43.75
ครู	9	56.25
รวม	16	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 16 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 และเพศหญิง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งครู จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนวัดญาณรังษารามโดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.50	0.41	มาก	2
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.00	0.61	มาก	3
3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.56	0.31	มากที่สุด	1
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.72	0.45	มาก	4
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.47	0.43	ปานกลาง	5
ค่าเฉลี่ยรวม	3.98	0.17	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ=3.98, σ=0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นมีตั้งแต่ระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.56, σ=0.31) รองลงมาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก (μ=4.50, σ=0.41) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (μ=4.00, σ=0.61) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (μ=3.72, σ=0.45) และด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง (μ=3.47, σ=0.43)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. สถานศึกษามีการวิเคราะห์บริบทและความต้องการก่อนพัฒนาหลักสูตร	4.38	0.50	มาก	7
2. สถานศึกษามีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ	4.44	0.51	มาก	6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	μ	σ	ระดับ	อันดับ
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ	4.69	0.48	มากที่สุด	1
4. ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร	4.50	0.73	มาก	5
5. หลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและนโยบายการศึกษา	4.31	0.48	มาก	8
6. หลักสูตรตอบสนองความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน	4.25	0.58	มาก	9
7. หลักสูตรเชื่อมโยงกับบริบทและความต้องการของชุมชน	4.19	0.54	มาก	10
8. หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	4.63	0.50	มากที่สุด	2
9. หลักสูตรส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.56	0.51	มากที่สุด	4
10. หลักสูตรสถานศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยรวม	4.63	0.62	มากที่สุด	3
ค่าเฉลี่ยรวม	4.50	0.41	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ=4.50, σ=0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ (μ=4.69, σ=0.48) รองลงมาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (μ=4.63, σ=0.50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ได้แก่ หลักสูตรเชื่อมโยงกับบริบทและความต้องการของชุมชน (μ= 4.19, σ=0.54) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	3.50	0.73	ปานกลาง	3
2. ครูจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.31	0.48	ปานกลาง	7

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	μ	σ	ระดับ	อันดับ
3. ครูมีการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน	3.43	0.51	ปานกลาง	4
4. ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.00	0.63	ปานกลาง	10
5. ครูมีการเรียนรู้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.25	0.68	ปานกลาง	9
6. ครูใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการเรียนการสอน	3.50	0.52	ปานกลาง	2
7. ครูการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน	3.38	0.72	ปานกลาง	6
8. ครูมีการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.25	0.58	ปานกลาง	8
9. ครูมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	3.38	0.62	ปานกลาง	5
10. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	3.69	0.48	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	0.61	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่าความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ=4.00, σ=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นลำดับแรกคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (μ=3.69, σ=0.48) รองลงมาครูใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีในการเรียนการสอน (μ=3.50, σ=0.52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (μ=3.00, σ=0.63) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการประเมินผลอย่างเป็นระบบ	4.69	0.48	มากที่สุด	1
2. ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	4.63	0.62	มากที่สุด	2
3. ครูมีการประเมินสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน	4.56	0.51	มากที่สุด	3

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	μ	σ	ระดับ	อันดับ
4. ครูมีการประเมินเพื่อการเรียนรู้	4.44	0.63	มาก	7
5. ครูนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนการสอน	4.19	0.83	มาก	10
6. ครูประเมินผลด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม	4.56	0.63	มากที่สุด	4
7. ครูได้รับการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล	4.31	0.70	มาก	9
8. ครูมีการประเมินสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้	4.50	0.52	มากที่สุด	5
9. ครูมีการประเมินช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียน	4.38	0.50	มาก	8
โดยรวม				
10. ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับจากการประเมิน	4.44	0.51	มาก	6
ค่าเฉลี่ยรวม	4.56	0.30	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณสังวราราม ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ=4.56, σ= 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (μ=4.69,σ=0.48) รองลงมาครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย (μ= 4.63, σ=0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ครูนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนการสอน (μ=4.19, σ=0.83) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน	3.06	0.68	ปานกลาง	10
2. สถานศึกษามีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของครู	3.25	0.68	ปานกลาง	9
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนทรัพยากรและเวลา	3.56	0.51	มาก	1
ในการทำวิจัย				
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบติดตามและประเมิน	3.44	0.51	ปานกลาง	3
ผลการวิจัยของครู				

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	μ	σ	ระดับ	อันดับ
5. ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยถูกใช้ประกอบการตัดสินใจทางวิชาการ	3.50	0.52	ปานกลาง	2
6. ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยช่วยพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง	3.30	0.48	ปานกลาง	6
7. ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยยกระดับคุณภาพสถานศึกษาโดยรวม	3.25	0.58	ปานกลาง	8
8. ครูนำผลการวิจัยไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	3.38	0.50	ปานกลาง	4
9. ครูนำผลการวิจัยถูกนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.25	0.45	ปานกลาง	7
10. ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการทำวิจัย	3.31	0.48	ปานกลาง	5
ค่าเฉลี่ยรวม	3.72	0.45		

จากตารางที่ 6 พบว่าความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ=3.72, σ=0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนทรัพยากรและเวลาในการทำวิจัย (μ=3.56, σ=0.51) รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยถูกใช้ประกอบการตัดสินใจทางวิชาการ (μ=3.50, σ=0.52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน (μ=3.06, σ=0.68) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการนิเทศการศึกษา

ด้านการนิเทศการศึกษา	μ	σ	ระดับ	อันดับ
1. ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศมุ่งเน้นการพัฒนามากกว่าการควบคุม	3.81	0.40	มาก	1
2. ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ	3.44	0.51	ปานกลาง	10

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้านการนิเทศการศึกษา	μ	σ	ระดับ	อันดับ
3. ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศดำเนินการในบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร	3.69	0.45	มาก	3
4. ผู้บริหารสถานศึกษานำการนิเทศส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู	3.62	0.50	มาก	8
5. ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศเชื่อมโยงกับการพัฒนาวิชาชีพครู	3.75	0.45	มาก	2
6. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการนิเทศสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา	3.69	0.48	มาก	4
7. ครูได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากการนิเทศ	3.64	0.50	มาก	6
8. ครูนำผลการนิเทศถูกนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน	3.50	0.52	มาก	9
9. ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศ	3.65	0.50	มาก	5
10. ครูนำผลการนิเทศช่วยพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.63	0.50	มาก	7
ค่าเฉลี่ยรวม	3.47	0.42	ปานกลาง	

จากตารางที่ 7 พบว่าความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (μ=3.47, σ=0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศมุ่งเน้นการพัฒนามากกว่าการควบคุม (μ=3.81, σ=0.40) รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศเชื่อมโยงกับการพัฒนาวิชาชีพครู (μ=3.75, σ=0.45) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ (μ=3.44, σ=0.51) อยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการวางแผน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศภายใน และด้านการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูและบุคลากรรับรู้ถึงประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในทางบวก ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดทิศทางและกำกับติดตามการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ปรียาพร

วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 12-15) ที่กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพผู้เรียน หากมีการดำเนินงานด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผล และการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับดี ยังสอดคล้องกับ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2556, หน้า 25-28) ที่อธิบายว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีผลต่อความร่วมมือของครูในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ส่งผลให้ประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ (2554, หน้า 89-93) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง ยังสอดคล้องกับ กาญจนา แต่งตั้ง และสาโรจน์ เผ่าวงศากุล (2567, หน้า 43) ที่พบว่าการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียนในฐานะกลไกสำคัญของการพัฒนางานวิชาการ สะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียน แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการจัดอบรมหรือพัฒนาศักยภาพครูในระดับที่ดี อย่างไรก็ตามการพัฒนาทักษะด้านระเบียบวิธีวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานวิจัยอาจต้องได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อยกระดับคุณภาพผลงานวิจัยให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

2. ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการนำหลักสูตรไปใช้จริงในสถานศึกษา มีการกำกับ ติดตาม และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนและดำเนินงานตามโครงสร้างหลักสูตรอย่างมีทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าการที่ผู้บริหารส่งเสริมการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบเป็นบทบาทสำคัญของการบริหารงานวิชาการ สอดคล้องกับ ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 36-39) ที่กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการวางแผน สนับสนุน และกำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง หากมีการบริหารอย่างเป็นระบบจะทำให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ ยังสอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์ (2550, หน้า 72-75) ที่อธิบายว่าการนำหลักสูตรไปใช้ต้องอาศัยการบริหารจัดการ การนิเทศ และการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อให้ครูสามารถแปลงหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ณัฐวัชร โตสัจจะ และจุลดิศ คัญทัพ (2567, หน้า 39-40) ที่พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรมีความสอดคล้องกับงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ชุมชน และความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการจัดสรรงบประมาณเพื่อ

สนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการบุคลากรให้ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่ตรงตามสาขาวิชาเอก รวมถึงการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาและอบรมด้านการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับ สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย, ดุจฤดี ประเสริฐสวัสดิ์, กาญจนา บุญส่ง และนิภา เพชรสม (2568, หน้า 242) ที่พบว่า การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามบริบทของโรงเรียนและความหลากหลายของผู้เรียน เช่น หลักสูตรสามารถปรับให้เข้ากับความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบททางวัฒนธรรม

3. ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณสังวราราม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับแรกคือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และสะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2557, หน้า 120-125) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งการคิด การปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ยังสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2558, หน้า 45-49) ที่อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนต้องมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะส่งผลต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ อนุวรรต บุญเรือง, ทัศนีย์ บุญมาภิ และสุรศักดิ์ สุทธสิริ (2566, หน้า 49) ที่พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการประเมินผล ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาครูในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ

4. ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณสังวราราม ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการประเมินผลอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านการประเมินผลที่ชัดเจน มีการกำหนดแนวทาง ติดตาม ตรวจสอบ และใช้ข้อมูลผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันและเกิดมาตรฐานในการประเมินผล ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2557, หน้า 6-66) ที่กล่าวว่าการวัดและประเมินผลจะมีประสิทธิภาพได้ต้องมีระบบกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหาร เพื่อให้การประเมินมีความเที่ยงตรง เป็นธรรม และสามารถนำผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนได้จริง ยังสอดคล้องกับ สมนึก ภัททิยธนี (2553, หน้า 40-44) ที่อธิบายว่าการประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องมีการวางแผน ควบคุม และตรวจสอบ

คุณภาพเครื่องมือและวิธีการประเมิน หากผู้บริหารมีบทบาทกำกับดูแลอย่างเป็นระบบจะช่วยให้การประเมินมีมาตรฐานและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ มีนารัตน์ วงศ์เสน่ห์, สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ และจารุวรรณ เขียวน้ำชุม (2568, หน้า 351) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างเหมาะสม ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการวัดประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

5. ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนทรัพยากรและเวลาในการทำวิจัย แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียนและการใช้ผลการวิจัยในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยมีการจัดสรรเวลา งบประมาณ และสิ่งสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินงานวิจัยของครู ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช (2555, หน้า 18-22) ที่กล่าวว่าการวิจัยในชั้นเรียนจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้บริหารสนับสนุนทรัพยากร เวลา และสร้างบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน เพราะการสนับสนุนเชิงระบบเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงการเรียนรู้ได้จริง ยังสอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2553, หน้า 55-59) ที่อธิบายว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยต้องอาศัยบทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่ครู เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการวิจัยในองค์กร

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ พัชญ์วลีย์ สุริยนต์, รชฎ สุวรรณกูฏ และทัศนา ประสานตรี (2565, หน้า 44) ที่พบว่าความต้องการจำเป็นในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา มากที่สุดลำดับแรกคือ ด้านการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน และ 3) แนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จิราภรณ์ พรหมทอง (2562, หน้า 108-112) ที่พบว่าการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการสนับสนุนทรัพยากรและการนิเทศให้คำปรึกษาแก่ครู

6. ความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศมุ่งเน้นการพัฒนามากกว่าการควบคุม แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีแนวโน้มดำเนินการนิเทศในลักษณะ “นิเทศเชิงพัฒนา (developmental supervision)” แต่การดำเนินงานอาจยังไม่ต่อเนื่องหรือไม่เป็นระบบ จึงทำให้ภาพรวมยังอยู่เพียงระดับปานกลาง ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า แม้ผู้บริหารจะมีแนวคิดเชิงพัฒนา แต่กระบวนการนิเทศในทางปฏิบัติอาจยังไม่ครบวงจร เช่น การติดตามผล การสะท้อนผล

การสอน หรือการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ครูรับรู้ถึงความตั้งใจของผู้บริหาร แต่ยังไม่เกิดผลเชิงคุณภาพอย่างเด่นชัด สอดคล้องกับ Glickman, Gordon & Ross-Gordon (2014, pp. 8-12) ที่อธิบายว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งพัฒนาศักยภาพครูตามระดับพัฒนาการของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบร่วมมือ การสะท้อนผล และการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ชุตินันท์ ก้อนทอง (2564, หน้า 565) ที่พบว่าสภาพการนิเทศอยู่ในระดับมาก แต่ยังไม่ถึงระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความไม่ต่อเนื่องด้านนโยบาย อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบทางการศึกษาบ่อยครั้ง ส่งผลให้นโยบายขาดความคงเส้นคงวา นอกจากนี้ครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนเพิ่มขึ้น ทำให้กระทบต่อการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานนิเทศ อีกทั้งระบบการนิเทศในสถานศึกษายังขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง จึงส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการสอนและการยกระดับคุณภาพครูดำเนินได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ทำให้ผลการประเมินสภาพการนิเทศโดยรวมยังอยู่เพียงระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเชิงกัลยาณมิตร โดยเน้นการนิเทศเชิงพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพครูมากกว่าการควบคุมหรือประเมินผล พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. โรงเรียนควรพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ติดตาม และประเมินผลร่วมกัน

3. ควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จด้านวิชาการที่ชัดเจนเชื่อมโยงผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนกับการปฏิบัติงานครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก
2. ศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อคุณภาพงานวิชาการ
3. วิจัยเชิงพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการดิจิทัลในสถานศึกษา

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ***แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ***. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กาญจนา แต่งตั้ง และสาโรจน์ เผ่าวงศากุล. (2567). แนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ***วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2***(1) หน้า 43-57.

จิราภรณ์ พรหมทอง. (2562). ***การดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชุตินันท์ ก้อนทอง. (2564). สภาพการนิเทศและแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาอำเภอศรีรัตนะ ส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. ***วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย***, ***5***(3) หน้า 557-567.

ณพรรษกรณ์ ชัยพรม. (2565). ***การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฐวัชร โตสัจจะ และจุลดิศ คัญทัพ. (2567). กระบวนการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย. ***วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย***, ***6***(1) หน้า 28-41.

ทิศนา แขมมณี. (2557). ***ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ***. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกร นามวิชัย และบรรจบ บุญจันทร์. (2567). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ***วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ***, ***6***(2) หน้า 475-487.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). ***การวิจัยเบื้องต้น*** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). ***การบริหารงานวิชาการ***. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). ***การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2557). ***การวัดและประเมินผลการศึกษา***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2564). ***การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ***. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชญ์วลีย์ สุริยนต์, รชฎ สุวรรณกูฏ และทัศนา ประสานตรี. (2565). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการท าวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. ***วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19***(86) หน้า 44-52.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2556). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา***. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มีนารัตน์ วงศ์เสน่ห์, สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ และจารุวรรณ เขียวน้ำชุม. (2568). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. ***วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 9***(1) หน้า 337-357.

โรงเรียนวัดญาณรังษาราม. (2567). ***รายงานผลการประเมินตนเองโรงเรียนวัดญาณรังษาราม ปีการศึกษา 2567 (Self-Assessment Report : SAR)***. ฉะเชิงเทรา: โรงเรียนวัดญาณรังษาราม.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). ***หลักสูตรฐานสมรรถนะ***. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำรา.

สมคิด บางโม. (2554). ***การบริหารการศึกษา***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2555). ***การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2556). ***การประเมินเพื่อพัฒนา***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สงัด อุทรานันท์. (2550). ***หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร***. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สงัด อุทรานันท์. (2553). ***การนิเทศการศึกษา***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมนึก ภัททิยธนี. (2553). ***การวัดผลการศึกษา***. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2554). ***การวิจัยทางการศึกษา***. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). ***การบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน***. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). ***การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย, ดุจฤดี ประเสริฐสวัสดิ์, กาญจนา บุญส่ง และนิภา เพชรสม. (2568). การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. ***วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 8***(2), หน้า 233-245.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (2567). ***การรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567***. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ***คู่มือการปฏิบัติงานผู้บริหารสถานศึกษา***. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อนุวรรต บุญเรือง, ทัศนีย์ บุญมาภิ และสุรศักดิ์ สุทธสิริ. (2566). การบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. ***วารสารปัญญา, 30***(1), หน้า 49-62.

อุทุมพร จามรมาน. (2553). ***การวิจัยทางการศึกษา***. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย กมลศิลป์ และคณะ. (2568). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา. ***เสฏฐวิทย์ปริทัศน์***, ***5***(1), หน้า 106-116.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. ***Psychometrika, 16***(3), pp. 297–334.

Darling-Hammond, L. (2022). ***Effective teacher professional development***. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.

Fullan, M. (2021). ***The new meaning of educational change***. New York: Teachers College Press.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2014). ***Super Vision and instructional leadership: A developmental approach*** (9th ed.). Boston: Pearson.

Likert, R. (1962). ***New patterns of management***. New York: McGraw-Hill.

Robinson, V. (2017). ***Student-centered leadership***. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ความคิดเห็นของนักกีฬาฟุตบอลชายที่มีต่อน้ำเสียงของโค้ชในการแข่งขัน

MALE FOOTBALL PLAYERS' OPINIONS TOWARD COACHES' TONE OF VOICE DURING MATCHES

พรทิพย์ ครามจันทึก[*], **อนุพงษ์ กมุกะมกุล**, **พิเชฐ สยมภูวนาถ**
Porntip Kramjantheuk[*], **Anupong Kamukamakul**, **Phichet Sayamphuvanath**
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University
[*]Corresponding Author e-Mail: phorntip09112520@gmail.com
(Received: 2026, May 29; Revised: 2026, July 31; Accepted: 2026, August 11)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับอารมณ์ความรู้สึกของนักกีฬาฟุตบอลชายที่เกิดจากการรับรู้ลักษณะเสียงของโค้ช และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะเสียงโค้ชที่มีต่ออารมณ์ความรู้สึกของนักกีฬาฟุตบอลชาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักกีฬาฟุตบอลชาย จำนวน 30 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) มิติด้านระดับเสียงและจังหวะ การใช้ระดับเสียงทุ่มต่ำและหนักแน่นช่วยส่งเสริมสมาธิของนักกีฬาได้ดีที่สุด โดยร้อยละ 43.30 ระบุว่าส่งผลในระดับมาก ในขณะที่ระดับเสียงแหลมสูงทำให้เกิดความรู้สึกกดดันในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ร้อยละ 40.00 สำหรับจังหวะการพูดที่รวดเร็วส่งผลให้เกิดความตื่นตระหนกในระดับปานกลาง ร้อยละ 36.70 ส่วนการสั่งการด้วยจังหวะคงที่ช่วยให้ผ่อนคลายในระดับปานกลาง ร้อยละ 36.70 และระดับมากถึงมากที่สุดรวมกันถึงร้อยละ 60.00 และ 2) มิติด้านการขับเคลื่อนพลังและอารมณ์ น้ำเสียงเชิงบวกส่งผลสูงสุดต่อความมั่นใจ ร้อยละ 53.30 ในระดับมากที่สุด และเสียงกระตุ้นจากโค้ชช่วยสร้างพลังฮึดสู้หรือพลังที่สอง ได้ระดับมากที่สุดและระดับมากเท่ากัน มิติละร้อยละ 40.00 นอกจากนี้น้ำเสียงที่นิ่งสงบช่วยให้ผู้เล่นตัดสินใจได้แม่นยำขึ้นในระดับมากที่สุด ร้อยละ 46.70 ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าโค้ชฟุตบอลควรตระหนักและเลือกปรับพฤติกรรมการใช้เสียง ให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์การแข่งขันเพื่อควบคุมและกระตุ้นศักยภาพทางอารมณ์ของนักกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
คำสำคัญ: ลักษณะเสียงโค้ช; อารมณ์ความรู้สึก; นักกีฬาฟุตบอลชาย

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of emotional responses among male soccer players resulting from their perceptions of coaches' vocal characteristics; and 2) investigate

the influence of coaches' vocal characteristics on the emotional responses of male soccer players. The sample consisted of 30 male soccer players selected using purposive sampling. The research instrument was a five-point rating-scale questionnaire. The data were analyzed using percentage. The results revealed that: 1) in terms of vocal pitch and speaking pace, the use of a low-pitched, firm, and assertive voice was most effective in promoting players' concentration, with 43.30% of the players reporting a high level of effect. In contrast, a high-pitched voice induced a moderately high level of pressure, as reported by 40.00% of the players. A fast speaking pace induced a moderate level of panic, reported by 36.70% of the players. Meanwhile, giving instructions at a steady pace helped players feel relaxed at a moderate level, reported by 36.70% of the players, while the combined proportion reporting high to the highest levels was 60.00%; and 2) in terms of energy activation and emotional stimulation, a positive tone of voice had the greatest effect on players' confidence, with 53.30% reporting the highest level. Motivational vocal cues from coaches helped generate fighting spirit or a second wind, with 40.00% reporting the highest level and another 40.00% reporting a high level. In addition, a calm and steady tone of voice helped players make more accurate decisions, with 46.70% reporting the highest level. These findings indicate that soccer coaches should be aware of and appropriately adjust their vocal behavior to suit the context and circumstances of competition in order to effectively regulate and stimulate the emotional potential of athletes to the greatest extent possible.

Keywords: Coaches' Vocal Characteristics; Emotional Responses; Male Football Players

บทนำ

กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก และเป็นกีฬาที่ต้องอาศัยทั้งสมรรถภาพทางร่างกาย ทักษะทางเทคนิค แทกติกการเล่น ตลอดจนความพร้อมทางด้านจิตวิทยาในการแข่งขัน โดยเฉพาะในบริบทของการแข่งขันฟุตบอลสมัยใหม่ซึ่งมีลักษณะเป็นกีฬาที่มีพลวัตสูง (high-dynamic sport) มีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการแข่งขัน นักกีฬาจำเป็นต้องตัดสินใจภายใต้สภาวะกดดันและข้อจำกัดด้านเวลาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ปัจจัยด้านจิตวิทยา อารมณ์ และการสื่อสารภายในทีม จึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแข่งขันและผลลัพธ์ของเกม

ในกระบวนการจัดการทีมฟุตบอล “โค้ช” หรือผู้ฝึกสอนถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการควบคุมเกม การกระตุ้นแรงจูงใจ และการสื่อสารกับนักกีฬาในระหว่างการแข่งขัน โดยเฉพาะการสื่อสาร

บริเวณข้างสนาม (touchline communication) ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดันสูงและต้องการการตอบสนองอย่างรวดเร็ว การสื่อสารของโค้ชไม่ได้ส่งผลเฉพาะในด้านการถ่ายทอดข้อมูลเชิงแทกติกหรือคำสั่งในการเล่นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกระบวนการสื่อสารอวจนภาษา (non-verbal communication) ที่สามารถส่งผลต่อการรับรู้และสภาวะทางอารมณ์ของนักกีฬาได้อย่างมีนัยสำคัญ หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารอวจนภาษาคือ “ลักษณะเสียง” (voice characteristics or paralinguistics) ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความดังของเสียง ระดับเสียงสูง-ต่ำ ความเร็วในการพูด จังหวะการพูด น้ำหนักเสียง และโทนอารมณ์ของผู้พูด โดยมีงานวิจัยของอาพรรณชนิต ศิริแพทย์ (2550, หน้า 53) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบทดสอบระดับอารมณ์ของนักกีฬาไทย โดยมุ่งพัฒนาเครื่องมือวัดสภาวะอารมณ์ที่เหมาะสมกับบริบทนักกีฬาไทย พบว่าอารมณ์ของนักกีฬามีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความวิตกกังวล ความมั่นใจ ความตื่นตัว และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแข่งขัน โดยมีผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึง สภาวะอารมณ์ (emotional state) ของนักกีฬา เช่น ความมั่นใจ ความวิตกกังวล สมาธิ ความตื่นตัว และความก้าวร้าว มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อกระบวนการตัดสินใจ ความสามารถในการควบคุมตนเอง และประสิทธิภาพในการแข่งขัน หากนักกีฬาอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่เหมาะสม จะสามารถแสดงศักยภาพทางกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากนักกีฬาเกิดความกดดัน ความสับสน หรือความวิตกกังวลสูง อาจส่งผลต่อคุณภาพของการตัดสินใจและประสิทธิภาพในการเล่นได้ ลักษณะเสียงของโค้ชที่แตกต่างกัน จึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นปฏิกิริยาทางอารมณ์ของนักกีฬาให้แตกต่างกันออกไป เช่น น้ำเสียงที่หนักแน่นอาจช่วยเพิ่มความมั่นใจและแรงกระตุ้น ขณะที่น้ำเสียงที่รุนแรงหรือกดดันอาจส่งผลต่อความวิตกกังวลหรือความตึงเครียดของนักกีฬา สอดคล้องกับ นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร, สมโภชน์ อเนกสุข, วิมลมาศ ประชากุล และพิชิต เมืองนาโพธิ์ (2552, หน้า 45) ที่ศึกษาแหล่งและวิธีการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองทางการกีฬาของนักกีฬาทีมชาติไทย พบว่าการสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้ฝึกสอน การใช้คำพูดเชิงบวก และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการฝึกซ้อม มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักกีฬาอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการสื่อสารของผู้ฝึกสอนสามารถส่งผลต่อสภาวะทางจิตใจของนักกีฬาได้

จากงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศโดยสรุปดังนี้ Van Kleef, Cheshin, Fischer & Schneider (2019, p. 1) ที่ศึกษาการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ฝึกสอนที่มีผลต่ออารมณ์ การรับรู้ และประสิทธิภาพของนักกีฬา พบว่าการแสดงอารมณ์ผ่านการสื่อสารของผู้ฝึกสอน เช่น ความพึงพอใจ ความผิดหวัง หรือความโกรธ สามารถส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ของนักกีฬาและผลการปฏิบัติในการแข่งขันได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้นักกีฬาจะเกิดการตอบสนองทางอารมณ์ตามลักษณะการสื่อสารของผู้ฝึกสอน สอดคล้องกับแนวคิดการแพร่กระจายทางอารมณ์ (emotional contagion theory) ที่อธิบายว่าอารมณ์สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งผ่านการสื่อสารและพฤติกรรมทางสังคม Emanuel & Ravreby (2023, p. 36) ที่ศึกษาคุณลักษณะทางเสียงและสภาวะอารมณ์ระหว่างการออกกำลังกาย พบว่าลักษณะทางเสียง เช่น ระดับเสียง ความเข้มเสียง และจังหวะการพูด มีความสัมพันธ์กับสภาวะอารมณ์และระดับความเหนื่อยล้าของบุคคล งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “น้ำเสียง” สามารถส่งผลต่อการรับรู้ทางอารมณ์และ

การตอบสนองทางจิตใจของผู้ฟังได้ สามารถนำมาอธิบายอิทธิพลของลักษณะเสียงโค้ชที่มีต่อนักกีฬาได้เช่นกัน Marques, Nonohay, Koller, Gauer & Cruz (2015, p. 47) ที่ศึกษารูปแบบการสื่อสารของผู้ฝึกสอนและบรรยากาศทางแรงจูงใจที่เกิดขึ้นกับนักกีฬา พบว่ารูปแบบการสื่อสารของผู้ฝึกสอนมีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาของนักกีฬา โดยการสื่อสารเชิงสนับสนุนและการใช้คำพูดเชิงบวกช่วยสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ฝึกสอนกับนักกีฬา ขณะที่การสื่อสารเชิงตำหนิหรือกดดันส่งผลต่อความวิตกกังวลและอารมณ์ด้านลบของนักกีฬา

งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการฝึกสอน การสื่อสารของโค้ช แรงจูงใจ และสภาวะทางจิตวิทยาของนักกีฬา ขณะที่งานวิจัยที่มุ่งศึกษา “ลักษณะเสียงของโค้ช” โดยเฉพาะในมิติขององค์ประกอบทางเสียงที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของนักกีฬาฟุตบอลชายยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของนักกีฬาฟุตบอลชายไทย ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อธิบายว่า ลักษณะเสียงของโค้ชในระหว่างการแข่งขันสามารถส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และการตอบสนองทางจิตวิทยาของนักกีฬาในลักษณะใด

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของลักษณะเสียงโค้ชต่ออารมณ์ความรู้สึกของนักกีฬาฟุตบอลชาย เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ด้านจิตวิทยาการกีฬาและการสื่อสารในการฝึกสอนกีฬา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการกีฬา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของโค้ชให้เหมาะสมกับสภาวะการแข่งขัน ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างศักยภาพทางด้านจิตวิทยาและประสิทธิภาพในการแข่งขันของนักกีฬาฟุตบอลได้อย่างมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับอารมณ์ความรู้สึกของนักกีฬาฟุตบอลชายที่เกิดจากการรับรู้ลักษณะเสียงของโค้ช
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะเสียงโค้ชที่มีต่ออารมณ์ความรู้สึกของนักกีฬาฟุตบอลชาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักกีฬาฟุตบอลชาย สังกัดสโมสรฟุตบอลชาติตระการเอฟซีและพิษณุโลกเอฟซี ที่ลงทะเบียนในฤดูกาลแข่งขันปี พ.ศ.2569 จำนวนทั้งสิ้น 48 คน (สโมสรฟุตบอลประเทศไทย, ออนไลน์, 2568) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง จำนวน 30 คน ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก (inclusion criteria) คือเป็นกลุ่มผู้เล่นตัวจริงและนักกีฬาชุดหลักที่มีประสบการณ์ในการฝึกซ้อมร่วมกับผู้ฝึกสอน (โค้ช) มาอย่างต่อเนื่อง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559 , หน้า 150)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนา จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย พฤติกรรมการสื่อสารของโค้ช (รวมถึงน้ำเสียง) มีผลโดยตรงต่อแรงจูงใจ ความวิตกกังวล และความคิดเห็นของนักกีฬาการส่งเสียงกระตุ้น หรือการตำหนิด้วยน้ำเสียงที่ต่างกัน ส่งผลต่อบรรยากาศในการฝึกซ้อมและแข่งขัน

โดยเฉพาะมิติการใช้น้ำเสียง ผู้วิจัยได้แปลงพฤติกรรมผู้นำตามกรอบโมเดลพหุมิติภาวะผู้นำทางการกีฬาให้อยู่ในรูปตัวชี้วัดพฤติกรรมการใช้น้ำเสียงของโค้ช ครอบคลุมทั้งการสื่อสารเชิงแทคติก การกระตุ้นอารมณ์ และการควบคุมบรรยากาศ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึงมีอารมณ์ความรู้สึกอยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึงมีอารมณ์ความรู้สึกอยู่ในระดับมาก 3 หมายถึงมีอารมณ์ความรู้สึกอยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึงมีอารมณ์ความรู้สึกอยู่ในระดับน้อย 1 หมายถึงมีอารมณ์ความรู้สึกอยู่ในระดับน้อยที่สุด การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ข้อคำถามทั้ง 10 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .67-1 มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .50 ทุกข้อ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) Cronbach (1951, p. 297) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ.84

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งลิงก์แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (google forms) เข้ากลุ่มการสื่อสารออนไลน์ของนักกีฬา ระหว่างวันที่ 25 เมษายน ถึง 15 พฤษภาคม พ.ศ.2569

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลัก เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์เชิงลึก ดังนี้ 1) มิติด้านองค์ประกอบพื้นฐานของเสียง (acoustic dimensions) และ 2) มิติด้านสภาวะอารมณ์และน้ำเสียงเชิงจิตวิทยา (psychological & emotional dimensions) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ร้อยละของลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ มิติด้านองค์ประกอบพื้นฐานของเสียง

ลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ	ร้อยละ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	รวม
1. ระดับความดัง เสียงดังหรือการตะโกนสั่งช่วยกระตุ้นความฮึกเหิม	33.30	46.70	10.00	6.00	4.00	100.00
2. ระดับเสียง (สูง) เสียงแหลมสูงช่วงวิกฤตทำให้รู้สึกกดดัน	10.00	26.70	40.00	22.90	3.30	100.00
3. ระดับเสียง (ทุ้ม) เสียงทุ้มต่ำหนักแน่นช่วยให้มีสมาธิ	13.30	43.30	36.70	11.40	2.70	100.00
4. จังหวะ (เร็ว) การพูดรัวและเร็วทำให้รู้สึกตื่นตระหนก	10.00	23.30	36.70	26.70	3.30	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ	ร้อยละ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	รวม
5. จังหวะ (ช้า) การสั่งการจังหวะคงที่ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย	30.00	30.00	36.70	3.30	1.00	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ มิติด้านองค์ประกอบพื้นฐานของเสียง มีดังนี้ 1) ระดับความดัง เสียงดังหรือการตะโกนของโค้ชมีอิทธิพลในการกระตุ้นความฮึกเหิมแก่นักกีฬาในระดับสูง โดยส่วนใหญ่ตอบระดับมาก ร้อยละ 46.70 และระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.30 สะท้อนให้เห็นว่าการใช้เสียงดังหรือการตะโกนของโค้ชสามารถช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ ความตื่นตัว และพลังทางอารมณ์ของนักกีฬาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในสถานการณ์การแข่งขันที่ต้องการเร่งเร้าความพร้อมและการตอบสนองของผู้เล่นในสนาม 2) ความถี่ระดับเสียง ระดับเสียงที่แตกต่างส่งผลต่อสภาวะจิตใจตรงกันข้ามอย่างชัดเจน เสียงทุ้มต่ำและหนักแน่นช่วยตรึง "สมาธิ" ของผู้เล่นได้ดี โดยส่วนใหญ่เลือกระดับมาก ร้อยละ 43.30 ขณะที่เสียงแหลมสูงสร้าง "ความกดดัน" ในระดับปานกลางเป็นหลัก ร้อยละ 40.00 สะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะระดับเสียงของโค้ชมีผลต่อการรับรู้ทางอารมณ์และสภาวะทางจิตใจของนักกีฬาโดยตรง และ 3) จังหวะความเร็ว การสั่งการด้วยจังหวะที่รวดเร็วรัวส่งผลให้เกิดความตื่นตระหนกในระดับปานกลาง ร้อยละ 36.70 ในทางตรงกันข้ามการใช้จังหวะคงที่ (จังหวะช้า) ช่วยกระจายน้ำหนักให้ผู้เล่นรู้สึกผ่อนคลายได้ค่อนข้างดี โดยเกาะกลุ่มสม่ำเสมอในระดับปานกลาง ร้อยละ 36.70 ระดับมาก ร้อยละ 30.00 และระดับมากที่สุด ร้อยละ 30.00 แสดงให้เห็นว่าจังหวะความเร็วในการสื่อสารของโค้ชเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสภาวะทางอารมณ์และการรับรู้ของนักกีฬา

ตารางที่ 2 ร้อยละของลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ มิติด้านสภาวะอารมณ์และน้ำเสียงเชิงจิตวิทยา

ลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ	ร้อยละ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	รวม
1. น้ำเสียงเชิงบวก ช่วยเพิ่มความมั่นใจแก่นักกีฬา	53.30	33.30	13.30	0.00	0.00	100.00
2. น้ำเสียงตึงเครียด ส่งผลต่อความกลัวที่จะทำสิ่งผิดพลาด	23.30	40.00	33.30	22.90	0.00	100.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ	ร้อยละ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	รวม
3. เสียงกระตุ้นเชิงเร้า รู้สึกมีพลังเพิ่มขึ้น (second wind)	40.00	40.00	20.00	0.00	0.00	100.00
4. น้ำเสียงดุดัน ช่วยเพิ่มความดุดันในการแข่งขัน (aggression)	43.30	20.00	30.00	7.70	0.00	100.00
5. น้ำเสียงนิ่งสงบ ช่วยให้สามารถตัดสินใจได้แม่นยำขึ้น	46.70	33.30	20.00	0.00	0.00	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่าลักษณะกระแสเสียงของโค้ช / ผลกระทบ มิติด้านสภาวะอารมณ์และน้ำเสียงเชิงจิตวิทยา มีดังนี้ 1) น้ำเสียงเชิงบวกและการเสริมพลัง ส่งผลเชิงบวกทางจิตวิทยาโดยกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่ง ร้อยละ 53.30 ระบุว่าน้ำเสียงเชิงบวกช่วยเพิ่มความมั่นใจในการแข่งขันได้ในระดับมากที่สุด และเสียงกระตุ้นยังช่วยดึงพลังก๊อกสอง (second wind) ออกมาได้สูงมาก ระดับมากที่สุด ร้อยละ 40.00 และระดับมาก ร้อยละ 40.00 สะท้อนให้เห็นว่า การใช้โทนอารมณ์เชิงบวกของโค้ชมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ และพลังทางจิตใจของนักกีฬาในระหว่างการแข่งขัน 2) น้ำเสียงกระตุ้นพฤติกรรมการเล่น (ความดุดัน/ความกลัว) น้ำเสียงที่แสดงความดุดันของโค้ชสามารถถ่ายทอดพฤติกรรมไปยังตัวผู้เล่นได้ ร้อยละ 43.30 เห็นว่าช่วยเพิ่มความดุดันในเกมได้ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตามหากเป็นน้ำเสียงตึงเครียดส่งผลด้านลบ คือ ทำให้ผู้เล่นกลัวทำผิดพลาดในระดับมาก ร้อยละ 40.00 อาจส่งผลต่อความมั่นใจและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของนักกีฬาในระหว่างการแข่งขัน และ 3) น้ำเสียงนิ่งสงบกับการทำงานของสมอง เมื่อโค้ชควบคุมอารมณ์และใช้น้ำเสียงที่นิ่งสงบ จะส่งผลลัพธ์ที่ดีเลิศต่อกระบวนการคิดและรับรู้ ของนักกีฬา โดยร้อยละ 46.70 ยืนยันว่าช่วยให้ตัดสินใจในสนามได้แม่นยำขึ้นในระดับ "มากที่สุด" สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะน้ำเสียงที่มีความมั่นคงและสงบนิ่งสามารถช่วยลดความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมสมาธิ และเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลทางความคิดของนักกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นทิศทางที่ชัดเจนว่าลักษณะเสียงของโค้ชไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือสื่อสารสารสนเทศ แต่คือเครื่องมือจัดการอารมณ์ของนักกีฬา สามารถอภิปรายเชื่อมโยงตามหลักจิตวิทยาการกีฬาได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การควบคุมระดับสมาธิและการตัดสินใจผ่านโทนเสียง (acoustic and cognitive control) สอดคล้องกับ ทฤษฎีการส่งผ่านอารมณ์ความรู้สึก (Emotional Contagion Theory) ของ Hatfield, Cacioppo& Rapson, (1993, p. 96) การที่ระดับเสียงทุ้มต่ำคงที่และน้ำเสียงที่นิ่งสงบส่งผลบวกต่อสมาธิและการตัดสินใจที่แม่นยำ ร้อยละ 43.30 และ 46.70 ในระดับสูง ตามลำดับ เป็นเพราะน้ำเสียงลักษณะนี้ช่วยรักษาให้อัตราการเต้นของหัวใจและการตื่นตัวของระบบประสาทส่วนกลางของนักกีฬาอยู่ในจุดที่เหมาะสมที่สุด (optimal zone of functioning) ในทางกลับกันเสียงแหลมสูงหรือการพูดรัวเร็วจะเพิ่มความกดดันและความตื่นตระหนก ร้อยละ 40.00 และ 36.70 อาจรบกวนกระบวนการทำงานของสมองในการประมวลผลแทกติก

2. กลไกการสัญญาทัศน์ทางอารมณ์และการขับพลัง (emotional contagion and second wind) ปรากฏการณ์ที่นักกีฬารู้สึกมั่นใจเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดจากน้ำเสียงเชิงบวก ร้อยละ 53.30 ระดับมากที่สุดและสามารถดึงพลังแฝง (second wind) ออกมาได้ร้อยละ 80.00 ในระดับมากถึงมากที่สุดรวมกัน สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการติดต่อทางอารมณ์ กล่าวคือมนุษย์เรามีแนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบและจับคู่การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่นผ่านน้ำเสียง จังหวะการพูด และท่าทาง ส่งผลให้เกิดการซึมซับอารมณ์ความรู้สึกนั้นเข้ามาเป็นของตนเองในที่สุด Smith, Smoll & Hunt (1977, p. 401) พลังงาน ความเชื่อมั่นและความตื่นตัวของโค้ชที่ส่งผ่านกระแสเสียงจะถูกนักกีฬาซึมซับและสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเคลื่อนไหวและการฮึดสู้ในสนาม

3. ผลกระทบสองด้านของน้ำเสียงเชิงรุก (The double-edged sword of aggressive and tense tones) ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ การใช้น้ำเสียงดุดันช่วยขับเน้นความดุดัน (aggression) ในการแข่งขันได้ดี ร้อยละ 43.30 ในระดับมากที่สุด จำเป็นในกีฬาปะทะอย่างฟุตบอล แต่หากโค้ชไม่สามารถควบคุมอารมณ์จนกระแสเสียงกลายเป็น "น้ำเสียงที่ตึงเครียด" ส่งผลเสียทันทีโดยกระตุ้น "ความกลัวที่จะทำความผิดพลาด" ร้อยละ 40.00 ในระดับมาก ซึ่งความกลัวนี้ทำให้นักกีฬาเล่นด้วยความระมัดระวังเกินไป ไม่กล้าสร้างสรรค์เกมหรือเกิดการเกร็งของกล้ามเนื้อ (motor tension)

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเสียงที่หนักแน่น ทรงพลัง และมีจังหวะที่ตื่นตัวของโค้ช ส่งผลให้นักกีฬารับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกฮึกเหิมและมีความมั่นใจในตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อค้นพบที่ชี้ว่าการใช้น้ำเสียงดุดันช่วยขับเน้นความดุดัน (aggression) ในการแข่งขันได้ดี ร้อยละ 43.30 ในระดับมากที่สุด น้ำเสียงที่ตึงเครียด" จะกระตุ้นความกลัวที่จะทำความผิดพลาด ร้อยละ 40.00 ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากในบริบทของการแข่งขันกีฬาฟุตบอลซึ่งเป็นกีฬาที่มีการปะทะและต้องใช้ความรวดเร็วในการตัดสินใจ การที่โค้ชใช้ระดับเสียง และความดัง ที่มีพลังจะช่วยดึงความสนใจและกระตุ้นระบบประสาทตื่นตัวของนักกีฬาให้พร้อมทำการแข่งขัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการส่งผ่านอารมณ์ความรู้สึก (Emotional Contagion Theory) ของ Hatfield, Cacioppo & Rapson, (1993, p. 100) ที่อธิบายว่ามนุษย์จะซึมซับอารมณ์ความรู้สึกจากน้ำเสียงและจังหวะการพูดของผู้ส่งสารโดยอัตโนมัติ และสอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบเหนือภาษาของ Scherer (2003, p. 227) ที่ระบุว่าคุณภาพของเสียง และความดัง เป็นตัวแปรหลักในการสื่อสารเพื่อส่งผ่านพลังงาน

และอารมณ์เชิงบวก นอกจากนี้ยังสนับสนุนโมเดลพหุมิติภาวะผู้นำทางการกีฬา (LSS) ในมิติการให้รางวัลตามสถานการณ์ (positive feedback) ซึ่งการใช้น้ำเสียงชื่นชมและกระตุ้นอย่างถูกจังหวะ จะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นในตนเองของนักกีฬาให้สูงขึ้น นอกจากนั้นผลการวิจัยพบว่าการตะโกนด้วยน้ำเสียงเกรี้ยวกราด หรือการใช้น้ำเสียงประชดประชันของโค้ช ส่งผลให้นักกีฬาเกิดอารมณ์ความรู้สึกวิตกกังวลและกดดันในระดับมาก น้ำเสียงที่เต็มไปด้วยความโกรธหรือความไม่พอใจของโค้ช จะถูกนักกีฬาแปลความหมายว่าเป็นสัญญาณของการตำหนิและความไม่เชื่อมั่นในตัวพวกเขา ส่งผลให้นักกีฬาฟุตบอลเกิดความระแวง กลัวการเล่นผิดพลาด จนสูญเสียสมาธิในการเกมแข่งขัน สอดคล้องกับ Smith, Smoll & Hunt (1977, p. 401) ที่ระบุว่าพฤติกรรมการโค้ชเชิงลบและการใช้น้ำเสียงเชิงลงโทษ จะสัมพันธ์โดยตรงกับการเพิ่มขึ้นของความวิตกกังวลในตัวนักกีฬาและทำให้บรรยากาศในการแข่งขันตึงเครียดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

โค้ชฟุตบอลควรมีการฝึกฝนทักษะการใช้เสียง (vocal training) โดยจำแนกการใช้เสียงตามสถานการณ์ เช่น ช่วงการซ้อมหรือช่วงปรับกลยุทธ์ที่ต้องใช้ความคิด ควรใช้เสียงทุ้มต่ำ หนักแน่น และนิ่งสงบเพื่อเพิ่มสมาธิและการตัดสินใจ ช่วงที่ทีมต้องการแรงขับหรือตกเป็นรอง ควรใช้เสียงดังและเสียงกระตุ้นเชิงเร้าเพื่อดึงพลัง (second wind) และเพิ่มความมั่นใจ ข้อควรระวัง ควรหลีกเลี่ยงน้ำเสียงแหลมสูงและน้ำเสียงตึงเครียด เพราะจะลดทอนความมั่นใจและเพิ่มความกลัวแก่ผู้เล่นโดยไม่จำเป็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการขยายผลเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่กว้างขึ้น เช่น นักกีฬาฟุตบอลในระดับอาชีพ หรือทำการทดลองเชิงวิทยาศาสตร์ร่วมกับการวัดอัตราการเต้นของหัวใจ (heart rate) หรือคลื่นสมอง เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสรีรวิทยาที่เป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร, สมโภชน์ อเนกสุข, วิมลมาศ ประชากุล, และพิชิต เมืองนาโพธิ์. (2552). แหล่งและวิธีการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองทางการกีฬา : จากทฤษฎีความเชื่อมั่นในตนเองทางการกีฬาของนักกีฬาทีมชาติไทย. ***วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยบูรพา***, ***6***(1), หน้า 45-63.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). ***วิธีการเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัย*** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สโมสรฟุตบอลประเทศไทย. (2568, 13 มีนาคม). ***ประกาศ: รายชื่อ 23 นักเตะทีมชาติไทย ชุดลุยศึกอุ่นเครื่อง-คัดเลือกเอเชียน คัพ นัดแรก*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.fathailand.org/news-detail/h2-g0 [2569, 8 เมษายน].

อาพรรณชนิต ศิริแพทย์. (2550). ***การพัฒนาแบบทดสอบระดับอารมณ์ของนักกีฬาไทย***. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. ***Psychometrika***, ***16***(3), pp. 297-334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Emanuel, A., & Ravreby, I. (2023). Sounds hard: Prosodic features reflect effort level and related affective states during exercise. ***Mental Health and Physical Activity, 25***(2023), pp. 36-46. https://doi.org/10.1016/j.mhpa.2023.100559

Hatfield, E., Cacioppo, J. T., & Rapson, R. L. (1993). Emotional contagion. ***Current directions in psychological science***, ***2***(3), pp. 96-100.

Marques, M., Nonohay, R., Koller, S., Gauer, G., & Cruz, J. (2015). Coaches' communication style and the perception of the motivational climate created by coaches and teammates. ***Cuadernos de Psicología del Deporte, 15***(2), pp. 47-53.

Scherer, K. R. (2003). Vocal communication of emotion: A review of research paradigms. ***Speech Communication, 40***(1-2), pp. 227-256.

Smith, R. E., Smoll, F. L., & Hunt, E. (1977). A system for the behavioral assessment of athletic coaches. *Research Quarterly.* ***American Alliance for Health, Physical Education and Recreation***, ***48***(2), pp. 401-407.

van Kleef, G. A., Cheshin, A., Koning, L. F., & Wolf, S. A. (2019). Emotional games: How coaches' emotional expressions shape players' emotions, inferences, and team performance. ***Psychology of Sport and Exercise, 41***(2019), pp. 1-11. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.11.004

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและสมรรถนะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

TEACHERS' ARTIFICIAL INTELLIGENCE LITERACY AND ITS EFFECTS ON SCHOOL EFFECTIVENESS AND 21ST-CENTURY STUDENT COMPETENCIES

ประไพจิตร เมืองสันเทียะ*, ภานุมาศ จินารัตน์, ฉลาด ปาโส, วิสุทธิ์ ราตรี, จันทร์ฉาย ไชยศร

Prapaijit Mueansuntea*, Panumat Jinarat, Chalard Paso, Wisut Ratree, Janchai Chaiyasorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

Faculty of Education, The Eastern University of Management and Technology

*Corresponding Author e-Mail: praphicitrmeuxngsantheiya@gmail.com

(Received: 2026, February 17; Revised: 2026, June 18; Accepted: 2026, August 14)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและสมรรถนะของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนในสังกัดมัธยมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ จำนวน 400 คน ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ด้วยการนำตัวแปรเข้าทั้งหมด

ผลวิจัยพบว่า 1) ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูในภาพรวมมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ร้อยละ 74 (R^2=.74) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่มีอิทธิพลสูงที่สุดคือ จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ รองลงมาความหมายของปัญญาประดิษฐ์ ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์และความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ตามลำดับ และ 2) ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูในภาพรวมมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียน ร้อยละ 70 (R^2 =.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านที่มีอิทธิพลสูงที่สุดคือ จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เช่นเดียวกัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า "จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์" เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนทั้งประสิทธิผลของสถานศึกษาและสมรรถนะของนักเรียน ดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูให้มีความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะการปลูกฝังด้านจริยธรรมและการนำระบบอัจฉริยะมาใช้ในการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อยกระดับสถานศึกษาไปสู่ "องค์กรอัจฉริยะ"

คำสำคัญ: ความรู้; ปัญญาประดิษฐ์; สมรรถนะของนักเรียน

ABSTRACT

This quantitative research aimed to examine the effects of teachers' artificial intelligence literacy on school effectiveness and student competencies. The sample consisted of 400 teachers from secondary schools in Ubon Ratchathani, Si Sa Ket, Yasothon, and Amnat Charoen Provinces, selected using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed using multiple regression analysis with the enter method.

The results revealed that: 1) teachers' overall artificial intelligence literacy had a statistically significant effect on school effectiveness, explaining 74% of the variance (R^2=.74). The most influential dimension was artificial intelligence ethics, followed by the meaning of artificial intelligence, artificial intelligence skills, and knowledge of artificial intelligence, respectively; and 2) teachers' overall artificial intelligence literacy had a statistically significant effect on student competencies, explaining 70% of the variance (R^2=.70). Artificial intelligence ethics was also the most influential dimension. The findings indicate that artificial intelligence ethics is the most important component in driving both school effectiveness and student competencies. Therefore, schools and relevant organizations should prioritize the development of teachers' artificial intelligence literacy, particularly by fostering ethical awareness and using intelligent systems to monitor students' progress in order to enhance schools toward becoming "smart organizations."

Keywords: Knowledge; Artificial Intelligence; Student Competencies

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้ก้าวเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนกลไกทางสังคมและเศรษฐกิจโลก โดยเป้าหมายพื้นฐานของปัญญาประดิษฐ์คือ การสร้างระบบคอมพิวเตอร์อัจฉริยะที่มีขีดความสามารถในการประมวลผล และปฏิบัติกิจกรรมที่ซับซ้อนเลียนแบบสติปัญญาของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการจดจำเสียง การตัดสินใจที่แม่นยำหรือการแปลภาษา (ภคอร จตุพรธนภัทร, 2567, หน้า 331) พัฒนาการที่รวดเร็วนี้ส่งผลให้เกิดการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้าสู่ชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงลึกและการเรียนรู้ของเครื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภูมิทัศน์ทางการศึกษาและการวิจัยในปัจจุบัน การตอบสนองทางการศึกษาต่อกระแสปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการสร้าง "ความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์" ซึ่ง Wang, Wang, Zhu, Wang, Tran &

Du (2024, p. 2) อธิบายว่าหมายถึงความเข้าใจในโครงสร้างขั้นตอนวิธีและการประมวลผลข้อมูล เพื่อกำหนดรูปแบบการสื่อสารและสารสนเทศ แนวโน้มดังกล่าวผลักดันให้สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนระบบนิเวศการเรียนรู้ เช่น การนำระบบการติวอัจฉริยะมาใช้ในทุกระดับการศึกษา และการสร้างความตระหนักในจริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเตรียมพร้อมให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับเทคโนโลยีอัจฉริยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chai, Lin, Jong, Dai, Chiu & Qin, 2021, p. 90)

หัวใจสำคัญของการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาในยุคดิจิทัลนี้คือ "ครู" เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทหลักในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการเข้ากับเป้าหมายทางครุวิธี มากกว่าเพียงแค่การใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจชั่วคราว การที่ครูมีความรู้และความเข้าใจด้านปัญญาประดิษฐ์อย่างถ่องแท้ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการสอนและการสร้างโครงการสอนที่ตอบโจทย์การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Kafyulilo, Fisser & Voogt, 2016, p. 1539) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของปัญญาประดิษฐ์แบบรังสรรค์ (Generative AI) ที่สามารถสร้างเนื้อหาใหม่ทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพและรหัสคอมพิวเตอร์ ครูจึงจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และทัศนคติที่เหมาะสมต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งผ่านความเชื่อมั่นและความสามารถในการปรับตัวเชิงวิชาการไปยังนักเรียน (Reimer, 2024, p. 11)

เมื่อพิจารณาในระดับองค์กร ความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ของครูย่อมส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นเป้าหมายสูงสุดของภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กร ตามแนวคิดของ Edmonds (1979, p. 15) และ Javornik & Mirazchiyski (2023, p. 2095) ประสิทธิผลของโรงเรียนไม่ได้วัดเพียงแค่ความสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัย นอกจากนี้การนำแนวคิด "องค์กรอัจฉริยะ" มาประยุกต์ใช้เพื่อลดช่องว่างการถ่ายโอนทางสติปัญญา จะช่วยให้โรงเรียนก้าวสู่ความเป็นเลิศใน 3 มิติ ได้แก่ ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความเป็นเลิศในวิชาชีพและความเป็นเลิศในวิถีชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพลังแห่งความรู้ในโลกยุคใหม่

ท้ายที่สุดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทั้งตัวครูและสถานศึกษาคือ การบ่มเพาะสมรรถนะของนักเรียนเป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมประชากรให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองโลกที่สามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน (Haryono, Subkhan & Widhanarto, 2017, p. 606) สมรรถนะเหล่านี้เน้นการพัฒนาทักษะการคิด การตั้งคำถามและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเผชิญหน้ากับความท้าทายในโลกแห่งความเป็นจริง (Herald, George, Sharma & Ganguly, 2017, p. 1391) การที่นักเรียนจะมีสมรรถนะเหล่านี้ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยครูที่ฉลาดรู้ในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลในการบริหารจัดการทรัพยากรและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้สถานศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ พบปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีของครู เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังขาดทักษะและความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร นอกจากนี้การพัฒนา

สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีข้อจำกัดจากการขาดการฝึกอบรมและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัด ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางทักษะดังกล่าวจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาในภาพรวม (พีรญา ทองเฉลิม, วชิระ โมราชาติ และศิริลักษณ์ วัฒนสิริน, 2567, หน้า 792-793) จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนและสมรรถนะของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากการทำความเข้าใจในพลวัตเหล่านี้จะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาวิชาชีพครู รวมถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดรับกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งให้แก่นักเรียนในการเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

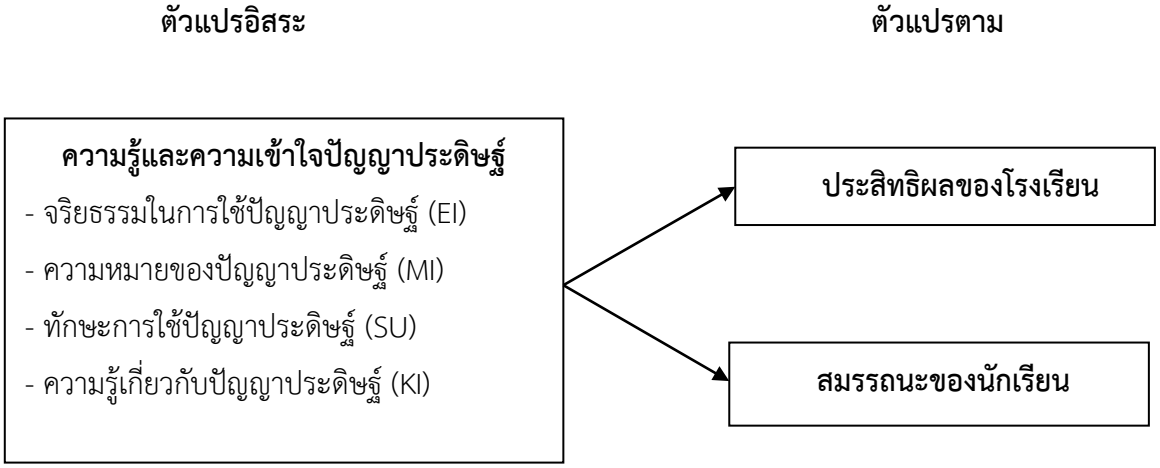
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและสมรรถนะของนักเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
2. ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 18,898 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, ออนไลน์, 2568) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1967, p. 1088) ณ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอต่อการเป็นตัวแทนของประชากรและสอดคล้องกับการวิเคราะห์ทางสถิติ รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้จังหวัดที่ตั้งของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิจะทำให้ได้ข้อมูลที่กระจายอย่างทั่วถึงและมีตัวแทนครูครบทั้ง 4 จังหวัด อย่างเป็นสัดส่วน ประกอบด้วย ชั้นภูมิที่ 1 กลุ่มครูในจังหวัดอุบลราชธานี ชั้นภูมิที่ 2 กลุ่มครูในจังหวัดศรีสะเกษ ชั้นภูมิที่ 3 กลุ่มครูในจังหวัดยโสธรและชั้นภูมิที่ 4 กลุ่มครูในจังหวัดอำนาจเจริญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ ตอนที่ 3 ประสิทธิผลของโรงเรียน และตอนที่ 4 สมรรถนะของนักเรียน ตอนที่ 2-4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 112) ดังนี้ 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึงเห็นด้วยมาก 3 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึงเห็นด้วยน้อย 1 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์ความตรง (validity) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลและความตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม โดยปรากฏผลสถิติ ดังนี้

ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) พบว่ามีค่าเท่ากับ .82, .89 และ .82 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (>.50) แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความเหมาะสมในการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับดีมาก

ค่าความสอดคล้องรายข้อ (extraction method) มีค่าอยู่ระหว่าง .59-.89, .72-.91 และ .74-.92 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

ค่าความแปรปรวนสะสม (cumulative variance) ผลการวิเคราะห์พบค่าความแปรปรวนสะสมที่ร้อยละ 78.00, 78.68 และ 84.86 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานในเชิงสถิติที่สามารถอธิบายโครงสร้างของตัวแปรได้อย่างครอบคลุม

การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม พบว่ามีค่าเท่ากับ .95, .97 และ .97 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับสูง โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ .70 (นพมาศ พุ่มฉวี, สุเมธ งามกนก และสมพงษ์ ปั้นหุ่น, 2562, หน้า 57)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ.2568

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (multiple regression) ด้วยการนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (enter method) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป พบว่าครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.00 รองลงมาเพศชาย ร้อยละ 27.00 ครูส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 40-50 ปี ร้อยละ 52.00 และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 64.00 รองลงมาระดับปริญญาโท ร้อยละ 22.00 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 14.00

ตารางที่ 1 อิทธิพลของความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ต่อประสิทธิผลโรงเรียน

ความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์	B	Std.	Beta	*t*	*p*
(ค่าคงที่)	-0.02	0.11		-0.22	.81
จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI)	0.39	0.10	0.41	9.59*	.00
ความหมายของปัญญาประดิษฐ์ (MI)	0.32	0.04	0.32	8.04*	.00
ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (SU)	0.23	0.03	0.21	6.00*	.01
ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (KI)	0.29	0.15	0.10	9.51*	.05
รวม	0.31	0.21	0.23	7.41*	.01
R=.86, R^2=.74, Tolerance .34-.49, VIF 2.00-2.88, Durbin-Watson 1.45,					

*p<.05

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุเพื่อทดสอบอิทธิพลของความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ต่อประสิทธิผลโรงเรียน พบว่าทุกองค์ประกอบมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องตามสมมติฐานที่ 1 ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 74 (R^2=.74) และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .31 เมื่อพิจารณาอิทธิพลรายด้าน โดยใช้สัมประสิทธิ์อิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

1. จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.41, *t*=9.59*, *p*=.00)

2. ความหมายของปัญญาประดิษฐ์ (MI) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.32, *t*=8.04*, *p*=.00)

3. ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (SU) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.21, *t*=6.00*, *p*=.01)

4. ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (KI) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.10, *t*=9.51*, *p*=.05)

ทั้งนี้ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่าค่าความเชื่อมั่นสอดคล้อง (tolerance) และค่าสถิติการขยายตัวของความแปรปรวน (VIF) อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จึงไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ Multicollinearity สำหรับค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.45 ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีความเป็นอิสระต่อกันในระดับที่ยอมรับได้สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ตารางที่ 2 อิทธิพลของความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน

ความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์	B	Std.	Beta	*t*	*p*
(ค่าคงที่)	0.23	0.11		2.01	.04
จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI)	0.37	0.51	0.40	8.76*	.00
ความหมายของปัญญาประดิษฐ์ (MI)	0.29	0.04	0.26	5.51*	.00
ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (SU)	0.21	0.14	0.20	5.14*	.00
ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (KI)	0.07	0.03	0.08	2.35*	.01
รวม	0.33	0.43	0.18	3.52*	.01
R=.84, R^2=.70, Tolerance .31-.55, VIF 2.04-3.13, Durbin-Watson 1.45					

**p*<.05

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์โดยรวม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องตามสมมติฐานที่ 2 ความรู้และความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียน โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของสมรรถนะนักเรียนได้ร้อยละ 70 (R^2=.70, *F*= 239.91*, *p*<.001)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรายด้านโดยใช้สัมประสิทธิ์อิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักของตัวแปร พบว่าทุกด้านมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1. จริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.40, t=8.76*, p=.00)

2. ความหมายของปัญญาประดิษฐ์ (MI) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.26, t=5.51*, p=.00)

3. ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (SU) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.20, t=5.14*, p=.00)

4. ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (KI) แม้จะมีค่าสัมประสิทธิ์น้อยที่สุด แต่ยังคงมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Beta=0.08, t= 2.35*, p=.01)

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 อิทธิพลของความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ต่อประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่าความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ของครูมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ดังนี้

1. ด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสูงที่สุด ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ที่เด่นชัดของครูผู้สอนในสถานศึกษาเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ว่าแม้บุคลากรทางการศึกษาจะเผชิญข้อจำกัดด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีหรือมีงบประมาณจำกัดหรือขาดการอบรมเสริมสร้างสมรรถนะดิจิทัลที่ต่อเนื่อง แต่ครูผู้สอนกลับให้ความสำคัญและตระหนักรู้ถึงความถูกต้อง ความโปร่งใสและความปลอดภัยในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สอดคล้องกับ นวรัตน์ ไวชมภู (2568, หน้า 887) ระบุว่าปัญญาประดิษฐ์ก้าวเข้ามามีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนภาคการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการบริหารจัดการฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีความเข้าใจต่อจริยธรรม เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยการสร้างประสิทธิผลของโรงเรียนผ่านกลไกจริยธรรม สามารถประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ตามมาตรฐานของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (ออนไลน์, 2565) ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ความมั่นคงปลอดภัย ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์และการยึดถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

2. ด้านความหมายของปัญญาประดิษฐ์ (MI) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนรองลงมา สอดคล้องกับ วรพงษ์ ไกยราช, ดวงเดือน ศิริโท, นริศรา จินารัตน์, อุษณีย์ แสงสุข และเพ็ญศรี ทองสุทธิ์

(2568, หน้า 94) ที่อธิบายว่าความเข้าใจความหมายของปัญญาประดิษฐ์ช่วยส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังนั้น การที่ครูและบุคลากรเข้าใจความหมายและแนวคิดพื้นฐานของปัญญาประดิษฐ์ เช่น โครงสร้างขั้นตอนวิธีและการประมวลผลข้อมูล ช่วยให้สามารถเลือกใช้แอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากความเข้าใจในนิยามและโครงสร้างของปัญญาประดิษฐ์เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษา ช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถนำระบบคอมพิวเตอร์อัจฉริยะมาใช้เลียนแบบสติปัญญาของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เช่น การจดจำคำพูด การตัดสินใจที่รวดเร็วและการแปลภาษา เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความทันสมัยและประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายของสถานศึกษา

นอกจากนี้การเข้าใจโครงสร้างขั้นตอนวิธีและการประมวลผลข้อมูล เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการบูรณาการแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ในการศึกษา ทำให้ครูสามารถใช้ข้อมูลในการกำหนดรูปแบบการสอนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีประสิทธิผลของโรงเรียน ตามแนวคิดของ Edmonds (1979, p. 15) ในเรื่องภาวะผู้นำวิชาการที่แข็งแรงและการมุ่งเน้นทักษะพื้นฐาน เนื่องจากเมื่อบุคลากรมีความเข้าใจในความหมายของเทคโนโลยีที่ชัดเจน จะช่วยให้การวางแผนการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนมีความแม่นยำยิ่งขึ้น

3. ด้านทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (SU) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับวิชญาดา ศรีพันธ์ (2568, หน้า 2) ที่ชี้ให้เห็นว่าครูผู้สอนในสถานศึกษาเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ที่มีทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนและเพิ่มขีดความสามารถในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้เวลากับเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์กับการเรียนการสอน ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิผลมากขึ้น สรุปได้ว่าทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ของครูเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูทำหน้าที่มืออาชีพ เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ อภิรตรี ทรัพย์ประวัติ (2568, หน้า 705) ที่พบว่าในยุคปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาถือเป็นความท้าทายของผู้นำองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องปรับตัวให้สอดคล้องและเข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะการนำเอาปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

4. ด้านความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (KI) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับอัญชลี จวงจันทร์ (2566, หน้า 1) ที่ชี้ให้เห็นว่าครูผู้สอนในสถานศึกษาเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ มีความรู้ในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นอย่างดี ทั้งนี้ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์เป็นฐานรากของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ แนวคิดหลักของปัญญาประดิษฐ์เปรียบเสมือนองค์ความรู้พื้นฐานที่บุคลากรในองค์กรต้องมีเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เมื่อครูและผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ จะช่วยลดช่องว่างการถ่ายโอนทางสติปัญญาของบุคลากรในองค์กร ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน และนำไปสู่การประสานองค์ความรู้เดิมเข้ากับเทคโนโลยีใหม่เพื่อพัฒนาโรงเรียน หากสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการประมวลผลข้อมูลได้

เช่น ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการเขียนชุดคำสั่งและการประมวลผลข้อมูลจะช่วยให้ครูสามารถใช้แอปพลิเคชันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ

ตอนที่ 2 อิทธิพลของความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์ต่อสมรรถนะของนักเรียน พบว่าความรู้ความเข้าใจปัญญาประดิษฐ์โดยรวมมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ดังนี้

1. ด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียนมากที่สุด บ่งชี้ว่าครูผู้สอนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ มุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีควบคู่กับฐานรากทางคุณธรรมจริยธรรม เป็นบรรทัดฐานสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้และมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ความตระหนักรู้เชิงจริยธรรมยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของผู้เรียน พร้อมทั้งช่วยลดความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในการเข้าถึงและประยุกต์ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งสภาวการณ์ดังกล่าวส่งผลเชิงบวกต่อสมรรถนะด้านการปรับตัวและความฉลาดรู้ดิจิทัลของผู้เรียน สอดคล้องกับ วุฒิชัย ดานะ (2566, หน้า 168) ที่ระบุว่าการบูรณาการจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เข้าสู่ระบบการศึกษามีความสำคัญ ประการแรกคือการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อสังคมและการทำงานในอนาคต ประการต่อมาคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ประการสุดท้ายคือ การสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้การปลูกฝังด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต ซึ่งต้องการบุคลากรที่มีเชี่ยวชาญทางเทคนิคและความเข้าใจในมิติทางสังคมและจริยธรรม

2. ด้านความหมายของปัญญาประดิษฐ์ (MI) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียน สอดคล้องกับคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการเกษตร (ออนไลน์, 2568) บ่งชี้ว่าครูผู้สอนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญเข้าใจความหมายของปัญญาประดิษฐ์เป็นอย่างดี ทั้งนี้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เครื่องจักรหรือระบบคอมพิวเตอร์สามารถปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความฉลาดของมนุษย์ได้ โดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานนั้น ไม่เพียงแต่จะช่วยลดระยะเวลาและลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ การที่ผู้เรียนมีความเข้าใจในนิยามและหลักการทำงานพื้นฐานของปัญญาประดิษฐ์ เช่น กระบวนการจดจำรูปแบบและขั้นตอนวิธี ถือเป็นการสร้างเสริมสมรรถนะการคิดอย่างเป็นระบบส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลไกการประมวลผลของเครื่องจักรและกระบวนการคิดของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน ความเข้าใจใน "ความหมาย" ของเทคโนโลยีนี้จึงเปลี่ยนสถานะของ

ผู้เรียนจากการเป็นเพียง "ผู้ใช้" ไปสู่การเป็น "ผู้รู้เท่าทันเทคโนโลยี" ช่วยให้การเลือกใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้

3. ด้านทักษะและการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (SU) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียน บ่งชี้ว่าครูผู้สอนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญมีทักษะในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และส่งผลให้สมรรถนะของนักเรียน สอดคล้องกับ สิทธิชัย ป้อมทอง, อรณิชชา ทศตา และสิตา ทัพมงคล (2568, หน้า 140-141) เนื่องจากในสภาวการณ์ที่นักเรียนเผชิญข้อจำกัดด้านการวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การที่ครูผู้สอนในพื้นที่มีทักษะและนำเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ เช่น ChatGPT และ Gemini มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ผ่านการโต้ตอบและการฝึกตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ กระบวนการนี้ส่งผลให้นักเรียนสามารถประเมินและแยกแยะสารสนเทศได้อย่างมีเหตุผล เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ถือเป็นการยกระดับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้สอดรับกับบริบทของพื้นที่ในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ด้านความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (KI) มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักเรียน แม้จะมีค่าน้ำหนักอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ยังคงมีนัยสำคัญต่อสมรรถนะของนักเรียน แต่ข้อค้นพบนี้ยังคงสะท้อนให้เห็นว่าความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบบปัญญาประดิษฐ์ยังคงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในภาพรวม สอดคล้องกับ วุฒิชัย ดานะ (2566, หน้า 169) ที่ระบุว่าการเรียนรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ของเครื่อง กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การวิวัฒนาการทางการศึกษาในยุคใหม่ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของกระบวนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ ในยุคดิจิทัล แม้ว่าสถานศึกษาจะมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือเผชิญภาวะความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากร แต่ภาพรวมของกระบวนการศึกษาในพื้นที่นี้มี "ความตื่นตัวทางวิชาการ" ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเองจนเกิดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีและนำความรู้มาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นสมรรถนะเด็ก ส่งผลให้ผู้เรียนในภูมิภาคนี้มีโอกาสพัฒนาทักษะแห่งทางเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านนโยบายและการพัฒนาบุคลากร พบว่าสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ให้แก่ครูอย่างเป็นระบบ ควรให้ความสำคัญกับด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เป็นลำดับแรก เช่น การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและความโปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือ จะส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าครูควรนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาบูรณาการเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ เช่น การใช้ระบบสนทนาอัจฉริยะ (ChatGPT หรือ Gemini) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถามเชิงวิพากษ์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการคิดเชิงข้อมูลและการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (EI) มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิผลโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้จริงผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่วัดผลสัมฤทธิ์จากการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้จัดการเรียนรู้อย่างโปร่งใส อ้างอิงแหล่งที่มาและคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลผู้เรียน ควบคู่กับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการบ่มเพาะทักษะการรู้เท่าทันสื่อและจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเชิงคุณภาพเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการศึกษาพหุกรณีศึกษากับโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เห็นกระบวนการและรูปแบบที่เป็นรูปธรรมในการปรับตัวของสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรอัจฉริยะที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). ***สารสนเทศด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2568*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://edustatistics.moe.go.th/ubonratchathani/ [2568, 1 สิงหาคม].

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการเกษตร. (2568). ***คู่มือการจัดการความรู้ (KM) เรื่อง : การใช้เทคโนโลยีAI เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https:// person.rmutto.ac.th/wp-content/uploads/2025/08/การใช้เทคโนโลยี-AI-เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน-1.pdf [2568, 1 ธันวาคม].

นพมาศ พุ่มฉวี, สุเมธ งามกนก และสมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการสอนของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ***วารสารบริหารการศึกษา มศว, 16***(31), หน้า 53-65.

นวรัตน์ ไวชมภู. (2568). AI ETHICS: จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ***วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8***(5), หน้า 887-898.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). ***การวิจัยเบื้องต้น*** (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พีรญา ทองเฉลิม, วชิระ โมราชาติ และศิริลักษณ์ วัฒนสิริน. (2567). การพัฒนาความสามารถการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูและบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. ***วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ***, ***6***(3), หน้า 790-801.

ภคอร จตุพรธนภัทร. (2567). นโยบายการใช้นวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. ***วารสารการบริหารการจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน***, ***2***(2), หน้า 330-340.

วรพงษ์ ไกยราช, ดวงเดือน ศิริโท, นริศรา จินารัตน์, อุษณีย์ แสงสุข และเพ็ญศรี ทองสุทธิ์. (2568). อิทธิพลของทักษะปัญญาประดิษฐ์อัจฉริยะของครูที่มีผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. ***วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น***, ***22***(2), หน้า 94-104.

วิชญาดา ศรีพันธ์. (2568). การพัฒนาทักษะครูผ่านนวัตกรรม AI เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. ***วารสารสหวิทยาการศึกษาครุศาสตร์***, ***1***(4), หน้า 1-9.

วุฒิชัย ดานะ. (2566). จริยธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์: การเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต. ***วารสารวิชาการจินตาสิทธิ์ (ออนไลน์)***, ***1***(3), หน้า 167-178.

สิทธิชัย ป้อมทอง, อรณิชชา ทศตา และสิตา ทัพมงคล. (2568). การเสริมสร้างสมรรถนะการคิดเชิงข้อมูลด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญา ประดิษฐ์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. ***วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***, ***15***(4), หน้า 138-152.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). ***แนวปฏิบัติจริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/ori/docs/20220831-aw-book-ai-ethics-guideline.pdf [2596, 1 เมษายน].

อภิรตรี ทรัพย์ประวัติ. (2568). ปัญญาประดิษฐ์กับการนิเทศภายใน: แนวทางเพิ่มประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา. ใน ***รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8 ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน*** (หน้า 705-711). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

อัญชลี จวงจันทร์. (2566). เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการบริหารงานภาครัฐ. ***วารสารวิจัยปริทัศน์***, ***40***(2566), หน้า 1-18.

Chai, C. S., Lin, P. Y., Jong, M. S. Y., Dai, Y., Chiu, T. K., & Qin, J. (2021). Perceptions of and behavioral intentions towards learning artificial intelligence in primary school students. ***Educational technology & society***, ***24***(3), pp. 89-101.

Edmonds, R. (1979). Effective schools for the urban poor. ***Educational leadership***, ***37***(1), pp. 15-24.

Haryono, Subkhan, E. & Widhanarto, G. P. (2017). 21st century competencies and its implications on educational practices. in ***Proceedings of the 9th International Conference for Science Educators and Teachers (ICSET 2017)***, (pp. 606-610.) Atlantis Press. https://doi:10.2991/icset-17.2017.100

Herald, S., Philip, G. G., Sharma, A., & Ganguly, P. (2017). Enabling students with 21st century competency skills for delivering innovation. ***International Journal of Research in Education Methodology***, ***8***(1), pp. 1390-1401.

Javornik, Š., & Klemenčič Mirazchiyski, E. (2023). Factors contributing to school effectiveness: A systematic literature review. ***European journal of investigation in health, psychology and education***, ***13***(10), pp. 2095-2111.

Kafyulilo, A., Fisser, P., & Voogt, J. (2016). Factors affecting teachers' continuation of technology use in teaching. ***Education and Information Technologies***, ***21***(1), pp. 1535-1554. https://doi.org/10.1007/s10639-015-9398-0

Reimer, E. C. (2024). Examining the role of generative AI in enhancing social work education: An analysis of curriculum and assessment design. ***Social Sciences***, ***13***(12), pp. 1-16.

Wang, S., Wang, F., Zhu, Z., Wang, J., Tran, T., & Du, Z. (2024). Artificial intelligence in education: A systematic literature review. ***Expert systems with applications***, ***252****(2024)*, pp. 1-19.

Yamane, T. (1967). ***Statistics: An introductory analysis*** (2nd ed.). New York: Harper & Row.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า ในเส้นทางเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย: การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

LOGISTICS MANAGEMENT STRATEGIES USING ELECTRIC VEHICLES (EVs) IN THAILAND'S MAJOR ECONOMIC CORRIDORS: A STRUCTURAL EQUATION MODELING ANALYSIS

รัตนาพร บุญครอบ, ปริญ วีระพงษ์*

Rattanaporn Boonkrob, Prin Weerapong*

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Master of Business Administration, Logistics and Supply Chain Management,
Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi
*Corresponding Author e-Mail: prin_w@rmutt.ac.th
(Received: 2026, April 26; Revised: 2026, August 3; Accepted: 2026, August 15)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าและกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าในเส้นทางเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ผู้จัดการ และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าทางถนนในประเทศไทย จำนวน 305 คน ด้วยการเลือกแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี (χ^2/df=0.96, GFI=0.95, AGFI=0.91, CFI=1.00, RMSEA=0.00 และ SRMR=0.03) ปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (DE=0.83, p<.01) ขณะที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (DE=-0.11, p<.01) และปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า (DE=0.97, p<.01) นอกจากนี้

โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าได้ร้อยละ 79 และอธิบายความแปรปรวนของกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าได้ร้อยละ 87

คำสำคัญ: ยานยนต์ไฟฟ้า; โลจิสติกส์; โมเดลสมการโครงสร้าง

ABSTRACT

This research aimed to develop a structural equation model of the factors influencing the adoption of electric vehicles (EVs) and logistics management strategies using electric vehicles on Thailand's major economic corridors, and to examine the model's fit with the empirical data. The sample consisted of 305 executives, managers, and personnel involved in logistics management decision-making among road freight transport operators in Thailand, selected using convenience sampling. The research instrument was a five-point rating-scale questionnaire, with an overall reliability coefficient of .89. The data were analyzed using descriptive statistics and structural equation modeling.

The results revealed that the model demonstrated a good fit with the empirical data (χ^2/df=0.96, GFI=0.95, AGFI=0.91, CFI=1.00, RMSEA=0.00, and SRMR=0.03)**.** The cost and efficiency factor had a statistically significant positive effect on the adoption of electric vehicles (DE=0.83, p<.01), whereas the technology factor had a statistically significant negative effect on the adoption of electric vehicles (DE=−0.11, p<.01)**.** The safety and environmental factor had a statistically significant positive effect on logistics management strategies using electric vehicles (DE=0.97, p<.01)**.** In addition, the model explained 79% of the variance in electric vehicle adoption and 87% of the variance in logistics management strategies using electric vehicles.

Keywords: Electric Vehicles, Logistics, Structural Equation Modeling

บทนำ

ภาคโลจิสติกส์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทำหน้าที่เชื่อมโยงการผลิต การจัดหา การกระจายสินค้า และการบริโภคเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ประเทศไทยมีศักยภาพเชิงภูมิศาสตร์ในฐานะศูนย์กลางการคมนาคมและโลจิสติกส์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์เป็นตัวชี้วัดสำคัญของขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2567)

การขนส่งสินค้าภายในประเทศไทยยังคงพึ่งพาการขนส่งทางถนนเป็นหลัก มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 77 ของปริมาณสินค้าทั้งหมด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2567) ส่งผลให้ภาคธุรกิจโลจิสติกส์เผชิญข้อจำกัดด้านต้นทุนการดำเนินงาน ความผันผวนของราคาพลังงาน ความล่าช้าในการขนส่ง และข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะต้นทุนพลังงานที่มีสัดส่วนสูงในต้นทุนรวมของธุรกิจโลจิสติกส์ (กระทรวงพาณิชย์, ออนไลน์ 2565; สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, ออนไลน์, 2566) การพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลในภาคขนส่งทางถนนก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มลพิษทางอากาศ และต้นทุนทางสังคม การขนส่งสินค้าทางถนนจึงเป็นประเด็นสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโลจิสติกส์ที่ยั่งยืน และการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าสามารถลดแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมและยกระดับประสิทธิภาพของระบบขนส่งได้ (Zhang, Xie, Rao, & Liang, 2014, p. 8056)

ยานยนต์ไฟฟ้า (electric vehicles) ช่วยลดต้นทุนพลังงาน ลดการปล่อยมลพิษ และสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่งอย่างยั่งยืน การนำยานยนต์ไฟฟ้ามาใช้ในภาคโลจิสติกส์ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านต้นทุนและประสิทธิภาพ รวมถึงด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (International Energy Agency, Online, 2025) ในเชิงนโยบาย รัฐบาลไทยกำหนดนโยบาย 30:30 โดยตั้งเป้าให้การผลิตยานยนต์ของประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 เป็นยานยนต์ไฟฟ้าภายในปี พ.ศ.2573 พร้อมส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานีอัดประจุไฟฟ้า และมาตรการด้านภาษีและเงินอุดหนุน จำนวนรถยนต์ไฟฟ้าจดทะเบียนใหม่ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2565-2568 ขณะที่การนำยานยนต์ไฟฟ้ามาใช้ในภาคการขนส่งเชิงพาณิชย์ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเมื่อเทียบกับเป้าหมายของภาครัฐ

การศึกษาครั้งนี้พัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยจากการบูรณาการ แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของเดวิส (Davis, 1989, p. 320) อธิบายอิทธิพลของการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานต่อการยอมรับเทคโนโลยี ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory: DOI) ของโรเจอร์ส (Rogers, 2003, pp. 210-215) อธิบายกระบวนการยอมรับ นวัตกรรมขององค์กร และกรอบแนวคิดด้านเทคโนโลยี-องค์การ-สภาพแวดล้อม (Technology–Organization-Environment Framework: TOE) อธิบายอิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร และสภาพแวดล้อมต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ ร่วมกับงานวิจัยด้านการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภาคโลจิสติกส์ เพื่อกำหนดตัวแปรแฝง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) สำหรับการศึกษาครั้งนี้

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า และกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าในเส้นทางเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และสร้างข้อเสนอเชิงวิชาการและ

เชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศต่อไป

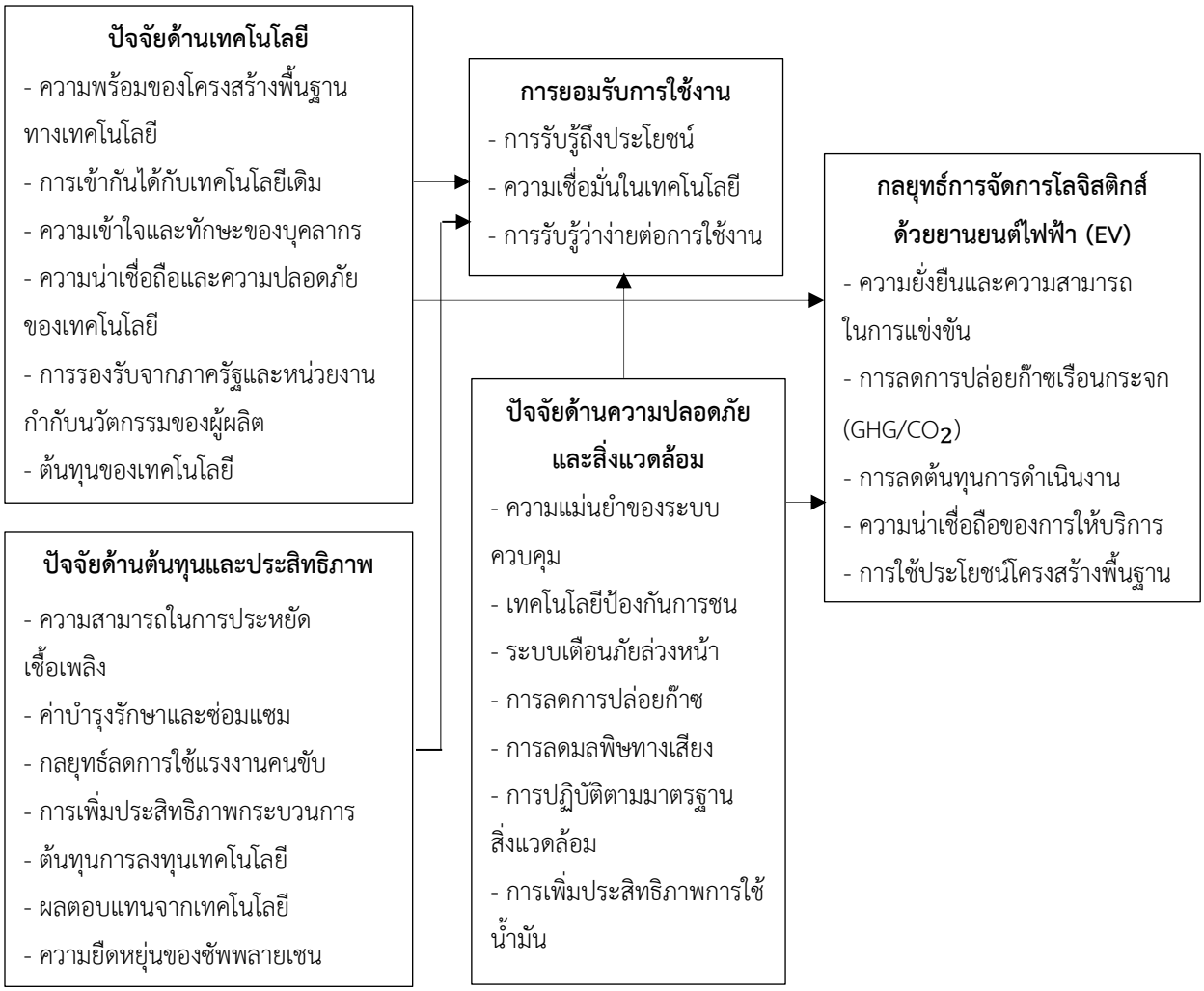
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่อธิบายอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพ และปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าและกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าของผู้ประกอบการโลจิสติกส์
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า
2. ปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า
3. ปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า
4. การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า
5. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ผ่านการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า
6. ปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ผ่านการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือบุคลากรที่มีบทบาทในการตัดสินใจด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกหัวลากในอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ของประเทศไทยที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการขนส่งสินค้าทางถนนที่ใช้รถบรรทุกหัวลากเป็นหลัก ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ โดยมีจำนวนสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 40,725 แห่ง (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, ออนไลน์, 2567) ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวเป็นข้อมูลของสถานประกอบการที่ใช้เป็น

กรอบในการเข้าถึงประชากรเป้าหมาย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของคอชแรน (Cochran, 1953, p. 75) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 382 คน

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 382 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 305 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 79.84 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมด ทั้งนี้จำนวนตัวอย่าง 305 คน ถือว่าเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเนื่องจากมีจำนวนมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 200 ตัวอย่างที่ไคลน์ (Kline, 2016, p. 16) แนะนำ และมากกว่า 10 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต (29 ตัวแปร) ตามข้อเสนอแนะของแฮร์ (Hair, 2019, p. 605) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้ การสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ด้วยการเลือกแบบสะดวก (convenience sampling เนื่องจากประชากรเป้าหมายกระจายอยู่ทั่วประเทศ และไม่สามารถจัดทำบัญชีรายชื่อของบุคคลที่ทำหน้าที่ตัดสินใจในแต่ละสถานประกอบการได้ ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการโลจิสติกส์ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่สามารถสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าและกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ขององค์กรได้อย่างเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา ประเภทกิจการ ขนาดกิจการ พื้นที่ดำเนินธุรกิจ บทบาทหน้าที่ เส้นทางเศรษฐกิจหลัก และสัดส่วนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 ตัวแปรแฝง 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี จำนวน 14 ข้อ ปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพ จำนวน 14 ข้อ ปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม จำนวน 14 ข้อ การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า จำนวน 6 ข้อ และความสำเร็จของกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า จำนวน 10 ข้อ รวม 58 ข้อ เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert,1932, p. 50) กำหนดความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึงเห็นด้วยมาก 3 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึงเห็นด้วยน้อย 1 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้วยความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน และด้านระเบียบวิธีวิจัยและสถิติ โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item–Objective Congruence: IOC) ทั้งนี้กำหนดเกณฑ์ว่าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้จริง ผลการประเมินพบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง .67-1 จึงถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (pilot test) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ .70

ที่นันเนลลีและเบิร์นสไตน์ (Nunnally & Bernstein, 1994, p. 265) เสนอไว้ แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี เหมาะสมต่อการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเผยแพร่แบบสอบถามผ่าน google forms และอีเมลไปที่ผู้บริหาร ผู้จัดการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกหัวลากในประเทศไทย ครอบคลุมเส้นทางเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ในช่วงเดือนกันยายน ถึง ธันวาคม พ.ศ.2568

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (Best, 1981, p. 289) ดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึงเห็นด้วยมาก 2.50-3.49 หมายถึงเห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึงเห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 หมายถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด และ 2) สถิติอ้างอิงคือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี Maximum Likelihood Estimation (MLE) และ Generalized Least Squares (GLS) ตามความเหมาะสมของลักษณะการแจกแจงของข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยดัชนีความเหมาะสมหลายรายการร่วมกัน ได้แก่ ค่าสัดส่วนไคสแควร์ต่อองศาความเป็นอิสระ (χ^2/df) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) ดัชนีความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ (CFI) ดัชนีความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบแบบ Tucker-Lewis (TLI) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) ทั้งนี้การทดสอบสมมติฐานพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.50 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 42.60 ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ร้อยละ 43.00 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 60.30 และสังกัดธุรกิจโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าในลักษณะ 3PL Trucking ร้อยละ 48.90 องค์กรส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลาง ร้อยละ 45.90 และดำเนินธุรกิจหลักในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 28.50 นอกจากนี้ระบบที่มีการใช้งานมากที่สุดคือระบบติดตาม GPS/ระบบติดตามรถ ร้อยละ 23.60 และองค์กรส่วนใหญ่มีการอบรมหรือพัฒนาบุคลากรเป็นประจำทุกปี ร้อยละ 55.70 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนอย่างชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมโยง

โดยตรงกับการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์และการขนส่งในภาคปฏิบัติจริง จึงมีความเหมาะสมต่อการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภาคโลจิสติกส์ไทย

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาพบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 58 ข้อ พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.64-4.17 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.73-1.14 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact: EMI2) ($\bar{X}$=4.17, *SD*=0.82) รองลงมาการรับรู้ประโยชน์ของการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Perceived Usefulness: PU2) ($\bar{X}$=4.09, *SD*=0.95) และการลดการปล่อยมลพิษ (Emission Reduction: EMR2) ($\bar{X}$=4.09, *SD*=0.88) ขณะที่ต้นทุนการลงทุนเริ่มต้น (Investment Cost: INV1) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$=3.64, *SD*=1.00) อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยของทุกตัวแปรยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการประยุกต์ใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภาคโลจิสติกส์ เมื่อพิจารณาในระดับตัวแปรแฝง พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.73-4.12 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact: EMI) ($\bar{X}$=4.12, *SD*=0.65) รองลงมาการลดการปล่อยมลพิษ (Emission Reduction: EMR) ($\bar{X}$=4.02, *SD*=0.72) ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือความน่าเชื่อถือของระบบ (Reliability of System Technology: RST) ($\bar{X}$=3.73, *SD*=0.96) แม้ตัวแปรหลังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม แต่ยังคงอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับมิติด้านสิ่งแวดล้อมและการลดผลกระทบจากการปล่อยมลพิษในระดับสูงมาก ขณะเดียวกันก็มีการรับรู้เชิงบวกต่อปัจจัยด้านอื่น ๆ ของการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าอย่างครอบคลุม

การตรวจสอบคุณลักษณะของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณลักษณะเบื้องต้นของข้อมูล โดยพิจารณาค่าความแปรปรวน (variance) ค่าความเบ้ (skewness) และค่าความโด่ง (kurtosis) ของตัวแปรสังเกตได้ ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 0.54-1.29 ค่าความเบ้อยู่ระหว่าง –0.82 ถึง –0.21 และค่าความโด่งอยู่ระหว่าง –1.11 ถึง 0.70 โดยค่าความเบ้ของทุกตัวแปรเป็นลบทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าการแจกแจงของข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย กล่าวคือผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มให้คะแนนในระดับสูงค่อนข้างมาก ทั้งนี้ค่าความโด่งยังคงอยู่ในช่วงที่ไม่รุนแรงจนส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์ขั้นสูง จึงสรุปได้ว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างในขั้นถัดไป

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) พบว่าแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้แก่ Chi-square=252.96, *df*=264.00, *p*=.68, χ^2/df=0.96, GFI=0.95, AGFI=0.91, CFI=1.00, TLI=1.00, RMSEA=0.00

และ SRMR=0.03 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และสะท้อนว่าโมเดลมีความเหมาะสมในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงตามกรอบแนวคิดการวิจัย

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเชิงลึกพบว่า ค่าดัชนีบางตัว เช่น CFI=1.00 และ RMSEA=0.00 เป็นค่าที่สูงมากผิดปกติเมื่อเทียบกับงานวิจัยเชิงประจักษ์ทั่วไป อาจสะท้อนถึงความเป็นไปได้ของการปรับโมเดลมากเกินไป (overfitting) เนื่องมาจากการใช้ดัชนีการปรับโมเดล (Modification Indices) ในการปรับปรุงโมเดลหลังการวิเคราะห์เบื้องต้น โดยในการศึกษานี้ ผู้วิจัยพิจารณาดัชนีการปรับโมเดล (Modification Indices) เพื่อเพิ่มความสอดคล้องของโมเดล โดยอนุญาตให้ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้บางคู่มีความสัมพันธ์กันภายใต้เหตุผลเชิงทฤษฎี ทั้งนี้การปรับโมเดลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงของการอาศัยความบังเอิญในข้อมูล (capitalization on chance) กล่าวคือโมเดลอาจมีความสอดคล้องสูงเฉพาะกับกลุ่มตัวอย่างนี้ แต่ไม่สามารถอธิบายข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างอื่นได้ดี ผู้วิจัยจึงตีความผลด้วยความระมัดระวัง และเสนอให้มีการทดสอบความเที่ยงตรงของโมเดล (model validation) กับกลุ่มตัวอย่างอื่นในอนาคต เพื่อยืนยันความแข็งแกร่งของโมเดลเชิงโครงสร้างนี้

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล

ดัชนี	ค่า	ผลการพิจารณา
p	.67	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	0.98	ผ่านเกณฑ์
GFI	0.95	ผ่านเกณฑ์
AGFI	0.91	ผ่านเกณฑ์
CFI	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	0.03	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.00	ผ่านเกณฑ์
CN	365	ผ่านเกณฑ์

เมื่อพิจารณาอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรในโมเดล พบว่าปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพ (Cost and Efficiency Factors: CEF) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Acceptance: ACC) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (DE=0.83, t=5.03, p<.01) แสดงว่าการรับรู้ถึงความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ การลดต้นทุนการดำเนินงาน และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการยอมรับการใช้ยานยนต์

ไฟฟ้าของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ขณะที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technology Factors: TF) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการยอมรับการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ (DE=-0.11, t=-4.36, p<.01) ส่วนปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (Safety and Environmental Factors: SEF) ไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับ (DE=0.06, t=0.35)

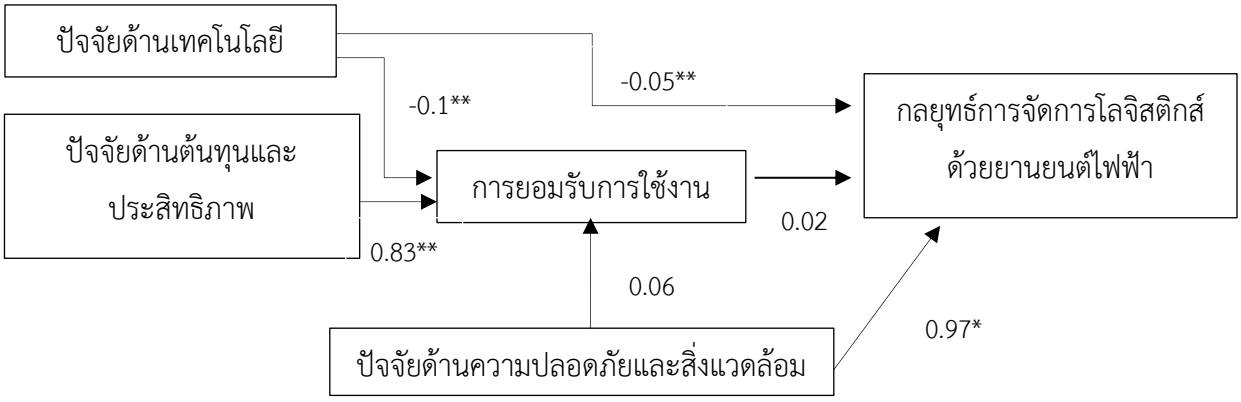
สำหรับตัวแปรตามปลายทางคือ กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า (EV Logistics Management Strategy: EVLMS) พบว่าปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (SEF) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ (DE=0.97, t=4.85, p<.01) แสดงให้เห็นว่ามิติด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์โลจิสติกส์ขององค์กร ขณะที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ (DE=-0.05, t=-3.58, p<.01) ส่วนปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อ EVLMS (DE=0.00, t=0.10)

นอกจากนี้การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Acceptance: ACC) ไม่พบอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อ กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle Logistics Management Strategy: EVLMS) (DE=0.02, t=0.32) สะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ขององค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเพียงปัจจัยเดียว แต่ยังอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร

สำหรับอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) พบว่าปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (Safety and Environmental Factors: SEF) ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า (EVLMS) ผ่าน การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Acceptance: ACC) เนื่องจากเส้นทางจาก SEF ⟶ ACC และจาก ACC ⟶ EVLMS ไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการเกิดอิทธิพลส่งผ่าน (Mediation Effect) ตามหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยค่าอิทธิพลทางอ้อมควรเป็นผลคูณของสัมประสิทธิ์ในทั้งสองเส้นทาง เมื่อเส้นทางดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญ ค่าอิทธิพลทางอ้อมจึงมีค่าใกล้ศูนย์

ดังนั้น ค่า 0.97 ที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์จึงควรตีความว่าเป็น อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) ของปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (Safety and Environmental Factors: SEF) ที่มีต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle Logistics Management Strategy: EVLMS) มิใช่อิทธิพลทางอ้อมผ่าน การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Acceptance: ACC) ผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่าปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (Safety and Environmental Factors: SEF) มีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า (EVLMS) โดยไม่ผ่านตัวแปร การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Acceptance: ACC)

ด้านอำนาจการอธิบายของโมเดล พบว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าได้ร้อยละ 79 (R^2=0.79) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าได้ร้อยละ 87 (R^2=0.87) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง สะท้อนว่าแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมีศักยภาพในการอธิบายพฤติกรรมการยอมรับและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบขนส่งที่ยั่งยืน

Chi-square = 252.961, df = 264, p-value = 0.677, GFI = 0.947,
AGFI = 0.913, CFI = 1.000, TLI = 1.002, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.026

ภาพที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภาคโลจิสติกส์ไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการลดต้นทุนพลังงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเป็นสำคัญในการตัดสินใจนำยานยนต์ไฟฟ้ามาใช้ สอดคล้องกับแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของเดวิส (Davis, 1989, p. 320) ที่อธิบายว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีใหม่ และสอดคล้องกับ Prasomsab & et al. (2026, p.16) ที่ศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าในประเทศไทย จำนวน 876 ราย โดยใช้แบบจำลองออร์เดอร์ดโพรบิตที่มีพารามิเตอร์แบบสุ่มและความแปรปรวนร่วมในค่าเฉลี่ย (random parameters ordered probit with heterogeneity in means) และพบว่าการลดต้นทุนดำเนินงาน (economic benefits) เป็นหนึ่งในตัวแปร

แฝงหลักที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจยอมรับการใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ Champahom, Wisutwattanasak, Chonsalasin, Se, Jomnonkwao & Ratanavaraha (2025, p. 425) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบความตั้งใจยอมรับยานยนต์ไฟฟ้า ข้ามประเภทยานพาหนะ (รถเก๋ง รถกระบะ และรถยนต์เอนกประสงค์ (sport utility vehicle)) ในไทยด้วยแบบจำลอง UTAUT2 ที่ขยายด้วยปัจจัยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ยังพบว่าปัจจัยด้านราคา (price value) และการสนับสนุนจากภาครัฐมีผลต่อความตั้งใจใช้ยานยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามประเภทยานพาหนะ โดยมีทิศทางตรงข้ามกันระหว่างกลุ่มรถเก๋ง (เชิงบวก) และกลุ่มรถยนต์เอนกประสงค์ (sport utility vehicle) (เชิงลบ) ซึ่งสะท้อนว่านโยบายส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าแบบเดียวสำหรับทุกกลุ่มอาจไม่เหมาะสมในบริบทไทย สอดคล้องกับ Ahmad, Chaveeesuk & Chaiyasoonthorn (2024, pp. 8, 13-14) ที่ขยายกรอบ UTAUT2 ในบริบทประเทศไทยเช่นกัน และพบว่าความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับ (moderator) ที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าด้านราคากับพฤติกรรมการใช้งาน ส่วนในระดับนานาชาติ รายงานของ McKinsey & Company (Online, 2025) ระบุว่าปัจจุบันมีเพียงประมาณร้อยละ 30 ของยอดขายรถบรรทุกในยุโรปเท่านั้นที่ต้นทุนรวมในการเป็นเจ้าของ (Total Cost of Ownership) ของรถบรรทุกไฟฟ้าคุ้มค่าเทียบเท่ารถสันดาปแล้วในปัจจุบัน สะท้อนว่าต้นทุนรวมในการเป็นเจ้าของ TCO ยังคงเป็นอุปสรรคหลักของการเปลี่ยนผ่านสู่รถบรรทุกไฟฟ้า แม้ต้นทุนพลังงานและการบำรุงรักษาจะต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญในระยะยาว สอดคล้องกับรายงาน Global EV Outlook 2025 (International Energy Agency, Online, 2025) ใน ที่ระบุว่ายอดขายรถบรรทุกไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ทั่วโลกในปี ค.ศ.2024 เติบโตขึ้นเกือบร้อยละ 80 อันเป็นผลจากต้นทุนแบตเตอรี่ที่ลดลงและประสิทธิภาพด้านพลังงานที่สูงขึ้น แม้ยังคิดเป็นสัดส่วนเพียงประมาณร้อยละ 2 ของยอดขายรถบรรทุกทั้งหมดก็ตาม

ในทางกลับกัน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (DE=-0.11) ขัดแย้งกับสมมติฐานที่ 1 และไม่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ที่โดยทั่วไปอธิบายว่า การรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน จะส่งผลเชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ในบริบทของภาคโลจิสติกส์ประเทศไทยว่า "การรับรู้ด้านเทคโนโลยี" มิได้สะท้อนเพียงประโยชน์ แต่รวมถึงการตระหนักถึงข้อจำกัดเชิงเทคโนโลยี เช่น ระยะทางวิ่งต่อการชาร์จ ความไม่พร้อมของสถานีชาร์จ ระยะเวลาในการชาร์จ และความไม่แน่นอนด้านการซ่อมบำรุง สอดคล้องกับ Rogers (2003, pp. 210-215) ตามทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม ที่อธิบายว่าหากผู้ใช้งานรับรู้ว่านวัตกรรมมีความซับซ้อนหรือมีความเสี่ยงสูง จะส่งผลให้อัตราการยอมรับลดลง ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบล่าสุดของ Ahmad, Chaveeesuk & Chaiyasoonthorn (2024, pp. 8, 13-14) ที่พบว่าเงื่อนไขอำนวยความสะดวก (facilitating conditions) ด้านโครงสร้างพื้นฐานไม่ส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญในบริบทไทย ตอกย้ำว่าข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน

และเทคโนโลยียังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการนำยานยนต์ไฟฟ้ามาใช้ในภาคการขนส่งเชิงพาณิชย์ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน

สำหรับปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม พบว่าไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจตีความได้ว่าแม้ผู้ประกอบการจะตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน แต่ปัจจัยดังกล่าวยังไม่ใช่แรงจูงใจหลักในการตัดสินใจเชิงปฏิบัติเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านต้นทุนและประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยกลับพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าประเด็นด้านความยั่งยืนมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กรมากกว่าการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยีในระดับปฏิบัติการ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีโลจิสติกส์อย่างยั่งยืน (Sustainable Logistics Theory) ที่มุ่งเน้นการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ควบคู่กับการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับ Breetz, Salon & Sperling (2022, pp. 85-92) ที่ระบุว่าการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในระบบขนส่งสามารถช่วยลดมลพิษทางอากาศและสนับสนุนเป้าหมายด้านความยั่งยืนขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าไม่ส่งผลต่อกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยด้านเทคโนโลยีและปัจจัยด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมผ่านตัวแปรการยอมรับก็ไม่ปรากฏนัยสำคัญเช่นกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่าการกำหนดกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ด้วยยานยนต์ไฟฟ้า อาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขเชิงโครงสร้างอื่นร่วมด้วย เช่น นโยบายองค์กร ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน แรงสนับสนุนจากภาครัฐ และแรงกดดันจากการแข่งขันทางธุรกิจ สอดคล้องกับ McKinsey & Company (2021, pp. 10-14) ที่ชี้ว่าความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบขนส่งไฟฟ้าจำเป็นต้องอาศัยทั้งการสนับสนุนด้านนโยบาย การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน และการวางกลยุทธ์ขององค์กรควบคู่กันไป ดังนั้นการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในภาคโลจิสติกส์ประเทศไทยควรดำเนินควบคู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับโครงสร้างพื้นฐาน และระดับการจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลเชิงลบต่อการยอมรับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีชาร์จไฟฟ้าให้ครอบคลุมเส้นทางโลจิสติกส์หลัก เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการใช้งานและลดความกังวลเกี่ยวกับระยะทางวิ่งของยานยนต์ไฟฟ้า

2. ภาครัฐควรส่งเสริมโครงการทดลองใช้งานยานยนต์ไฟฟ้าในภาคธุรกิจโลจิสติกส์ โดยสนับสนุนเงินอุดหนุน สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือโครงการนำร่อง เพื่อให้ผู้ประกอบการได้เกิดประสบการณ์ใช้งานจริงและเห็นประโยชน์เชิงประจักษ์

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนรวมตลอดอายุการใช้งานของยานยนต์ไฟฟ้าอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ผู้ประกอบการด้านโลจิสติกส์ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนเส้นทางการขนส่งให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงการบริหารจัดการระยะเวลาในการชาร์จ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดต้นทุนในระยะยาว

5. ผู้ประกอบการควรพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรเกี่ยวกับการใช้งานและการบำรุงรักษายานยนต์ไฟฟ้า เพื่อเพิ่มความพร้อมในการปรับตัวสู่ระบบโลจิสติกส์สมัยใหม่และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

6. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิชาชีพควรมีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าและระบบโลจิสติกส์สีเขียว เพื่อเตรียมกำลังคนที่มีศักยภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มผู้ประกอบการที่มีความหลากหลายทั้งในอุตสาหกรรม ขนาดธุรกิจ และพื้นที่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายบริบทของภาคโลจิสติกส์ประเทศไทยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและสะท้อนความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับยานยนต์ไฟฟ้าในแต่ละกลุ่มธุรกิจได้อย่างชัดเจน

2. ควรบูรณาการตัวแปรเชิงสถาบันและปัจจัยแวดล้อมภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน แรงกดดันจากห่วงโซ่อุปทาน และการแข่งขันทางธุรกิจ ร่วมกับตัวแปรเชิงองค์กร เพื่อเพิ่มพลังในการอธิบายของแบบจำลองและสะท้อนสถานการณ์จริงของภาคธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น

3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อช่วยอธิบายกลไกเชิงลึกของการตัดสินใจ ปัญหาในการดำเนินงาน และข้อจำกัดเชิงปฏิบัติ ที่ไม่สามารถสะท้อนผ่านข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวได้อย่างครบถ้วน

4. ในเชิงทฤษฎีควรพัฒนาและปรับปรุงกรอบแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี เช่น แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) และทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม โดยบูรณาการตัวแปรด้าน “การรับรู้ข้อจำกัดของเทคโนโลยี” และ “ความกังวลด้านเทคโนโลยี” เข้าไปในแบบจำลอง เพื่ออธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีในบริบทการใช้งานเชิงพาณิชย์ได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับยานยนต์ไฟฟ้าในภาคโลจิสติกส์จะช่วยยกระดับองค์ความรู้ด้านโลจิสติกส์ยั่งยืนและการพัฒนาเทคโนโลยีสีเขียวในระดับสากล

6. ควรพัฒนาแบบจำลองเชิงบูรณาการที่ผสานมิติด้านเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ และปัจจัยเชิงสถาบันเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ประกอบการในภาคโลจิสติกส์ได้อย่างแม่นยำ และสอดคล้องกับบริบทของประเทศกำลังพัฒนาได้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงพาณิชย์. (2565). ***รายงานประจำปี 2565*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.moc.go.th/th/ebook/category/detail/id/1/iid/9 [2568, 11 พฤษภาคม].

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. (2567). ***จำนวนผู้ประกอบการด้านการขนส่งทางถนน*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://datagov.mot.go.th/dataset/road-operator [2568, 11 พฤษภาคม].

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). ***สถานการณ์ธุรกิจโลจิสติกส์ไทย ฉบับเดือนสิงหาคม 2566*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://uploads.tpso.go.th/TPSO_Logistics+_Phase%202_Info-August2023%20Final.pdf [2568, 11 พฤษภาคม].

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). ***รายงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย ประจำปี 2566*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/04/LogisticsReportTH-1.pdf [2568, 11 พฤษภาคม].

Ahmad, S., Chaveeesuk, S., & Chaiyasoonthorn, W. (2024). The adoption of electric vehicle in Thailand with the moderating role of charging infrastructure: An extension of a UTAUT. ***International Journal of Sustainable Energy, 43***(1), pp. 1-26. https://doi.org/10.1080/14786451.2024.2387908 [2568, 1 สิงหาคม].

Best, J. W. (1981). ***Research in Education*** (4th ed). New Jersey: Prentice-Hall.

Breetz, H. L., Salon, D., & Sperling, D. (2022). ***Transportation and climate change: Sustainable mobility perspectives***. Cambridge, MA: Cambridge University Press.

Champahom, T., Wisutwattanasak, P., Chonsalasin, D., Se, C., Jomnonkwao, S., & Ratanavaraha, V. (2025). Comparing electric vehicle adoption intentions across vehicle types in Thailand: An extended UTAUT2 model with government participation. ***Transport Policy, 163***(2025), pp. 408-435.

Cochran, W. G. (1953). ***Sampling techniques***. New York: John Wiley & Sons.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. ***MIS Quarterly***, ***13***(3), pp. 319-340.

Hair, J. F., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Black, W. C. (2019). ***Multivariate Data Analysis*** (8th ed.). England: Pearson Prentice.

International Energy Agency (IEA). (2025). ***Global EV outlook 2025: Trends in heavy-duty electric vehicles*** (Online). Available: https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2025/trends-in-heavy-duty-electric-vehicles [2025, May 11].

Kline, R. B. (2016). ***Principles and practice of structural equation modeling*** (4th ed.). New York: Guilford Press.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. ***Archives of Psychology***, ***22***(140), pp.1–55.

McKinsey & Company. (2021). **The future of commercial vehicles**. New York: McKinsey & Company.

McKinsey & Company. (2025, November 20). ***Europe's ZE truck transition: Key for decarbonization—and competitiveness*** (Online). Available: https://www.mckinsey.com/industries/automotive-and-assembly/our-insights/europes-ze-truck-transition-key-for-decarbonization-and-competitiveness [2025, August 1].

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). ***Psychometric Theory*** (3rd ed). New York: McGraw-Hill.

Prasomsab, P., & Kasemsri, R. (2026). Factors influencing intention to adopt electric vehicles for commercial use among current freight transport operators in Thailand. ***Sustainability, 18***(11), pp. 1-34. https://doi.org/10.3390/su18115296

Rogers, E. M. (2003). ***Diffusion of innovations*** (5th ed.). New York: Free Press.

Zhang, X., Xie, J., Rao, R., & Liang, Y. (2014). Policy incentives for the adoption of electric vehicles across countries. ***Sustainability***, ***6***(11), pp. 8056-8078.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ACADEMIC LEADERSHIP OF THE ADMINISTRATORS OF SCHOOLS IN THE UNITED CAMPUS WITTAYA PRAKAN UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN

กานต์ธีรา เอื้อนภาพร*, วิไลวรรณ เทียนประนมกร

Kanteera Ouanapaporn*, Wilaiwan Thianpranomkorn

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

Master of Education, Educational Administration, Graduate School,

Bangkok Suvarnabhumi University

*Corresponding Author e-Mail: i.kanteera@gmail.com

(Received: 2026, May 23; Revised: 2026, August 3; Accepted: 2026, August 18)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ จำนวน 234 คน ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยเทียบสัดส่วนของประชากร และกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างรายโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเป็นมาตราอัตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน การทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรด้านวิชาการ ด้านการบริหาร

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่าครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอายุ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปและ 5-10 ปี มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี นอกจากนี้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of academic leadership of the administrators of schools in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan, based on the opinions of teachers in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan; and 2) compare the level of academic leadership of the administrators of schools in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan, classified by gender, educational level, age, and work experience, based on the opinions of teachers in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan. The sample consisted of 234 teachers in the United Campus Wittaya Prakan, selected using stratified random sampling based on population proportions, with the sample size determined proportionally for each school. The research instrument was a five-point rating-scale questionnaire with a reliability coefficient of .98. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent-samples *t* test, *F* test, and one-way analysis of variance. When

statistically significant differences were found, pairwise mean comparisons were conducted using Scheffé's method.

The results revealed that: 1) teachers' opinions regarding the level of academic leadership of the administrators of schools in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan were overall at a high level. Ranked in descending order of mean scores, the dimensions were professional development of teachers and academic personnel, curriculum administration and instructional management, supervision and monitoring of instruction, vision, mission, and goal setting, and creating a learning environment, respectively; and 2) the comparison of the academic leadership of the administrators of schools in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan revealed that there were no statistically significant differences in teachers' opinions based on gender, educational level, and age. In contrast, statistically significant differences were found based on work experience at the .05 significance level. Pairwise mean comparisons revealed that teachers with more than 10 years and 5–10 years of work experience had higher opinions regarding the level of academic leadership of the administrators of schools in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan than teachers with less than 5 years of work experience. In addition, teachers with more than 10 years of work experience had higher opinions regarding the level of academic leadership of the administrators of schools in the United Campus Wittaya Prakan under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan than those with 5-10 years of work experience.

Keywords: Academic Leadership; School Administrator

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งเน้นการปฏิรูประบวนการเรียนรู้และการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษาคือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (academic leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมของผู้บริหารในการนำ ชี้นำ และสนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การนิเทศติดตาม ตลอดจนการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560, หน้า 121) ในสถานการณ์ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจาก

การบริหารงานทั่วไป มาเน้นการเป็นผู้นำทางวิชาการเชิงรุก เพื่อยกระดับคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับบริบทของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย โรงเรียนที่มีความหลากหลายทั้งในด้านขนาด จำนวนบุคลากร และความพร้อมทางทรัพยากร ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน สภาพการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งความท้าทายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการสร้างมาตรฐานทางวิชาการที่ทัดเทียมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นี้จึงต้องแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งเพื่อชี้ทิศทาง ให้คำแนะนำ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2568, หน้า 45) อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนงานวิชาการจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการรับรู้และการยอมรับของครูผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

ในกระบวนการรับรู้และสะท้อนผลการบริหารงานวิชาการ ปัจจัยส่วนบุคคลของครู ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ถือเป็นตัวแปรต้นที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อมุมมอง การรับรู้และความคาดหวังที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร กล่าวคือครูที่มีเพศ วัย ระดับวุฒิการศึกษา หรือระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ย่อมมีทัศนคติ ความเข้าใจ และความต้องการได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากผู้บริหารในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น ครูที่มีประสบการณ์สูงอาจคาดหวังการส่งเสริมอิสระในการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ครูยุคใหม่หรือครูที่มีอายุงานน้อยอาจต้องการ การนิเทศและแนะนำด้านเทคโนโลยีอย่างใกล้ชิด ความแตกต่างของปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลให้ครูมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่หลากหลาย

จากความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ บริบทความท้าทายของสถานศึกษาในพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของครูกับการรับรู้การบริหารงานของผู้บริหาร จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้นิพนธ์มีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครู โดยเปรียบเทียบจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสภาพความเป็นจริง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่หน่วยงาน ต้นสังกัดในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครู ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ตามความคิดเห็นของครู ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างกัน

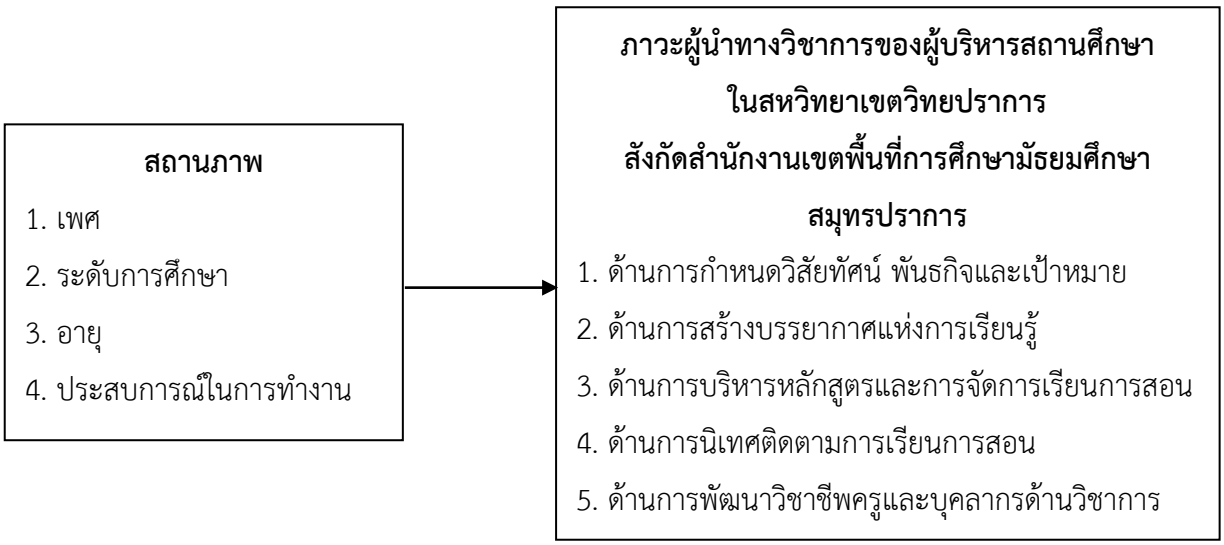
2. ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างกัน

3. ครูที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการแตกต่างกัน

4. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้แนวคิดของ ข้าวทิพย์ ทีสุกะ (2564, หน้า 42) ศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล (2564, หน้า 28) สรรเพชญ ไตรยงค์ (2564, หน้า 45) กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565, หน้า 37) เนติ มโนปัญญา (2565, หน้า 29) ปรีชญา รูปต่ำ (2565, หน้า 27) ธนาวุฒิ ลาศา (2566, หน้า 26) วนิดา เชื้อคมตา (2566, หน้า 39) สมพงษ์ วิเศษจันทร์ (2566, หน้า 33) ครัก (Krug, 1992, p. 30) สังเคราะห์ได้องค์ประกอบดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 577 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2568, หน้า 14) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) จำนวน 234 คน ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยเทียบสัดส่วนของประชากร และกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างรายโรงเรียน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยแบบจับฉลาก เพื่อให้ได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย 2) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ 3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอน 5) ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรด้านวิชาการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert, 1962, p. 247) กำหนดการให้คะแนนดังนี้ 5 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 3 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่

ในระดับน้อย 1 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ผู้วิจัยเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ภาษา และสถิติ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อคำถาม ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98

การเก็บรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางระบบสนับสนุนออนไลน์ ใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถาม ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ.2568

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 121) ดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 2.50-3.49 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย 1.00-1.49 หมายถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด และ 2) สถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (independent samples *t* test) การทดสอบค่าเอฟ (*F* test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ (scheffé's)

ผลการวิจัย

1. สถานภาพ เป็นเพศหญิง จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 53.40 เพศชาย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 46.60 มีระดับการศึกษปริญญาตรี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 67.90 สูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 32.10 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 42.30 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 อายุมากกว่า 40 ปี ขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 27.80 มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 40.60 ระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 และมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	*SD*	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย	4.17	0.72	มาก	4
2. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้	4.17	0.73	มาก	5
3. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.20	0.69	มาก	2
4. ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอน	4.20	0.73	มาก	3
5. ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรด้านวิชาการ	4.26	0.66	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวม	4.20	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.20, *SD*=0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรด้านวิชาการ ($\bar{X}$=4.26, *SD*=0.66) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$=4.20, *SD*=0.69) ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.20, *SD*= 0.73) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ($\bar{X}$=4.17, *SD*=0.72) และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.17, SD=0.73) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงานกับความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สถานภาพ	ภาวะผู้นำทางวิชาการ		*p*	ผลการทดสอบ
	t	*F*		
เพศ	0.42		.47	ไม่แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	-1.38		.18	ไม่แตกต่างกัน
อายุ		1.63	.19	ไม่แตกต่างกัน
ประสบการณ์ในการทำงาน		4.43*	.01	แตกต่างกัน

*$p<.05$

จากตารางที่ 2 พบว่าครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ขณะที่ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบประสบการณ์ในการทำงานกับความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ประสบการณ์ในการทำงาน	$\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป
		4.11	4.24	4.29
น้อยกว่า 5 ปี	4.11		-.18*	-.18*
5-10 ปี	4.24			-.05*
มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	4.29			

*p<.05

ตารางที่ 3 พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไปและ 5-10 ปี มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี นอกจากนี้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปและ 5-10 ปี มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี นอกจากนี้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูเพศชายและครูเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไปในทางเดียวกัน เพราะผู้บริหารเปิดโอกาส ให้ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงเข้ามาบริหารวิชาการอย่างเท่าเทียมกัน ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามการเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรด้านวิชาการ สะท้อนถึงความตระหนักและการตื่นตัวของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพเพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ทางการศึกษายุคใหม่ร่วมกัน โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าปัจจัยส่วนบุคคลทางกายภาพ ส่งผลให้พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ ครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ปรีชญา รูปต่ำ (2565, หน้า 63) ที่พบว่าครูที่มีเพศต่างกันโดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ สิริยา สุดสีเลี้ยง (2566, หน้า 76) ที่พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเมืองสมุทรปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

2. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายึดถือมาตรฐานและหลักการบริหารงานวิชาการในแนวทางเดียวกัน โดยมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและสนับสนุนการพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระอย่างเท่าเทียมกันตามความเหมาะสมของงาน ผู้บริหารได้แสดงบทบาทเป็นผู้นำที่ใช้การตัดสินใจและแก้ปัญหาบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในหน้าที่มากกว่าระดับการศึกษา ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงานวิชาการที่ยึดถือความสำเร็จของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุด สอดคล้องกับ กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565, หน้า 77) ที่พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ เรวัต บุญเลิศ (2566, หน้า 119) ที่พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทาง

วิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายที่ 39 สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร ครูที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสื่อสารพฤติกรรมเชิงวิชาการที่มีความชัดเจนและคงเส้นคงวาจนเป็นที่ประจักษ์แก่บุคลากรทุกช่วงวัย การแสดงออกถึงความเอาใจใส่ และการมุ่งเน้นคุณภาพการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยและสร้างการรับรู้ร่วมกันในมาตรฐานการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูทั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้มีประสบการณ์ต่างเชื่อมั่นและยอมรับในบทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารไปในทิศทางเดียวกัน ครูที่มีอายุต่างกันจึงมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ วัยวารี ศรีพันลม (2566, หน้า 58) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายที่ 35 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ รัตน์ชนก แดงจันทรา (2565, หน้า 196) ที่พบว่าการเปรียบเทียบบทบาทภาวะนำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารของแต่ละโรงเรียนได้ผ่านการอบรมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งทำให้มีประสบการณ์และความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพจึงสนับสนุนให้ครูทุกคนในโรงเรียนเข้ารับการอบรมทางวิชาการเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำความรู้ความสามารถมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนมีศักยภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ระดับคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ ระหว่าง 5-10 ปี และ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี เมื่อเปรียบเทียบประสบการณ์การในการทำงาน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี จึงเข้าใจได้ดีกว่าและสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่า สอดคล้องกับ เนติ มโนปัญญา (2565, หน้า 204) ที่พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ณัฐพล ธิดา (2565, หน้า 82) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอเมือง สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลวิจัยพบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย ถือเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา ผู้บริหารควรเร่งพัฒนาสภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ผ่านการจัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้เชิงรุกที่เข้าถึงง่ายสำหรับผู้เรียน ควบคู่ไปกับการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีด้วยการจัดหาคอมพิวเตอร์ที่มีสมรรถนะสูงให้เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ควรบูรณาการพื้นที่ว่างในโรงเรียนให้กลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ที่มีชีวิตเพื่อกระตุ้นการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรในการผลิตสื่อการสอนที่ทันสมัยให้แก่ครู เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในสถานศึกษาให้เป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพนักเรียนอย่างรอบด้าน

2. จากผลวิจัยพบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 2 รองจากสุดท้าย ถือเป็นจุดที่ต้องเร่งสร้าง การมีส่วนร่วมเชิงลึก ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนกระบวนการกำหนดทิศทางโรงเรียนจากการสั่งการแนวดิ่ง เป็นการรับฟังเสียงสะท้อนจากฐานสมรรถนะและความต้องการของครูผู้ปฏิบัติงานจริง เพื่อให้วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนนโยบายด้วยข้อมูล โดยส่งเสริมให้ครูร่วมวิเคราะห์ฐานข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย้อนหลังอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาพยากรณ์และปักหมุดเป้าหมายทางวิชาการที่ท้าทายแต่สามารถบรรลุผลได้จริง จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีรูปธรรม

3. จากผลวิจัยพบว่า ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 3 รองจากสุดท้าย ผู้บริหารควรยกระดับระบบการนิเทศเชิงบูรณาการที่มิใช่เพียงการตรวจตรา แต่เป็นการกำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างเข้มข้นบนฐานของมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการเสริมพลังให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการวัดและประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะผู้เรียนตามบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง อีกทั้งต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการสอนตามเนื้อหาไปสู่การพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด จะช่วยให้กระบวนการนิเทศกลายเป็นกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และสังกัดอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาปัญหาและการแนวทางในการส่งเสริมระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และสังกัดอื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และสังกัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1***. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.

ข้าวทิพย์ ทีสุกะ. (2564). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2***. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ณัฐพล ธิตา. (2565). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอเมืองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพะเยา.

ธนาวุฒิ ลาศา. (2566). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2***. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

เนติ มโนปัญญา. (2565). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1***. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). ***การวิจัยเบื้องต้น*** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรีชญา รูปต่ำ. (2565). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

รัตน์ชนก แดงจันทรา. (2565). ***บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

เรวัต บุญเลิศ. (2566). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายที่ 39 สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร***. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1***. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วัยวารี ศรีพันลม. (2566). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายที่ 35 กรุงเทพมหานคร***. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ.

ศิญาภรณ์ พฤฑฒิกุล. (2564). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1***. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สมพงษ์ วิเศษจันทร์. (2566). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2***. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สรรเพชญ ไตรยงค์. (2564). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ***. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สิริยา สุดสีเลี้ยง. (2566). ***ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเมืองสมุทรปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1***. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2568). ***รายงานการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการจัดการศึกษาตามมาตรฐานงานโรงเรียนมัธยมศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568***. สมุทรปราการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ.

Cronbach, L. J. (1990). ***Essential of psychological testing*** (5thed.). New York: Harper and Collins.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Actives. ***Educational and Psycological Measurement***, ***30***(3), pp. 607-610.

Krug S. (1992). ***Developing social skills***. New York: University of Illinois.

Likert, R. (1962). ***New patterns of management***. New York: McGraw-Hill.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา บริษัท XYZ จำกัด

KEY SKILLS FOR RETAIL BRANCH OPERATIONS TRAINERS IN THE 2030s AN EXPLORATORY STUDY OF XYZ COMPANY LIMITED

ศราวุฒิ หมื่นกันยา*, วิเชศ คำบุญรัตน์

Saravut Muengunya*, Wichet Khambunrat

สาขาวิชาบริหารคนและกลยุทธ์องค์การ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

People management and Organization Strategy, Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute Management

*Corresponding Author e-Mail: Smurngunya@gmail.com

(Received: 2026, April 8; Revised: 2026, August 11; Accepted: 2026, August 19)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการทำงานที่จำเป็นของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาที่จะนำไปใช้ในทศวรรษที่ 2030 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาในทศวรรษที่ 2030 และ 3) เพื่อประเมินความรู้ของพนักงานตำแหน่งวิทยากร สายปฏิบัติการร้านสาขาภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็น พนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา จำนวน 15 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหากับข้อมูลเชิงคุณภาพ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่าทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาในทศวรรษที่ 2030 ประกอบด้วย 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) ทักษะการทำงานร่วมกัน ผลการประเมินด้านการเรียนรู้พบว่า คะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 14.53 คะแนน และหลังเข้าร่วมโปรแกรมเท่ากับ 23.27 คะแนน โดยคะแนนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลประเมินความพึงพอใจ พบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมในภาพรวมระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์; ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล; ทักษะการทำงานร่วมกัน

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the essential work skills required of retail branch operations trainers to be applied in the 2030s; 2) develop a program for developing the key skills of retail branch operations trainers in the 2030s; and 3) assess the knowledge of retail branch operations trainers after participating in the key skills development program for the 2030s. The research employed a mixed-methods research approach. The sample consisted of 15 retail branch operations trainers selected using purposive sampling. The research instruments included a semi-structured in-depth interview, a pretest and posttest of knowledge, and a satisfaction questionnaire. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, and a paired-samples *t* test.

The results revealed that the important and key skills required of retail branch operations trainers in the 2030s comprised three skills: 1) analytical thinking skills; 2) digital technology skills; and 3) collaboration skills. The learning assessment results showed that the mean knowledge score before participating in the program was 14.53, while the mean score after participating in the program was 23.27. The posttest score was statistically significantly higher than the pretest score. The satisfaction assessment results showed that the participants' overall satisfaction with the program was at the highest level.

Keywords: Analytical Thinking Skills; Digital Technology Utilization Skills; Collaboration Skills

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั่วโลก (World Economic Forum, 2020, pp. 9-10) ขณะเดียวกันองค์กรและผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องปรับรูปแบบการทำงานและการเรียนรู้โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลและการเรียนรู้ออนไลน์มาใช้มากขึ้น เพื่อให้การพัฒนาความรู้และทักษะ สามารถดำเนินต่อไปได้ภายใต้ข้อ จำกัดที่เกิดจากสถานการณ์แพร่ระบาด (Organization for Economic Co-operation and Development, 2020, pp. 2-3)

ธุรกิจค้าปลีกถือเป็นหนึ่งในภาคธุรกิจสำคัญของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างชัดเจน ทั้งด้านพฤติกรรมผู้บริโภค รูปแบบการให้บริการ และระบบการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในองค์กร บริษัท ABC คือองค์กรค้าปลีกขนาดใหญ่มีพนักงานจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ การสร้างมาตรฐานการทำงานและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาคุณภาพการบริการและ

ความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว (Swanson & Holton, 2009, p. 14-15) ภายใต้บริบทนี้ วิทยากรภายในองค์กรหรือพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา สังกัดภายใต้บริษัท XYZ เป็นหนึ่งในกลุ่มของบริษัท ABC มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นผู้รับผิดชอบในการออกแบบและถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และแนวทางการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานหน้าร้านในทุกระดับ ตั้งแต่พนักงานทั่วไป ผู้ช่วยผู้จัดการร้าน ไปจนถึงผู้จัดการร้านสาขา วิทยากรจึงเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรโดยตรง และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างบุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รายงาน The Future of Jobs Report 2020 ของ World Economic Forum ได้สะท้อนให้เห็นแนวโน้มทักษะสำคัญของแรงงานโลกในอนาคต โดยระบุว่าทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน การใช้เทคโนโลยี และทักษะการทำงานร่วมกันจะเป็นกลุ่มทักษะที่มีความสำคัญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทศวรรษหน้า (World Economic Forum, 2020, pp. 30-39) ดังนั้น หากวิทยากรภายในองค์กรไม่สามารถพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้ภายในองค์กร และอาจทำให้องค์กรต้องพึ่งพาวิทยากรภายนอกหรือเทคโนโลยีทดแทนในอนาคต จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา บริษัท XYZ จำกัด จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรกลุ่มนี้ได้อย่างเหมาะสม และเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงานในอนาคต

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของบุคลากรในภาพรวม ตลอดจนกลุ่มครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะดิจิทัล การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ยังพบการศึกษาที่มุ่งศึกษาทักษะที่จำเป็นในอนาคตของ พนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาในบริบทธุรกิจค้าปลีกโดยเฉพาะค่อนข้างจำกัด ทั้งที่บุคลากรกลุ่มนี้มีลักษณะงานและบทบาทที่แตกต่างจากครูหรือวิทยากรทั่วไป เนื่องจากต้องเชื่อมโยงองค์ความรู้กับสถานการณ์การปฏิบัติงานจริงของร้านสาขา วิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ตลอดจนออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้งานวิจัยที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดในการเชื่อมโยงระหว่าง การค้นหาทักษะที่จำเป็นในอนาคต การนำทักษะดังกล่าวมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการพัฒนาภายในงานวิจัยเดียวกัน จึงเกิดช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาที่มีความเชื่อมโยงตั้งแต่การกำหนดทักษะที่จำเป็น การออกแบบกระบวนการพัฒนา ไปจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา และนำผลการศึกษามาพัฒนาโปรแกรมที่สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของวิทยากรให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของการทำงานและการเรียนรู้ในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงานส่งผลให้องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดย World Economic Forum ระบุในรายงาน The Future of Jobs Report 2025 ว่าการคิดเชิงวิเคราะห์ (analytical Thinking) ยังคงเป็นทักษะหลักที่นายจ้างให้ความสำคัญสูง ขณะที่ทักษะด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ข้อมูลขนาดใหญ่(Big Data) เครือข่ายและความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (networks and cybersecurity) และความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี (technological literacy) เป็นกลุ่มทักษะที่มีแนวโน้มเพิ่มความสำคัญอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความยืดหยุ่น การปรับตัว ภาวะผู้นำ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังคงมีความสำคัญควบคู่กับทักษะทางเทคโนโลยี (World Economic Forum, 2020, pp. 35-37) แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทักษะด้านการคิด การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้สามารถออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน เทคโนโลยี และบริบทการดำเนินธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด 70:20:10 Learning Model เป็นกรอบในการออกแบบโปรแกรมพัฒนา โดยแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติงานจริง การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น การให้คำแนะนำ การโค้ช และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการเรียนรู้อย่างเป็นทางการผ่านหลักสูตรหรือการฝึกอบรม แนวคิดดังกล่าวจึงเหมาะกับการพัฒนาวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา เนื่องจากลักษณะงานจำเป็นต้องเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์และสถานการณ์การปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่อง

การประเมินผลโปรแกรม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินผลการฝึกอบรม 4 ระดับของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) เป็นกรอบในการประเมิน โดยแนวคิดดังกล่าวประกอบด้วยการประเมิน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ปฏิกิริยาตอบสนอง (reaction) ระดับที่ 2 การเรียนรู้ (learning) ระดับที่ 3 พฤติกรรม (behavior) และระดับที่ 4 ผลลัพธ์ (results) (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2016, pp. 9-10) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประเมินผลในระดับที่ 1 ด้านปฏิกิริยาตอบสนอง โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ และระดับที่ 2 ด้านการเรียนรู้ โดยเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานที่จำเป็นของพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขาในอนาคตที่จะนำไปใช้ในทศวรรษที่ 2030

2. เพื่อสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานกลุ่มวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขาในทศวรรษที่ 2030

3. เพื่อวัดความรู้ของพนักงานกลุ่มวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขาที่ผ่านการพัฒนาตามโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสมรรถนะ (Competency Theory)

(Spencer & Spencer, 1993, p. 9)

แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

(Swanson & Holton, 2009, p. 4)

ทักษะแห่งอนาคต (Future Skills)

(World Economic Forum, 2020, pp. 35-37)

แนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามหลักแอนดราโกจี (Adult Learning Knowles)

Knowles, Holton, & Swanson, 2015, pp. 43-47)

⇩

ศึกษาทักษะที่จำเป็นของวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา

⇩

ทักษะการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking)

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital technological skills)

ทักษะการทำงานร่วมกัน (collaboration skills)

⇩

พัฒนาโปรแกรมตามแนวคิด 70:20:10

⇩

นำโปรแกรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

⇩

ประเมินผลตามตามแนวคิดการประเมินผลการฝึกอบรม

4 ระดับของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model)

(Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2016, pp. 9-10)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) แบบเชิงสำรวจตามลำดับ (exploratory sequential mixed methods design) เริ่มดำเนินการด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขา จากนั้นนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ก่อนดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรม โดยศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมจากการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการพัฒนา รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่มีต่อโปรแกรม การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขา โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured in-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อนำข้อค้นพบมาสังเคราะห์เป็นทักษะที่จำเป็นและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรม และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ นำผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็น โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบ 70:20:10 จากนั้นนำโปรแกรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลการเรียนรู้โดยเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม (pre-test and post-test) รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขา จำนวน 15 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาในระดับวิทยากรอาวุโสหรือเทียบเท่าขึ้นไป และมีอายุงานตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการร้านสาขาโดยตรง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured in-depth interview) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้ศึกษาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 ของพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขา 2) แบบทดสอบก่อนและหลังอบรม และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ด้านการจัดการหลักสูตร จำนวน 5 ข้อ และส่วนที่ 2 ด้านวิทยากร จำนวน 5 ข้อ รวม 10 ข้อ เป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้ 1 หมายถึงมีความพึงพอใจน้อยที่สุด 2 หมายถึงมีความพึงพอใจน้อย 3 หมายถึงมีความพึงพอใจปานกลาง 4 หมายถึงมีความพึงพอใจมาก และ 5 หมายถึงมีความพึงพอใจมากที่สุด และข้อคำถามปลายเปิดสำหรับให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยผู้วิจัยนำแบบ

สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารคนและกลยุทธ์องค์การ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการฝึกอบรม และผู้จัดการทั่วไปด้านทรัพยากรบุคคล เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนความเหมาะสมและความชัดเจนของภาษาที่ใช้ และแบบสอบถามนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยใช้ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์การยอมรับข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .67-1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 2030 เก็บข้อมูลกับผู้บริหารและกลุ่มวิทยากรเป้าหมายด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และระยะที่ 2 เป็นการสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานวิทยากรในทศวรรษที่ 2030 โดยนำผลจากระยะที่ 1 มากำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะผ่านหลักสูตรฝึกอบรม โปรแกรมดังกล่าวใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบ 70:20:10) (McCall, Lombardo & Morrison, 1988, p. 6-15) ประกอบด้วย 70% การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการทำงาน 20% การเรียนรู้จากผู้อื่น เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การโค้ช 10% การเรียนรู้จากการอบรมในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ หลังการดำเนินหลักสูตร ผู้วิจัยทำการประเมินผลโปรแกรมใน 2 ด้าน (Kirkpatrick, 1994, pp. 27, 42) ได้แก่ 1) การประเมินผลการเรียนรู้ (learning evaluation) ด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังอบรม และ 2) การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (reaction evaluation) ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพของ Denzin, Lincoln, Giardina & Cannella (2024, p. 24) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดระเบียบข้อมูล วิเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความหมายสอดคล้องกัน ก่อนสังเคราะห์เป็นประเด็นหลักที่สะท้อนทักษะที่จำเป็นของพนักงานตำแหน่งวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา และ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) เกณฑ์แปลผลค่าเฉลี่ย (Lindner & Lindner, 2024, pp. 152-153) ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึงระดับความพึงพอใจมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจมาก 2.51-3.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจน้อย 1.00-1.50 หมายถึงระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (paired samples *t* test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

ทักษะที่จำเป็นของวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาในทศวรรษที่ 2030 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มวิทยากรเป้าหมาย สามารถสรุปได้ 3 ทักษะหลัก ดังนี้

1.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking skills) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการของผู้เรียน และบริบทองค์กร เพื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

1.2 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology utilization Skills) หมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัล เช่น ระบบออนไลน์ หรือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อสนับสนุนการออกแบบและถ่ายทอดการเรียนรู้

1.3 ทักษะการทำงานร่วมกัน (collaboration skills) หมายถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งทีมงานภายในองค์กรและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรและการดำเนินงานเกิดประสิทธิผล

ทักษะทั้ง 3 ด้านนี้สะท้อนถึงแนวโน้มทักษะอนาคตที่จำเป็นต่อการเป็นวิทยากรในยุคที่องค์กรต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังอบรม

ผลการเรียนรู้	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	*t*	*p*
ก่อนอบรม	14.53	5.91		
			5.21*	.00
หลังอบรม	23.27	1.62		

*$p<.05$

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม และผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ($t= 5.21^*$, $p=.00$) แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาทักษะมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมต่อโปรแกรมการพัฒนา

รายการ	ค่าเฉลี่ย	*SD*	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดการหลักสูตร	4.99	0.05	มากที่สุด
1. ท่านได้รับความรู้และประสบการณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานได้จริง	5.00	0.00	มากที่สุด
2. เอกสาร คู่มือ เนื้อหาประกอบการเรียนรู้สัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ระยะการจัดอบรมมีความเหมาะสม	4.93	0.26	มากที่สุด
4. สถานที่/รูปแบบในการจัดอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจโดยรวมของการจัดอบรม (การบริหารจัดการ, การประสานงาน, เครื่องมือ, สิ่งอำนวยความสะดวกและอื่น ๆ)	5.00	0.00	มากที่สุด
ด้านวิทยากร	4.99	0.05	มากที่สุด
6. วิทยากรมีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์สอดคล้องตรงตามเนื้อหาสาระหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
7. วิทยากรสามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดได้ชัดเจน เข้าใจตรงประเด็น	5.00	0.00	มากที่สุด
8. วิทยากรตอบคำถามได้ชัดเจน เข้าใจ ตรงประเด็น	5.00	0.00	มากที่สุด
9. วิทยากรสามารถใช้สื่อประกอบการบรรยาย เครื่องมือรวมถึงอุปกรณ์ในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
10. วิทยากรบริหารจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม	4.93	0.26	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.99	0.05	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.99, *SD*=0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทั้งสองด้านมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ด้านการจัดการหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย=4.99, *SD*=0.05) และด้านวิทยากร (ค่าเฉลี่ย=4.99, *SD*=0.05) แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการจัดการหลักสูตร มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ดังนี้ ได้รับความรู้และประสบการณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานได้จริง เอกสาร คู่มือ เนื้อหาประกอบการเรียนรู้สัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหา

สถานที่/รูปแบบในการจัดอบรม ความพึงพอใจโดยรวมของการจัดอบรม (การบริหารจัดการ, การประสานงาน, เครื่องมือ, สิ่งอำนวยความสะดวก และอื่น ๆ) และระยะการจัดอบรมมีความเหมาะสม

ด้านวิทยากร มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ดังนี้ วิทยากรมีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์สอดคล้องตรงตามเนื้อหาสาระหลักสูตร วิทยากรสามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดได้ชัดเจน เข้าใจ ตรงประเด็น วิทยากรตอบคำถามได้ชัดเจน เข้าใจ ตรงประเด็น วิทยากรสามารถใช้สื่อประกอบการบรรยาย เครื่องมือ รวมถึงอุปกรณ์ในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม และวิทยากรบริหารจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการร้านสาขาในทศวรรษที่ 2030 ประกอบด้วย 3 ทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) และทักษะการทำงานร่วมกัน (collaboration) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) มีความสำคัญต่อบทบาทของวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขา เนื่องจากวิทยากรไม่ได้มีบทบาทเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่จำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาของผู้เรียน เชื่อมโยงข้อมูลจากการปฏิบัติงานจริงกับการออกแบบการเรียนรู้ รวมถึงเลือกวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะบริบทธุรกิจค้าปลีกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านพฤติกรรมผู้บริโภค รูปแบบการให้บริการ และกระบวนการปฏิบัติงาน ดังนั้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์จึงช่วยให้วิทยากรสามารถออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พนม จองเฉลิมชัย, 2567, หน้า 744-745 ที่พบว่าทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของว่าที่ครู ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์เป็นแกน แสดงว่าการมีทักษะคิดวิเคราะห์คือรากฐานสมรรถนะของครูในอนาคตด้านการออกแบบพฤติกรรมและการตัดสินใจวิชาชีพ

2. ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) เป็นอีกทักษะที่มีความจำเป็น เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้น ทั้งในการค้นคว้าและจัดการข้อมูล การสร้างสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์และผสมผสาน วิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาจึงจำเป็นต้องสามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน และบริบทการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ เข้าถึงได้ และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับ กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต, สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ และวัชรี แซงบุญเรือง (2565, หน้า 191) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เพื่อให้สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

3. ทักษะการทำงานร่วมกัน (collaboration) มีความสำคัญเนื่องจากการพัฒนาบุคลากรในธุรกิจค้าปลีกเกี่ยวข้องกับบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย วิทยากรจำเป็นต้องประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล รับฟังความคิดเห็น และทำงานร่วมกับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เรียน เพื่อให้สามารถออกแบบและดำเนินการพัฒนาบุคลากรได้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและความต้องการในการปฏิบัติงานจริง ทักษะดังกล่าวยังช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วชิราภรณ์ ศรีพันธบุตร และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์, 2567, หน้า 49) ที่พบว่าความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิผลของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฯ ในด้านการสื่อสาร มีความจำเป็นมากที่สุด

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวโน้มทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคต โดย The Future of Jobs Report 2020 ของ World Economic Forum (2020, pp. 35-37) ที่รายงานว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) ยังคงเป็นหนึ่งในทักษะหลักที่องค์กรให้ความสำคัญ ขณะเดียวกันทักษะด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี (technological literacy) รวมถึงทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ยังคงมีความสำคัญต่อการทำงานในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวโน้มดังกล่าวสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า วิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาจำเป็นต้องมีทั้งความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากบทบาทของวิทยากรในอนาคตไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องสามารถวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และประสานความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพัฒนาบุคลากรตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

ผลการนำทักษะทั้ง 3 ด้านมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบโปรแกรมการพัฒนา โดยประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้แบบ 70:20:10 สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ การเรียนรู้จากผู้อื่น และการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความเหมาะสมกับลักษณะงานของวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาที่จำเป็นต้องนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง การออกแบบโปรแกรมในลักษณะดังกล่าวจึงช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้เฉพาะเนื้อหาในชั้นเรียน แต่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้เข้าร่วมมีความรู้เพิ่มขึ้น และโปรแกรมมีแนวโน้มช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับต่อเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการของโปรแกรม อย่างไรก็ตามการตีความผลดังกล่าวควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผู้เข้าร่วม กลุ่มเดียวโดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม และไม่มีกลุ่มควบคุม จึงยังไม่สามารถสรุปเชิงเหตุและผลได้อย่างชัดเจนว่า การเพิ่มขึ้นของคะแนนเกิดจากโปรแกรมเพียง

ปัจจัยเดียว ทั้งนี้คะแนนที่เพิ่มขึ้นอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่น เช่น ความคุ้นเคยกับแบบทดสอบ ประสบการณ์หรือความรู้เดิมของผู้เข้าร่วม แรงจูงใจในการเรียนรู้ หรือปัจจัยแวดล้อมอื่นที่เกิดขึ้นในช่วงการพัฒนา ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้เข้าร่วมมีคะแนนความรู้สูงขึ้น และโปรแกรมมีแนวโน้มช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยไม่มีกลุ่มควบคุม จึงยังไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของโปรแกรมได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้การออกแบบโปรแกรมการพัฒนาโดยประยุกต์ใช้แนวคิด 70:20:10 ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ McCall, Lombardo & Morrison (1988, pp. 15-86) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ ซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาวิทยากรสายปฏิบัติการร้านสาขาที่จำเป็นต้องเชื่อมโยงความรู้จากการฝึกอบรมกับประสบการณ์และสถานการณ์การทำงานจริง การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้จึงช่วยให้กระบวนการพัฒนาไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนรู้ในชั้นเรียน แต่เชื่อมโยงไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและ ผลการประเมินโปรแกรมยังสามารถอธิบายภายใต้กรอบแนวคิดของ Kirkpatrick & Kirkpatrick (2016, pp. 39, 42) โดยการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสอดคล้องกับการประเมินระดับปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction) ขณะที่การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสอดคล้องกับการประเมินระดับการเรียนรู้ (learning) อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ยังไม่ได้ประเมินถึงระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน (behavior) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (results) จึงเป็นข้อจำกัดที่ควรนำไปพิจารณาในการศึกษาครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การสร้างแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อเป็นพื้นที่ไว้จัดเก็บความรู้ให้พนักงานสามารถเข้าไปศึกษาความรู้เพิ่มเติม และใช้สำหรับเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยน แบ่งปันหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่เปิดกว้างสามารถเข้าถึงได้รวมถึงสนับสนุนทรัพยากร เช่น งบประมาณ กำลังคน หรือ เทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะ

2. สร้างทีมที่ปรึกษาหรือผู้สนับสนุนให้มีบทบาทหน้าที่คอยให้คำปรึกษา สนับสนุน ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้สำหรับพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) สายปฏิบัติการ เพื่อสร้างสรรค์ ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่พนักงาน

3. ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาวิทยากรในศตวรรษที่ 2030 สามารถใช้เป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้กับบุคลากรในองค์กรได้ทุกหน่วยงานและตำแหน่งงาน สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาบุคลากรที่ครอบคลุมทั้งองค์กร ถือเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของบุคลากรอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะความรู้ ความสามารถของพนักงานตำแหน่งวิทยากร (trainer) ที่จะได้รับการพัฒนาในอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานมากขึ้น

2. ปรับแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนของนโยบายองค์กรและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีให้ถี่ขึ้น โดยเพิ่มเป็นให้พนักงานได้รับการพัฒนาทักษะไตรมาสละ 1 ครั้ง

บรรณานุกรม

กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต, สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ และวัชรี แซงบุญเรือง. (2565). สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร. ***วารสารรัชต์ภาคย์***, ***16***(47), หน้า 189-206.

พนม จองเฉลิมชัย. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. ***วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร***, ***9***(9), หน้า 735-750.

วชิราภรณ์ ศรีพันธบุตร และพรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2567). แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิผลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. ***วารสารสหวิทยาการและการจัดการร่วมสมัย***, ***3***(3), หน้า 37-53.

Denzin, N. K., Lincoln, Y. S., Giardina, M. D., & Cannella, G. S. (Eds.). (2024). ***The SAGE handbook of qualitative research*** (6th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

Kirkpatrick, D. L. (1994). ***Evaluating training programs: The four levels***. San Francisco, CA: Berrett-Koehler.

Kirkpatrick, J. D., & Kirkpatrick, W. K. (2016). ***Kirkpatrick's four levels of training evaluation***. Alexandria, VA: ATD Press.

Knowles, M. S., Holton, E. F., III, & Swanson, R. A. (2015). ***The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development*** (8th ed.). Oxon: Routledge.

Lindner, J. R., & Lindner, N. (2024). Interpreting Likert type, summated, unidimensional, and attitudinal scales: I neither agree nor disagree, Likert or not. ***Advancements in Agricultural Development***, ***5***(2), pp. 152-163.

McCall, M. W., Jr., Lombardo, M. M., & Morrison, A. M. (1988). ***The lessons of experience: How successful executives develop on the job***. Lexington, MA: Lexington Books.

Organization for Economic Co-operation and Development. (2020). ***The potential of online learning for adults: Early lessons from the COVID-19 crisis***. Paris: OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/ee040002-en

Spencer, L. M., Jr., & Spencer, S. M.v (1993).v ***Competence at work: Models for superior performance***. New York: John Wiley & Sons.

Swanson, R. A., & Holton, E. F. (2009). ***Foundations of human resource development*** (2nd ed.). San Francisco, CA: Berrett-Koehler.

World Economic Forum. (2020). ***The future of jobs report 2020***. Cologny, GE: World Economic Forum.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

การเตรียมความพร้อมของตำรวจไทยในการรับมือการนำสารเคมีภาคอุตสาหกรรมไปใช้ก่ออาชญากรรม

THAI POLICE PREPAREDNESS FOR RESPONDING TO THE CRIMINAL MISUSE OF INDUSTRIAL CHEMICALS

ปริวรรต รัตนรุ่งโรจน์*

Pariwat Rattanaroongroj*

ภาควิชาสืบสวน กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 2

Section of Investigation, Faculty Sub-Division, Provincial Police Training Center 2

(Received: 2026, March 6; Revised: 2026, June 3; Accepted: 2023, June 13)

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการเตรียมความพร้อมของตำรวจไทยในการรับมือการนำสารเคมีภาคอุตสาหกรรมไปใช้ก่ออาชญากรรม โดยวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านพิษวิทยา การจำแนกสารเคมี กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ การใช้สารวีเอ็กซ์ในประเทศมาเลเซีย เหตุการณ์สารโนวิชอกในสหราชอาณาจักร และคดีวางยาพิษด้วยไซยาไนด์ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าสารเคมีอันตรายไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการสงคราม แต่สามารถถูกนำไปใช้ก่ออาชญากรรมในพื้นที่พลเรือนได้ โดยตำรวจมักเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าถึงสถานที่เกิดเหตุ แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายและพันธกรณีระหว่างประเทศรองรับ ยังมีข้อจำกัดด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเคมี ชีวภาพ รังสี และนิวเคลียร์ สู่หน่วยงานพลเรือน และการพัฒนาเทคโนโลยีตรวจจับสารเคมีในระดับปฏิบัติการ บทความเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพบุคลากร ระบบเตือนภัยล่วงหน้า และการกำกับดูแลบนพื้นฐานความเสี่ยง เพื่อเพิ่มความพร้อมในการป้องกันและตอบโต้เหตุสารเคมีในประเทศไทย

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม; สารเคมีภาคอุตสาหกรรม; การนำไปก่ออาชญากรรม

ABSTRACT

This article examines the preparedness of the Thai police to respond to the criminal misuse of industrial chemicals. The study reviews knowledge related to toxicology, chemical classification, relevant legal frameworks, and selected case studies from both domestic and

international contexts, including the VX nerve agent assassination in Malaysia, the Novichok poisoning incident in the United Kingdom, and cyanide poisoning cases in Thailand. The findings indicate that hazardous chemicals are no longer confined to military conflicts but can also be used in civilian crimes, where police officers are often the first responders at the scene. Although Thailand has established legal frameworks and international obligations related to chemical security, challenges remain in interagency coordination, the transfer of chemical, biological, radiological, and nuclear (CBRN) knowledge to civilian agencies, and the development of chemical detection capabilities at the operational level. The article proposes measures to strengthen personnel capacity, early warning systems, and risk-based regulatory approaches in order to enhance Thailand's preparedness for preventing and responding to chemical incidents.

Keywords: Police Preparedness; Industrial Chemicals; Criminal Misuse

บทนำ

ภัยคุกคามทางเคมีในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการใช้ในสงครามระหว่างรัฐอีกต่อไป แต่พบการนำสารเคมีไปใช้ในการลอบสังหาร การก่อการร้าย และการก่ออาชญากรรมในพื้นที่พลเรือนมากขึ้น ส่งผลให้ความมั่นคงทางเคมีกลายเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทั้งความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยสาธารณะ (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency, n.d.) ภัยดังกล่าวมักถูกจัดอยู่ในกรอบเคมี ชีวภาพ รังสี และนิวเคลียร์ (Chemical, Biological, Radiological and Nuclear: CBRN) ใช้เป็นกรอบในการจำแนกและบริหารจัดการภัยที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม (Gorniak & et al, 2025, p. 2) โดยบทความนี้มุ่งศึกษาเฉพาะภัยจากสารเคมี โดยเฉพาะสารสังหารและสารเคมีอันตรายทางอุตสาหกรรม มีลักษณะการแพร่กระจาย กลไกการออกฤทธิ์ และแนวทางควบคุมที่แตกต่างจากภัยประเภทอื่น (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 26-28; Gorniak & et al, 2025, p. 5)

ในระดับสากล อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมีกำหนดให้อาวุธเคมีครอบคลุมสารเคมีพิษและสารตั้งต้นที่สามารถก่อให้เกิดการเสียชีวิตหรืออันตรายร้ายแรงต่อมนุษย์และสัตว์ (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons, Online, 2004) ประเทศไทยได้นำหลักการดังกล่าวมาบังคับใช้ผ่านพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. 2545 เพื่อรองรับการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญาและกำหนดกรอบการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ.2545, หน้า 1-3) ในทางปฏิบัติสารสังหารและสารเคมีอันตรายทางอุตสาหกรรมอาจถูกนำไปใช้ก่อเหตุได้ทั้งจากอุบัติเหตุและการกระทำโดยเจตนา จำเป็นต้องมีการประเมินความเสี่ยง การป้องกันการ

ปนเปื้อน และการจัดการพื้นที่เกิดเหตุอย่างเหมาะสม (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 53-57; Ngwenya, Mashau, Mhlongo & Traoré, 2023, pp. 679-680)

แนวทางการตอบโต้เหตุสารเคมีให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล และการกำจัดการปนเปื้อนเพื่อลดผลกระทบต่อประชาชนและเจ้าหน้าที่ เนื่องจากตำรวจมักเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าถึงสถานที่เกิดเหตุ จึงมีบทบาทสำคัญในการรักษาความปลอดภัย การคุ้มครองพยานหลักฐาน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวทางรองรับอยู่แล้ว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และการฝึกอบรมเฉพาะทาง (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์, 2564) บทความนี้จึงมุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้และบทเรียนจากกรณีศึกษา เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาความพร้อมของตำรวจไทยในการรับมือการนำสารเคมีภาคอุตสาหกรรมไปใช้ก่ออาชญากรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจภัยจากสารสังหารและสารเคมีอันตรายในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตำรวจ
2. เพื่อวิเคราะห์บทเรียนจากกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับความเสี่ยงและรูปแบบการก่อเหตุด้วยสารเคมีในพื้นที่พลเรือน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาความพร้อมด้านนโยบายและการปฏิบัติในการรับมือเหตุสารเคมี เพื่อลดความสูญเสียและเพิ่มความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานในประเทศไทย

สถานการณ์ปัจจุบัน

แม้อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมีจะมีบทบาทสำคัญในการควบคุมอาวุธเคมีและสร้างกลไกกำกับดูแลระหว่างประเทศ (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons, Online, 2004) แต่เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารเคมียังคงเกิดขึ้นในพื้นที่พลเรือน ทั้งในรูปแบบการลอบสังหาร การก่อการร้าย และการก่ออาชญากรรมด้วยสารเคมี ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความปลอดภัยของประชาชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 53-55) กรณีการใช้สารวีเอ็กซ์ในประเทศมาเลเซีย และเหตุการณ์สารโนวิชอกในสหราชอาณาจักร แสดงให้เห็นว่าสารเคมีที่มีความเป็นพิษสูงสามารถถูกนำมาใช้ก่อเหตุในพื้นที่สาธารณะ และอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อบุคคลอื่นนอกเหนือจากเป้าหมายโดยตรง (BBC News, Online, 2018; Opravil & et al, 2023, p. 2587) กรณีศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าภัยจากสารเคมีสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในภาวะสงบและในพื้นที่พลเรือน จึงเป็นความเสี่ยงที่หน่วยงานด้านความมั่นคงและหน่วยงานเผชิญเหตุต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือ

ส่วนประเทศไทย คดีวางยาพิษด้วยไซยาไนด์ในปี พ.ศ.2566 เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสารเคมีอันตรายสามารถถูกนำมาใช้ก่ออาชญากรรมได้ และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเจ้าหน้าที่ที่เข้าถึงสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ทราบข้อมูลล่วงหน้า (ไทยรัฐ, ออนไลน์, 2567; McKone, Huey, Downing, & Hakkinen, 2000, pp. 27-29) เนื่องจากตำรวจมักเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าถึงพื้นที่ ความพร้อมด้านการประเมินความเสี่ยง การควบคุมพื้นที่ และการป้องกันการปนเปื้อนจึงมีความสำคัญต่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ ประชาชน และกระบวนการ ยุติธรรม ประเด็นดังกล่าวนำไปสู่คำถามว่าความพร้อมของตำรวจไทยในปัจจุบันเพียงพอต่อการรับมือการนำสารเคมีอันตรายไปใช้ก่ออาชญากรรมหรือไม่

พัฒนาการด้านการเตรียมความพร้อมรับมือเหตุสารเคมีในบริบทของประเทศไทย

ประเทศไทยได้พัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความมั่นคงและการสาธารณสุข โดยให้ความสำคัญกับการประเมินสถานการณ์ การจัดเขตความปลอดภัย การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล การกำจัดการปนเปื้อน และการส่งต่อผู้ได้รับผลกระทบ (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์, 2564) แนวทางดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงต่อผู้ปฏิบัติงานและประชาชน รวมทั้งสนับสนุนให้การควบคุมพื้นที่เกิดเหตุและการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุเป็นไปอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ แม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวทางและมาตรการรองรับเหตุสารเคมีในหลายภาคส่วน แต่การนำไปใช้ในระดับปฏิบัติการยังเผชิญข้อจำกัดด้านการบูรณาการข้อมูล การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการฝึกปฏิบัติร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องอาศัยการตอบสนองอย่างเร่งด่วนและการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน ประเด็นดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานเผชิญเหตุ รวมทั้งการเสริมสร้างความพร้อมของตำรวจซึ่งเป็นหน่วยงานที่มักเข้าถึงสถานที่เกิดเหตุก่อนหน่วยงานอื่น

ปัญหาและอุปสรรค

1. การรับมือเหตุสารเคมีจำเป็นต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหลายหน่วยงาน ทั้งด้านการแพทย์ ความมั่นคง การควบคุมสารเคมี และการป้องกันสาธารณภัย การปฏิบัติงานร่วมกันจึงต้องมีระบบสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน (Ugwu & et al, 2025, pp. 4-5)

2. เทคโนโลยีตรวจจับสารเคมีในระดับปฏิบัติการยังมีข้อจำกัดทั้งด้านความแม่นยำ ความไวในการตรวจจับ และความเหมาะสมในการใช้งานในแต่ละสถานการณ์ จึงจำเป็นต้องอาศัยการยืนยันผลด้วยวิธีอื่นร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (McKone, Huey, Downing, & Hakkinen, 2000, pp. 61-63; van Baardewijk, & et al, 2021, pp. 1-2)

3. การปฏิบัติงานในพื้นที่เกิดเหตุสารเคมีจำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ระบบการกำจัดการปนเปื้อน และการสนับสนุนทางการแพทย์ที่เหมาะสม เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบเหตุและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างปลอดภัย (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์, 2564)

4. การพัฒนาความพร้อมในการรับมือเหตุสารเคมีจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยีตรวจจับ การจัดหาอุปกรณ์ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อเหตุการณ์สารเคมีในอนาคต (CIRS Group, Online, 2024; Knoell, Online, 2025)

แนวคิดและกรอบทฤษฎีบูรณาการ

1. พิษวิทยาและการบริหารความเสี่ยง การจัดการภัยจากสารเคมีอาศัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสารกับผลกระทบต่อร่างกาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดมาตรการป้องกัน (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 57-58) แนวคิดลำดับชั้นของมาตรการควบคุมอันตรายเน้นการลดหรือกำจัดความเสี่ยงที่แหล่งกำเนิดก่อนการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ซึ่งช่วยลดโอกาสการสัมผัสสารเคมีของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรับมือเหตุสารเคมีจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประเมินสถานการณ์ การกำหนดเขตความปลอดภัย การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล การควบคุมและกำจัดการปนเปื้อน การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ และการส่งต่อเพื่อรับการรักษา โดยการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถลดความเสี่ยงต่อผู้ปฏิบัติงานและประชาชน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อเหตุการณ์สารเคมี (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์, 2564)

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมวัตถุอันตรายในประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่ใช้กำกับดูแลสารเคมีอันตรายและสารที่อาจนำไปใช้เป็นอาวุธเคมี โดยมีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายหลัก ซึ่งกำหนดการควบคุมวัตถุอันตรายตามระดับความเสี่ยงตั้งแต่วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ถึงชนิดที่ 4 (พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ออนไลน์) ต่อมาพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมี (พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544, ออนไลน์) และพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ.2545 ได้กำหนดกลไกเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศของประเทศไทย (พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ.2545, หน้า 1-3)

ปัจจุบันกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ปรับปรุงระบบการกำกับดูแลสารเคมีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการบนพื้นฐานความเสี่ยงและมาตรฐานสากล (ChemLinked, Online, 2025; CIRS Group, Online, 2024) ขณะเดียวกันกระทรวงกลาโหมกำหนดให้สารในบัญชีที่ 1 ตามอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมี เช่น วีเอ็กซ์ ซารีน และสารกลุ่มโนวิชอก อยู่ภายใต้การควบคุมเป็นพิเศษ (กระทรวงกลาโหม, ออนไลน์, 2564) การบังคับใช้กฎหมาย การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การควบคุมสารเคมีอันตรายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

กลุ่มสารสังหาร ประเภท คุณสมบัติ ผลกระทบ และการจัดการเบื้องต้น สารสังหาร (Chemical Warfare Agents: CWAs) เป็นสารเคมีพิษที่ออกฤทธิ์ต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย และอาจก่อให้เกิดการเสียชีวิตหรือความพิการรุนแรง โดยสามารถจำแนกตามกลไกการออกฤทธิ์เพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงและกำหนดแนวทางการตอบโต้เหตุเบื้องต้น (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 51-53) กลุ่มสำคัญ ได้แก่ สารสำลัก เช่น คลอรีนและฟอสจีน ซึ่งทำลายระบบทางเดินหายใจ (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons, Online, 2004) สารโลหิต เช่น ไฮโดรเจนไซยาไนด์ ซึ่งรบกวนการใช้ออกซิเจนของเซลล์ (ศูนย์พิษวิทยารามาธิบดี, ออนไลน์, ม.ป.ป.) สารพุพอง เช่น มัสตาร์ดและลิวิไซท์ ซึ่งทำลายผิวหนังและดวงตา (MSD Manuals, Online, 2024b) สารประสาท เช่น กลุ่มจี กลุ่มวี และโนวิชอก ซึ่งยับยั้งเอนไซม์อะเซทิลโคลีนเอสเตอเรส (acetylcholinesterase) ทำให้เกิดการสะสมของอะเซทิลโคลีน ส่งผลให้กล้ามเนื้อหดเกร็งต่อเนื่องและอาจเกิดภาวะหายใจล้มเหลวได้ (Opravil & et al, 2023, pp. 2591-2592, 2596-2599, 2602-2603; MSD Manuals, Online, 2024a) และกลุ่มทอกซิน (toxins) หรือสารพิษที่มีแหล่งกำเนิดจากสิ่งมีชีวิต เช่น บอทูลินัมทอกซินและไรซิน (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 56-60) แม้สารแต่ละกลุ่มจะมีกลไกการออกฤทธิ์แตกต่างกัน แต่หลักการจัดการเบื้องต้นมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การลดการสัมผัส การควบคุมการปนเปื้อน การป้องกันผู้ปฏิบัติงาน และการส่งต่อผู้ได้รับผลกระทบเข้าสู่ระบบการแพทย์โดยเร็ว

นอกจากสารสังหารทางทหารแล้ว สารเคมีอันตรายทางอุตสาหกรรมยังเป็นความเสี่ยงสำคัญ เนื่องจากสามารถก่อผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากจากการรั่วไหลหรือการนำไปใช้ในทางมิชอบ โดยความรุนแรงขึ้นอยู่กับชนิดสาร ความเข้มข้น ระยะเวลาสัมผัส และสภาพแวดล้อม (McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 68-70) บทความนี้เสนอให้ใช้ระบบจำแนกระดับเหตุการณ์ของโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยทางเคมี เพื่อใช้ประกอบการประเมินสถานการณ์ การกำหนดระดับการตอบสนอง และการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยเฉพาะทางอย่างเหมาะสม

แนวทางการเตรียมความพร้อมในการรับมือสารสังหาร

1. การพัฒนาความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านพิษวิทยา การประเมินความเสี่ยง การจัดเขตความปลอดภัย และการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถประเมินสถานการณ์และ

ตอบสนองต่อเหตุสารเคมีได้อย่างเหมาะสม (Ugwu & et al, 2025, pp. 3-4; ศูนย์พิษวิทยารามาธิบดี, ออนไลน์, ม.ป.ป.)

2. การพัฒนาระบบตรวจจับและเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อสนับสนุนการตรวจพบการสัมผัสสารพิษตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และช่วยให้สามารถตอบสนองได้อย่างทันท่วงที (Van Baardewijk & et al, 2021, pp. 1-2; McKone, Huey, Downing & Hakkinen, 2000, pp. 61-63)

3. การจัดระบบบัญชาการและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้การกำหนดเขตอันตราย การควบคุมสถานการณ์ และการสนับสนุนการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน

4. การเตรียมอุปกรณ์และทรัพยากรที่จำเป็น ทั้งอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เครื่องมือตรวจจับ และยาแก้พิษ โดยยึดหลักการประเมินความเสี่ยงและความพร้อมของพื้นที่ (National Institute for Occupational Safety and Health, Online, n.d.)

5. การสื่อสารความเสี่ยงแก่ประชาชนอย่างถูกต้องและชัดเจน เพื่อลดความตื่นตระหนกและส่งเสริมการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในภาวะฉุกเฉิน (Slovic, 1987, pp. 281-282)

6. การถ่ายทอดองค์ความรู้และมาตรฐานด้านเคมี ชีวภาพ รังสี และนิวเคลียร์จากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญสู่ตำรวจและหน่วยงานพลเรือน ผ่านการฝึกอบรม การจัดทำแนวปฏิบัติร่วม และการฝึกซ้อมระหว่างหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มความพร้อมในการรับมือเหตุสารเคมี (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, ออนไลน์, 2564; Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons, Online, 2004)

บทสรุป

ภัยจากสารเคมีอันตรายในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการสงคราม แต่สามารถปรากฏในรูปแบบการลอบสังหาร การก่อการร้าย และการก่ออาชญากรรมในพื้นที่พลเรือนได้ กรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าตำรวจมักเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าถึงสถานที่เกิดเหตุ จึงมีบทบาทสำคัญต่อ การประเมินความเสี่ยง การคุ้มครองความปลอดภัย และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายและมาตรฐานรองรับในระดับหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการประสานงาน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการพัฒนาศักยภาพของหน่วยปฏิบัติการภาคสนาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาระบบการกำกับดูแลสารเคมีบนพื้นฐานความเสี่ยง ควรปรับปรุงระบบการกำกับดูแลสารเคมีให้สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงของสารแต่ละประเภท พร้อมทั้งทบทวนมาตรการควบคุมสารเคมีที่มีศักยภาพก่ออันตรายสูง เพื่อป้องกันการนำไปใช้ก่ออาชญากรรม

2. พัฒนาฐานข้อมูลและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านสารเคมีอันตราย และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง สาธารณสุข อุตสาหกรรม และหน่วยงานเผชิญเหตุ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการตอบสนองต่อเหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยี ควรส่งเสริมการวิจัยด้านพิษวิทยา เทคโนโลยีตรวจจับสารเคมี และระบบเตือนภัย เพื่อรองรับภัยคุกคามจากสารเคมีและเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พัฒนาศักยภาพบุคลากร ควรจัดการฝึกอบรมและการฝึกซ้อมร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการประเมินสถานการณ์ การป้องกันตนเอง และการตอบสนองต่อเหตุสารเคมีของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. พัฒนาความพร้อมด้านอุปกรณ์และระบบสนับสนุน ควรจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เครื่องมือตรวจจับ และยาแก้พิษให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่ พร้อมพัฒนาระบบเตือนภัยและแผนเผชิญเหตุให้สามารถนำไปใช้ได้จริง

3. ส่งเสริมการสื่อสารความเสี่ยงและการเข้าถึงข้อมูล ควรเผยแพร่ข้อมูลด้านความปลอดภัยของสารเคมีและแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อสนับสนุนการป้องกันและลดผลกระทบจากเหตุสารเคมี

บรรณานุกรม

กระทรวงกลาโหม. (2564, 5 มีนาคม). ประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง กำหนดยุทธภัณฑ์ที่ต้องขออนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 พ.ศ. 2564. ***ราชกิจจานุเบกษา*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.chemtrack.org/Law/Mod-2564.pdf [2569, 1 มีนาคม].

กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2564). ***คู่มือการเตรียมความพร้อมและตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรณีอุบัติภัยสารเคมี*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/1171220210826082606.pdf [2569, 1 มีนาคม].

ไทยรัฐ. (2567, 12 สิงหาคม). ***3 ศพรับวันแม่ "ตำรวจหญิง–ลูกสาว" ตายปริศนา กลิ่นโซดาไฟคลุ้งบ้านพัก*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.thairath.co.th/news/crime/2807362 [2569, 1 มีนาคม].

พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. 2545. (2545, 27 กันยายน). ***ราชกิจจานุเบกษา***. เล่ม 119 ตอนที่ 95 ก., หน้า 1-3.

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535. (2535, 6 เมษายน). ***ราชกิจจานุเบกษา*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.diw.go.th/webdiw/law-haz/ [2569, 4 กรกฎาคม].

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. (2544, 16 พฤศจิกายน). ***ราชกิจจานุเบกษา*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.diw.go.th/webdiw/law-haz/ [2569, 2 มิถุนายน].

ศูนย์พิษวิทยารามาธิบดี. (ม.ป.ป.). ***สารสังหาร*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.rama.mahidol.ac.th/poisoncenter/th/pois-cov/war3 [2026, March 1].

BBC News. (2018, March 7). ***North Korea used VX nerve agent to kill leader's brother, says US*** (Online). Available: https://www.bbc.com/news/world-asia-43312052 [2026, March 1].

ChemLinked. (2025, March 19). ***Thailand to issue list of hazardous substances (No. 8)*** (Online). Available: https://chemical.chemlinked.com/news/chemical-news/thailand-to-update-list-of-hazardous-substances [2026, March 1].

CIRS Group. (2024, October 25). ***Thailand initiates review and assessment of the Hazardous Substances Act*** (Online). Available: https://www.cirs-group.com/en/chemicals/thailand-initiates-review-and-assessment-of-the-hazardous-substances-act [2026, March 1].

Cybersecurity and Infrastructure Security Agency. (n.d.). ***Chemical attacks: Security awareness for soft targets and crowded places*** (Online). Available: https://www.cisa.gov/sites/default/files/publications/Chemical%20Attacks%20-%20Security%20Awareness%20for%20ST-CP.PDF [2026, March 1].

Gorniak, L., & et al. (2025). A practical classification approach for chemical, biological, radiological and nuclear (CBRN) hazards based on toxicological and situational parameters. ***Applied Sciences, 15***(19), 1-27. https://doi.org/10.3390/app151910421

Knoell. (2025, May 20). ***Thailand chemical regulations: What will Thailand's move to a risk-based chemicals management model mean for stakeholders?*** (Online). Available: https://www.knoell.com/en/news/thailand-chemical-regulations-what-will-thailands-move-to-a-risk-based-chemicals-management [2026, March 1].

McKone, T. E., Huey, B. M., Downing, E., & Hakkinen, P. J. (Eds.). (2000). ***Strategies to protect the health of deployed U.S. forces: Detecting, characterizing, and documenting exposures***. Washington: National Academies Press. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK225370/

MSD Manuals. (2024a). ***Nerve chemical-warfare agents*** (Online). Available: https://www.msdmanuals.com/professional/injuries-poisoning/mass-casualty-weapons/nerve-chemical-warfare-agents [2026, March 1].

MSD Manuals. (2024b). ***Vesicant chemical-warfare agents*** (Online). Available: https://www.msdmanuals.com/professional/injuries-poisoning/mass-casualty-weapons/vesicant-chemical-warfare-agents [2026, March 1].

National Institute for Occupational Safety and Health. (n.d.). ***Hierarchy of controls*** (Online). Available: https://www.cdc. chy-of-controls/gov/niosh/hierar [2026, March 1].

Ngwenya, S., Mashau, N. S., Mhlongo, S. E., & Traoré, A. N. (2023). A systematic review of the risk management frameworks for potentially toxic chemical elements. ***Toxicology and Industrial Health, 39***(12), pp. 679-686. https://doi.org/10.1177/07482337231209092

Opravil, J., & et al. (2023). A-agents, misleadingly known as "Novichoks": A narrative review. ***Archives of Toxicology, 97***(2023), pp. 2587-2607. https://doi.org/10.1007/s00204-023-03571-8

Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons. (2004). ***Guidelines for mass casualty decontamination during chemical weapons incidents*** (Online). Available: https://www.opcw.org/sites/default/files/documents/Victims_Network/Orange_and_Red/orange_red_02448.pdf [2026, March 1].

Slovic, P. (1987). Perception of risk. ***Science, 236***(4799), pp. 280-285. https://doi.org/10.1126/science.3563507

Ugwu, C. N., & et al. (2025). Medical preparedness for bioterrorism and chemical warfare. ***Medicine, 104***(18), pp. 1-18. https://doi.org/10.1097/MD.0000000000042289

van Baardewijk, J. U., & et al. (2021). Early detection of exposure to toxic chemicals using continuously recorded multi-sensor physiology. ***Sensors, 21***(11), pp. 1-10. https://doi.org/10.3390/s21113616

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ความท้าทายของการส่งออกประเทศไทย ภายใต้ระเบียบการค้าพหุภาคี:วิเคราะห์ผลกระทบจากมาตรการปกป้องทางการค้าตามกรอบกฎหมาย GATT และ WTO

THAILAND'S EXPORT CHALLENGES UNDER THE MULTILATERAL TRADING SYSTEM: ASSESSING THE IMPACT OF TRADE PROTECTIONIST MEASURES UNDER THE GATT AND WTO LEGAL FRAMEWORK

ธัญธิมากร ชูเขาวัง*

Tantimagon Chookhaowang*

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

School of Law, Sripatum University, Chonburi

*Corresponding Author e-Mail: tantimagon.ch@chonburi.spu.ac.th

(Received: 2026, August 10; Revised: 2026, September 10; Accepted: 2023, September 19)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้วิเคราะห์ความเปราะบางของระเบียบการค้าโลกในปี พ.ศ. 2569 ภายใต้สภาวะการแบ่งแยกขั้วทางภูมิรัฐศาสตร์เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนผ่านสู่กระบวนทัศน์การปกป้องทางการค้าใหม่ ที่มุ่งเน้นการใช้มาตรการฝ่ายเดียว โดยเฉพาะการนำมาตรา 122 ของ U.S. Trade Act 1974 มาบังคับใช้เพื่อสร้างอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษีและกำแพงภาษีส่วนเพิ่ม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพของอัตราภาษีผูกพัน และห่วงโซ่อุปทานโลก

ด้านกฎหมายระหว่างประเทศมีแนวโน้มชี้ให้เห็นความสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดหลักการพื้นฐานภายใต้ข้อบทในความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ทั้งหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งและหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ ผ่านการใช้มาตรการสีเขียวแฝงในกลุ่มอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ เช่น ยานยนต์ไฟฟ้าและอาหารแปรรูป ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2569 การส่งออกของประเทศไทยอาจหดตัวรุนแรงถึงร้อยละ -3.1 คิดเป็นมูลค่าความเสียหายกว่า 3.23 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ และส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงถึงร้อยละหนึ่งจุดสี่แปด เนื่องจากการสิ้นสุดของปรากฏการณ์การเร่งส่งออกสินค้าล่วงหน้า

ผลการสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ชี้ว่ามาตรการภาษีฝ่ายเดียวและมาตรการสีเขียวแฝงของประเทศคู่ค้ามีแนวโน้มขัดต่อพันธกรณีภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าและองค์กรการค้าโลก ทั้งหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และ หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ อย่างมีนัยสำคัญ บทความนี้ได้ประมวลผลจากองค์ความรู้จากแนวคำวินิจฉัยขององค์กรการค้าโลก ได้แก่ คดีบุหรี่ (DS371) และ

คดีกุ้ง (DS343) เพื่อวางแนวทางการต่อสู้ทางกฎหมายผ่านองค์กรระงับข้อพิพาท (DSB) อย่างเป็นระบบ พร้อมเสนอแนวทางขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ด้วยการเร่งขยายเครือข่ายความตกลงการค้าเสรี ตามข้อยกเว้นมาตรา 24 ตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าเพื่อกระจายความเสี่ยง ควบคู่กับการปรับโครงสร้างการผลิตของภาคเอกชนสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน เพื่อก้าวข้ามอุปสรรคทางการค้าด้านสิ่งแวดล้อมและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลกอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: มาตรการปกป้องทางการค้า; การส่งออกของประเทศไทย; ระเบียบการค้าพหุภาคี

ABSTRACT

This academic article analyzes the vulnerability of the global trading order in 2026 amid geopolitical and economic polarization and the transition toward a new paradigm of trade protectionism that emphasizes the use of unilateral measures. In particular, it examines the application of Section 122 of the U.S. Trade Act of 1974 to create non-tariff barriers and additional tariff barriers, which directly affects the stability of bound tariff rates and global supply chains.

From the perspective of international law, the analysis indicates potential risks of violations of fundamental principles under the provisions of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), particularly the principles of most-favoured-nation (MFN) treatment and national treatment, through the use of disguised green measures in strategic industries such as electric vehicles and processed foods. Quantitative analysis projects that, in 2026, Thailand's exports could contract significantly by as much as 3.1%, representing estimated losses of more than USD 323 billion, and could result in a 1.48% decline in gross domestic product (GDP), owing to the end of the phenomenon of accelerated advance exports.

The synthesis of the findings in accordance with the research objectives indicates that unilateral tariff measures and disguised green measures imposed by trading partners tend to conflict with obligations under the General Agreement on Tariffs and Trade and the World Trade Organization (WTO), particularly the principles of most-favoured-nation (MFN) treatment and national treatment. This article synthesizes knowledge derived from WTO jurisprudence, including the Cigarettes case (DS371) and the Shrimp case (DS343), to establish a systematic legal strategy for pursuing remedies through the Dispute Settlement Body (DSB). It also proposes strategic approaches centered on accelerating the expansion of free trade agreement networks under the exception provided by Article XXIV of the GATT in order to diversify trade

risks, together with restructuring private-sector production toward carbon neutrality. These measures would help overcome environmental trade barriers and sustainably enhance Thailand’s competitiveness in the global marketplace.

Keywords: Trade Protectionism; Thailand's Exports; Multilateral Trading System

บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา ระเบียบของเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนผ่านจากยุคเสรีนิยมใหม่ไปสู่สภาวะ “ภูมิเศรษฐศาสตร์แยกส่วน” อันเกิดจากการแบ่งขั้วทางเศรษฐกิจและการจัดระเบียบห่วงโซ่อุปทานใหม่ตามแนวคิดด้านความมั่นคง ภายใต้บริบทดังกล่าว เศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ.2569 ยังคงพึ่งพาการส่งออกเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน โดยมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละหกสิบของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ท่ามกลางความผันผวนของระบบการค้าโลก

อย่างไรก็ตามประเทศไทยกำลังเผชิญความย้อนแย้งเชิงยุทธศาสตร์ เมื่อหลักการเปิดเสรีและการไม่เลือกปฏิบัติภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าและองค์กรการค้าโลก ถูกท้าทายจากมาตรการคุ้มครองทางการค้าใหม่และมาตรการฝ่ายเดียว โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกาที่ใช้นโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ (america first) (Executive Office of the President, 2017, p. 4) ผ่านการเพิ่มภาษีศุลกากรและมาตรการตอบโต้ ซึ่งก่อให้เกิดข้อพิพาททางกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และในขณะเดียวกันผู้ส่งออกประเทศไทยยังต้องเผชิญกับมาตรการสีเขียวและกฎระเบียบเชิงเทคนิคที่ซับซ้อนทำหน้าที่เป็นอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี กระทบต่อสินค้าที่มีโครงสร้างการผลิตที่เปราะบาง เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ไฟฟ้า และเกษตรแปรรูป

ดังนั้นบทความนี้มุ่งวิเคราะห์สถานการณ์การส่งออกของประเทศไทยในปี พ.ศ.2569 โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพและกรณีศึกษาในองค์กรการค้าโลก เพื่อประเมินความสอดคล้องทางกฎหมาย พร้อมนำเสนอแนวทางการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงกฎหมายระหว่างประทศ เพื่อรักษาอธิปไตยทางเศรษฐกิจและสิทธิประโยชน์ของประเทศไทยภายใต้ระเบียบโลกใหม่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจ จากการแบ่งแยกขั้วทางเศรษฐกิจโลกในปี พ.ศ.2569 ที่มีต่อความเปราะบางของเศรษฐกิจประเทศไทยในห่วงโซ่อุปทานโลก

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องทางกฎหมาย ของมาตรการทางการค้าภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) เพื่อพิสูจน์ทราบลักษณะการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีที่แอบแฝงในนโยบายของประเทศคู่ค้า

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ สำหรับภาครัฐและเอกชนในการปรับตัวเชิงรุก และยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันให้ก้าวข้ามอุปสรรคทางกฎระเบียบโลกอย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลักการสำคัญของระบบการค้าเสรีภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) นั้น ประกอบด้วยหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favored-Nation Treatment: MFN) และหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment: NT) เป็นกลไกทางกฎหมายที่มุ่งป้องกันการเลือกปฏิบัติและการกีดกันทางการค้าแฝง

1. หลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) มาตรา 1 ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) คือห้ามเลือกปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิก โดยกำหนดว่าสิทธิประโยชน์หรือเอกสิทธิ์ทางการค้าที่มอบให้แก่สินค้าของประเทศหนึ่ง ต้องมอบให้แก่สินค้าที่เหมือนกันจากประเทศสมาชิกอื่นทั้งหมดอย่างเท่าเทียม (General Agreement on Tariffs and Trade, Online 1947) การละเมิดหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) เกิดขึ้นเมื่อสหรัฐฯ จัดเก็บภาษีสินค้าจากประเทศไทยสูงกว่ามาเลเซีย ทั้งที่เป็นสินค้าประเภทเดียวกัน ซึ่งถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อยกเว้นของหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) ได้แก่ เขตการค้าเสรี (FTAs/Customs Unions) สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนา (GSP/Enabling Clause) และข้อยกเว้นด้านความมั่นคง (security exceptions) ก็ยังคงปฏิบัติตามจารีตประเพณีทางการค้า (ทัชชมัย ฤกษะสุต, 2562, หน้า 122, 136, 165)

2. หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) มาตรา 3 ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) การห้ามประเทศสมาชิกออกภาษีภายในหรือกฎระเบียบที่เลือกปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าเมื่อเทียบกับสินค้าภายในประเทศ มีด้วยกันสองประเด็นหลัก ได้แก่ ภาษีภายในที่ห้ามเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้านำเข้าในอัตราที่สูงกว่าสินค้าในประเทศ และกฎระเบียบภายในที่ห้ามออกมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่สร้างภาระต่อสินค้านำเข้ามากกว่าสินค้าในประเทศ (General Agreement on Tariffs and Trade, Online, 1947) จากกรณีข้อพิพาทบุหรี่ฟิลิปปินส์ (DS371) คณะกรรมการขององค์กรการค้าโลก (WTO) วินิจฉัยว่าประเทศไทยละเมิดหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) เนื่องจากใช้วิธีคำนวณภาษีสรรพสามิตและกฎระเบียบภายในที่เอื้อประโยชน์ต่อบุหรี่ที่ผลิตในประเทศ ทำให้สินค้านำเข้าจากฟิลิปปินส์เสียเปรียบ (World Trade Organization, Online, 2011)

3. ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในปี พ.ศ.2569 หลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) และ หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่ช่วยให้ประเทศไทยสามารถโต้แย้งมาตรการกีดกันทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นภาษีฝ่ายเดียวหรือมาตรการสีเขียว (Green Protectionism) หรือการกีดกันทางการค้าด้วยเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อน (General Agreement on Tariffs and Trade,

Online, 1947) ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้หลักการดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานในการฟ้องร้องต่อองค์กรระงับข้อพิพาท (DSB) ขององค์กรการค้าโลกเพื่อรักษาสิทธิและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าประเทศไทยในตลาดโลก โดยทั้งสองหลักการจึงเป็นเสาหลักของการค้าเสรีที่ช่วยคุ้มครองเศรษฐกิจประเทศไทยจากความเสี่ยงในระบบการผลิตและการเลือกปฏิบัติภายใต้ระเบียบใหม่ของเศรษฐกิจโลก (General Agreement on Tariffs and Trade, Online, 1947; World Trade Organization, Online, 2011)

การวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2569

ในปี พ.ศ.2569 หลักการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment: NT) ตามมาตรา 3 ของ GATT มีแนวโน้มถูกท้าทายมากขึ้นจากการใช้ “มาตรการสีเขียว” (green measures) โดยประเทศคู่ค้าสำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งอาจกำหนดเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดต่อสินค้านำเข้า (United States Environmental Protection Agency, Online, 2025) เช่น การบังคับให้รถยนต์ไฟฟ้า (EV) ใช้แบตเตอรี่ที่รีไซเคิลได้ในสัดส่วนสูง (European Union, Online, 2023b) แต่กลับมีข้อกำหนดที่ทำให้สินค้าจากประเทศไทยตรวจสอบมาตรฐานได้ยากกว่า ส่งผลให้สินค้าประเทศไทยเสียเปรียบต่อสินค้าเจ้าถิ่นและเพิ่มภาระให้กับผู้ผลิต (Ramboll, Online, 2025; Browne Jacobson, Online, 2025) ทั้งที่เป็นสินค้าประเภทเดียวกัน (like products) อาจเข้าข่ายละเมิดหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) ได้โดยตรง

สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) มีความสำคัญต่อการส่งออกของประเทศไทยในสองมิติหลัก ได้แก่ 1) การใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อโต้แย้งมาตรการกีดกันแฝงในเวทีโลก เนื่องจากหลายประเทศหันมาใช้กฎหมายภายในหรือมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (non-tariff barriers) แทนกำแพงภาษีที่ถูกควบคุมโดยองค์กรการค้าโลก (General Agreement on Tariffs and Trade, Online, 1947; World Bank, Online, 2025a; United Nations Conference on Trade and Development, Online, 2019) และ 2) การกำกับดูแลนโยบายภายในประเทศ เช่น นโยบายส่งเสริมการใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศไทย (made in thailand) (General Agreement on Tariffs and Trade, Online, 1947; Ministry of Economy, Trade and Industry, Online, 2018; Hudec, Online, 1998) ที่ต้องออกอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้ละเมิดพันธกรณีขององค์กรการค้าโลก และก่อให้เกิดข้อพิพาทในอนาคต

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในประเทศไทยปี พ.ศ.2569

สามารถสรุปได้ว่าหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) และ หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) แม้จะมีเป้าหมายร่วมกันคือการห้ามเลือกปฏิบัติ แต่มีขอบเขตต่างกัน กล่าวคือ หลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) มุ่งห้ามเลือกปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิก ขณะที่หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) มุ่งห้ามเลือกปฏิบัติระหว่างสินค้านำเข้ากับสินค้าภายในประเทศ ทั้งสองหลักการจึงเป็นเสา

หลักสำคัญที่ประเทศไทยต้องใช้เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ทางการค้าและความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระเบียบโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ.2569

1. วิเคราะห์ภาวะการส่งออกประเทศไทยปี พ.ศ.2569 ปัจจัยสู่การหดตัวในอัตราร้อยละ -3.1 ปี พ.ศ.2569 เศรษฐกิจประเทศไทยเผชิญแรงกดดันจากมาตรการภาษีฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้การส่งออกมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ ประเมินว่าการส่งออกของประเทศไทยในปี 2569 อาจขยายตัวในกรอบร้อยละ -3.1 ถึง 1.1 กล่าวคือมีความเสี่ยงที่จะหดตัวได้ถึงร้อยละ 3.1 สอดคล้องกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่คาดว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าในรูปดอลลาร์สหรัฐปี พ.ศ.2569 จะลดลงร้อยละ 0.3 ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การหดตัว ได้แก่ 1) ผลกระทบเต็มปีของมาตรการภาษีตอบโต้ (reciprocal tariff) ที่เริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2568 2) การสิ้นสุดของปรากฏการณ์การเร่งนำเข้าหรือส่งออกสินค้าล่วงหน้า (front-loading) ที่เคยช่วยกระตุ้นการส่งออกในปี พ.ศ.2568 และเปลี่ยนเป็นปรากฏการณ์ภาวะชะลอตัวชดเชย (payback effect) ในปี พ.ศ.2569 และ 3) การบังคับใช้ภาษีพื้นฐาน (baseline tariff) ร้อยละสิบตามมาตรา 122 ของ U.S. Trade Act 1974 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2569 (Executive Office of the President, Online, 2026) ถือเป็นการละเมิดพันธกรณีภายใต้ภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) ทั้งในด้านภาษีผูกพัน (article II), การเลือกปฏิบัติ (article I: MFN), และการใช้ข้อยกเว้นดุลการชำระเงิน (Article XII) อย่างไม่ถูกต้อง ((สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, ออนไลน์, 2569; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2568; กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์, 2569)

ผลกระทบดังกล่าวทำให้กลุ่มสินค้าที่มีส่วนการผลิตที่เปราะบางและได้รับแรงกดดันสูง ได้แก่ กลุ่มสินค้าเกี่ยวเนื่องกับน้ำมัน (เคมีภัณฑ์ เม็ดพลาสติก น้ำมันดิบ และน้ำมันสำเร็จรูป) อัญมณี และเครื่องปรับอากาศ ซึ่งยังคงเป็นกลุ่มที่ต้องเฝ้าระวัง รวมถึงสินค้าเกษตรที่มีแนวโน้มการส่งออกชะลอตัว เช่น ยางพารา ข้าว และผลไม้สด นอกจากนี้ การขึ้นภาษีนำเข้าของสหรัฐฯ ยังผลักดันให้ต้นทุนสินค้าสูงขึ้น ทำให้สินค้าไทยต้องเผชิญกำแพงภาษีที่เข้มงวดขึ้นในตลาดสหรัฐฯ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, ออนไลน์, 2569)

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ.2569 เป็นความท้าทายจากการบังคับใช้กฎหมายภายในของประเทศมหาอำนาจที่ขัดต่อพันธกรณีการค้าโลก ไม่เพียงแต่สร้างภาระทางภาษีซ้ำซ้อน แต่ยังบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกประเทศไทยในตลาดโลก ฉะนั้นแล้วประเทศไทยจำเป็นต้องใช้กลไกทางกฎหมายขององค์กรการค้าโลก โดยเฉพาะการอ้างสิทธิภายใต้หลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) และหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ทางการค้าและรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจในระเบียบโลกขึ้นมาใหม่

2. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศไทย (macroeconomic impact) มาตรการภาษีของสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.2569 ไม่ได้ส่งผลกระทบเฉพาะภาคการส่งออก แต่ยังขยายผลไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจ

มหภาคของประเทศไทยโดยตรง โดยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยประเมินว่าการจัดเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 19 อาจทำให้มูลค่าการส่งออกหายไปกว่า 2.75 แสนล้านบาท และส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของประเทศไทยลดลงถึงร้อยละ 1.48 ในปีดังกล่าว อันแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างภาษีการค้าและการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวม (ฐานเศรษฐกิจ, ออนไลน์, 2568)

นอกจากนี้ผลกระทบยังปรากฏในระดับห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Value Chains: GVCs) เนื่องจากการขึ้นภาษีต่อสินค้าจากประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทำให้ความต้องการสินค้าขั้นกลางและวัตถุดิบจากประเทศไทยลดลง ส่งผลต่อการผลิตในระดับโลกและบั่นทอนบทบาทของประเทศไทยในระบบการผลิตสากล ขณะเดียวกันการแข่งขันในตลาดโลกก็ถูกกระทบอย่างชัดเจน ภาษีที่สูงขึ้นทำให้ราคาสินค้าประเทศไทยในตลาดสหรัฐฯ แพงกว่าคู่แข่งที่ได้รับอัตราภาษีต่ำกว่า เช่น เช่น สิงคโปร์ซึ่งไม่อยู่ในบัญชีแนบท้ายคำสั่งฝ่ายบริหารที่ 14326 จึงถูกจัดเก็บในอัตราพื้นฐานร้อยละ 10 ขณะที่ไทยถูกจัดเก็บในอัตราร้อยละ 19 ส่งผลให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาด (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, ออนไลน์, 2569; Executive Office of the President, Online, 2025)

ดังนั้นมาตรการภาษีของสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ.2569 ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงมหภาคต่อเศรษฐกิจประเทศไทย ทั้งในด้านการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) การบั่นทอนห่วงโซ่อุปทานโลก และการลดทอนความสามารถในการแข่งขันของสินค้าประเทศไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา เป็นความท้าทายสำคัญที่ประเทศไทยต้องเผชิญและปรับตัวในระเบียบเศรษฐกิจโลกขึ้นมาใหม่

3. มาตรการปกป้องทางการค้าภายใต้ ภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) การบังคับใช้มาตรา 122 ของ U.S. Trade Act 1974 โดยสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างสำคัญของการใช้มาตรการฝ่ายเดียว (unilateral measures) ที่ขัดต่อพันธกรณีภายใต้ระบบการค้าพหุภาคีขององค์กรการค้าโลก เนื่องจากให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารในการจัดเก็บภาษีส่วนเพิ่มโดยไม่ผ่านกระบวนการเจรจาระหว่างประเทศ การกระทำดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจกฎหมายภายในเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของกฎหมายระหว่างประเทศ และสร้างความไม่แน่นอนต่อหลักเกณฑ์ภาษีผูกพัน (bound rates)

ในเชิงกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การใช้มาตรา 122 ขัดต่อภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) article II (schedules of concessions) ที่ห้ามจัดเก็บภาษีเกินกว่าอัตราที่ผูกพันไว้ อีกทั้งยังละเมิดหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) (article I) เนื่องจากมีการเลือกปฏิบัติต่อสินค้าจากบางประเทศ และการอ้างข้อยกเว้นด้านดุลการชำระเงิน (article XII) โดยปราศจากการตรวจสอบจากคณะกรรมการองค์กรการค้าโลก ถือเป็นการใช้สิทธิข้อยกเว้นโดยมิชอบ นอกจากนี้การใช้มาตรการสีเขียวแฝงที่สร้างภาระต่อสินค้านำเข้ามากกว่าสินค้าในประเทศยังเข้าข่ายละเมิด หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) (article III) (General Agreement on Tariffs and Trade, Online, 1947)

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ.2569 มีความรุนแรง โดยมาตรการภาษีของสหรัฐฯ อาจทำให้การส่งออกของไทยในปี 2569 หดตัวได้ถึงร้อยละ 3.1 ตามการประเมินของ สนค. ขณะที่

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยประเมินว่าภาษีตอบโต้ในอัตราร้อยละ 19 อาจทำให้ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของไทยในปี พ.ศ.2569 ลดลงประมาณร้อยละ 1.48 ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงเชิงระบบที่ประเทศไทยต้องเผชิญจากการเปลี่ยนนโยบายการค้าของประเทศมหาอำนาจ (ฐานเศรษฐกิจ, ออนไลน์, 2568; สำนักข่าวอินโฟเควสท์, ออนไลน์, 2568; กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์, 2569)

4. ข้อพิจารณาทางกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ข้อพิจารณาทางกฎหมายและแนวทางการต่อสู้คดีในองค์กรระงับข้อพิพาทภายใต้องค์กรการค้าโลกที่ผู้เขียนจากการวิเคราะห์และสรุปความสอดคล้องระหว่าง US Trade Act 1974 และความตกลงพหุภาคี ภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) ถึงประเด็นข้อกฎหมายและแนวทางโต้แย้งของประเทศไทยต่อมาตรา 122 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นข้อพิพาททางกฎหมายและแนวทางโต้แย้งของประเทศไทยต่อการบังคับใช้มาตรา 122 ของกฎหมาย U.S. Trade Act 1974

ประเด็นข้อพิพาททางกฎหมาย	ข้อโต้แย้ง	หลักกฎหมายและพันธกรณี	วิเคราะห์
1. การละเมิดข้อผูกพันทางภาษี	มาตรการภาษีส่วนเพิ่มส่งผลให้อัตราภาษีศุลกากรสูงเกินกว่าระดับที่ผูกพันไว้ในตารางข้อตกลง	ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ.1994 มาตรา 2 ตารางข้อผูกพันพิกัดอัตราศุลกากร (schedules of concessions)	บั่นทอนหลักความแน่นอนทางกฎหมายและความคาดหมายได้ในระบบการค้าพหุภาคี
2. การเลือกปฏิบัติเชิงภูมิรัฐศาสตร์	การจัดเก็บภาษีโดยมุ่งเน้นกลุ่มประเทศที่สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้า เป็นการเลือกปฏิบัติโดยใช้เกณฑ์สัญชาติสินค้า	ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ. 1994 มาตรา 1 หลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favored-Nation Treatment: MFN)	ขัดต่อหลักความเท่าเทียมในการแข่งขันสำหรับสินค้าชนิดเดียวกัน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นข้อพิพาททางกฎหมาย	ข้อโต้แย้ง	หลักกฎหมายและพันธกรณี	วิเคราะห์
3. การใช้สิทธิข้อยกเว้นโดยมิชอบ	การอ้างวิกฤตดุลการชำระเงิน (BoP) โดยปราศจากหลักฐานการลดลงของเงินสำรองระหว่างประเทศอย่างรุนแรง	ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ.1994 มาตรา 12 และมาตรา 18 หมวด B ข้อยกเว้นเพื่อปกป้องดุลการชำระเงิน (balance of payments)	มาตรการขาดความจำเป็นทางเศรษฐกิจและไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาจาก BoP Committee และ IMF
4. การละเมิดหลักมาตรการภายใน	การใช้มาตรการสีเขียวแฝงเพื่อสร้างภาระแก่สินค้านำเข้าสูงกว่าสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ	ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ.1994 มาตรา 3 หลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment: NT)	เข้าข่ายการกีดกันทางการค้าแฝงภายใต้ข้ออ้างด้านนโยบายสาธารณะหรือสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามาตรการภาษีฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา ภายใต้มาตรา 122 ไม่เพียงแต่เป็นการละเมิดพันธกรณีตามภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์กรการค้าโลก (WTO) แต่ยังบั่นทอนหลักการพื้นฐานของระบบการค้าเสรี ได้แก่ ความแน่นอนทางกฎหมาย ความคาดหมายได้ และความเท่าเทียมในการแข่งขัน ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องใช้กลไกของ องค์กรระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Body: DSB) เพื่อโต้แย้งและรักษาสิทธิประโยชน์ทางการค้าในเวทีโลก

5. ข้อพิพาทในอดีตที่เป็นบรรทัดฐานในการต่อสู้ทางกฎหมายประเทศไทยสามารถยึดบรรทัดฐานจากพิพาทในอดีตมาอ้างอิง ได้แก่

5.1 คดี U.S. – Gasoline (DS2) ถือเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการวางรากฐานความสมดุลระหว่างนโยบายสิ่งแวดล้อมกับเสรีภาพทางการค้า โดยองค์กรอุทธรณ์ขององค์กรการค้าโลกวินิจฉัยว่าการที่

สหรัฐอเมริกากำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำมันนำเข้าเข้มงวดกว่าน้ำมันที่ผลิตภายในประเทศ ถือเป็นการละเมิดหลักประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) ตามมาตรา III:4 ของภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) แม้สหรัฐอเมริกาจะพยายามอ้างข้อยกเว้นเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรา XX(g) แต่ศาลชี้ว่าการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและเข้าข่ายการกีดกันทางการค้าแฝง เนื่องจากมีแนวทางอื่นที่สามารถบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมได้โดยไม่สร้างภาระแก่สินค้านำเข้าเกินสมควร (World Trade Organization, Online, 1996) คดีนี้จึงเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายที่ประเทศไทยสามารถหยิบยกมาโต้แย้งมาตรการสีเขียวแฝง (green measures) ของประเทศคู่ค้าที่อาจเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2569 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อชี้ให้เห็นว่ามาตรการภายในรัฐ (internal measure) ต้องไม่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเลือกปฏิบัติ

5.2 คดี India – Quantitative Restrictions (DS90) วางบรรทัดฐานสำคัญว่าการอ้างข้อยกเว้นเพื่อปกป้องดุลการชำระเงิน (Balance of Payments: BoP) ตามความตกลงภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) จะต้องมีพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่รองรับอย่างชัดเจน โดยองค์กรอุทธรณ์ขององค์กรการค้าโลก (WTO) วินิจฉัยว่าการจำกัดการนำเข้าจะกระทำได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นเพื่อรักษาเสถียรภาพของเงินสำรองระหว่างประเทศอย่างรุนแรงเท่านั้น และต้องผ่านการปรึกษาหารือกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) (World Trade Organization, Online, 1999) คดีนี้จึงเป็นข้อต่อสู้ที่สำคัญสำหรับประเทศไทยในการตอบโต้การใช้มาตรา 122 ของสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.2569 ว่าการอ้างเหตุผลการขาดดุลการค้าเพียงอย่างเดียวโดยที่สถานะเงินสำรองไม่ได้วิกฤต ถือเป็นการใช้สิทธิข้อยกเว้นโดยมิชอบและขัดต่อหลักการค้าพหุภาคี เพื่อชี้ว่าการอ้างเหตุผลดุลการชำระเงิน (BoP) จะต้องมีความจำเป็นจริงและมีหลักฐานทางเศรษฐศาสตร์รองรับอย่างชัดเจน

5.3 คดี US – Shrimp (DS58)) เป็นคดีหลักที่วางบรรทัดฐานเรื่องการใช้มาตรการด้านกระบวนการผลิต (PPMs) โดยองค์กรอุทธรณ์ขององค์กรการค้าโลก (WTO) วินิจฉัยว่าการที่สหรัฐฯ ห้ามนำเข้ากุ้งจากประเทศที่ไม่ได้ใช้เครื่องมือป้องกันเต่าทะเล (TEDs) แม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไปตามมาตรา XX(g) แต่การบังคับใช้กลับละเมิดเงื่อนไขในส่วนอารัมภบทของมาตรา XX เนื่องจากสหรัฐฯ บังคับใช้มาตรฐานเดียวกันกับทุกประเทศโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของสภาพการณ์ในแต่ละท้องถิ่น และขาดกระบวนการเจรจาพหุภาคีก่อนบังคับใช้มาตรการฝ่ายเดียว (World Trade Organization, Online, 1998; ทัชชมัย ฤกษะสุต, 2562, หน้า 156-164) บรรทัดฐานนี้จึงชี้ให้เห็นว่ามาตรการสีเขียวใด ๆ ที่คู่ค้าจะนำมาใช้ในปี พ.ศ.2569 จะต้องมีความยืดหยุ่น โปร่งใส และไม่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อประเทศกำลังพัฒนา

5.4 คดี Thailand: Restrictions on Importation of and Internal Taxes on Cigarettes (DS10/R, 1990) เป็นคดีบรรทัดฐานสำคัญในการตีความข้อยกเว้นด้านนโยบายสาธารณะ โดยคณะลูกขุน (panel) วินิจฉัยว่าการที่ประเทศไทยห้ามนำเข้าบุหรี่ต่างชาติแต่ยังคงอนุญาตให้มีการจำหน่ายบุหรี่ที่ผลิตโดย

โรงงานยาสูบในประเทศ ถือเป็นการละเมิดมาตรา XI:1 ของความตกลงภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) แม้ประเทศไทยจะอ้างข้อยกเว้นตามมาตรา XX(b) เพื่อคุ้มครองชีวิตและสุขอนามัยของประชาชนจากอันตรายของการสูบบุหรี่ แต่ศาลพิจารณาว่ามาตรการห้ามนำเข้าดังกล่าวไม่มีความจำเป็น เนื่องจากรัฐยังมีทางเลือกอื่นที่ไม่จำกัดการค้า เช่น การควบคุมการโฆษณาหรือการกำหนดมาตรฐานฉลากคำเตือนที่บังคับใช้กับบุหรี่ทุกประเภทอย่างเท่าเทียม คดีนี้จึงวางบรรทัดฐานว่าการอ้างเหตุผลด้านสาธารณสุขหรือความปลอดภัยเพื่อกีดกันการค้าฝ่ายเดียวจะกระทำมิได้ หากมีมาตรการอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการค้าน้อยกว่าแต่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันได้ (General Agreement on Tariffs and Trade, Online, 1990)

จากการวิเคราะห์ของผู้เขียนเห็นว่าแนวคำวินิจฉัยในคดีบรรทัดฐานข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าอุปสรรคทางการค้าที่ประเทศไทยต้องเผชิญในปี พ.ศ.2569 มีลักษณะเป็น “มาตรการปกป้องทางการค้าอุบัติใหม่” (Emerging Protectionism) (World Bank, Online, 2019; United Nations Conference on Trade and Development, Online, 2025; Aiyar et al, Online, 2023) ที่มักอ้างข้อยกเว้นทั่วไปภายใต้มาตรา XX ของ GATT ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม (US – Gasoline/Shrimp) และสาธารณสุข (Thailand-Cigarettes) เพื่อสร้างข้อจำกัดทางการค้าฝ่ายเดียวที่ขาดความจำเป็นและเลือกปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม บรรทัดฐานทางกฎหมายเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิอธิปไตยของรัฐในการออกกฎระเบียบภายในจะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อปฏิบัติตามหลัก “ความจำเป็น” (necessity test) และหลัก “ความเท่าเทียมในการแข่งขัน” (national treatment) โดยต้องพิสูจน์ได้ว่าไม่มีมาตรการอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการค้าน้อยกว่า (less trade restrictive) ดังนั้นการใช้มาตรา 122 หรือมาตรการสีเขียวแฝงของประเทศคู่ค้าจึงมีจุดอ่อนสำคัญในเชิงนิติศาสตร์หากขาดการเจรจาพหุภาคีและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือเศรษฐศาสตร์ที่รองรับอย่างเพียงพอ ซึ่งประเทศไทยสามารถใช้ช่องว่างทางกฎหมายนี้เป็นยุทธศาสตร์หลักในการต่อรองและระงับข้อพิพาทเพื่อรักษาผลประโยชน์ในห่วงโซ่อุปทานโลกได้อย่างมีระบบ

บทวิเคราะห์และกลยุทธ์ปรับตัวของประเทศไทยต่อความท้าทายการค้าปี พ.ศ.2569

ในปี พ.ศ.2569 ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของมาตรการการค้าที่เข้มงวดขึ้นจากข้ออ้างด้านสิ่งแวดล้อมและนโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจโดยตรง ทั้งรูปแบบการส่งออกและการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม จำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีและมาตรฐานใหม่เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของห่วงโซ่อุปทานและเพิ่มมูลค่าสินค้าประเทศไทยในตลาดโลก กลยุทธ์สำคัญคือการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เจรจาเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ทางการค้า พร้อมใช้มาตรการสีเขียวและกระแส การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศพันธมิตร (friend-shoring) เป็นโอกาสในการดึงดูดการลงทุนและยกระดับอุตสาหกรรมสู่ศูนย์กลางคาร์บอนต่ำ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีตรวจสอบย้อนกลับตามมาตรฐานสากล เช่น ระเบียบว่าด้วยสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่าของสหภาพยุโรป (EU Deforestation Regulation:

EUDR) (European Union, Online, 2023a) มาใช้ในสินค้าเกษตร เพื่อสร้างความแตกต่างและความยั่งยืนในการแข่งขันระดับโลก (World Bank, Online, 2025b)

สรุป

ระเบียบการค้าโลกปี พ.ศ.2569 เป็นบททดสอบสำคัญของประเทศไทยในการรักษาสมดุลระหว่างพันธกรณีระหว่างประเทศกับการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ แม้ระบบพหุภาคีถูกสั่นคลอนด้วยแนวนโยบายการปกป้องทางการค้าใหม่ (new protectionism) สร้างแรงกดดันโดยตรงต่อภาคการส่งออก แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เปิดโอกาสให้ประเทศไทยใช้กระแสการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศพันธมิตร (friend-shoring) และการปรับตัวสู่มาตรฐานตรวจสอบย้อนกลับสากล เพื่อดึงดูดการลงทุนและยกระดับอุตสาหกรรมให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้หลักการขององค์กรการค้าโลกและแนวคำวินิจฉัยในอดีตยังคงเป็นบรรทัดฐานที่ทรงพลังในการโต้แย้งความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากแนวนโยบายการปกป้องทางการค้าใหม่ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ใช้สิทธิภายใต้มาตรา 24 ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) เพื่อขยายขอบเขตเครือข่ายความตกลงการค้าเสรี (FTA) และเตรียมความพร้อมในกระบวนการระงับข้อพิพาทขององค์กรการค้าโลก (WTO) อย่างเป็นระบบ

2. ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนในการยกระดับมาตรฐานการผลิตสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอนและการใช้เทคโนโลยีสะอาด เพื่อรองรับมาตรการสีเขียวของประเทศคู่ค้า

3. เตรียมความพร้อมด้านกฎหมายในการใช้กลไกระงับข้อพิพาทขององค์กรการค้าโลก (WTO) เพื่อโต้แย้งมาตรการที่ขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น การจัดเก็บภาษีเกินกว่าอัตราภาษีผูกพัน หรือการเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อหลักประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN)

4. กำกับดูแลนโยบายภายในประเทศให้สอดคล้องกับหลักการประติบัติเยี่ยงคนชาติ (NT) และหลีกเลี่ยงการใช้ข้อยกเว้นโดยมิชอบ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือในเวทีโลกและสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจโลกใหม่

บรรณานุกรม

กรุงเทพธุรกิจ. (2569, 6 มกราคม). ***ภาษีทรัมป์เห็นผลชัดปี 69 หวั่นไทยส่งออก ‘สหรัฐ-จีน’ หดตัวแรง*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bangkokbiznews.com/economics/1215247 [2569, 18 กันยายน].

ฐานเศรษฐกิจ. (2568, 5 สิงหาคม). ***หอการค้า ชี้ภาษี 19% ฉุดส่งออกครึ่งปีหลังวูบ 1.1 แสนล้าน GDP หด 1.48%*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.thansettakij.com/economy/635121 [2569, 18 กันยายน].

ทัชชมัย ฤกษะสุต. (2562). ***กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ*** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2568, 5 สิงหาคม). ***ม.หอการค้าฯ ชี้ภาษีทรัมป์ฉุดศก.ไทยต่อเนื่อง คาดกด GDP ปี 69 ลงอีก 1.48%*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.infoquest.co.th/2025/518700 [2569, 18 กันยายน].

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2569). **พาณิชย์วิเคราะห์ ทิศทางการค้าไทยปี 2569 ท่ามกลางการค้าโลกที่ผันผวน** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://uploads.tpso.go.th/editor/pdf/1769393345_097fa3e5ab5f1ee59f85.pdf [2569, 18 กันยายน].

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). ***เศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สามของปี 2568 และแนวโน้มปี 2568 - 2569*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/11/02-PRESSTHAI-Q3-2568-Final.pdf [2569, 18 กันยายน].

Aiyar, S., & et al. (2023). ***Geoeconomic fragmentation and the future of multilateralism*** (IMF Staff Discussion Note No. 2023/001) (Online). Available: https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2023/01/11/Geo-Economic-Fragmentation-and-the-Future-of-Multilateralism-527266 [2026, January 21].

Browne Jacobson. (2025, June 26). ***The EU Deforestation Regulation: Implications and actions for the fashion industry*** (Online). Available: https://www.brownejacobson.com/insights/eu-deforestation-regulation-fashion-industry [2026, January 21].

European Union. (2023a). ***Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010*** (Online). Available: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj [2026, January 21].

European Union. (2023b). ***Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries*** (Online). Available: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1542/oj [2026, January 21].

Executive Office of the President. (2017). ***National security strategy of the United States of America*** (Online). Available: https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905-2.pdf [2026, 18 September].

Executive Office of the President. (2025, July 31). ***Further modifying the reciprocal tariff rates*** (90 Fed. Reg. 37963) (Online). Available: https://www.federalregister.gov/documents/2025/08/06/2025-15010/further-modifying-the-reciprocal-tariff-rates [2026, 18 September].

Executive Office of the President. (2026, February 20). ***Proclamation 11012 of February 20, 2026: Imposing a temporary import surcharge to address fundamental international payments problems*** (91 Fed. Reg. 9339) (Online). Available: https://www.federalregister.gov/documents/2026/02/25/2026-03824/imposing-a-temporary-import-surcharge-to-address-fundamental-international-payments-problems [2026, 18 September].

General Agreement on Tariffs and Trade. (1947). ***The General Agreement on Tariffs and Trade*** (61 Stat. A-11, 55 U.N.T.S. 194) (Online). Available: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47.pdf [2026, January 21].

General Agreement on Tariffs and Trade. (1990, October 5). ***Thailand – Restrictions on importation of and internal taxes on cigarettes: Report of the Panel*** (DS10/R, BISD 37S/200) (Online). Available: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/gatt_e/90cigart.pdf [2026, January 21].

Hudec, R. E. (1998). GATT/WTO constraints on national regulation: Requiem for an aim and effects test (Online). Available: https://scholar.smu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1843&context=til [[2026, January 21].

Ministry of Economy Trade and Industry. (2018). ***Chapter 2: National treatment principle*** In 2018 report on compliance by major trading partners with trade agreements: WTO, FTA/EPA and IIA (Online). Available: https://www.meti.go.jp/english/report/data/2018WTO/pdf/02_02.pdf [2026, January 30].

Ramboll. (2025). ***The EU Battery Regulation: Where we stand in 2025*** (Online). Available: https://www.ramboll.com/insights/resource-management-and-circular-economy/the-eu-battery-regulation-where-we-stand-in-2025 [2026, January 27].

United Nations Conference on Trade and Development. (2019). ***International classification of non-tariff measures: 2019 version*** (UNCTAD/DITC/TAB/2019/5) (Online). Available: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2019d5_en.pdf [2026, January 31].

United Nations Conference on Trade and Development. (2025). ***Global trade update: Top trends redefining global trade*** (UNCTAD/DITC/INF/2025/11) (Online). Available: https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2025d11_en.pdf [2026, January 31].

United States Environmental Protection Agency. (2025). ***EPA requirements for importers and exporters*** (Online). Available: https://www.epa.gov/importing-exporting [2026, January 24].

World Bank. (2019). ***Non-tariff measures: A fresh look at trade policy's new frontier***. (Online). Available: https://documents1.worldbank.org/curated/en/771511557742730116/pdf/Non-Tariff-Measures-A-Fresh-Look-at-Trade-Policy-s-New-Frontier.pdf [2026, January 24].

World Bank. (2025a). ***Trade's hidden barriers: Navigating non-tariff measures*** (Online). Available: https://blogs.worldbank.org/en/trade/trade-s-hidden-barriers--navigating-non-tariff-measures [2026, 18 September].

World Bank. (2025b). ***World development report 2025: Standards for development***. (Online). Available: https://doi.org/10.1596/978-1-4648-2275-9 [2026, January 21].

World Trade Organization. (1996). ***United States – Standards for reformulated and conventional gasoline: Report of the Appellate Body*** (WT/DS2/AB/R) (Online). Available: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds2_e.htm [2026, January 31].

World Trade Organization. (1998, October 12). **United States – Import prohibition of certain shrimp and shrimp products: Report of the Appellate Body** (Online). Available: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/58abr.pdf [2026, January 17].

World Trade Organization. (1999, August 23). ***India – Quantitative restrictions on imports of agricultural, textile and industrial products: Report of the Appellate Body*** (Online). Available: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/90abr.pdf [2026, January 24].

World Trade Organization. (2011). ***Thailand – Customs and fiscal measures on cigarettes from the Philippines: Report of the Appellate Body*** (Online). Available: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds371_e.htm [2026, January 24].

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี
ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน 2569

ร้านค้ากับสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

RETAIL SHOPS AND TOURIST ATTRACTIONS: A CASE STUDY OF WIHAN PHRA MONGKHON BOPHIT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

สืบสกุล ย่าหลี*

Suebsakul Yalee*

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

School of Communication Arts, Sripatum University, Chonburi

*Corresponding Author e-Mail: Suebsakul.creative@gmail.com

(Received: 2026, June 5; Revised: 2026, September 14; Accepted: 2023, September 22)

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยซึ่งมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่หลากหลายและทรงคุณค่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองมรดกโลก ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีโบราณสถาน ศาสนสถาน และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความรุ่งเรืองในอดีต การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเข้าชมสถานที่เท่านั้น หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบแวดล้อม ที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญดังกล่าวคือ ร้านค้าทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านการจำหน่ายสินค้า อาหาร และของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

บทความนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของร้านค้าในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้วิหารพระมงคลบพิตรเป็นกรณีศึกษา ผ่านการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี 5 กรอบหลัก ได้แก่ แนวคิดเศรษฐกิจประสบการณ์ แนวคิดการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ แนวคิดความแท้จริง แนวคิดการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า และแนวคิดขีดความสามารถในการรองรับ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางการค้ากับประสบการณ์การท่องเที่ยว ตลอดจนเสนอแนวทางในการบริหารจัดการร้านค้าให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: ร้านค้า; วิหารพระมงคลบพิตร; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTARCT

Cultural tourism is one of the forms of tourism that plays a significant role in the economic and social development of countries, particularly in the context of Thailand, which possesses diverse and valuable cultural and historical resources. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, as a World Heritage city, has continuously attracted both Thai and international tourists due to its archaeological sites, religious sites, and cultural landscapes that reflect the prosperity of its past. Tourism at cultural heritage sites is not limited to visiting the sites themselves but also involves various “environmental elements” that contribute to and enhance tourists’ experiences. One of these important elements is “retail shops,” which serve as an intermediary connecting tourists with the way of life of local communities through the sale of products, food, and souvenirs that reflect local identity.

This article therefore focuses on analyzing the role of retail shops within the context of cultural tourism destinations, using Wihan Phra Mongkhon Bophit as a case study. The analysis is based on a synthesis of five major theoretical frameworks: the experience economy concept, the concept of symbolic consumption, the concept of authenticity, the concept of the commodification of culture, and the concept of carrying capacity. These frameworks are employed to develop an understanding of the relationship between commercial activities and tourism experiences, as well as to propose approaches to the management of retail shops that achieve a balance between economic development and the conservation of cultural values, thereby contributing to sustainable tourism in the long term.

Keywords: Retail Shops; Wihan Phra Mongkhon Bophit; Cultural Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีมรดกทางประวัติศาสตร์ เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศไทยอย่างชัดเจน ในฐานะอดีตราชธานีที่มีความรุ่งเรืองในอดีต อยุธยามีโบราณสถาน ศาสนสถาน และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า (UNESCO, Online , 2019) สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากโบราณสถานและศาสนสถานแล้ว กิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรอบ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร

และของที่ระลึก ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเติมเต็มประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนที่เชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น (Richard, 2001, p. 7) สินค้าที่จำหน่ายในพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้มีเพียงมูลค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีบทบาทในการสร้างความประทับใจและความทรงจำให้กับนักท่องเที่ยว (Belk, 1988, p. 148) วิหารพระมงคลบพิตรเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ความนิยมดังกล่าวส่งผลให้พื้นที่โดยรอบเกิดการพัฒนาเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะการขยายตัวของร้านค้าและผู้ประกอบการรายย่อยที่เข้ามาจำหน่ายสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างการท่องเที่ยวกับเศรษฐกิจฐานรากมีบทบาทในการกระจายรายได้สู่ชุมชน

การเพิ่มขึ้นของร้านค้าในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลกระทบในหลายมิติ ในด้านหนึ่งร้านค้าช่วยสร้างรายได้ เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (Ashley & Roe, 2002, p. 61) แต่อีกด้านหนึ่งการพัฒนาเชิงพาณิชย์ที่ขาดการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ ความเป็นระเบียบของพื้นที่และคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การตั้งร้านค้าที่บดบังโบราณสถาน ความแออัด หรือการจำหน่ายสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ด้วยเหตุนี้การทำความเข้าใจบทบาทของร้านค้าในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม (Butler, 1980 , p. 6) บทความนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของร้านค้าโดยใช้วิหารพระมงคลบพิตรเป็นกรณีศึกษา เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางการค้ากับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว รวมถึงเสนอแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ในบริบทของการท่องเที่ยวสมัยใหม่ แนวคิดเรื่องประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเยือน นักท่องเที่ยวไม่ได้ต้องการเพียงการชมสถานที่เท่านั้น แต่ยังแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมายและสามารถสร้างความทรงจำได้ในระยะยาว ร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวจึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทมากกว่าการซื้อขายสินค้า แต่เป็นพื้นที่แห่งการปฏิสัมพันธ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด ในขณะเดียวกันแนวคิดเรื่องความแท้จริง (Authenticity) ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เป็นอีกประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่นอย่างแท้จริง (MacCannell, 1976, p. 98) สอดคล้องกับ Zhou, Chen & Wu (2022, p. 1) ที่พบว่าความรับรู้ความแท้จริงของสถานที่มรดกทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตั้งใจกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการขยายตัวของร้านค้าเชิงพาณิชย์อาจนำไปสู่การผลิตซ้ำวัฒนธรรม ทำให้สินค้าหรือกิจกรรมบางอย่างถูกปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองตลาดมากกว่าการ

รักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิม (Greenwood, 1977, p. 138) ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้านในการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งการจัดการพื้นที่ร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวยังเกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเน้นความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การวางแผนและออกแบบพื้นที่เชิงพาณิชย์ให้สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบในระยะยาว (Pine & Gilmore, 1999, p. 138) และส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถคงคุณค่าและความน่าสนใจไว้ได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของร้านค้าในบริบทของแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างร้านค้ากับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาร้านค้าให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎี

บทความฉบับนี้เป็นบทความวิชาการเชิงวิเคราะห์ (analytical article) ดำเนินการศึกษาโดยใช้กระบวนการสังเคราะห์เอกสาร (documentary synthesis) เป็นวิธีวิทยาหลัก กล่าวคือผู้นิพนธ์ได้รวบรวมและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการสังเกตการณ์ภาคสนามในพื้นที่กรณีศึกษาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นนำข้อมูลทั้ง 2 ส่วน มาสังเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยทฤษฎีหลัก 5 ประการ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ประการแรก แนวคิดเศรษฐกิจประสบการณ์ (Experience Economy) ของ Pine & Gilmore (1999, pp. 30-43) ผู้นิพนธ์ใช้เป็นกรอบหลักในการอธิบายบทบาทของร้านค้าในฐานะพื้นที่สร้างประสบการณ์ที่มีความหมายแก่นักท่องเที่ยว มิใช่เพียงพื้นที่จำหน่ายสินค้าเท่านั้น ประการที่สอง ทฤษฎีการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Consumption) ของ Belk (1988, p. 139) ให้คำอธิบายว่าพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวเป็นการบริโภคความหมายและคุณค่าทางสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในตัวสินค้า แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐกิจประสบการณ์ในประเด็นที่ว่าสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ ที่นักท่องเที่ยวได้รับ ประการที่สาม แนวคิดความแท้จริง (Authenticity) ของ MacCannell (1976, p. 98) ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าสินค้าและบริการของร้านค้าสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรือเป็นเพียงความแท้จริงที่ถูกจัดฉาก (staged authenticity) ประการที่สี่ แนวคิดการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า (Cultural Commodification) ของ Cohen (1988, p. 372) และ Greenwood (1977, p. 136) ที่อธิบายว่าแรงกดดันจากกลไกตลาดอาจส่งผลให้

สินค้าทางวัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยนจนสูญเสียคุณค่าตามบริบทดั้งเดิม แนวคิดนี้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิดเรื่องความแท้จริงในประการที่สาม และ ประการที่ห้า แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของ Butler (1980, p. 6) ที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ขีดจำกัดทางกายภาพและทางวัฒนธรรมของพื้นที่ กล่าวคือหากปริมาณร้านค้าขยายตัวเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ย่อมส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ คุณค่าเชิงจิตวิญญาณของศาสนสถาน และคุณภาพของประสบการณ์นักท่องเที่ยวโดยรวม

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงเชิงระบบของแนวคิดทั้ง 5 ประการ สามารถอธิบายได้ว่าร้านค้าทำหน้าที่สร้างประสบการณ์ ตามกรอบแนวคิดของ Pine และ Gilmore ผ่านการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ตามแนวคิดของ Belk ทว่าคุณค่าของประสบการณ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับความแท้จริง ตามแนวคิดของ MacCannell อาจถูกลดทอนลงหากเกิดกระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า ตามที่ Cohen และ Greenwood ได้อธิบายไว้ โดยเฉพาะเมื่อเกิดการขยายตัวเกิน ขีดความสามารถในการรองรับ ตามแนวคิดของ Butler การสังเคราะห์แนวคิดทั้ง 5 ร่วมกันจึงนำไปสู่การพัฒนาโมเดลผลกระทบของร้านค้าต่อแหล่งท่องเที่ยว (Dual Impact Model) เป็นองค์ความรู้ที่ผู้นิพนธ์สังเคราะห์ขึ้นจากการศึกษาครั้งนี้ โดยมีสาระสำคัญว่าร้านค้ามีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่ดำรงอยู่อย่างเกื้อหนุนและถ่วงดุลซึ่งกันและกันภายในระบบนิเวศของการท่องเที่ยว

นอกเหนือจากแนวคิดหลักทั้ง 5 ประการแล้ว ผู้นิพนธ์ได้ทบทวนงานวิจัยร่วมสมัยที่ตีพิมพ์ในช่วง 5 ปีย้อนหลังเพื่อสนับสนุนกรอบแนวคิดและเสริมความทันสมัยของบทความ ได้แก่ Zhou, Chen & Wu (2022, p. 1) ที่ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความแท้จริงต่อความตั้งใจกลับมาเยือนซ้ำในบริบทการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม Su, Lai & Huang (2024, p. 1527) ที่ศึกษาบทบาทของความแท้จริงของสินค้าที่ระลึกในฐานะตัวแปรกำกับที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อ และ Liu, Chen & Wang (2022, p. 1) ที่ศึกษาอิทธิพลของการออกแบบสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ต่อความพึงพอใจเชิงสุนทรียะของนักท่องเที่ยว

บทบาทของร้านค้าในมิติทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

การวิเคราะห์บทบาทของร้านค้าในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะกรณีของวิหารพระมงคลบพิตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอธิบายได้ว่าร้านค้าไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการในการซื้อขายของนักท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างซับซ้อนภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวร่วมสมัยที่เน้นประสบการณ์มากกว่าการบริโภคสินค้าเพียงอย่างเดียวร้านค้าจึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทในลักษณะของพื้นที่ลูกผสมที่ผสานระหว่างการค้าขายการสื่อสารทางวัฒนธรรมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในมิติทางเศรษฐกิจ ร้านค้าโดยรอบวิหารพระมงคลบพิตรส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย สะท้อนลักษณะของเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญต่อการกระจายรายได้ในชุมชนท้องถิ่นการหมุนเวียนของรายได้จากนักท่องเที่ยวสู่ผู้ค้า

ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ผลกระทบตัวคูณทางการท่องเที่ยว (tourism multiplier effect) ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การผลิตสินค้า และการพัฒนาอาชีพเสริมในชุมชน สอดคล้องกับ แนวคิดของ Ashley & Roe (2002, p. 61) เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์บริบทของวิหารพระมงคลบพิตรจะพบว่าร้านค้า บริเวณนี้ทำหน้าที่กระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนโดยรอบผ่านห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ผู้ผลิตสินค้าช่างฝีมือไปจนถึงผู้ให้บริการด้านอาหาร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในเชิงวิพากษ์จะพบว่าการขยายตัวของกิจกรรมทางการค้าโดยขาดการวางแผนที่เหมาะสมอาจนำไปสู่ปัญหาความแออัดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และการลดทอนคุณภาพของประสบการณ์นักท่องเที่ยว ส่วนในมิติทางวัฒนธรรมร้านค้าทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของท้องถิ่นผ่านสินค้าและบริการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของที่ระลึก พระพุทธรูปจำลองหรืออาหารพื้นบ้าน เมื่อสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Consumption) ของ Belk (1988, p. 139) เข้ากับบริบทของวิหารพระมงคลบพิตรจะพบว่าการซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวไม่ใช่เพียงการตอบสนองความต้องการพื้นฐานแต่เป็นการซื้อความหมาย และคุณค่า ทางสัญลักษณ์ ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ กล่าวคือการซื้อพระพุทธรูปจำลองหรือของที่ระลึกที่มีลวดลายเฉพาะเฉพาะถิ่นเป็นการพกพาความทรงจำ และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมกลับไป สอดคล้องกับ Liu, Chen & Wang (2022, p. 1) ที่พบว่าการออกแบบสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจเชิงสุนทรียะของนักท่องเที่ยวโดยการรับรู้ความแท้จริงของสินค้าเป็นตัวแปรกำกับที่สำคัญ

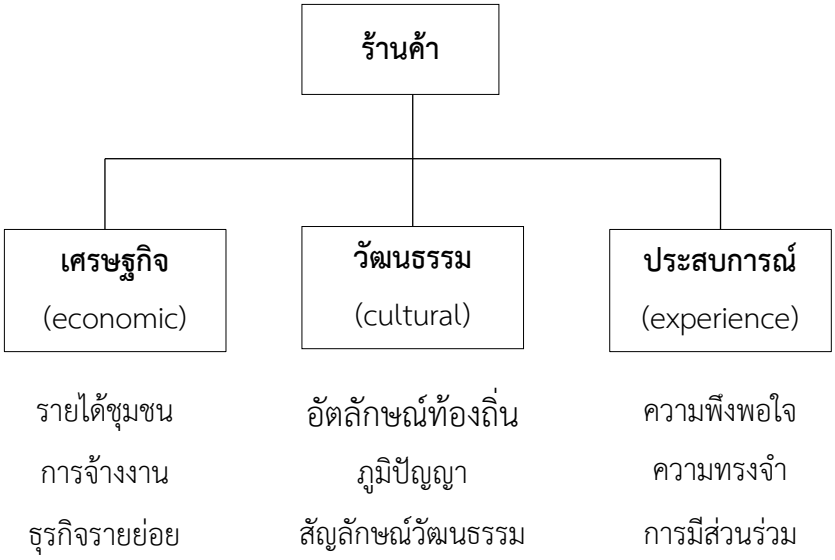
ภาพที่ 1 ร้านค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร

ร้านจำหน่ายเครื่องแต่งกายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร แสดงให้เห็นการจัดวางสินค้าประเภทเสื้อผ้าและชุดสำเร็จรูปบนหุ่นโชว์ ร้านค้าลักษณะนี้สะท้อนถึงการขยายตัวของกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่มุ่งตอบสนองความต้องการทั่วไปของผู้มาเยือน อย่างไรก็ตาม สินค้าที่จำหน่ายมิได้มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหรือ

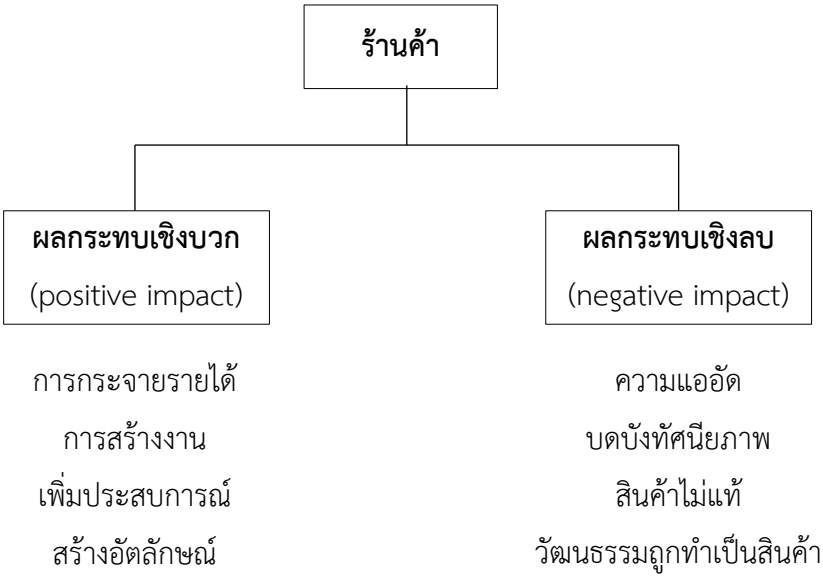
บริบทเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่สอดคล้องกับแนวคิดความแท้จริงที่ถูกจัดฉาก (Staged Authenticity) ของ MacCannell (1976, p. 98)

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างร้านค้ากับประสบการณ์นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 โมเดลบทบาทร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 4 โมเดลผลกระทบของร้านค้าต่อแหล่งท่องเที่ยว

โมเดลผลกระทบของร้านค้าต่อแหล่งท่องเที่ยว (Dual Impact Model) เป็นองค์ความรู้ที่ผู้นิพนธ์พัฒนาขึ้นจากกระบวนการสังเคราะห์เชิงบูรณาการ (integrative synthesis) มิได้เป็นกรอบแนวคิดที่มีอยู่เดิมในวรรณกรรมทางวิชาการ กระบวนการพัฒนาโมเดลเริ่มจากการวิเคราะห์บทบาทเชิงบวกของร้านค้า ที่พบว่า

ร้านค้าทำหน้าที่เป็นทั้งกลไกกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากของชุมชน (Ashley & Roe, 2002, p. 61) และพื้นที่สร้างประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจประสบการณ์ (Pine & Gilmore, 1999, p. 30) โดยสินค้าที่จำหน่ายยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของพื้นที่ตามทฤษฎีของ Belk (1988, p. 139) ในทางกลับกันการวิเคราะห์ยังพบว่าร้านค้าสามารถก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบได้เช่นกัน ทั้งในมิติกายภาพ ได้แก่ ความแออัดและการบดบังทัศนียภาพเมื่อปริมาณร้านค้าเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Butler, 1980, p. 6) และในมิติวัฒนธรรมอันเกิดจากกระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า (Cohen, 1988, p. 372; Greenwood, 1977, p. 137) จนสินค้าที่จำหน่ายกลายเป็นเพียงความแท้จริงที่ถูกจัดฉากตามนัยของ MacCannell (1976, p. 98)

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ทั้งสองด้านมาสังเคราะห์ร่วมกัน ผู้นิพนธ์พบว่าผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบมิได้ดำรงอยู่อย่างแยกส่วน หากแต่มีความสัมพันธ์ในลักษณะถ่วงดุลเชิงพลวัต กล่าวคือตัวแปรที่ก่อให้เกิดผลเชิงบวก เช่น การเพิ่มจำนวนร้านค้า อาจเป็นตัวแปรเดียวกันที่ก่อให้เกิดผลเชิงลบ เช่น ความแออัดและการเสื่อมถอยของคุณค่าทางวัฒนธรรม ข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่การสร้างโมเดลที่มีสาระสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีผลกระทบสองด้านที่ดำรงอยู่พร้อมกัน 2) ผลกระทบทั้งสองด้านมีความสัมพันธ์ในลักษณะถ่วงดุล มิใช่ตรงข้ามแบบแยกขาด และ 3) จุดสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมสามารถบรรลุได้ก็ต่อเมื่อมีการบริหารจัดการอย่างบูรณาการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โมเดลนี้แตกต่างจากกรอบแนวคิดเดิมที่มักพิจารณาผลกระทบของการท่องเที่ยวแบบแยกส่วน ตรงที่มองร้านค้าในฐานะตัวแปรกลางที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

การดำรงอยู่ของร้านค้าในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างวิหารพระมงคลบพิตร มิได้เป็นเพียงองค์ประกอบเสริมของกิจกรรมการท่องเที่ยว หากแต่เป็นกลไกสำคัญเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจชุมชน ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่เดียวกัน การวิเคราะห์ในบทความนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าร้านค้ามีลักษณะเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือในขณะที่ร้านค้าสามารถสร้างรายได้ กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับนักท่องเที่ยว แต่หากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมก็อาจนำไปสู่การลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรม ความแออัดของพื้นที่ และการบิดเบือนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประเด็นสำคัญที่สะท้อนจากการศึกษาคือความจำเป็นในการสร้างสมดุลเชิงพลวัต ระหว่างการพัฒนาเชิงพาณิชย์กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ไม่สามารถพิจารณาในมิติใดมิติหนึ่งแยกขาดจากกันได้ การบริหารจัดการร้านค้าจึงควรอาศัยแนวคิดแบบบูรณาการที่ผสานองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม การออกแบบพื้นที่และเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับคุณค่าความแท้จริง (authenticity) และประสบการณ์เชิงความหมายที่นักท่องเที่ยวแสวงหา

ในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นยังเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากชุมชนเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงทั้งในฐานะผู้ผลิตสินค้าผู้ให้บริการ และผู้รักษามรดกทางวัฒนธรรม การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบร้านค้า การคัดเลือกสินค้า และการออกแบบประสบการณ์จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลในระยะยาว

การพัฒนาร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ควรถูกยกระดับให้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารวัฒนธรรม ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว อัตลักษณ์ และคุณค่าของพื้นที่ไปสู่นักท่องเที่ยวได้อย่างลึกซึ้ง หากสามารถบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม ร้านค้าจะไม่ใช่เพียงพื้นที่ของการซื้อขาย แต่จะกลายเป็นพื้นที่แห่งประสบการณ์และความทรงจำที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทยให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สรุป

บทความนี้สามารถขยายความได้ว่าร้านค้าในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างวิหารพระมงคลบพิตร มิได้เป็นเพียงองค์ประกอบรองหรือกิจกรรมเสริมของการท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่เป็นองค์ประกอบเชิงระบบ ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและคุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยรวม การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าร้านค้ามีความเชื่อมโยงกับหลายมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ซึ่งล้วนส่งผลต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ในมิติทางเศรษฐกิจ ร้านค้าทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้และกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในลักษณะของธุรกิจขนาดเล็กและผู้ประกอบการรายย่อยมีส่วนช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ภายในพื้นที่และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก อย่างไรก็ตามการเติบโตของกิจกรรมทางการค้าที่รวดเร็วโดยปราศจากการวางแผนที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การแข่งขันที่ไม่สมดุล และลดทอนคุณภาพของทั้งสินค้าและบริการในระยะยาว ในมิติทางวัฒนธรรมร้านค้าทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของท้องถิ่นผ่านสินค้าและรูปแบบการให้บริการ สามารถสร้างคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และความหมายให้กับนักท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์การทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าและการสร้างความแท้จริงเชิงฉากเป็นประเด็นท้าทายที่สะท้อนถึงความเปราะบางของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ หากไม่มีการควบคุมและ คัดกรองอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่การบิดเบือนหรือสูญเสียคุณค่าดั้งเดิมของวัฒนธรรมในที่สุด ในมิติของประสบการณ์นักท่องเที่ยว ร้านค้าเป็นพื้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทในการสร้างความทรงจำ ความประทับใจ และความพึงพอใจโดยรวม การมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกซื้อสินค้า การสนทนา หรือการสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยยกระดับประสบการณ์จากการเป็นเพียงผู้ชม ไปสู่ผู้มีส่วนร่วม อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามหากร้านค้าถูกพัฒนาในลักษณะที่

เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ก็อาจส่งผลให้ประสบการณ์ดังกล่าวลดคุณค่าและกลายเป็นเพียงกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่ขาดความหมาย จากการวิเคราะห์เชิงบูรณาการ พบว่าความท้าทายสำคัญของการจัดการร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ที่การสร้างสมดุลเชิงพลวัต ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดแบบองค์รวมและการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น การกำหนดนโยบายด้านการจัดการพื้นที่ การควบคุมรูปแบบสินค้า และการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ร้านค้าสามารถดำรงบทบาทได้อย่างเหมาะสม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าร้านค้าไม่ควรถูกมองเพียงในฐานะพื้นที่ของการบริโภค แต่ควรถูกยกระดับให้เป็นพื้นที่แห่งการสื่อสารวัฒนธรรมและการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า การออกแบบและบริหารจัดการร้านค้าอย่างมีวิสัยทัศน์จะสามารถเปลี่ยนพื้นที่ทางการค้าให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ สมดุล และยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรมีการจัดระเบียบพื้นที่ อย่างเหมาะสม เพื่อลดผลกระทบต่อทัศนียภาพและความศักดิ์สิทธิ์ของแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการพัฒนาสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งยกระดับการออกแบบร้านค้าและบรรยากาศให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม ในด้านประสบการณ์นักท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การสาธิตหรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มคุณค่าและความทรงจำในการท่องเที่ยว นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดรูปแบบและทิศทางของร้านค้าถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ควรมีการควบคุมจำนวนและรูปแบบของร้านค้าให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อลดปัญหาความแออัดและผลกระทบด้านลบ พร้อมทั้งสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเชิงปริมาณ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

บรรณานุกรม

Ashley, C., & Roe, D. (2002). Making Tourism Work for the Poor: Strategies and Challenges in Southern Africa. ***Development Southern Africa***, ***19***(1), pp. 61-82.

Belk, R. W. (1988). Possessions and Extended Self in Consumer Behavior. ***Journal of Consumer Research***, ***15***(2), pp. 139-168.

Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources. ***Canadian Geographer***, ***24***(1980), pp. 5-12.

Cohen, E. (1988). Authenticity and Commoditization in Tourism. ***Annals of Tourism Research***, 15(3), pp. 371-386.

Greenwood, D. J. (1977). Culture by the Pound: An Anthropological Perspective on Tourism as Cultural Commoditization. In V. L. Smith (Ed.). ***Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*** (pp. 129-138). Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.

Liu, Y., Chen, M., & Wang, Q. (2022). The Impact of Symmetry Design of Intangible Cultural Heritage Souvenir on Tourists' Aesthetic Pleasure. ***Frontiers in Psychology***, ***13***(2022) pp. 1-13.

MacCannell, D. (1976). ***The Tourist: A New Theory of the Leisure Class***. Berkeley, CA: University of California Press.

Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). ***The Experience Economy: Work Is Theatre and Every Business a Stage***. Boston: Harvard Business School Press.

Richards, G. (2001). ***Cultural Attractions and European Tourism***. Wallingford, CT: CABI.

Su, L., Lai, Z., & Huang, Y. (2024). How do tourism souvenir purchasing channels impact tourists' intention to purchase? The moderating role of souvenir authenticity. ***Journal of Travel Research***, ***63***(6), pp. 1527-1548.

UNESCO. (2019). ***Historic City of Ayutthaya*** (Online). Available: https://whc.unesco.org/en/list/576 [2026, June 7].

Zhou, G., Chen, W., & Wu, Y. (2022). Research on the Effect of Authenticity on Revisit Intention in Heritage Tourism. ***Frontiers in Psychology***, ***13***(2022), pp. 1-11.

ขั้นตอนการนำส่งบทความวิจัยหรือบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์

1. บทความ มีเนื้อหาสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความยาว 8-10 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์ตัวอักษร **Angsana New ขนาด 16 พอยท์** ตัวเลขที่มีทศนิยม ใช้ทศนิยม 2 ตำแหน่ง

2. รูปแบบ

2.1 บทความวิจัย

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่)
- ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน มหาวิทยาลัย (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) และ e-Mail address
- บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) พร้อมคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ
- บทนำ
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- สมมติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)
- กรอบแนวคิดในการวิจัย
- วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ผลการวิจัย
- อภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- บรรณานุกรม แบบ APA

2.2 บทความวิชาการ

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่)
- ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน มหาวิทยาลัย (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) และ e-Mail address
- บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) พร้อมคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ
- บทนำ
- วัตถุประสงค์

- เนื้อหาสาระ
- บทสรุป
- ข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม แบบ APA

Template บทความวิจัย:
https://www.chonburi.spu.ac.th/journal/file/template_researchpaper.doc

Template บทความวิชาการ:
https://www.chonburi.spu.ac.th/journal/file/template_academicpaper.doc

3. กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ ราย 3 เดือน (มกราคม ถึง มีนาคม, เมษายน ถึง มิถุนายน, กรกฎาคม ถึง กันยายน และตุลาคม ถึง ธันวาคม)

4. วิธีการส่งต้นฉบับ

- ส่งต้นฉบับบทความ Ms word ที่มีรูปแบบตามวารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี ผ่าน https://www.tci-thaijo.org/index.php/SPUCJ/information/authors
- ชำระเงิน 4,000.- บาท (สี่พันบาทถ้วน) เมื่อบทความเข้าสู่กระบวนการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นค่าดำเนินการ

หมายเหตุ: สอบถามรายละเอียดได้ที่ สำนักงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม โทรศัพท์ 0 3814 6123 ต่อ 2507 หรือ e-Mail: journalspuc@gmail.com หรือ Line OA:

ตัวอย่างบรรณานุกรม

จรัส สุวรรณเวลา. (2553). ***จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน*** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจษฎา มินศิริ. (2551, 20 มีนาคม). รองกรรมการผู้จัดการ บริษัทบัณฑิต เซ็นเตอร์ จำกัด. สัมภาษณ์.

ธิดา มุตธิกุล. (2549). ***ความพึงพอใจของบุคลากรและนักศึกษาที่มีต่องานอาคารสถานที่ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี***. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการบริหารงานบุคคล, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.

บุญเสริม บุญเจริญผล. (2553). ***จีดีพี อะไรกันหนักหนา*** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.jobpub.com/articles/showarticle.asp?id=630 [2554, 9 ตุลาคม].

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2533). ระบบตลาดเสรีและปัญหาประชาธิปไตย. ใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และบุษบา คุราศิรินทร์ (บรรณาธิการ), ***เปเรสตรอยก้า: จุดเปลี่ยนของเศรษฐกิจการเมืองโซเวียต*** (หน้า 77-118). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ฟิสค์, ปีเตอร์. (2553). ***ลูกค้าอัจฉริยะ*** แปลจากเรื่อง Customer genius (วัฒนา มานะวิบูลย์, แปล). กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.

วงศ์เดือน ภานุวัฒนากูล และสุรพงษ์ ยิ้มละมัย. (2553). อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่. ***ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่***, ***2***(1), หน้า 26-41.

Davis, Beverly M. (2004). ***The impact of leadership on employee motivation*** (Online). Available: http://www.lib.umi.com/digital dissertations/gateway/full citation & abstract/AAT MQ89924 [2005, May 27].

Foster, Sharon L., & Cone, John D. (1986). Design and use of direct observation. In Anthony R. Ciminero, Karen S. Calhoun, & Henry E. Adams (Eds.), ***Handbook of behavioral assessment*** (2nd ed.) (pp. 253-324). New York: Wiley.

Huerta, de la Adriana. (2010). ***Microfinance in rural and urban Thailand: Policies, social ties and successful performance***. Master Thesis of Economics, Department of Economics University of Chicago.

Morgan, Nigel, Pritchard, Annette, & Pride, Roger. (2010). ***Destination branding: Creating the unique destination proposition***. London, UK: Elsevier.

Robinson, Peter (Ed.). (2009). ***Operations management in the travel industry***. Cambridge, MA: CAB International.

NO.3
2026

KNOW LEDGE